

o
a
CO
al.
n
ol.
ISC.
P.
g.
t.

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Tab. Núm.

100
36580

Vallia
GEO

Ual.

in

Ptol.

100
LISC.

Q.
J.P.

III.

100
100

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

1er

36580

Preclarissimi viri Georgij valle
Lómentationes.

In Ptolomei quadripartituz inqz
Ciceronis Partitiones, z Tu
sculanas questióes ac pli
nij naturalis histo
rie Librum se
cunduz.

*

Num. 35. cap. 6. num. 17.

~~Antonia de Molina de la Cruz~~
~~de la Cruz de la Cruz de la Cruz~~
catur inter of classif. de la Cruz de la Cruz
anti. 7. de

CIOANNES Petrus Valla Reuerendissimo in Christo patri: & Domino. D. Joanni Stephano sancti Vitalis Cardinali Bononiensi: episcopo Sal. Dicit aeternam.

Cum mecum tacitus multum ac diu Reuerendissime Praesul cogitarim intemperatis esse hominis cessare ubi mortaliu generi prodesse posse animaduertit. Nec minus in uidi maleuolig hominis non modo cessare: sed etiam tegere: & dissimulare quae diuino munere sit ipse consecutus. Talia ego animo uoluitans nihil ut ex editionibus: quas pater reliquit per me nuper magna diligentia atq; impendio impressis satis abunde colligi potest: magis curauit: quam ut concreditos mihi libros citra omnem maleficam inuidiam in communem usum formis excufos foras inuulgarem: & hos supprimere sacrilegum impiumq; uidebatur: nec id effeci qd misera solent & infelicia quaedam ingenia: quae paternis lucubrationibus etiam me fraudare uoluerunt: dum pauca quaedam inuidentes aliis nouere ita coniuentibus oculis aliena interuertunt: ut nemine docendu putet: a deo a nouis absunt excogitandis. His perditis ingeniis effectum est ut multorum praclarissime excogitata perierint. At nos certe grati pariter & ingenui animi officium cunctis rebus praeserendo: non cuiuscunq; laboris genere deteriti: nihil quod penes nos extaret doctissimi patris qdq; usui ac commodo studioforum cedere posse uideretur occultandum duximus: prout nostri ingenii fert imbecillitas fugiter aliquid noui in lucem proferendo. Cum ipsorum utilitate ac in parentem dulcissimum pietate commoti. Tum tua imprimis incredibili magnanimitate erecti: quae licet undecumq; doctissima mediocriter tamen institutos haud quaquam aspernatur. Et tum hominis studium. & uoluntatem: non rem expedit. Scio in te seueritatem & comitatem esse qd specie dispares: Summa tamen prudentia coniunctas: & utrumq; maxime polleat. Sed utcuq; accidit facis ut comitati seueritas sepiissime succumbat: & ita eos: qui quantulumcuq; tibi quidpiam in litteris contulerint: aequae ac munus rarissimum: summa caritate: liberalitateq; complecteris. Et perinde cum te unum inter principes religioni obnoxios atq; opportunos ueluti in artium: liberalium eminenti specula positum omnes admirentur: bonis externis insignem: dotibus corporis omnibus egregium: & inclyto nobilitatis genere conspicuum. Quae haud mirum si Pontifex Maximus in numerum fratrum suorum sanctissimo iudicio retulerit: iure praesentes in ptolemei ad syrum apotelesmata: seu: ut nunc loquimur quadripartitum patris editiones tibi dicandas existimauimus. Et cui mortalium feliciori suffragio dicari possent: qd tibi: si tuo oraculo comprobati meruerit quippe qui si inter grammaticos: aut rhetores: aut dialecticos controuersia oritur litem celerrime discutis: si Arithmetici de numeris si Musici de uocibus earumq; rationibus. si de modis geometrae si de motibus Astrologi disserunt acerrimi ingenii disceptator appares. Quid quod quae naturalis moralis simul & diuina dicitur philosophia: ut ex diuersis materiis unum pulcherrimum corpus coalesceret & incredibilis harmonia efficeretur omnia ad absoluendam: quam intuemur formam tibi affatim suggererunt. Et summa summarum haec est qd longe maiora & ampliora in te sint: qd ut neq; oculis: neq; auribus: neq; ullo sensu percipi possint: aut qd quae ex Ioane maria rezinuto uiro integerrimo mirifico tuarum laudum praedicator. & fando etiam ex aliis probatissimis uiris accepimus. Et nescio etiam an ea cogitatione tantum & mente ingenii homo quantuuis magni consequatur. Id circo parentis nostri manes mirum in modum gestiant cum sentiunt ea tibi consecrari: quae ipse commentationis gratia descripta moriens non publicata reliquerat modo tibi placeant non minimam sed maximam laudem tua de causa uidebitur consecutus. Vale.

COMMENT.

GEORGII VALLAE PLACENTINI IN PTOLEMAEI AD SYRVM
APOTELESMATA COMMENTARIVM

PTOLEMAEUS mathematicorum omnium facile princeps ut quidam scripsere Adriani uixit temporibus ad Antoniumq; usq; peruenit: quo tempore Galenum inclitum medicinae auctorem perhibent floruisse: nec non Herodianum grammaticum & Hermogonem rhetorem: qui de arte rhetorica libros reliquit non contemnendos. Primus autem apud graecos traditur Chius cenopides de astrologia scripsisse nonnulla: qui in fine belli floruit peloponnesiaci quo tempore Gorgias rhetor uixit & Zenon eleates: nec non ut quidam censuere Herodotus historicus Halicarnaseus. post cenodipen Eudoxus astrologiae famam non paruam consecutus quo tempore Plato philosophus fuit insignis & Ctesias gnidius medicinae autor praecipuus habitus est. historicusq; non inuenustus.

EXORDIUM igitur in hoc opere sibi assumit Ptolemaeus in illos qui astronomiam artem non esse censuerunt. quippe qui inconstantem esse uoluerint indicare. cum omnis ars habeat quod facile deprehendi possit: quodq; commodo usuiq; cedat humano eaq; ars necessaria habeatur. Cauillantium itaq; alii incessunt: quod comprehensu difficillima sit. alii quod incommoda & inutilis: contra quos exorditur. nam qui difficiliter comprehendi posse putauerunt aiebant non omnibus questionibus interrogatum respondere mathematicum quoniam sunt alii ad quos non respondet dicendo non apud esse de omnibus respondere mathematicum: occurrit non haec spectanda sed peculiaris ipsi arti & quae sint inspectione definita. quae uero inutilem eam sunt arbitrari aiebant tametsi nobis sit comprehensibilis uendicabilisq; non tamen ex ipsa ad nos ullum prouentum commodum. siquidem praedicto nobis aliquo cauere non possumus. sed praesens praemonitum euenire. hoc quoque diluitur dicendo si cauere ab omnibus non possumus euitari tamen aliqua posse. & perinde ostendit eos frustra aduersatos. Syro hoc opus inscribitur ei qd praefatur cui cunctas alias quoque inscripsit traditiones. sunt qd putet hoc ab eo confictum nomen: uerum constat apud potioris sententiae homines fuisse medicum: qui his afficiebatur disciplinis. 2. ORDINE & potestate. Hoc est numero. cur nepe quod res astronomica apotelesmaticam antecedit. Impossibile namque ferrem sententiam non inuenio astronomum decursu. at potestate quo pacto? qd per se digna memoria contineat utilitatem & ob ueritatis inuentionem: & qd non est id qd apotelesmaticum eorumq; ut plurimum sed in scientia positum & nulli errori obnoxium. 3. NEQUE eodem modo perfectam. Nempe ut prior habet: quae sibi satis est neque alterius eget adminiculo sed per se incostans egetque alterius perfectione. 4. IN Xta congruum philosophiae modum. Congruit certe philosophia id qd ipse mox ostendit aduersus astrologiam incessentes quandoquidem hi neutiq; qd philosophorum est peragunt: sed quod amertum & falsa fallacia adductorum mentidique cupidorum. 5. IN NONnullis naque difficulter inspicitur. quodcuque in parte astrologica uult astrologiam impugnare is caeco similis est: cui sensus errorem offundit pugnando caecutit in ea quae ex sensu offendit. si ad apotelesmaticam impugnat partem. praetextu utitur absoluto causasque scribit: quas iam dicta constituit patrocina. spectando namque ue praepcepta quae difficulter deprehendant cuncta talia esse censuerunt. nec nos sane lateat sicut in morbis sunt qui eueniendo difficillime possit expugnari eodem modo inesse astrologiae quae longe difficillime deprehendi queat. 6. HOC nimirum distribuitur. Reliquum est ut ordiat sicut prius indicauit ostendere possibilem comprehensibilemque astrologiam subsidereque demonstrat perspicuas assumendo demonstrationes ex ipsoque sensus testimonio ordineque multo & consequentia utitur primo a sole inde a luna: & tertio a ceteris uagis stellis. Intuemur siquidem iuxta solis motum anni quattuor fieri tempora annisque eis temporibus nostra affici commutarique corpora. sed quid anni memorem mutationes cum dies quoque conuersionibus proximi uniuersitatis ad nos immutatos plurimum possit. scandens namque sol aera in complexionem temperiemque uernam adducens talem quoque nostris aduehit affectionem ac precedente die est intueri in totum temperies in partibus comprehendi. Quod si omnino euidens quaepra efficitur affectio

Handwritten signature and scribbles.

par est ut etiā sensum incertū ratiocinio iudicandū inueniamus: at luna quæ neutiq̄ sole uim maiorem nacta est uidetur nos euidentius trāsmutare qđ sit terræ uicinior plurimā nobis ex se ingerit affectionē. uidemus nāq; marina aīalia cū luna pariter augeri: minuiq; cū luna necnō quædā corporis partes ut ungues & capillos erat etiā sacrū in ægipto aīal: taurus fere expositus cuius pudibūda augebātur & minuebant. sunt hodie quoq; lapides quidam qui tā cōminuunt q̄ augentur demonstratq; Ptolemæus a quib; uagis stellis quāquidē solent ab his quoq; astrologiæ periti præfagia p̄tendere nā quando saturnus in aquario & iupiter cū sole fuerit hiemis auger temperiē siue ut nūc loquimur cōplexionem at cū Mars permeat carrū & leonem extēdit æstatis æstuosam essentiam. Indicat autē etiā ex ipsis herentibus cælo stellis. appropinquantēs nāq; stellæ uel distantes iā memoratis uarietates nec easdem affectiones habet. quare ex cunctis ars cōparatur nec impossibilis est. 7. FACientibus in omnem perigiū. Non dixit in omnem terrā sed pergium quo nobis indicet alterationem incipere ab ætheris faciei corpore administrare totā terram quæq; intra ipsam ætheraq;. 8. COMprehensio primis elementis. Quæ sub luna ait omnia nō ait prima tēpore elemēta: sed loco quæ tenuiora sunt quo p̄pinq̄iora fiunt corpori æthereo quæq; primā inde excipiunt mutationē quā sequentibus tradunt. 9. ET PAUCIS apparuerit. Neq; enim tā sunt incognita ac sepulta ut plurima egeant demōstratione. Capiunt initiū a uertice & ex cōtinua mutatione & ex ui sua ipsor; questio fidem facit. anni nāq; temporibus firmū indicat robur ob eas aut quæ quotidie spectātur mutationes qđ cōtinuū est indicat & perinde ex omnibus sensus noster ad hōr; tollatur cognitionē. 10. ET FLUXUS aquar;. Hoc tempore plures illo sunt pauciores aquæ ut fluxus tēpore mutantur. 11. DA VERTICEM nostrum Hoc anni tempore luna terræ p̄pinq̄uissima. plurima a sole indicauit: nūc a luna potestātē demōstrationem conuertit. 12. Nisi qđ ad solem. Hic perigiū lunæ & p̄pinq̄uitatē eius nobis significari expedit qđ quædā dixit simul augeri cū ipsa uel pariter minui ut sæpe de fluminibus nō ait maiora fieri: aut minora minuēdo sed sunt celeriora & turbatiora & tardiora. qđq; id uerum sit ostendit qđ de mari mox loquit. 13. CONuertendo suis ortibus. Ut etiā inter nauigandū apparet ex occasu nāq; & ortu lunæ præfantur atq; p̄nunciant nauigantes qualis futurus sit aeris cælique status. 14. SVCCensiones æstasque. Cū ex luna indicarit affectiones rursus a uagis demonstrat stellis: quæ p̄fecto totā nō queūt anni naturā cōmutare. at intēdere calorē possūt uel frigus annuū nā si cū sole fuerit Mars in cācro uel leone æstum intendit æstatis sin ī capricorno: aut aquario remittit hiemis frigiditatem de sole rursus oportet easdē figuras inspicere nō enim solum ad solem figuras faciūt stellæ tales uel tales annua tēpora conficiendo sed etiā ad se inuicem. Mars enim saturnū petens domouē quapiā sua saturnus martē spectans multū æstū mitigat: ac si in signo igneo saturnus a marie aduentante irritet multam spargit frigiditatem. at in hieme in signo frigido aeris frigiditatem soluit. 15. DICENDO superius Rursus uniuersasti qualitate mutationes annuas habente ex sole & luna subiungit quinque uagas stellas statū aeris uertere neque id quisq; ambigat martem facere mutationē reliquaq; uagas. id nāq; nunc uult discrimine notare. id inquit ita faciunt ut tamē qualitas custodiatur uniuersalis nec mutare naturā possunt qđ ab sole efficiunt. 16. SVB stellæ figuratōne alteram quoq; his ponit differētiā qđ p̄pter Solem factæ differentiæ potiores qđ sūt & diuturniores quæ uero sub sole tū cōtinuæ: tum magnæ quæ porro aliæ stellarum neque ut solis neque ut quæ lunæ isignes & ambrosiæ hoc est diuturniores & ignobiles id sane ambrosiæ significat sensus experts non oīno sensus experts sed minus sub sensum cadens. memorat etiā tempora quibus maxime hæc figuratōnibus accidūt ut in sole transitus & tempore conuersiones in luna uero cōiunctōnes ex plenilunia. at in stellis fulxiones & occasus. nominat autē fulxiones ortus qđ tū appareant & emicent inclinationes aut per latitudinē motus. 17. QVOD autē his inspectis. alterā ponit demōstrationē cuncta per ætheriam corpus transponi. Iā a principio obscure cōmentus qđ in quem possit cōstitui astrologia obliuiose uero etiā eius partē præfagiendi significat ut nō solum circa ea qđ facta sunt p̄fectaque mutatio consistat: sed etiā circa ea quæ necdum facta sunt. sed quæ debeat absolui cōfestim nempe agricolæ sciunt qualia sunt tempora idonea at terræ arationem & quæ cōmoda

ad nauigandum ac ab aeris tum status significatione sese ostēdente præfagire possunt cuiusmodi prætendatur fructus: pastores quoq; quando inire pecora incipiāt ubi oportet & quomodo & quādo fieri præfagiuntq; partus aīaliū ex flatibus tum spirantibus: & tum eueniēte aeris mutatiōe atq; ex maiori possunt. 18. SOLIS potestātē dicit. Quæ annua facit tempora. Ita nempe prænuntiatio ipsa eminet ut nequidē ipsa rationis expertia lateat aīantia. nouit nāq; quando inire marē oporteat: & tum solū in cōgressum peruenire quæ porro etiā sese conuertat: ad hunc potiusq; aliū uictū & quæ scētū ferat & absoluat nec solū id phisicis cū causa quæsitū est res ipse uerū etiā mere nauigantib;.

19. AT quæ minus ita habent. De insignibus significationibus uult traditioni insistere quæ ex obseruationibus solis & uagantiū fiunt iureq; ipsas locauit ambrosias diu namq; perdurant meq; enim luna hæc conficit sola. Cæterū cum etiā per latitudinem nota adhæserit aliquatenus Herentibus cælo stellis: ut tauri caudæ. periti igitur quod integrū est cognouerunt: & quando concidunt. at Idiotæ aliq̄to pinguius & minus accurate & ob hoc consueuere triduo ante uel post triduū obseruare. 20. NECCESSARIŪ. Necessariā ait obseruationē nauigantiū qui non ut naturæ inspectores ad obseruationes cum delectu propositoq; perueniunt. sed qđ mare nauigare cōpellatur: quid igitur prohibetur? Causas cōmemorando quibus uulgares in cognitione hallucinantur. nūc ait ne quidē ipeditū iri eū qui in antiqua agatur historia de his exacte cognoscere naturas ipsor; ut plurimū etiā qualitates non utique naturas qđ per naturā: sed per qualitatem significatū iri quod confectanter dixit. licet enim per omnia iam dicta integre quispiā ueniat eget tñ is confectatione. 21. Assimulāter dicere de ipsis at fieri posse in singulis. Non solū inquit hoc actus modo poterit in uniuersam de genituris aeris p̄dicere qđq; neq; etiā de membris particularibus & singulis hominibus: sciendū est quod cōprehens dens uocat & hominis geniturā. nam quæadmodū de ambiente talis positiō stellarum tale facit cōprehensens: eodē modo etiā talis ortus tale facit corpus & ut perhibet talē aīam potestque quod reliquū est coniectare qualis sit constitutiō cōprehensentis ad sanitatē morbūe accommodatior cōparando namque quæ a principio erat constitutiō nem inuenit similitudinē aut aduersantia. Cæterū peritor; uiroq; est non solū de ipso. tum arte respondere ac ipsam indicare inuētā sed etiā rationes aduersariū exquirere & coarguere hoc igitur etiā Ptolemæus facit demonstrans artē ex sensu elici posse solo nanque sensu innixi inuenimus quid de ambiente constituto circumfusoque aere dicere conueniat. qđ si hoc multo magis naturali acti inspectione poterimus tam uniuersalia qđ particularia dicere. reliquū est ut dicat impulsus & causas a quibus cōmuni instructi one quidā moti artē iposibile esse censuerunt. primo igitur periti hanc artē constituere deinde forte fortuna de quibusdā uera p̄tulerunt cuiusmodi solet accidere existimauerunt artifices hallucinatiōesque ipsor; ad artē prodixerunt. non utique recte. nec enim ascribendū arti quod quispiā omisit sua imbecillitate secundo loco aliquopiam adducti præfagio alia disciplina astrologiæ induerunt existimationē: creditique sunt astrologiæ peritia. Thales nempe de cunctis præfari proponēdo deque p̄fagio eorum quæ naturā habeant nullā sefellere: ut qđ quispiā comedit frustratiq; p̄fagio eorū quæ naturam habeant eadem nōsse peritos compulerunt. neque hi recte neque enim ut dixi hallucinationes taliū ad artem sunt relegendæ. 22. ET ad magnitudinem p̄nuntiatum: Quoniam me morauit hallucinationes imperitis euenire nō o b artē sed ipso rū inscitiam ne quis arbitret omnino pronunciare esse indubitātā ait quod si quis ex arte ipsam adierit non posse prorsus ab errore in munis esse sed esse quādoque ubi fallatur non per inscitiam sed per artis naturā magnitudinemq; eorum quæ pronuntietur. qđ nanque enunciatum de diuinis humanisque reb; ubi in terra alicubi non contingat particulatim erga quempiam & utrunq; habentem habet namque qđ & cæteræ artes ut oīno non sit necesse contingere. habet etiā qđ nō aliæ ut circa ingenti auerfēt. 23. IN totum ad quale: adhuc namque propositum est ipsi tradere ac demonstrare quæadmodum præter alias artes habet quidpiam se lectum astrologia qđ ipsam facit cognitu difficilem nec concedit ipsam cuiusuis intentioni obnoxiam. Indicat autē ex eis quæ uniuersalia ueluti in aliis artibus est sine controuersia inuenire quæ eueniant ab antiquis obseruata in astronomia autem non item: primo namque longiori tempore huiusmodi reuolutiones fiunt ut hominis unius uita ad id satis esse non possit. deinde non usq;

quaq; conformes ac similes sunt reuolutiones sed uniuersitatis motus ad terram figurati: necessario quauis facta mutatione: & affectiones quæ ex ipsis mutata dissimilesque antiquis inueniuntur. 24. DE materia inspectione circa quale. In totum aliquo definitum est modo. at particulariter indefinitam habet differentiam ob eorum quæ eueniant in experientiam. statim namque in seminibus non est ipsis differentia. horizonte namque ac circumfuso aere eodem posito iniectione saminum equi & hominis fit ac differentia quatenus in peculiaritate quæ ab horizonte sit non spectabitur ac subiiciat quisquam eadem esse samina nec quicquam interesse differentia ut hominum preter locum non fortuitam affore differentiam nam qui in perside alii animo & corpore sunt: ut qui in scythia alii eodem modo & mores & educationes: ut quæ gignant differre necesse sit. 25. ET præsertim ex multis dissimilibus commixtum admodum exactæ profertur positum. Vult enim dicer: omnem artem præ se rei alicui⁹ ferre imaginem. at qui similitudinem præferens hallucinatorium non est. inde causam negligenter apponit. cur ars similitudinariam præuenit quod circa materiae qualitatem informem compellat suum examen, obliterare at materiae conuerti uarietate. 26. NISI quis iam opinione moueatur. Accedere incipit ad astrologiam ad ipsamque pede præssim sermones ac commodat: nisi quod nunc dictum uidetur aliis artibus accommodari. omnis namque inquit ars dissimilium complexum efficiens inspectionem comprehensum habet difficilem id n. mpe est uidere in medicina multa siquidem contraria pugnantiaque euenta in morbis eueniunt. perturbaturque tum medicus unum uolens expugnantibus efficere præfagium id sane in siderum quoque consideratione est uidere nempe pugnantibus figuris optimique uiri est nosse complexionem ex his omnibus confectam hoc est in nanem & cassam inducit opinionem perceptam & inductam sensui pugnando. 27. ET Insuper alimenta. Sit namque consuetudo hirudinis uesci. et si temperamentum circumsusuris ipsum ibecillum ostendit & afflictum ceteræ consuetudo præfagiū firmum prouenire non præterdit. 28. QVORUM unum quodque. Quorum igitur inquit unumquodque non comprehenditur circumfusi cœli causis multum potest præfagium obici impedimentum. tam & si potens fuerit circumfusus aer. non tamen per sese satis est ad præfagium. sed opus est circumstantiarum causis extrinsecis. 29. QVONIAM dixit circumfusum aerem aliis esse potentio rem demonstrat ut potentius quod sine eo nil consistat cum tamen ipse per se citra hæc consistat. Cum hæc ita habeant capitulum complexum de eo quod fieri possit. at hæc porro. tanquam cõplemēta sunt: quæ totam non oporteat artem abolere utcumque rariuscule in aliquo occurrat hallucinatio: id namque artis est proprium: demonstratumque est non in sublimitatibus modo ut præfagiū habeat sed etiam in extrinsecis. Iure igitur causæ expers culpæque minime obnoxius artifex fuerit pariter extrinseca cõcipiens. ueluti medicus ad exactum ægritudinis præfagiū licet quæpiam præterita percussetur aut quæpiam iam accidentum ad integrum præfagii peritiā. sciendum est aliquid aliud præteritum ex præpositis quæ artis cõmētā prænuñtiēt & quousque præcedat præfagiū & ubi consistat quæ primordia ars habeat quibus artifex innixus reliqua proficiat. 30. VELUT gubernatoria. Vult indicare non alienam esse questionem. Inspicit namque in aliis ut in gubernatoria medicinaque est uidere: 31. QVOD uero utilis. Quo nepe modo in omni arte ubi scientiæ cõstituentibus & substituentibus causæ binæ obuenerint possibilis & utilis incõprehensibilis sit expers est cõstitutionis si inutilis & nihil utile hominum uitæ cõfert supflua ars eiusmodi existimat hoc igitur a principio præpositum pridem in astrologia demonstrare fuerint namque forte aliquid utrumque artis coarguetes aduersum quos instantes scribit exordium. fuerit si quidem ridiculum nos in casum laborare quo oportuerit inutile & incõmodum præterire. absoluedo igitur primum capitulum quod de possibili est. dicemus etiam de utili. nam licet ars utilis & cõmoda sit. si impossibilis sit ubi consistat non habebit. ceterum magis cõmodam demonstrare & utile doctrinale aliquid facit. cõprehensum namque & paucis aliquid resumit iam dicta memoriæ auditorum renouans. quæ uero sint iam dicta temperemus nos quoque paucis enumerare in antiqua eundo uestigio quod cõmunes euentus circumfusi aeris cognoscimus. per astrologiam eademque ratione particulari hominum euenta in corpore & anima. alias namque aiebat fore animas & alterata corpora iuxta suam ortum cõplexionem & extrinsecus euenientia ut possessionem & dignitatem & fortunas quæque his sunt proxima. hæc namque omnia indicauit exorsus a binis luminaribus aliisque circumuagantibus peruenit in totum indicans quemadmodum & circumfusi aeris mutationibus opus sit

opus sit conferre pariterque iudicasse ortus humanos demonstrando ut possibile sit de singulis dicere quæ etiam in uniuersum manifesto & sine ambiguitate possibilem artem indicant & ex abundantia significauit cognitionis mensuras ut imaginaria: & ars est quæ quando sine frustratur. at hoc rariuscule. dicendo namque qualia oporteat discere artificem compleuit de possibili capitulum. at magis de utili loquitur tanquam demonstrans assumptum quæritur: quidnam finis spectet præfagii hoc namque prius perspecto demonstrabitur utile & cõmodum esse circa astrologiam præfagium. 2. QVOSQUE sola præuenit. Sola conuenit hic accipere ob id quod ab ætheris uicinitate & peruenit ad terram totam & neutiquam supra ætheris substantiam perueniat mutatio de a principio dexterritate dicit in ortu. adiecit quæ possint ad corpus ut quæ agant ad animas potestates. namque ex corpore sunt suntque corporis ac actiones animæ sunt operationes. 33. ET qui per tempora ipsorum affectus. Cum dixerit quæ substantialiter insint corpori & animæ nunc ait quæ necessario ista consequuntur ut temporis breuitatem temporis longitudinem. significare conuenit ut aliquando quidem diducit hæc & propria de anima & propria de morte corporis scribit. quandoque autem de ambobus pariter scribit. 34. ET quæcumque extrinsecus. extrinseca dicit quæ in aliis quidem sunt & erga nos sunt alia arbitramur autem hæc esse nostra ut possessiones & concubitus quæ comites uitæ uocauit dixitque esse corporis & pueri quod dixit genituram: ipsaque dignitas hæc namque corporis non sunt sed animæ. recte etiam dominam & in naturalem adiecit. neque enim naturalem iam dominans quoque est uelut panis dominansque est etiam nutrimentum naturale & aqua sine quolibet bene esse non potest at ex phasianis & bellariis alimentum naturale quidem est non tamen dominans. 35. ETHERUM per tempora fortunæ. siquidem ad ea quæ animæ bona ut assumptum uult ipsum præstruere: est autem inuenire qualis sit præfagii finis ad efficiendam animæ uoluptatem. nec dubium quin utilissimum sit nobis consciscens ad proficiendum. specta uero ad corporis bona. ut hoc præfagium. manifestum quoque ex his utilissimum sciendum igitur est hic confessus accepisse propositiones. sed ostendit progressu orationis utrumque istorum esse uerum & bene sumptum & ut dicam quod est demonstrat quæ dicenda sint capita exponendo. 36. SI Non ad opes cuncta humana. In animam & corpus & externa quæ sunt utilia distribuit. demonstrans igitur de præfagio bona esse in anima in corpore & externis respondet tertio. tam & si non ad opes spectat ob hoc non debet uiciari. nam philosophia quæ cunctis dominatur scientiis pecuniarum curam non habet nec quisquam ob id ipsam conuiciatus est & nequidem iure hanc incessuerit quando sane mentis nemo minus & deterius spectandum duxerit. 37. OMNINO exquirunt: eadem fere capitula inuenias impossibili & cõmodo quod priscum est custodiendo. nam quemadmodum in parte quæ de possibili traditur non solum demonstrat possibile esse in astrologia præfagium. uerum etiam contrariorum falsas demonstrat rationes & nulla in parte ueras cum dicebat quando autem professiones: eodem modo hic uult demonstrare non utile modo esse ab hominibus ab astrologia præfagium sed etiam aduersos cõnuincit sermones. illic siquidem accusabant enunciantes de eis quæ non habeant præfagiendi naturam quod altera arte utantur quod astrologiæ deputatur hic perimunt quod utile in præfagio dicendo oportere profus ad fati necessitatem ire nullamque ex astronomis præteritū utilitatem quod omnino uenturum sit. aduersum quos priscus est sermo primo & si necessario uenturum sit præfagium tamen fore utile quod de trimenta ex subitaria uoluptate ac mesticia exterminant plus nimio intuemur namque plures confestim audientes uoluptarium quidpiam: aut mesticum ilico concidisse mente constentos ac defunctos uita. præterea non omnino fati necessitati ait alligari quod sint quæ possint non enenire. idque in rebus ostendit animo carentibus. nam sunt etiam quædam solubiles ægritudines quæ si nocte medicum fuerint idoneum dissoluitur non perimunt. si autem non habeant interimet. nonnullique lapides aliquid efficiunt citra alicuius ministerium ut si non obiecta non faciunt: uelut magnetis lapis si alium non obiectet trahit ferrum stirpeque non nullæ aquæ profusa factum ferunt quædam non. in quibus si cõtra fiat non eueniet quod præpositum erat fatum itidem in aliis alia ut in palma nam mascula arbor sceminam non continens ex arefcit. quod si hæc ita habent falsum est quod dicit cuncta fati peruenire necessitate. non ergo uegeti aut qui prænuñtiant in utile esse astronomiam quod oisaria omnia est fiat quæ ab ipsis prænuñciata. 38. AD nihil distantissimum.

ad oppugnandam diductionē in propriū uelut quondā propria incessentiū dicentium in aduersantia quorundam in proprio. Id namque incessentis est. significat igitur dominantissimū ueritatis. nam quod uerum id propriū est. quod falsum impropriū est. 39. ET hoc quidem simpliciter ad modū & non in casum. Hoc est falsum & impropriū neque artis expert. sed simplex & artis expert. neque incasum hoc est examinatum ut si dicat ab ipsis nobis expeditū facile coarguetur nō. n. itegre sumptū est. 40. PRImo qdem cōsiderandū. Integras facientes demonstratiōes nō solū ostendunt falsum esse qd' ab aduersariis dictū est. sed etiā ex abundantia q' ueq' qd' ab illis longius suscipiendo pductū significatū est in nulli ipsis pdesse opinionē id qd' facit Ptolemæus duobus modis coarguendo tum ut cōfessum ac receptū: tum ut indiuiduū & falsum. 41. AD Libellam ad libellā uerbū apud ipm significat ordinis cōcinitatē citra ullā pturbationē supra nāque læticia ex altera parte respōdet ad libellā. 42. SED ut cæli. Cū nobis falsam indicat opinionē nūc docet uerā qd' cælestia qdem oīa motū habent nō cadentē at terre nā mutabilē solutionēq' hnt fatū admittentē p accidens & p cōsequentiā. Nō dicit accidens nō p se qd' adest & abest sed accidens ait qd' p concidētiā & p hypothesim prius subiecti id nempe accidit & hoc comitāte hoc consequet. 43. ET ut hōe qdem. in altera trāsiuit epichirema. manifesto nāq' demonstrās in anteriore nō oīa necessario similia aliis. Veq' mutabilia & alterabilia. nunc rursus idē uult demonstrare p alia epichiremata. Intuemur nāq' inquit uniuersale fatū supare particulare ut in particularib' pestilentis & bellis ita igit' euenient q' sunt fati. occulte igit' nobis illud sūmisse ostēdit nō solū nō oīa necessario posse euenire sed qdam ex præsciētis cauere nos posse naturalis dexteritatis. 44. PARTICULARIARE ait fatū & ortum. dexteritas nāq' naturalis nobis figurā describit i nobis. aitq' difficulter obseruabilia ualida & imutabilia. 45. SI Vero fue rint bene obseruātes & non ualide non pariter cōuertent. Vniuersaliū figuratiōe alia qdem sunt ualida & difficulter obseruabilia: qbus neq' sacer uir. neq' medicus pōt occurrere. neq' obseruatores. neq' dissolutionē facientes etiā particulariū porro alia qdē sunt facile solubilia alia insolubilia. 46. ET Hæc prius comitant naturas. Non ait semper facile obseruabilia solutionēq' suscipiētia solui. sed qn' copiā indiuersum agentis & soluentis ut tam & si nō affluerit hæc quoque faciat utpote q' sunt a principio natura li comitātia non expeculiani natura sed ob cōtra agentis inopia. 47. HOCque uiderit quisq' accidēs. ad uniuersalius rōnem trāstulit nā qd' in hoīe dictū in cuncta q' in ortu & interitu trāstulit q' naturale habet principiū enumerādo lapides. & stirpes & ulcera in singula hōe pcedendo exercet ofonem ut in uulnere erit tabes non obuiēte auxilio. in lapidibus aut ut in lapide Hesculano. is nāque ferrū trahet si aliū non atterat. In stirpibusque si cōtigerit trahet fructū stirpes aere pluuia mittentē ita igit' q' piā fati hēt consequentiā. 48. NON p inanes opiniones: Inanes nō extera ait. sed frustrarias ne cuncta putent de necessitate pendere. 49. VELut aliquoq' qdē ob multa & magna. Non cuncta arbitrat esse insolubilia uel cuncta solutionē admittentia. ueq' qdā solubilia quādā insolubilia: ut i medicis est uidere pstantibus q' depræhendūt qualdā ægritudines curatu faciles qdam q' ut plurimū curā non admittūt. oīno nāque i cuiuslibet ortu fit auersio aut in affluentia aut inopia. Nā mediocritas alio nō uertet. 50. Naturaliter & iuxta fatū. Ne inquit putet quispiā hæc faciētia oppugnātem affectū rōnem extra fatū esse hæc siqdē sub fato est sed fatū cū fato pugnat soluiturque a fato fatū. 51. AVT agentē pfectū. Non fit inqt ante custodiā fortuitū. qd' si fiat rōni seruit p' sagiū. 52. MIRABIT aut quispiā. Cōpleuit etiā de possibile & de utili capitulū ex ipsa demonstratione faciens principia demonstrationis oportuitque deinde ad reliqua pcedere capitula. at id non fecit ueq' aliqd' apponit capitulū in: quā aliud pulcherrimū & idoneā ambiguitatē q' dissolui possit cōe ambobus præpositis theorematis & possibili congruēs & utili Nā quia demonstrationes hōe ex magis uniuersalibus & magis particularibus fecit censuit transferendū q' uniuersalia in particularia. iure in hoc quæserit quispiā cām p quā q' uniuersalia sunt credunt hoīes ac particularia neutiq' & obseruant quidē uniuersalia: nō utique particularia. hoc nimirū ppositū est ipsi quærere & inuenire intuemur nāque homines hieme imminente prius obseruare & admoneri & uestem comparare quæ possit corpus calefacere. potionesque calidas necnon alimenta. æstate uero ingruente temperatam uestem frigidisq' utendo potibus nihil ultra curando aut alii rei in alii rei in

sistendo obseruatione ex aliis stellis ad luminarium figuram intensiōemque temporum annuorū temperanti: sed credendo uniuersis operibus particularia negligendo intuemur nāq' nauas obseruare tropas hoc est Solis conuersiones lunæq' figuras: quæ nā huius sit incitiā causa inde ad id qd' a consuetudine abest excidit hoc quoq' modo talem auget impitiā. addit porro aliā hmōi cām nō posse inueniri facile quempiā q' finem norit ac ex astrologia p'scientem sed præ custodiendo p medicinā & operariā. raro. nāq' datur inuenire uirū his insignem oibus. qd' aut hæc uere autumet quodq' nō leuiter cōmotis sit fidem facit ægyptiorū librorū traditione. ægyptiū nāq' cām huius cognoscentes incitiā ne utiq' propria medicinalia cōpegerūt. sed ppria astrologica & operaria cæteræ simul cuncta conscripserunt ubi affinia & q' consequuntur cōpacta sunt unus & ipse uidens nō præter incitiā cōmunicantium obsistere ineuntibus non posse. 53. PRæparantes ipsoꝝ naturas ad temperatū. Ad cōtrario contrariū circūfundendū. duorū nāq' cōtrarioꝝ mixtiones temperiem efficiunt. In æstate qdem calefacti utimur plurimū refrigeratibus at in hieme diuerso affecti temperamento calefacere nos studemus. reeditus. 54. Reditus in mare nauigantium ait impulsus ad primordia coituum. 55. CVNcti hoīes excōmunitā q' notionem impulsu psuasi sunt ut oportet coitus ex fructu in terrā mutationes fieri lunæ augmento. 56. IN Particularibus. Tam & si magis particularem trāstulit sermonem. uerūtamen ad particulare non spectat qd' hac fiat hora. hoīes nāq' spectantes annua æstiuosa tempora & refrigerantia nō potuere considerare aduentātia ipsis temperamenta ex aliaq' figuratiōe stellarū. quibus cōsequens est considerare unū quemq' hoīem. & si possibile est uniuersales æstus i primis obseruare ex ortu & ex aliaq' temperie stellarū possibile fuit obseruari primas naturas sine impedimēto absolutas. 57. MEMorauit eodem tibi superius quod q' solutionem admittūt si inueniāt ex altera parte respōdentia & oppugnātia soluent. qd' si nō inueniantur ut a principio omnifariā oīno definita obuient. Pariter uero etiā notionem nobis indicauit unde hoīes cōmoti dixerunt cuncta necessario cōtingere. 58. LICet sint pauca. Artis qdem est q' sæpe amplecti. at q' rarenter frustrari at ipse ex abundantia id uolens demonstrare inquit. Licet nō sæpe sed rariuscule nos liberauerit. atq' ita a mare oportet q' aliquādo a malis in munis. 59. AT nunc & deinceps. prima nāq' natura q' cælestium. Prima certe natura cælestiū secunda his substructa q' pōt ex altera pati parte non necessario a fato definitis hoc sane in secundo loco ex fato ipsi uult significare prima igit' cōstructa ab ægyptiis sub fato. Secunda uero hæc possunt dissoluere. 60. VT absq' horū cognitione auxiliisq' diuerso modo cadentibus. a p'iscis hoc quoq' dictum medicis ut omne antecedit curā. cognitio & recte quidem cognitione percepta cura confirmatur regiturq' ab errate aut etiā medela ab errat. 61. FACiem' uero sermonē. ubiq' doctrinalem custodit modū. Cōplendo igit' q' a principio p'posita sunt ac poti' alia tractaturus capitula & futura determinat & doctrinā & futuroꝝ q' dicenda sint p'cinit capitula. dicā igit' inqt de effectiua stellarū potestate naturaliter ac introductorio more. philosofo nāq' cōuenit tam de essentia ipsarū dicere q' de ptate differere. 62. DE Planetarū potestate potestates stellarū effectrices Ptolemæus principaliter qdem ex pueniēte ad nos ab ipsis facit potestate. deinde etiā respiciendo ad solē motus ac ad sphæras ipsarū stellarū positiones referendo sermones. in quibusdā enim positionē solū capit. sicut i aliis qbus cū positione etiā motū. Intarde igit' motis satis sit positioni motū cōparare multum enim uere cōducit tempamenti qualitati motus q' uelox. accedente nāq' ad solem stella assumendo illius potestatem se cōfirmat. sumpsit ergo a sole principiū qd' aliis erga nos sit uahementior: quodque sit medius & extrema a medio figurā accipiant & q' utrinque ad medii habitudinē extremorūque h're inspiciant. Sol igit' calidus & aridus est id p'pterea & talem affectiōem ex ipsis nostris aduehit. Corporib' cōfestim igit' motus ad centrū qd' nobis est ad uerticem æstatē facit. Calidū & aridū statū sed qd' inquā æstiuo tēpore. ubi id semp' ueniat in meridie cū ipse in medio supra terrā fuerit hemispherio. igitur Saturnus q' ab ipso lōgissime abest alienissimā a solis potestate enī act' est cōplexionē. nempe refrigerās & ob ingentē frigiditatē lōge a terra abest. Intuemur nāque in magnis frigoribus aquā cōcrescere & arefcere at luna uapore terræ p'pinqua & exaltationibus referta est humida. par est ut quoque frigida sit quatenus a sole distat

eatenus namque a sole abest quatenus & Saturnus sed quia ut diximus in celeriter mobilibus motus positionem urget Luna utpote uelociter mobiles semperque ad Solem conuersa figura quapiam solari fruitur lumine & incalefcit. potestatemque habet calidam & humidam ipensiusq; humidā q̄ calidā. Cum igitur inuenerimus & medii & extremorum potestare facile etiā alioq; scire poterimus. Iuppiter nāq; inter frigidum & calidū sidus Saturni & Martis tēperata potestatis est. siquidē excontrariis est tēperies. sicut Mars utpote solari uicinus globo igneam est uim adeptus infestā. Veneris stella Soli uicina caliditatem admittit ut humido detinet unde & temperata esse potius dicitur par nāq; est ut in stellis temperatis potius imperet caliditas q̄ humiditas Mercurii autē stella duplicem habet tēperiem unde & cōmunis esse perhibet aridus nāq; est & humidus hoc nāq; ex celeritate motus quod a positione globi admittit. 63. ET tabefaciens. Sunt pleraq; quæ diximus regionis subiectæ inuicē. at tēptabimus quædā quoq; incerta augurari ut propositum ex euidētib; fidem facere ut tabefaciat luna corpora & humectet. nā si quis sub lunari lumine somnū capiat se confestim sentiet humiditate aliena refertum ac si quis carnes lunari subiiciat luminis illico putrescunt. 64. ET Circa terram humorū exaltatione. aridū quidem ob distantiam a terra est. at frigidum ob Solis absentiam. 65. QV Ando quidē aliæ quidem ita aliæ uero ita. Quoniā dixit cōplexiones stellarū ex ad solem & lunā constare figurarum constitutione: ut demonstraret figuras non frustra neq; simpliciter fieri sed uicisim suā cōplexiōem indicare id ostendunt quæ ex ipsis fiunt irritationes id in nobis prauētionibus p̄stat. 66. CON. flagroso colore proprie. hoc tanq̄ ambigente aliquo ac dicente unde apertum sit Martem succendere intulit colorē manifestā facere complexiōem. 67. SEMinalium spirituum. aliā alii stellarū addit cōplexiōis demonstrationē. In Ioue abers quæ ex ipso cōficiūtur ut sēmina ex ipso sunt spiritalia quod si sēmina etiā temperata quid enī aliud tam eget tēperamento q̄ sēmen. 68. CA. Lefacit nāq; clāmenter. admirandū sane uidetur quod ab ipso dictū est excellentē nāq; temperiē in caliditate dicendo bonam tēperiem utriq; attribuit terræ & nobis. at mirari non est æquū quod nō tantū relinquatur caliditas ut bonæ complexiōis terminos excedat. Præterea illud quoque uidet ad mirabilius ambiguitatēq; ingerit incuriosius prospicientibus. Veneri & Lunæ eadē tribuit cōplexiōem non utiq; amobus etiā bonam cōplexiōem dederit. Id utpote se quens similes cōplexiōes ratiocinari promissit auditori. quod autē id ita habeat ex ipso cognoscendum. sermone procedens de beneficis & maleficis loquēdo euidēter lunā ait esse tēperatam ubi temptabo ego quoq; id memorare. 69. OB Magnitudinē suorum luminū. Causam iterat cur Venus humida quo modo Luna. nā luna iure q̄ oīum proxima terræ sit. Venus autē ob uicinatē non ob ipsam mō siquidē minorē oportuit habere humiditatē sed ob sui luminis magnitudinē suppetit ob hoc plus humiditatis. 70. AT Mercurii. Hæc stella ancipitem habet duplāq; complexiōem. q̄ nāq; motus uelocis est nec a sole longe distans arida. utpote lunæ incumbēs globo humidus efficit Mercurius at ipse uolens ex abundantia demonstrare duplicem & ancipitē stellæ uim ponit in utrisq; notibus mutationes celeres efficere. Hoc quid est. nempe additionē & ablationē. Mutationes siquidem hæ sunt fit autē id ab aduentitio motu cerebroso stridulo & spiritofo ut siquis uirgam uel quid uis simile uahementius in aere quatit stridore & flatū facit ualetq; proximū mouere eodem modo etiā Sol cerebrose motus stridore & flatu uelocitatem ipsum facit motū. q̄ autē celeriter mutet & moueatur dūtaxat præter alias stellas nō facit stationē cæteq; licet stationem facere uideatur scrupula tamen aliqua mouet. at alienum non est alioq; quoq; non omittere opiniones. qm̄ natura aridam & humidā esse dixit stellā & in prima statione humidiores sunt stellæ & in secunda aridiores ut mox ostendemus cū uelit demonstrare ob hoc duplam habere complexiōem Mercuriū id propterea cōmemorauit. Faciunt aliæ quoq; stellæ statiōes & ipse humidæ euadunt atq; aridæ at Mercurius plus aliis & cito stationē facit ob continuantiā ut naturalem uim habeat a stationibus effectā. 71. DE Beneficis maleficisq; Cum hæc ita habeant tria quædā sunt comitantia & inuicē consequentia cōplexiō. potestas. & operatio prius complexiōe opus est quo ex ipsa potestas producatur inde talem potestare comitari consueuit operatio. sciendū est de complexiōe orationē breuem esse

nem esse itidē de potestate. at de operatione magis arduā particularibus rebus uarietate refertā rerū igitur naturā secutus ordinē quoq; doctrinæ fecit de cōplexiōe nāq; dicēdo & quali p̄ ipsā potestate mox de ex cōplexiōe exorta ptate differit querēdo qualis nā cōplexiō uim cōsueuerit gignere sēminale & qualis corruptibile ordinē doctrinæ ipse assimulat uniuersitatis ornamento noscēda nāq; ait prius elemēta & quæ in ipsis sint qualitates. Inde ita ad ipsoq; deueniendū potestates: quæ igitur ut dixit elemēta fusioes uocabat cōsequenter nūc ipsoq; potestates dicit cū elemētoq; fuerit usus exēplo æquū fuit ut transferret ad simile nēpe stellas: quia igitur inquit ituemur sēminia humida & calida elemētoq;. Corruptoria autē arida sicut & frigida: stellarum quidem quæ calidæ & humidæ eadē sēminales & bonæ existimant ut quæ aridæ & frigidæ corruptrices erunt tres ergo bñficæ Luna Ven^o Iuppiter corruptrices autē Saturnus & Mars ob cōplexiōem in moderantiam: sola uero Mercurii hinc manifesta ex iam demonstratis cōmunem habens. Complexiōem aridi & humidū. sol autē q̄ aliquando nobis propinquior calefacit aliquando distantior refrigerat mō igitur aliquo ad motū ob huiusmodi distantiam ipse quoq; naturā habet duplicem. 72. QV At uor fluxionū. Fluxiones uocantur elemēta quod tanq̄ præpositis his cuncta ex his nascentia fiunt ipsaq; effundantur in quolibet qd̄ fiat subiectū tēperatū in tribus in uniuersum iduxit nō in ioue & uenere solū sed et in luna hocq; absoluet in posteq; memorauitq; tibi ut commonuimus

73. CON ueros qm̄ dixit ipsos cōmunes maleficos ideo dicturus est qm̄ malefici fiāt ad stellarū figuratiōes & qm̄ sēminales ad bñficos qd̄ delati illoq; participatione benefici efficiunt ad maleficos aut uim tenēt corruptrice ad figuratiōes simpliciter naturas suas p̄mutates. 78. DE Moribus & sēminis stellis locisq;. Rursus postq̄ prima genera in hoibus forma & figura ex cōplexiōe stellarū & effectū ut plurimū diffingit in diuinis autē non ita sed ex formationibus est capere. Cōplexiōes diuidendo generibus aliquo pacto diffingēdo diximus nāq; uelle cūcta de stellis artificiose cōpta uniuersitatis assimilare formationi: terrena nāq; extructa quodāmō sunt & efficta: multo magis coelestia isq; hmōi ordinis causa cōstituit sed quæ uolumus nosse hæc ut digerantur ex illoq; affectione p̄ similitudinē eorū quæ in nobis eorū quoq; potestates subieciunt: nō iniuria post cōplexiōnū & potētiæ inuētiōem naturas quoq; cōplexiōnib; consonatē absolui. Sciendū tres eē figuratiōes q̄ stellas faciūt masculifcere ac sēminifcere. Cōplexiōnē figuratiōem ad solē: & ad orizōrē. Cōplexiō quodāmō quæ ituemur muliebri genus humidū & molle naturæ opificio confectū qd̄ facile effingi possit at uirile durū & intractabile manifestū quotēq; inuenerimus stellas magis humiditas eas dicimus sēminifcere: quas aut aridas eas magis masculas. Cū hæc ita habeant erunt luna & uenus sēminifcere mares aut reliq; p̄ter Mercuriū is nāq; aridus & hūidus demōstrat duplicē naturā hēt tā mas q̄ sēminia noiat at ex ad solē figuratiōib; masculifcūt & sēminifcūt hoc pacto: masculæ dicūt: cū maturiæ fuerit: apparēt nāq; tū tanq̄ iuniores & nup genitæ uiq; hnt ualidiorē: sēminæ aut cū uesptinæ: at ad orizōrē: hæc subaudi supra terrā hemisphæriū ab horoscopo ad occasū usq; in duas distribuit ptes & qd̄ sub terra ab occasu ad horoscopū usq; itidē in ptes duas. Cū ergo sint ptes q̄tuor sciendū duas qd̄ solaria appellari: alias uero totidē libycas: q̄lia igitur uocat solaria: nēpe q̄ ab horoscopo ad meridiē & ab occasu ad sub terrā usq; hæc nāq; sibi cōferūt & iuicē sunt similes: q̄les porro libycas nēpe a medio cœlo usq; ad occasum & q̄ a loco sub terra ad horoscopū usq; stellæ igitur cōstitutæ in solarib; q̄dripartus masculant in libycis aut sēminifcūt & mixtæ ut nō sequēs hemisphæriū totū solariū uocauit ac masculat: at libycū sed ut appuit q̄ p̄ diametrū accepit q̄dripartia utpote q̄ tradat iuicē sibi q̄ uī suæ hnt potestatis quæq; in principiis sunt hemisphæriorum & ob hoc quæ ualidius possint.

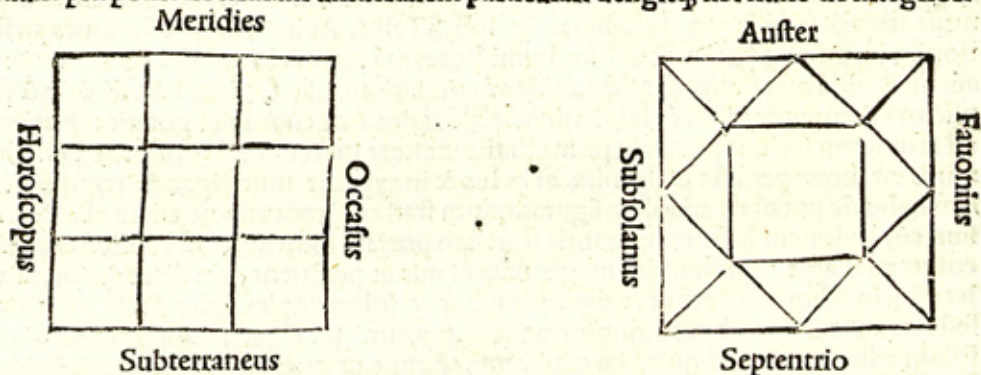
79. DE Masculinis & sēmininis stellis rursus quia primo genita. Neq; prima rursus comprehensa sunt simpliciter a Ptolemæo sed singulæ dictiones significant quid uelit igitur rursus idicat uniuersitatis secutus exornatū cuncta expōit ut ordie uniuersitatis prima nunc quoque proposita quod prima significat esse aliquod aliud genus cōmune maris & sēminæ serens collationem. & nota ut hermaphroditorum plus enim ingignitur sunt namque simplices elemētorum potestates uerum domini dominatur humida essentia magis aliis alia spectes sēminis unam modo attribuisse qualitatem.

humidam ut masculis reliquis ita namq; & Iupiter. Comparietur masculis caliditatis quæ in ipso magis dominatur. 80. MATVTINOS quidem existentes & præcedentes. significauit quæ sint matutinæ stellæ. id documentum uerbis non admodum apertis explicatum est incuriose spectantibus cæterum ut concisus ita aperte expressus intelligas sciendum est alias quidem partes solis præcedentes iuxta uniuersitatis motum & alias iuxta solem ipsum sub mutatis namq; motibus submutata etiam compereris præcedentia. Prisci autem iuxta uniuersitates motum capiendos præcedentes partes uocabant quæ prius ascendebant solis consequentia quæ inferebantur. sub terra. 81.

CONTRA cæli medium. Non solum medii cæli oppositum dictum obscurum erat dimetiens quam diametron dixere medium cælum sub terra est tamen plurima euidencia deligens sub terra intulit. 82. DE DIURNIS nocturnisque. Similiter facientium tempora posteaquã de stellarum potestate differuit assimilando ipsam ubiq; uniuersitatis ornamento. Quia igitur in duo interualla tempus maxime distribuitur iure uult docere quæ complexio cui interuallo affectione distineatur. Compleatq; theorema. Aliquando quidem a complexione similitudinis partempræs aliquando autem a repugnantia. In cõmensurabilibus quidem habentibus complexionis qualitatem ex simili temptat at in cõmensurationis ex partibus ex contrariis. semper quidem in cõmensurationem cadentibus simile simili additum eandem qualitatis custodit speciem at in cõmensurabilitatis expertibus simile quidem auget completionis in cõmensurabilitatem. ut quod dissimile. Cõmensurabilitatem mixto gratificatur. Igitur Iupiter & sol. utpote cõmensurabiliter habentes caliditatem diurni sunt uocitati ut luna & uenus nocturni ob cõmitantem ipsas humiditatem. at diurnus uocatur saturnus & mars nocturnus saturni quidem diurnam sortem adeptus est utpote frigidior existens. Consuevit namq; calido amixtus cõmensurabilitatem perficere. At martis nocturnam factionem natus est utpote aridior existens. Consuevit namq; ipse quoq; humido amixtus mediocritatem enancisci. mercurii porro hinc promiscuum custodit complexionis & ambabus conuenit factionibus modo diurnæ modo nocturnæ. Matutinus namq; existens est diurnæ. Vespertinus uero nocturnæ. At iam didicimus quo pacto quidem stella fiat matutina nec non pariter uespertina ut quæ dicta sunt omnia iuxta uniuersitatis ordinem sint pronuntiata. ob hoc incipiens dicebat mox. Videbatur namq; hic similiter referre proportionem mox. Cum autem ait facientium non est existimandum q; dies uel rursus nox faciat & opus conficiat. Sed q; nobis tempus constituat. In has namq; spectando factiones temporis motum depræhendimus. pulchre per spicue adiecit. Quoniam alia quoq; sunt quædam quæ nobis temporis manifestum faciant motum ut horæ & id genus alia. At non ita perspicue ac manifesto & euidenter. 83. MASCVLATVM non incassum. hoc adiecit uoluit namq; non solum iuxta complexionis potestatem familiares efficere factiones uagis stellis. sed etiam per masculinum & foemininum. 84. NAM BONAE complexionis. futuræ occurrit ambiguitati diuinitus indagando. Cur in saturno & martæ non eandem custodiuit rationem sed contrariam. Inquit igitur inter stellas quæ sint temperatæ gaudent simili. Seruatur siquidem ipsarum complexio ob simile quæ uero distemperatæ gaudent dissimili. Nã ipsarum ob simile non custoditur complexio mēsuræ inæqualitate parta ob aduersantiam. 85. IAM CERTE præter eas quæ ad solem. De insitis complexionibus stellarum disterens nunc de ascitiis libet tractare quas admittunt ex ad solem figurationibus. Late re namq; nos non oportet q; quemadmodum masculinescunt & foeminescunt ex ad solem figuris eodem modo etiam complexionibus mutant ut figurantur. illud sane significatu dignum & quoquo modo est causa inuenienda qua comitante proposito theoremate quod est de naturali complexione non ipsum compegit præcedenti sed comparando plura huiusmodi theoremata & cuncta quæ sunt de ipsorum potestatibus & quæ cūquæ relinquuntur complexionibus. nunc hoc scribit uerum. Causa aperta est magis ascitiis cognoscētibus i eis q; pposita sunt. Ex qb' nãq; ipse iqt. Cã patefiet nec. n. uult cūctas stellas ascitias admittet cõplexiões s; solē lunā iouē saturnū martē alias uero nō. seu hoc mō. Cõsequēs erat prius cõmuniora & oib' cõgrua describere theoremata

sive ita magis propria ac non eodem modo quæ in omnibus dici possent. Secūdo igitur in his manifestabitur ambiguitas cur non omnes ex ad solem figurationibus complexionibus cõmutant ait non omnes stellas posse dimetente a sole abesse. nam ueneris & mercurii non possunt tactum abesse utpote celeritate motus soli semper propinquu inueniuntur atque hæc quidem ita perficiantur. 86. DE LVNA. Incipit canonem & doctrinam in luna exercere utpote figuras ipsius euidentioribus existentibus & proprie sub ipsa cunctis percognitis. fit autem palam in quadratis. humidior nãq; est luna a coitu ad diuiduam usq; q; uideatur tum modo partu edita. ac sicut infantes nuper editi sunt humidi eodem modo ipsa quoq; multitudine humiditatis & a prima diuidua ad plenilunium usq; calidior est. Incipit nãq; quam a solari globo accipit in mundum laculari caliditate. nec pterire nos oportet quod quomō dictas admittit qualitates eodem etiam modo abiicit. primo nãq; humiditatem admittit & primam abiicit. manenteq; calliditate. aut etiam aucta euadit calida & arida rursus abiicit caliditatem & inuenitur arida & frigida atq; ita in luna. 87. DE STELLIS. At in stellis per stationes in statione nãq; prima pmodū ut luna humidiores at i acronicho calidiores ab acronico aut ad secūdā usq; stationē arida. unde ad oculationē usq; frigida hæc dicēdo & simpliciora theoremata scribēs subdit uniuersalē rationē de cõpositis figurationibus quas ad se inuicem faciunt ut una in prima statione altera in secunda statione. at periti hominis est dicere perfecta & definita. at ex his & in expertis inuestiganda cognitio est. iam enim de potestate ad solem figurationum statim cõmonens ut etiam alia quædam sunt cõplexionem ipsarum mutantia sicut iam præfati didicimus id etiã ipsi exprimit coitus ad magis significandū. magis nãq; & minus perficient quæ dicenda forent. uolet nãq; in reliquis dicere ut ex figurationibus ad solem cõplexiones stellarum non perfecte mutantur hoc est intenduntur ac remittuntur. 88. ET MATUTINÆ solum. Recte solum adiecit quia alia quædam cõplicantur figuræ ut in eis quæ iam dicta didicimus & ad horizontē figurationes. Sicut dicebat ut in sola hac figura i circumfusum nobis aerem operantior hic quoq; circumfusum dupliciter intelligendum in uniuersum & qd est geneleos. nam quemadmodum in uniuersum figurati aerem inuertunt eodem modo & in genesi cuiuslibet. 90. DE ANNI HORIS. Et anni horarum intulerit quispiam horarum cõsiderationem medico magis congruere q; astrologo. at habet hoc modo. est profecto cõmunis consideratio. medicus quidem ob frigiditatem & caliditatem nostris aduenientem corporibus satagit horarum cõplexionem. at astrologus mutationes ex solari motu aeris circumfusi exquirens pariterq; exquirens horarum complexionem. ita sane examinatum & perite Ptolemæus exæquitur hoc capitulum ut ne quidē inutile sit medicis. uerum in primis corellarii modo præbet inde theoremata quæ nos præcepta nominamus. cõplexio siquidem aeris est temperata at in ipso dominatur humiditas sicut uehemens frigiditas hiberno tempore contrahitur quæ a solari caliditate dissoluitur. ut æstiuo tempore calidissimus cum sol ad centrum quod nobis ad uerticē est peruenerit ac ad meridiem. autumnii uero aridior æstiuo æstate fugente & absumēte humiditatem. & hiemis frigidissimus aer utpote sole distante a centro quod nobis est ad uerticem & absentia refrigerante aerem nostrum. hac de causa assimilant quidā signiferum circulum animali. nam ut in animali quattuor ætates intuemur & prima quædem est humidior ut nuper editorum infantium secunda autem calidior ut adolescentium tertia uero aridior ut iuuenum. quarta porro frigidior ut senum eodem modo & in signifero circulo quaternæ sunt solares horæ proportionēq; habent complexionibus cum complexionibus. 91. OB PER adueniens frigus incipiente caliditate diffusionē Hoc dictum obscurum minimeq; obuium. erit manifestum si excessum depræhēdēdo legamus hoc modo ob per adueniēs frigus diffusionem incipiente calliditate uidetur defectus in dicto at nihil deest. at cum uelit ut dicere causam quapropter fit diffusio intulit incipiente caliditate. 92. IDEO etiam signiferi. Hoc quoq; dictum uidetur cognitū difficile. id contigit q; non intulerit continuatim ipsi dicto. quod si uoluisset Ptolemæus deinceps completere quæ inter se habeant affinitatem non connexuisset suo præcepto oportet nãq; inducere illud incipiente caliditate diffusionem. ita nãq; apertius pspiceretur at quod dicere uoluit est huiusmodi q; caliditas tum incipit resumere hoc ē

In aere indicat id aries his nāq; signiferi dicitur initium sicut ueris in ipso. ex solis motu absoluti at qui oportuit signiferum si circulus est non habere principium. siquidem circulus sub una linea perfectus circum currente non habet principium. 93. IN PRIMIS præcipuam faciens. Quemadmodū inquit in animalibus anteire alias credimus qualitates humiditatem eodem modo quoq; in signifero humiditatem hanc ipsam anteire cæteras qualitates iure putamus. 94. ITIDEM etiam quattuor horizontis locos & angulorum. De quattuor potestate. hætenus de stellarum differuit uarietate & intro ductorio modo auditorem arte instruxit. nunc iam incipit de ipso solo differere signifero. nam quod dudum de horis anni dixit non fuit citra stellarum potestatem. siquidem sol motus circa signiferum circulum annuas horas conficit in præceptionibusq; aliæ quidem sunt uniuersales aliæ uero particulares & uniuersales quidē sunt circa uniuersalia assumptæ. particulares uero circa partem. atqui uniuersalia particularibus præcedunt præponit doctrinam uniuersalem particulari deligitq; sibi nunc de integriori-

bus partibus signiferi docere. procedendo autē etiā de partibus ipsius tractare. secat igitur signiferum circulum in partes quattuor ducendo dimetientes hoc est in horoscopum & meridiem & occasum & subterraneum. ipse uero iure angulos appellauit. omnis si quidem linea in circulum incidens secansq; ipsum angulos efficit. opportuneq; intulit proposito de horis doctrinam multam nāq; ad se inuicem habent similitudinem distributæ in æquales numero partes. quodq; uidetur singulis horis his perficere quadripartia. ait autem hæc ipsarum temperies sicut & in horis quāuis quibudam uisus est idem dicere ut iam prius ista memorauit. nec recte uisum est memorauit siquidē non per se sed per accidens uolens dicere ut permutant complexiones stellæ in ipsis quadripartitiis constitutæ & masculinescunt & feminescunt. at nunc per se doctrinā sancit capitq; uniuersalia capitula quæ in die quandoquidem a solis caliditate uoluit ipsarum inuenire temperiem. horoscopus igitur uim habet aridiorē sole incipiente. exugere a terra humiditatem. medium autē cælum calorem & occasus humidior. ut subterraneum frigidum ob iam a nobis causas sæpe memoratas. addit quoq; aliud præceptum pulcherrimum quod uenti ex quo cetero flent ab horoscopo hoc est ab oriēte subsolani a meridiano cui præportione habet meridies austeri ab occidua parte nempe ab occasu fauonii ut ab subterraneo qui uisus loci dicuntur septentriones. noris namq; medium cælum in meridie constitutum & subterraneum ad uersas eritq; quod dicitur apertū si unq; uel a subterraneo flarint uel a meridiano. non iniuria post centra flatuū fecit mentionē: alioqui pulcherrime & cōmodissime congruente inuicem potestate. uicentrorum expressa. affert etiā ipse causam aliam quam nos hoc loco respuimus utpote cōmuniorem. neq; enim uentus unus in singulis flat angulis sed cōplures quorum quod uis suam habet appellationem cum cōmuni nomine unum nuncupentur. 95. VT AB oriente subsolani ut a medio cælo. Hic manifesto indicat se partem septentrionalem uocasse subterraneam ut nos prætulimus. iam hætenus profecto indicauit ut medio cælo oppositum subterraneum uocitarit per diametrum nāq; habet medio cælo. opportune sane uentorum fecit mentionem ne quis opinetur superfluum esse astrologo huiusmodi doctrinam. ac nauiganti magis congruere huius doctrinæ cōmofrat utilitatem. quia inquit nostra est intentio inuenire a stellis quæ fiant contemperamenta ac ediscere. at præpediuntur a ui uen-

torum est etiam quando intenduntur ut sit eorum maxime necessaria cognitio nec modo ex uentis sed etiam ex horis & ex solaribus. frigidiores namque stellæ magis frigiditas horas mouent & in frigidis ætatibus ut contrarii contraria. extenditur namque uis ex simili at ex contrario uis remittitur. 96. IVXta proportionem. Bene & integre illatum est nam non in ipsa hora stella insistit usq; sed in uicinitatis sine idq; appetitura. id nāq; & in solaribus epicentris. artificis est nosse quomodo queat intendi uel remitti ut huiusmodi stellæ & pportionem boni temperamenti inuenire. 97. NAM integriores. Complendo doctrinam angulorum uniuersitatis uult nunc pronuntiare futura memoranda capitula ipsi nāq; hæc consuetudo superius namq; cū de opportuno doctrinam compleisset prædixit quæ futura. ait igitur uniuersaliores signorum potestates affimulari eis quæ in ipsis fiant ut aries taurus gemini aries habent uim similem. quia inquit hæc in singulis signis potestates figuratæ ad solem aliasq; stellæ cōmutantur scilicet expedit ut prius imixtas ipsorum potestates exquirendo. 98. PER se & ad se inuicem interpretatur irremixtum non ad stellæ dixisse sed ad signa. uult nāq; non solum per se signa indagare sed etiam quam uim habeant ad se inuicem figurata. 99. DE TROPICIS & solidis & bicorporeis signis. Ac prius de tropicis & æquinoctiis & solidis & bicorporeis signis dicemus quæ sint differentie non eandem diuisionem est inuenire apud Ptolemæum & reliquos antiquos alii nāq; patiuntur signa in tropica & solida & bicorporea at Ptolemæus in æquinoctia partitur. qui ergo in tria partitur aiunt omnem anni horam habere principium medium & finem principium ergo conuersio seu trope dicitur. tum nāq; incipit circumfusus aer alium conuerti statum. medium autē signum quod supra primum tropicum ubi trope facta est ita & media solidiora & ualidiora esse prohibentur. finales autem partes disforma quasi dicas bicorporea nuncupantur. signa ficit nāq; præteritam horam & futurā at qui in quaternas distribuunt partes aiunt differre tropicum ab æquinoctio. tropicum nāq; signum a contrario in contrarium fit mutatio. fit uero hoc in capricorno & cancro in ariete quidem hiems ab autumno finitur incipitq; ab ultima diminutione dies augeri. at in cancro æstas a uere dieiq; diminutio ab ultimo fit augmento. si quis dicat & in ariete fieri mutationem non sincere loquitur non enim mutationis usus sed contrariæ mutationis. at æstas & hiems horæ solæ sunt contrariæ. at uer autumno. media igitur certum est esse quod posterius tropica uocata sint quia contrariæ sunt in ipsis cōuersiones quod in ipsis existente sole dies noctib; fiant æquales. omnis nāque diminutio & omnis auctio præcedente æqualitate conficitur. solida porro nominata quod tum præcipue sensus noster resumat conuersionem circumfusi aeris. disforma uero quod est bicorporea non quod ex binis cōstiterint corporibus sed quod inter binas anni horas cōstiterint hæc nāque sunt horarum postrema tradit sane doctrinam nobis quo pacto facile possimus cognoscere solida & bicorporea. æquinoctium nominatur quod descriptus circulus per ipsa dirimat ac secet hemicyclia in quibus cuncta complentur in æstiuo nāque semicirculo copia fit frugū iugis. at in hiberno semina & plantamina. sunt qui aliam perferant doctrinam usus ipsorum quod enim iniquiunt sub impari sub mensuram cadunt ea masculina sunt. quæ autem sub pari semina. solent nāque pythagorei eiusmodi proferre rationem parem numerum uim habere secandi & passionem. impari uero infecabilem & passioni non obnoxium & efficacem unde factum ut hic semina & ille mas appelletur. 100. VTNtur & quidē ordine. Sunt inquit qui non solum in totum capiunt masculina & semina signa sed etiam in cuiuslibet generis horoscopum masculinum subiiciant atque ita continuatim uni unum apponendo. alii horizontis quadripartium ut iam prædidicimus uelut alii quoque tropica non modo in uniuersum capiunt sed quæ etiā genesios. signum nāque ubi est luna tropicū esse recipiunt deinceps solida & bicorporea inueniunt a lunari autem signo ordiuntur ob facilem mutabilitatem facilemque lunæ motū alioqui ad uniuersalius transfert orationem non enim solum in tropicis est inuenire & masculinis alios aliam nomenclaturam intelligentes quod hoc loco sit superfluum exponere per se nāque certa sunt nomina unde sint composita ut non egeant interprete. alioqui ubi usus aduenerit in re iudicanda memorabimus quæ superflua nunc arbitramur. 101. DE CONFIGURATIS dodecatemoriis familiares inuicem fiunt. Iuxta institutum ubi cōpleuit signorum per se po-

testatem nunc transit ad quæ ad se inuicem quæ constituuntur in figurarum inspectio-
ne hoc autem est quod supra se factum promisit ubi aiebat & per se & ad se inuicem scire ex-
pedit ut multum sit ibidem loci aduertendum nam quæ dicuntur minime obuia sunt
quam ob rem nos ut par est aperta faciemus & descriptionem ad sensum producemus.
Cum ergo figuræ sint quattuor dimetiens. triquetra. quadrata. sexangula. scire expedit
ut ex tribus quibusdam causas reddiderit ex angulis & partibus & signis indicat enim
in his harmoniacas rationes cõprehensas. Inspiciamus igitur primo in cuiusmodi rõ-
nes harmonicas referre pposita tẽptauerit. bina igitur maxima interualla sunt in musica
diatessaron & diapente & ex his constans diapason. estque diatessaron i sesquitercia rõ-
ne ut diapente in sesquialtera & diapason in dupla molitur itaq; indicare per huiusmo-
di rationes figurarum factã distributionem. indicaboq; ego ut in angulis & in partibus
& in signis singuli quos memorauimus numeri cõprehendantur. age prius tibi indice-
mus quot sint anguli & cuiusmodi numeri partiu & signorum. Ceterum tum dime-
tientis proferatur. apparet nãq; ita ex lineis duntaxat creditus. at nos postremo ex abũ-
dãtia demonstrare conabimur ut dimetiens rationes quasdam in sese cõprehendit har-
monicas ac ad alias congrue consoneq;. Constat igitur triangulum ex angulo recto
uno & tertio partibusq;. 120. & signis quattuor. quadratum ex uno duntaxat recto & si-
gnis tribus & partibus. 90. sexangulum ex angulo nimirum recto binarũ tãtum partiũ
& signis duobus & partibus. 60. Sciendum enim ut ex distributione est uidere quæ p-
posita sunt sectum orbem maximas sectiones per dimetiens binos constituere angu-
los. altera siquidem dictarum rectarũ linearum in alteram incumbens per dimetiens
figuram efficere ad duos angulos. scinduntur autem bini anguli a dimetiens in par-
tes æquales quadratam figuram constituendo unum modo rectum angulũ habentem
in partes autem inæquales faciunt triquetram & sexangulam. triangulum siquidẽ ut
diximus unius & tertie partis recti anguli est. at sexangula figura binarum partium tri-
um hoc nãq; relinquatur ex recto ad binos rectos efficiendos nam si ex duobus unum
ac tertium abstuleris. reliquum erit binarum tertiarũ. collecti igitur omnes numeri ha-
bent hoc modo. alii quidem angulorum in $\frac{1}{2}$. in $\frac{1}{3}$. alii aut partium. 120. 90. 60. alii
autem signorum. 4. 3. 2. inspicere igitur quemadmodũ eadem spectantur differentium
subiectorum numeroq;. at eadem ratione singulorum quantitatẽ cõprehenduntur.
101. DE ANGULIS. In angulorum numero harmoniac rationes cõprehenduntur dia-
tessaron inquam & diapason unus enim ac tertius numerus trianguli anguli ad unum
trianguli sesquiterciam custodit rationem quæ est diatessaron cõsonantiæ at unus qui
quadrati ad sexanguli angulum qui habet bipartium sesquialteram habet rationem. ha-
bet enim ipsum & eius dimidium qui numerus est diapente consonantiæ at is triangu-
li qui unus & tertius ad eum qui sexanguli qui erat bipartium duplam habet rationem
qui est diapason eodem modo & in partibus inuenies & in signis. nam. 120. numerus ip-
sius nonaginta sesquitercius est & 90. ipsius sexaginta sesquialter & idem rursus. 120. ipsi-
us. 90. sesquialter & iterum ipse. 120. ipsius. 60. duplus & 4. ipsius. 3. sesquitercius at. 3. ipsi-
us. 2. sesquialter & iterum. 4. ipsius. 2. duplus quod si etiam. 2. cõpares numerum qui est
angulorum dimetiens & pariter cõcernas cõperies ipsum rationes quasdam ad alias
custodire ut ad. 3. sesquialteram. 2. custodit & ad. 4. duplam & 120. partium numerum di-
metientis considerando inuenies eodem modo pportionem custodire & 6. signorum
comparando eis quæ ante ipsum eandem comperies consequentiam. Quod si quis co-
gnorit quæ dicta sunt facile poterit quod dicimus intelligere quod si quis negligentius alienã
arbitrabitur esse dictionem Δ . \square . \ast . nos certe ut pnuentiauius etiam descriptione fi-
gurarũ numeros & harmonicorũ interualloq; exponemus hoc modo. 103. PRIMũ si-
gurata. Non simpliciter neq; ut quispiam putauerit primum induxit sed duo quædam
indicans quodq; maxima & prima habitatio figuratorum est uel etiam quod non opus ẽ
arbitrari per figurationes solam esse habitationẽ. sunt enim aliæ post ipsam quas post
eã dicet quandoquidẽ in una recta linea facit occursum. hinc scribere incipit causas
figurationum. hincq; quæ de dimetiens exoluitur. cõpatiuntur enim inquit quæ per
diametrum signa quæ ea unam rectam lineam colligant. licet dixerit quispiã in aliis quo-
que figuris rectas esse lineas signa colligentes. Ceterum primo quidem non unam sed

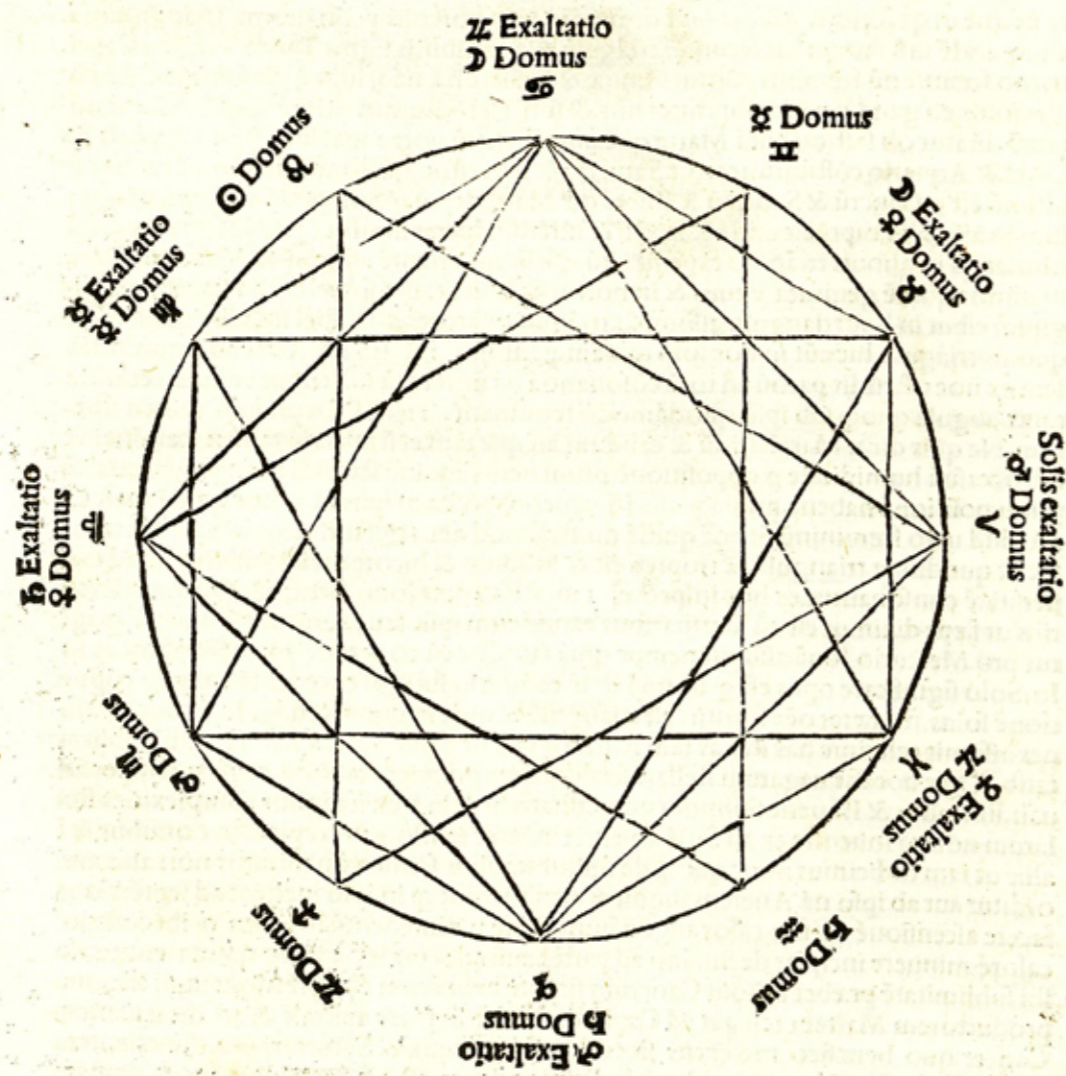
plures. deinde hæc per centrum perducitur. centrum circuli dicitur esse principium. ma-
gisq; compatibles sunt quæ per centrum ductæ utpote cõmunicantes principio unde
& in angulos rectos figuras partitus est ne solum diameter rationem ad principium ha-
beat sed etiam reliquæ figuræ audierimus autẽ alias quoq; causas huius ipsius quæstio-
nis progressu orationis. sumptis autem binis maximis dimetiens aliarum quoq; con-
sequenter scribit. expedit aut subaudire dictæ orationi quo fiat apertum quod apposi-
tum assumptis nãq; opus est inducere ut erit & aliorum causa manifesta. maximas uo-
cauit dimetiens expedit inquit inducere ipsas & considerare portiones cum angulis.
super particularia uero numerales rationes quæ insuper particularibus rationibus in-
spiciuntur. 104. DIMIDIũ ac tertii. Quoniam mentionem fecit portionũ & super parti-
cularium exponit quomodo portionum. quomodo super particularium. significare
autem expedit ut hoc per consonantiam intulit in portiones ut nos quoq; indicauim⁹
paulo ante & in angulis consonantiam cõprehensam dimidii & tertii. nam dimidiũ
dimetiens quadratum constituit. segmina uero tria triagulum & sexangulum at tria
segmina quodãmodo. duo triangulo dimidium ac tertium. ut sexangulo bipartium.
sunt qui dicant sicut duas causas uult nobis reddere partitionis figurarum unam quidẽ
ex portionibus. inquit enim secantur figuræ & maxime monadis portiones. at qui ma-
ximæ monadis portiones dimidium & tertium & bipartium ad unius quadratũ. 105.
IN MEDIO sumptum sesquialteri & tertii. Hoc admodum obscure enuntiatũ illud nãq;
in medio sumptum fecit obscurum quod autem ait est huiusmodi quadratum i medio
sumptum trianguli & sexanguli constituit sesquialteram rationem & sesquiterciã quali-
bet enim super particularium rationum in duobus saltem consistit numeris. quia igit
tres sunt figuræ & earum tres numeri necesse est unum pariter cum aliis assumere quo
constituantur super particulares rationes. quadratum igitur simul sumptum utraq; ut
etiam ipse dixit medium sumptum sesquiterciam & sesquialteram efficit rationem nam
cum triangulo sumptum sesquiterciam facit rationem sicut cum sexangulo sesquialterã
figurarum cõparationem reliquam facit autq; triangula quidem & sexangula utpote ex
simili specie constituta bona esse quadrata uero & dimetiens ex contraria ui constare
pugnã & tepugnantiam controuersiamq; significare. 106. DE PRÆSIDENTIBUS & ob-
temperantibus signis itidem præsentia. Contubernia reliqua signorũ exponit non so-
lum enim familiarescunt figuris sed etiam aliis quibusdam ut fere etiam. nunc quædã
est signorum familiaritas qua sunt quæ præcellãt: quædam uero obtemperant uult igit
tibi binas reddere causas unam qua omnino inter se inuicem afficiuntur. alteram
uero qua alia præminent alia obtemperant. afficiuntur itaq; inuicem quod æqualibus
temporibus ascendant similitudines nãq; affinitatem amant generum at ipse causam
dixit qua hæc signa sunt æque ascendentia quod inquit in sin æqualibus parallelis præ-
scribit uero in æstiuo hemicyclo sol constitutus diei faciens incrementum in reliquo
autem diminutionem quod uenerabilior sit auctio diminutione. 107. AB EO dem utro-
libet æquinoctialium signorum. Vtriuslibet intulit utpote similibus existentibus am-
bobus citra ullam diferentiam a quibusuis oporteat incipere quomodo nõ dixit signo-
rum sed punctoq;. non oportet enim ipsum accipere signum sed punctum uelut inter
arietem & pisces ut sit prima pars Arietis æqualis ascẽsus piscium trigesima & secnda
arietis uigesima nonæ partis piscium atq; ita uicissim reliquas in tauro quoq; contra
primam partem trigesima aquarii aliasq; simili modo ut in fuerint æqualibus paralle-
lis si enim æquales sunt circuli in temporibus æqualib⁹ attollentur & deferentur at cir-
culi & signa in scendentia similiter deferentur & attollentur idque in exiguo indicatur
astrolabo. 108. DE Respectatib⁹ & æque ualentib⁹ signis. Rursus æq; esse ait potẽtiã
tria contubernia & affinitates unam quidem per figuram. secundam uero iuxta impe-
rium & obedientiam ut tertiam nunc propositam quæ aspectu & obtutu est hoc autẽ
ait accidere quod ex eisdem orient⁹ punctis. nam quia in eodem sunt parallelo nempe sem-
per ex eisdem oriendo & occidendo locis ob hoc noctes in utrouis ipsorum alterius
noctibus exæquantur diesque dieb⁹ quia æqualia quoque hemicyclia sol permeat hoc
quod in paruo ostenditur astrolabo sunt aut hæc utraq; signorum tropicoq;. nos pterire
non debet in æquinoctialib⁹ esse utrisque esse descriptos orbis æquales nam qui æque

distat æquinoctialis paralleli sunt inter se inuicē æquales nō utiq; etiā hemicyclia iam inuicē sunt æqualia qđ si sit quidē erit amboꝝ cōsensus at mō non ita in partibꝝ æqualis sunt circuli at in paribus idē est circulus æqualiter necessario eadē amboꝝ Sol permeat cōspiratio igit cōsensusq; ipsi efficitur ex pluribꝝ ex uno eodēq; esse parallelo ex quo noctes noctibꝝ & dies diebꝝ adæquant & horiæa interualla sunt eadē at nomēcula tura ex uno solo qđ ex eisdē locis oriant & occident ducit nāq; ex eodē loco oriens spectari. 109. PVNctōꝝ iteq; punctōꝝ non signōꝝ dixit. Hoc sane in utroq; pōt dici tropicoꝝ. pōt & in utrinq; sumptis signis audiri qđ etiā sibi uult significare. 110. OB EA quæ dicta sunt. Si quidē ad ad cōspirationē spectans dicis hæc. cernere ob hæc dices sin ad nomenclaturā qđ iidem sunt occasus & ortus. 111. DE In connexis. In connexa aut uocat. De cōspirantibus dicēdo signis uel p figuram uel p quāpiam similitudinē nunc uult memorare ea quæ nō unā ad se inuicem hnt cōspirationē nō p figurā non p similitudinē aliquā hæc aut inquit sunt qđ per unū uel quinq; capiunt nā per quinq; hinc est manifestū ad inæqualia nāq; capiunt qđ sit alienum nā æquilatere sunt tales figuræ. at quæ p unū sese auertunt. 112. AC Vnius angulus cōtinent. Oportuit duo cōprehēdere si a prima parte Arietis agas rectā lineam ad cētrum & aliū a prima Tauri angulum facies tertii recti oportuit nāq; si proportionaliter opus fuit custodire mensurā non ob temperantium ipsius angulorum binorum tertiorum recti esse angulum mō autem tertii erunt recti quæ est unius duntaxat signi quattuor rectis sectis in duodecim si gna proportionem habebit in quolibet signo tertiu recti anguli. 113. AVT per unum aut per quinq; factorum. In uniuersum cum tradiderit ut opus sit cognoscere qualia sint signa in cōnexa quæ per unū distent a se inuicem aut per quinq;. 114. DE Domiciliis Contubernium aut habent planetæ. Cōmemorant de per se se domicilio & ad se inuicem signorum nunc uult dicere de stellarum quam habent habitudine id quippe consona est enuntiatio. Cum duodecim igitur sint signa eliguntur ex ipsis quæ magis septentrionalia ac utpote calidiora tum nāq; Sol ibi constitutus in aduerticē centro nos calefacit impensius. Inde principium constituens distributionis tribuēdoq; singulis luminariibus ad unum hemisphærium ex utroq; hemisphærio distribuit ad unum signū non iniuria neq; citra rationem sed spectando ad hæc tria ad motum ad naturæ propriam uersionem ad globi positionem ac ad figurationem bonis stellis bonam attribuendo figurationem ad luminaria ac contrariis contrarium. supra nāque tibi memorauit ut figurarum aliæ quidem sunt bonæ aliæ uero malæ. septentrionalia signa Cancer & Leo sed Leo utpote masculinum Soli dedit ut Cancrum utpote fœmininum Lunæ. at ambiguit quispiam causam quærens cur non potius Geminos Soli attribuerit. Cui occurrimus qđ Leo solidior & ualidior æstiuæ conuersionis. sed est etiam imperiosius & regium signū calidissimūq; qđ oīa familiaria & cognata sunt Soli. deinde qđ a leone est ad Capricornū usq; Soli dedit ut a Capricorno ad Cancrū usq; Lunæ. post hæc Saturno ex utroq; hemisphærio ad unum duodecim dimetientē ob sphærā primū ob naturā secundū ob frigora. n. debuit longissime a luminariibus capi ut corruptorium ad dimetientē. nam demonstrata hæc figura non bona esse & maior in circulo aliis dimetientis figura ne utiq; recta lineadeprehensa fuerit. Rursus post Saturnū Iuppiter constitutus ex utraque parte sphæræ ad lumina figuratus ac p triquetrum latus Martis existens naturæ corruptricis tertium sortitus globum Mars post Iouem excipitur per quadratū latus qđ est corruptoriū perniciosumq; ad reges uniuersitatis figuratus post uero Veneris figura sexangula figurata excipitur motum hns cooperantē utra siquidem bina signa a sole abesse nō pōt & ne quidē ea itegre accepit ex distantia etiā signa. at Mercurii stella ob eandē cām semp uicinior nō plus signo uno abesse pōt. 115. AC Talia. Ut uidet in acerū agere hoc & talia adiecit qđ nō sint sola enumerata sed etiā alia aliqua ut decani. lapenæ de qbus in ibi differet. Habet naturæ. Hoc est cām nā cuiuslibet naturæ causa ut sit obtinuit cūq; cās scribit ut habet naturæ unū qđq; enarrās. 116. DE Triangulis & q ipsoꝝ domicilioꝝ domus. In hoc capitulo querit primā cām p quā afficiuntur stellæ triangulus. secūdo loco cām p quā alia qđ huic alia uero illi. inuenit at cām qđ a natura stellæ masculia ac fœcia exqredo & qđ a cohabitatione qđ ad domos oblit forte etiā aliquā a sublimitatibꝝ. hoc. n. silet qđ necdū de sublimitatibꝝ tractarit. accipit subide ut dicat

ut dicat primo simul afficitur triangulis ob æquilatere conuenit siquidem cælestibꝝ æquale deinde qđ signifer circulus ex tribus circulis terminat ac circūprehendit æquinoctiali æstiuo tropico & hiberno tropico ut medium eius cōtingat locū alii i extre mis ad cōtractū euntes ipm terminat opus est partes toti eē cognatas unde etiā indicat cuiuslibet trianguloꝝ triū orbiū pprietates ascriptas primo qđ triangulū p Arietē Leonem & Sagittariū cōstituit igit diurnū est & diurnis accedit habet nāq; domū Solē & Iouē. nā Mars est licet domū habeat non assumit ob factionē dñi igit ipsoꝝ erunt Sol & Iuppiter. Veg quia Sol diei est effector ipse interdiu iperare triangulo phibetur. 117. HABet sane uentos. Habet sane uetos hoc triangulū accurrentes. quo aut accurrentibꝝ possimus occurrere tractandū est de uentis quo & mixtiones ipsoꝝ & cōpositiones cōmittere possimus. luminaria utpote uentoꝝ oīum dñi ipsoꝝq; parietes aliquos nō hnt definitos at aliæ stellæ uicinos cōplexionibus suis & factionibus uetos admiserunt. nā Iouis stella utpote tēperata septētrionalibꝝ flatibus est accōmodata ipsaq; gignit qppe uerus uentus utpote collocatus inter septētrionē ortūq; tēperatus est. Saturni stella sub solanū amplexa est ob diurnā factionē nā ut iam pueniendo diximus cōtrario gaudet nō simili. ita ppemodū Martis stella africo magis gaudet flanti ab occasu ob nocturnā factionē hoc uento gaudet. Veneris stella magis austro cognata est ob cōplexiōis similitudinē opus est a quolibet triangulo ex dñis domiciliōꝝ stellis inquā mixtiones face re uetoꝝ ut qa Iouis & Martis sunt domus in ipso boreolibycon dicemꝝ triangulum i aliisq; eodē mō faciemꝝ. at secundū triangulū ex fœmininis signis Tauro Virgine Capricorno fœmininū fœminis cōgruat Lunæ & Veneri: hæc nāq; sunt qđ ob similitudinē cōplexionis eo gaudēt. cetera similiter hnt. & si n. etiā Saturnus domū in ipso habeat nō tamē dñatur ob factionē ut i Marte quē ante it tertiu porro masculinū ex Geminis & Libra & Aquario cōstitutū accedit Saturno & Mercurio qa domos in ipso hnt. reliquū ultimū est p Cancrū & Scorpiū & Pisces qđ Marti deputat Soli qđ nō p primū triangulum in alio alio captū sit unde & noctu & interdiu iperat similiter gaudēs ob iam dictā cām. at qa in quouis triangulo expedit aliū esse simul dñantē assumit & Venus & Luna in diurna quidē genitura Venus & in nocturna Luna causaq; aperta est. significatu dignum est ut in hoc triangulo assumpsit trianguli dñatores dorothei snia ille quidem in quouis triangulo hic aut in hoc solo causamq; intulit. 118. ESTq; Aries ad æquinoctia lem ex hoc ostendit partiū ad totū cōsonantiā nā sicut totū sub tribus circulis terminatur tr angula quoq; sub ipsis quodāmodo terminant. 119. ET Occasuum mōstri liberum. Ne quis dicat Martē aridū & calidum ait ipse tam et si talis nō tamen fœminescit sub occasu humiditate p oppositionē primi uenti siquidē secundi trianguli contrariā primi positionē habent. multaq; alia inuenies opposita in ipsis ut qđ hoc quidē masculinū illud uero fœmininū & hoc quidē diurnū. illud uero nocturnū significare aut oportet ut quodlibet triangulū & tropicū est & solidum & bicorporeū leuitatisq; ac ad uniuersitatē consonantiæ ex hoc inspectæ. 120. PROPTer Iouis factionē. Quia. n. Mercurius ut sape diximus est cū luminariibus eandē cum ipsis seriē sortitus est inuētis qđ igitur pro Mercurio Iouē assumit nempe quia factione cū eo certat. 121. Assumptus est solo. Solo significare opus est qđ ultimā seriē ecōtrario subegit excedentē trianguli cognationē solus. n. præter oēs sortitus est triangulū at quia in quouis triangulo secūdas rationes assumit celerime has stellas tam natura qđ factione præponit aliis. 122. DE Sublimitatibꝝ. Quæ uocant uagarum stellæ sublimitates principia rationis causæ semper ad ualidissimum & Imperiosissimum uniuersitatis Solem. sic ita igitur cōplexiōes stellarum uolens inuenire ex ad Solē absentia inuenit ex illoq; in cœpit & in domibus & i aliis ut iam didicimus nunc quoq; de sublimitatibus sermonē habiturus non alienum orditur aut ab ipso nā Arietem inquit ei attribuerunt qđ in ipso incipiat ad septētrionē facere ascensionē & tum calor augeri humilitatē p dimetientē in Libra qđ ibi cōstitur calorē minuere incipiat declinādo ad partes australes unde Saturno natura cōtrario ibi sublimitatē præbet ut sicut Cancrum utpote beneficū & septētrionalium flatuum productorem Martem relegat ad Capricornum qđ in parte australi & ad dimetientem Cancrū quo benefico maleficus sit cōtrarius: ut etiam Saturnus per dimetientem Solis assumpsit. Veneris sublimitas Pisces adepta est ob humiditatem & uernam

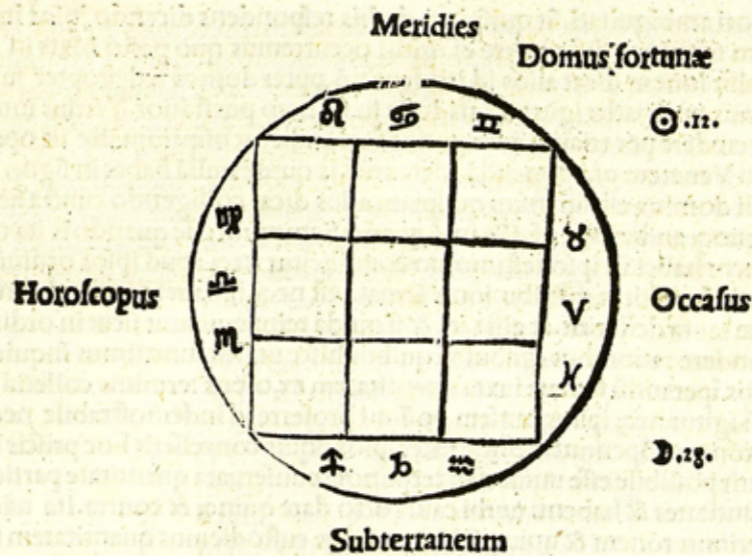
INPTICIE.QVAD.

In ipsis fieri uersionem ut Mercurii per dimetientem assumpsit signum Virginem aridum oppositumq; humido. Virgo namq; arida utpote autumno in ipso constituto. 123. QVEMadmodum & i domib⁹. Causam uult aperire unde a sublimitate per dimetientem assumpsit. dicitur sane q; eadem congruit causa etiam hic qua & in domibus dicta dictum ibi est ut dimetiente maior in circulo recta linea non inueniatur in Saturno igitur assumptis quoque aliis stellis hoc consecutum est. 124. PRIMam facit fulxionem. Et Luna inquit propius nacta est sublimitatem Arietis utpote ex coitu illic factam aiunt fieri. tum enim magis auctio proprii luminis fit cum in alio signo hæc per se inuenta fuerit & non cum Sole ac uelut domos ipsorum connexas dederunt eodem modo etiam sublimitates ipsis assidentia signa attribuerunt utq; hæc sint notiora apertioraq; subiectis explicabimus figuris.

DE terminis

COMMENT.

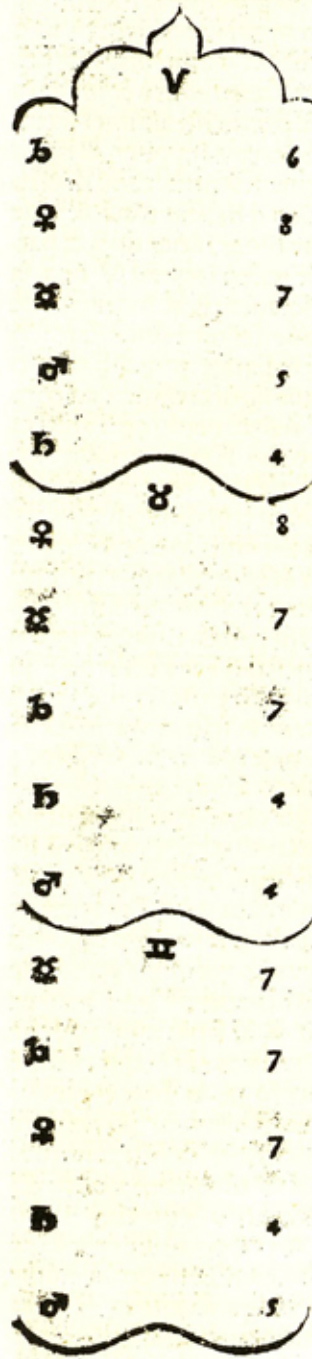

Consequencia Ascensio		Centrum	Præcedentia Declinatio	
Consequencia Declinatio	♄ ♃ ♂ ♆ ♁ ♅	♄ ♃ ♂ ♆ ♁ ♅	♄ ♃ ♂ ♆ ♁ ♅	Consequencia Ascensio
Horoscopus centrum			Centrum occasus	
Ascensio	♄ ♃ ♂ ♆ ♁ ♅	♄ ♃ ♂ ♆ ♁ ♅	♄ ♃ ♂ ♆ ♁ ♅	Declinatio
Consequencia Declinatio	Præcedentia terraneū	Centrū subterraneū	Ascensio Consequencia	Consequencia

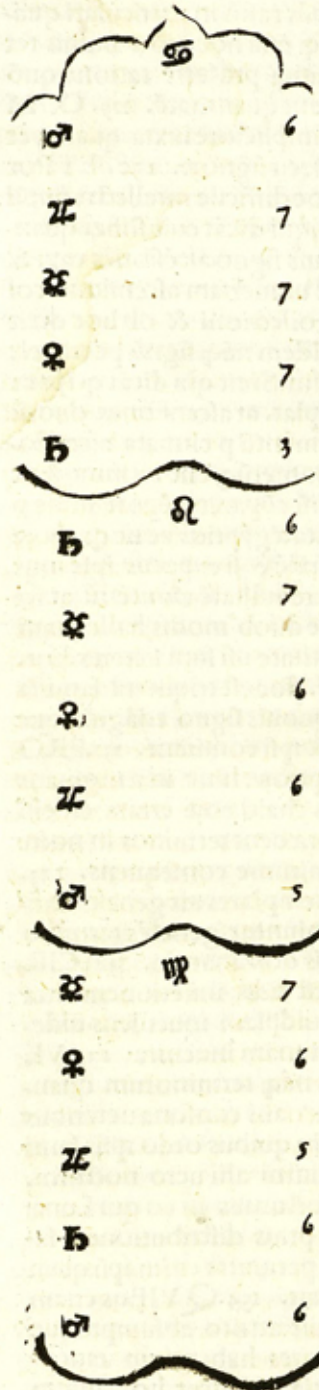
125. DE TERMINIS. At de terminis duplici maxime utuntur modo ac diuersis modis opinati sunt ueteres unde polis ex præcis unus ueteribus contradicit coarguitq; falso ab ipsis dicta ante quem binæ fuerunt sententiæ una quidem ægyptiorum quam contentiosius coarguere conatur. altera uero chaldæorum quæ cognitu perfacilis ac ad re præhensionē obuia age igitur nos quoq; secuti Ptolemæum intueamur quomodo omnino opinati sunt ægyptii de terminis deinde ita etiam redargutiones ipsorum exponemus. Hi igitur non disciplina quapiam & consequentia terminos assumpserunt. sed aliquando ad sublimitates respiciebant aliquando ad domos & quandoq; ad triangula. at oportuit sic facere ut consequens esset uoluerunt. aut unum dictorū capere in quolibet aut omnia simul in oibus quærere. Quæsierit autē quispiam causam quare in hoc signo primo terminos distribuere. hoc in hoc. Cæterum si dixerimus aut ad domum ipsius respiciendo aut ad triangulum: aut ad sublimitatem hoc modo inueniemus nos il-

lapsos maiori ambiguitati. sit quispiam de his respondens dicendo ipsos iuxta domicilii dñatum terminos distribuere ei igitur occurreremus quo pacto Mars in Ariete honore præcellit louem dicat alius id irridens nõ ppter domos sed propter sublimitates ei occurreremus quo pacto igitur Mars loue in Cancro præstator. Tertius inter hos suadeat nobis credere per triangulum potius fieri audietur nimirum iste ut oportuerit in Capricorno Venerem præponendã Mercurio. Is quidẽ nullã habet in signo rõnem. at hæc triãguli domina est. sin insup quispiam alius dicat colligendo cuncta fieri distributionem is quoq; audiet opus fuisse in Aquario Saturnum esse quando is ita triãguli q; domus rõnem habet in ipso. testimonio conuincitur itaq; apud ipsos ordinis causa. ceterum nequidẽ quãtitas distributionis seruata est. neq; n. habet rõnem dicere qua huic quidẽ stellã tanta dederint. at alii tãta & si quidã temptauerunt sicut in ordine & i quãtitate responderẽ rationibus quibusdã quibus hifce utãtur inuenimus inquirunt tempora domiciliis iperantiũ stellã iuxta quantitatem ex oĩbus terminis collectã conueniẽtem. Primũ igitur neq; ipsius causam possunt proferre id indemonstrabile neq; ppriam quantitatem rõnem cõperiunt. deinde inter ipsos si quis concesserit hoc priscis scriptorib; illud audierit possibile esse uniuersali termino; conseruata quantitate particulares permutare quantitates & habenti uerbi causa octo dare quinq; & contra. Ita nãq; dubiosissimam fecerimus rõnem & uniuersalẽ termino; custodiemus quantitatem tam & si qdam captiunculis utendo aiunt ad ascensionẽ signi temporum quantitatem referri. collecta siquidem ascensoria tẽpora eandẽ cum terminis efficiũt quãtitatẽ. hoc falsum. nã hæc signo; differentia; falsã demonstrant linearibus demonstrationib; q; nãq; ex falsis constant falsa sunt dicit itaq; ab ipsis Virgo & Libra in æqualibus ascendere tẽporibus in. 38. & Leo & Scorpius in. 35. demonstrat contra Leo quidem & Scorpius in pluribus ascendere tẽporibus q; 35. at ♄ & ♃ paucioribus tẽporibus. Ita igitur hallucinati sunt in ascensu tẽporũ nã iuxta æqualem auctione apud ipsos est inuenire ascensiones signo; descriptas. Capiendo nimirũ ascensionẽ Arietis & addendo tertia tẽpore inueniunt extra per dimetientẽ signo; ascensiones. illincq; eadẽ auferendo a reliquis signis constituerunt ascensoria tẽpora. quã igit ægyptio; sententiã: talia: at Chaldæo; simpliciora & magis cõmunia & perinde nõ egent longa descriptione at ob facilitatẽ facile possunt recenferi. aiunt igit hi consequi opus esse triangulo; dños dareq; terminos primos primo trianguli dño: secundos secundo: & tertios tertio ita in eodẽ triangulo atq; adeo in sequenti in II ipsi quidẽ Saturno primo tribuũt in diurna genesi. Mercurio in nocturna & conueniet dissonãtia qd ab arte abest atq; doctrina cãm particularis quãtatis talẽ aiunt primo plura secundo & tertio acdeinceps iuxta ppositũ ut ita patiant ne excedãt nume; sed terminent. 30. par es signi detur itaq; primo. 8. secundo. 7. tertio. 6. quarto. 5. quinto. 4. itaq; etiã p excessum absoluet trigesimus numerus talis igitur chaldæo; artis expers termino; doctrina reliquũ est iam ut iudicatã a Ptolemæo doctrinã pferamus quã se nõ ait cõperisse sed a quodã rescribente absumpto ad se; pueniẽte ut uix potuerit cõperire dictũ nãq; scribẽdo librũ manifesto chaldæo; & ægyptio; opiniones in unũ colligens ita doctrinã confecit sublimitates nãq; cõsiderat ac domos & triangula qrit in signo ut hnt rõnẽ duas an unã. sit ne benefica stella an malefica pl. netã nã si binas habeat rõnes siue beneficas siue maleficas ea pponet ob duarũ rõnũ fortitudinẽ sin ad unã hẽt unũ qrendũ est utrũ benefica sit altera an malefica & pponenda benefica. hoc nimirũ in totũ custodiemus pter ♄ & ♃ nã quia ultimã capiũtur maleficã ob suas factiones pponet in domibus luminariũ. Mars qdẽ in ♄ ob noctis factiõnem assumet at Saturnus in ♃ utpote diurnus. atq; hæc de ordine. De quãtitate sciendũ q; benefici ad. 7. partes capiunt at malefici at quinq;. Mercuri; autẽ sex q; natura sit cõmunis cõem nactus est nume; medius iter beneficos & maleficos. illud quoq; ne nos prætereat q; si qua binas habeat rationes stella non ordine modo sed etiam quantitate præferetur augebitur namq; ei unus terminus id ipsum unum auferetur aut ab II aut a Saturno hi siquidem ut pote motu tardiores gaudent minori terminorum numero. Scire autem opus est ut in dominis domiciliõrum cognatio familiaritatur inspicitur præferetur namque exaltatio inde post id triangulum & tertio domus. 26. VTP Lurimum proprie. Vt plurimum cenfeo licet. ab alias causas temptauerint quidam dicere

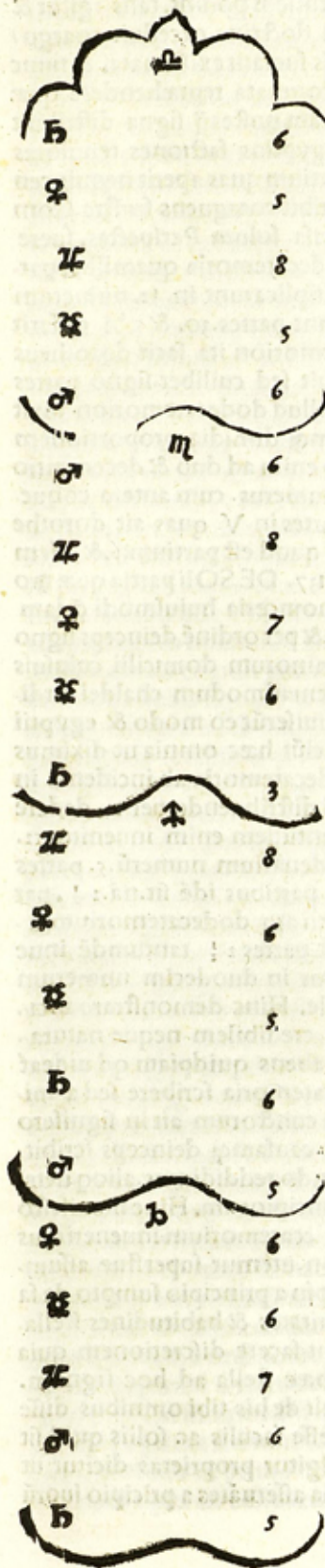
quidam dicere aut q non solum in domorum domiciliõrum dominatibus esse causas rationem: quas etiam proprias uocauit at etiam triãgulo; & exaltationũ. 127. COMMUNITER delatorum terminorũ. COMMUNITER inquit q; cõmune & cõmuni sententiã eosdem exposuerit terminos. 128. TEMPORALIA distribu. Quod quãlibet stella domicili habens imperiũ tales annos præbeat qualis est termino; quantitas. Distribu igit dixit ueluti stellis distributis cuncta tempora ad termino; quãtitatẽ aliter ac aliter. ait utiq; subiecit quantitatẽ termino; ita habere ut scribunt ob scribentium dignitatẽ fidel arbitratq; sumus hæc cum causa dicta non concedet ipsis ratio in particulari quãtitate. possibile enim permutare quantitatem. Colligitur nãq; etiã hoc mō cuiusuis termini quantitas non habebunt utiq; proferre rationẽ quõ cuiilibet stellã talẽ uel talẽ tribuant quantitãtẽ. 129. COMMUNI tractatu hoc est doctrina simpliciorẽ iuxta quam per auctione æqualem ascensiones fecit signo;. 130. ET PORTIONIBUS portionum utendo. Hoc difficile intellectu. duplĩciter nimirum exponitur sunt. n. qui dicãt cuiuslibet quantitatis termino; hoc est in quo uis signo ascensionẽ capi & componendo dicant conuenire uniuersam ascensionũ collectionem uniuersã termino; collectioni & ob hoc dixit uti ipsos portionũ portionibus. Idem nãq; signũ portio est signiferi at signi portiones termini. Sunt qui dicãt q; ipam cuiuslibet termini ascensionẽ capiat. at ascensiones duorũ signo; cuiuslibet stellã & augmentũ p climata ascensionum apponentes tantũ dixere numerũq; esse termino; ut etiã q; ex cõpositione cã ascensionũ cõparere tẽporũ unde p suasionẽ exponunt terminus iuxta ægyptios ac ne q; ipos dicat instans quo pacto eis nõ usus ẽ & si exponis ipse inq; exponit ob antiquo; in dignã credulitatẽ eis utẽtiũ at sci re oportet in particulari quãtitate duob; modis hallucinati sunt & citra causã rõnẽ sola quãtitate usi sunt ueteres. 131. EVNDEM habetũ p signũ ordinẽ. Hoc est triquetra familiaritatẽ. eã ut iam tibi diximus in quouis signo triãgulo que rũt & nõ sublimitate aut domo & ipsi comitant. 132. PROfecto eiusdem trianguli duos; ppriõ;. hinc in ænigmatis modum coarguit circa terminos chaldæo; errata eidem nãq; stellã in die quidem alios præbent terminos in nocte uero alios quod dissipatũ est & minime consequens. 133. EXEMPLARI modo genesibus. Exemplares ait geneses exempli causa assumptas a priscis inueniuntur geneses terminorum colligẽtes geneseos temporis dominatum. 134. CIRca ordinem non receptum. Hoc est circa inuentionem citra causã rationem nam sine causa quidpiam inueniens uidetur non iuxta artem sed iuxta fortunam inuenire. 135. VETERum descriptione. Particularis nãq; terminorum quantitas dissentit estq; dissona at uniuersalis consona ueteribus & dictis exemplaribus genesibus in quibus ordo ipsis familiaris custoditur quo alii quidẽ diurni alii uero nocturni: diurnus quidem præponitur at nocturnus in eo qui Lunã duobus modis a natura nãq; uult prius distributionem facere atque a signorũ familiaritate permutat enim ipsi quantitatis numerum ut mox ut notis ait. 134. QVIBUS etiam adhærent puncta. In libello inquit attrito absumpto que earum appositione stellarum plures habentium rationes inhærebant puncta indicantia uidelicet hoc ipsum ut additio his ipsis facta est. 135. AVFERUNTUR quã additã

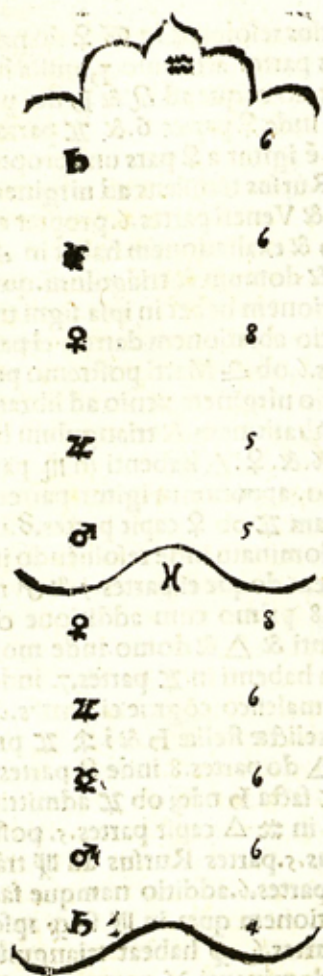
mult tibi ostendere disciplinā qua possis dinoscere ex quo auferre oporteat quali porro addere. auferit igitur a Saturno & Ioue ut plurimum q̄ sint motu tardi magis ipsi ablatione gaudent q̄ minimum locū pluri tempore permeent. adiecit autē ut plurimum q̄ nō semp a Saturno & Ioue fiat ablatio. est siquidem q̄n & a Venere & Marte cū plures rōnes habuerit Saturnus & Iuppiter in eodē signo. tum demū ablatio a Venere ubi est. il- lud quoq̄ sciendū est qui prima ablatio iam ut plurimū sumptā sit stellā. his igit̄ deter- minationibus multā euidentiā rōnem fecim⁹ uniuersalē disciplinā ad particularia exer- cendo & in singulis cās demonstrādo. occurrit nāq̄ doctri- nā uniuersali disciplina particularis. ponat̄ igit̄ Aries i hoc quāro q̄ habeant rōnes inuenio nāq̄ Martē & Iouem. hic siquidem domiciliū hēt ille uero triangulū at q̄a beneficus ē

♈ & triangulū hēt p̄stantius igit̄ habet domicilio ipse pri- mus assumet. q̄ro autē q̄s habeat in Tauro rōnes & inuenio uenerē binas hīe rōnes triāguli & domiciliū assumet secun- dum. & apponet ei una a qb⁹ iam accepit Iuppiter & hēbit in Ariete Iuppiter q̄dem. 6. at Venus. 8. Rursus eadē doctri- na utendo puenio ad ♊ in quo q̄ro q̄ habeat rōnē & inue- nio Mercuriū. addo utpote habēte binas rōnes doq̄ ei par- tes. 7. unā a Saturno capiēdo inde redeo itē ad ♋ neq̄ sa- ne est trinū signū excedere. ita nāq̄ iubet fieri inquisitionē q̄ uniuersales ānuā horā iuxta hūc definitā sint nūq̄. Cō- perio igit̄ Martē hīe rōnem doq̄ ei partes q̄nq̄ & Saturno reliquo habētiq̄ triangulū in trinis signis reliquas ad com- plēdas. 30. partes. 4. absoluto igit̄ Ariete uenio ad Taurū ca- pioq̄ p̄ Ariete Taurū ad ♌ usquequo signor̄ trinitas ser- uet ob iam dictā cām. Quāro igit̄ a Tauro incipiēs q̄s in ip- so habeat rōnes & inuenio Venerē ut iam dictū est doq̄ ip̄i partes. 8. inde ad geminos ueniēs inuenio Mercuriū ipsū quoq̄ binas hītem rōnes domus & triāguli tribuo igit̄ ip̄i partes. 7. tertio ad Cancrū inuenio q̄ exaltationē hīte qd̄ p̄- ponit̄ domui & triāgulo do igit̄ ip̄i partes. 7. q̄a igit̄ unū q̄ dem hēt rōnē nō utiq̄ qualēcunq̄ sed q̄ has p̄cedit neq̄ au- fero neq̄ addo ei sed ei deputatas p̄beo partes. 7. inde resol- uo itē & inuenio in ♋ rōnē hītem ♋ triangulū tribuoq̄ ei partes. 4. & ultimo ♌ partes. 4. q̄ & ipse in ♌ triquetrus est dñs at ablationes ex ♋ & ♌ facio & ad. 4. ip̄is tribuo p- tes nā a ♋ solo nō abstuli q̄ prorsus expr̄e familiaritatis nō habeat ad trina signa. nā in altera trinitate signor̄ cū nullā hēt familiaritātē ex ipso solo ablationē facio sicut & in ♌ Implēdo autē ♌ uenio ad geminos & capio p̄ Tauro ♋ ex- pedit autē admonere ut p̄ cōpleto alter̄ illius uice capimus doq̄ ♌ rōnes hīti binas in ip̄is partes. 7. domus & Δ inde mox ad ♍ & inuenio Venerē hīte triangulū Iouē uero ex- altationē tribuo igit̄ Ioui partes. 7. & ♌ septē inde ad ♎ ue- nies inuenio ♋. solū hītem triangulū. at iā accepit resoluē- do igit̄ uenio ad geminos & inuenio Δ. ♋ doq̄ ei ptes. 4. & ♌. 5. deinde triangulū hēt in ♌. Rursus ad ♌ ueniens trāseo & inuenio ♌ binas habentē rōnes Δ & humilitatis tribuoq̄ ei partes. 6. inuēta sane cā est ob quā q̄ qdē in ♌ ♋ aut in ♌ inde in ♌ post existente q̄ro & inuenio ♋ tri- quetrū dñm doq̄ ei partes. 7. nō n. erat possibile ex ipso ca- pere ♋ factā additionē & exaltationē & triāgulū hīdo in trina signor̄ collectione Iouis triāgulū enim in ♌ i can- cōro aut exaltationē & in Virgine Mercuriū iueni binas hīte rōnes. ordino igit̄ post ♋ tribuendo ei

tribuendo ei partes. 7. Rursus resoluens in ♌ ♌ do par- tes. 7. ob Δ & reliquas tris partes attributo ♋ nullā ha- bentī rationem in trino signo eoque ad ♌ & ♋ do par- tes. 6. & Mercurio. 7. ob ♋ inde ♌ partes. 6. & ♌ partes. 6. & Marti reliquas. relicta ē igitur a ♌ pars una propter humilitatem ipsius in ♋. Rursus transiens ad uirginem tribuo Mercurio partes. 7. & Veneri partes. 6. propter ad- ditionem ♋ & ♌. Nam ♋ & exaltationem habet in ♌ & triangulum at ♋. in ♋ & domum & triāgulum. quia igitur Iuppiter nullam rationem habet in ipsa signi tri- nitate ex ipso maiorem facio ablationem dando ei par- tes. 5. ♋ dando prius partes. 6. ob ♌ Marti postremo par- tes. 6. ob ♋ tribuo. cōplendo uirginem uenio ad libram & inuenio Saturnum & exaltationem. & triangulum ha- bentem; do igitur ei partes. 6. & ♌. ♌ habenti in ♋ par- tes. 5. sit enim ex ipsa ablatio. apponimus igitur partem unam & in ♋ & ♌ & ♌. nam ♌ ob ♌ capit partes. 3. in Sagittario & domo & Δ dominatu inde resoluendo in- uenio ♌ Δ habere rationem doque ei partes. 5. & ♌ re- liquas rursus tribuo in ♋. 8. primo cum additione ♌ do partes. 6. domino existenti & Δ & domo. inde mox ♋ partes. 8. at ♌ triangulum habenti in ♌ partes. 7. inde ♌ p̄struitur enim relicto malefico cōgrue ei partes. 6. dantur & reliquas partes. 3. relicta stellā ♋ & i ♌ ♌ pri- mum propter domum & Δ do partes. 8. inde ♌ partes. 6. ex ipsa namque additio ♌ factā ♋ nāq̄ ob ♌ admittit & non dat ♌ ob ♌ habens in ♌ Δ capit partes. 5. post hūc ♋ partes. 6. & ♌ reliquas. 5. partes Rursus ad ♋ trā- siens inuenio Δ ♌ doq̄ ei partes. 6. additio namque fa- cta. ♌. ob propriam exaltationem quā in ♋ sit q̄ ipse p̄cellit inde ♌ p̄beo partes. 6. q̄ habeat triangulū in sequenti signo tamen ♋ dominantī ♋. partes. 7. at ♌ recurrendo in ♋ partes. 6. & ♋ reliquas partes. 5. non enim sit ex ipso ablatio q̄ multas habeat rationes in tri- nitate signi. De uenio hinc ad ♌ ♋ p̄pono & primū p̄beo ordinem dando partes. 6. inde post ipsam Mer- curii stellā partes. 6. q̄ & ipse habeat Δ & ♌ addo par- tes. 8. q̄ sublimitatē habeat & Δ i * * ide tertiū ♌ ptes 5. ex ipso namque sit additio ♋ & ♌. postremo ♌ p̄- beo reliquas. 5. partes. denique ad ♋ ueniens inuenio ♌ dominam existentem Δ & exaltationis doque ei partes 8. auferendo Ioui sequenti p̄beo q̄ triangulum habe- at in ♋ partes. 6. tertio ♌ is namque maleficis p̄poni- tur partes. 6. post ipsum autem ♌ p̄beo partes. 6. q̄ Δ & domiciliū adeptus sit in signi trinitate postremo ♋ reliquas partes. 4. hęc nimirum hoc pacto expressa sunt quæ ut sint euidentiōra descriptione supra expressimus particularem ipsorum & uniuersalem quantitatem com- perisque collectionem terminorum cuiuslibet * colli- gendo antiquorum tractatuum sententias. 136. DEDO decatemoris. Distribuerunt autem quidam & in hęc in super optimus est magister. qui non solum uera & emen- da p̄cepta tradit sed etiam falsa coarguēdo quæ diuel- C

lerē in cassum mentem iuuenilem possint. talis igitur & ptolemæus inter minorum doctrina excelluit coarguendo quæ falso ab ægyptiis fuerant existimata: & nunc quoque uult alia ipsorum dogmata repræhendere quæ inanem spectant gloriam. nam postea signa distribuit in terminos erant apud ægyptios factiones tenuiores quæque 12. partium & unipartium quas aperit nequis censet negligentia omisisse scribit coarguens frustra. Compertas inanis lactantiæ causa solum Perspectas, suere apud ipsos huiusmodi dodecatemoria quamlibet partem quam habuit * multiplicarunt in 12. numerum & cuiuslibet signo præbuerunt partes. 30. & ubi cessarit illud esse dixere dodecatemoria ita facit dorotheus at ipse non in. 12. facit sed ait sed cuiuslibet signo partes præbuit 2. 1/2 & ubi cessauit illud dodecatemoria dixit id sane dorotheus bina namque dimidia proportionem habent cum 30. numero. duo enim ad duo & decem ratio cinantibus nobis erit. 24. numerus. cum autem conueniunt assumptæ sunt tres partes in V quas ait dorotheus & iuxta ptolemeum. 2. 1/2 quod est partium. 6. & idem ex ambabus erit doctrinis. 137. **DE SOLI** partia quæ monomœria notatur. At monomœria huiusmodi quædam erant partes quas ceperunt & per ordinē deinceps signorum ac per ordinem dominorum domicili cuiusuis stellæ unum præbuere quemadmodum chaldei ordinem Δ sequuti terminos diuiserūt eo modo & egypti in monomeriis quia igitur eiicūt hæc omnia ut diximus quæ inanis lactantiæ uocarūt dodecatemoria ab incidente in partitionem. 30. partes signi distribuendo per. 12. dedere cuiuslibet signo. 2. 1/2 partes tantūdem enim inuenitur. 12. ueteres autem alij præter duodenarium numerū. 5. partes multiplicabant quæ cum 2. 1/2 partibus idē sit. nā. 2. 1/2 partium collectū cōpone numerum conficis. 30. dodecatemoria atque dodecatemoria si mul illius & demonstrat ut in tenuiora secundo hoc est partes 2. 1/2 tantūdem inuenitur duodecim portiois quod ueteres quia apertius in duodecim numerum multiplicabant. 138. **NEQVE** persuasibile neque naturale. Hinc demonstrare incipit falsa esse omnia quæ ab ægyptus probata sunt neque credibilem neque naturalem habent rationem. hoc est neque ueram neque falsam at habens quidpiam quod uideat. 139. **QVIA** naturas. Non uult quidpiam modo intra dodecatemoria scribere sed a miscet ei necessaria præceptumculū quod est huiusmodi principia cunctorum ait in signifero inspectorum aut a tropicis fieri oportere aut ab ægnoctiis causamque deinceps scribit. Cuncta enim inquit prius demonstratorum ad hæc spectando reddidimus. alioque ueteres his astipulantur principiis. 140. **ALIORUM** namque principiorum. Hinc manifesto conuincuntur qui dodecatemoria nouere si igitur V dodecatemoria inuenimus in ♄ cadens aut utimur ipso aut non utimur. si igitur non utemur superflue assumptum erat si utemur neutiquam arctis potestatem capiemus ipso a principio sumpto de faciebus & faculis talibusque. 141. **CVM** protulerit familiaritates & habitudines stellarum ad signa inspectas uult nunc cunctorum quod dicta sunt facere discretionem quia non semper familiaritatem unam & habitudinem habet hæc stella ad hoc signum. Sed est quando binas & plures adeptas sit familiaritates uult de his tibi omnibus differere. Ac tibi dicere que sit faciei proprietates quid sit in suis esse faculis ac solis quid sit simpliciter gaudere hos in hoc loco compertos. Faciei igitur proprietates dicitur ut plerique aiunt. Cū inuenti fuerint in suis signis in luminaria asseruantes a principio suorum

domicilio figuratōne non ad Solē modo: sed etiā ad Lunam in exemplo aut est id manifestum ut si Venus inueniatur in ♀ at ☉ in ♋. & luna in ♄ in tali namque figura non solū in sua Venus domo inuenitur sed etiā per sexangulā figurā ad luminaria figurata matutinaque ad Lunam ut uespertina ad Solem hoc namque est faciens in primis faciei proprietate. In suis autem faculis esse dicuntur cū non solū proprietate habet faciei sed & in suis inueniuntur triangulis aut etiā terminis ac exaltationibus tum enim in oibus fere rationibus familiares facti in signo faculari ac splendescere dicuntur potestatibus. At in solio esse cū non omnia ut in faculis sunt consecuti sed minus ipse quidē Ptolemæus differentiā faculæ & solii obtinuit uerū non aperiemus. nā ex translatione principū solii hæc nomina translata sunt. Siquidē lampene quā faculam diximus sedes uocitata argentea ac sublimis in qua Princeps residens splendidior apparet. thronus hoc est solii prædicto inferior & materia confectū lignea ita nimirū stellæ quoque iuxta horū differentiā nominata sunt dicuntur his gaudere omnibus cū in alienis inuectæ fuerit domiciliis non usque quaque alienæ fuerint a locis sed comunicarint factione ut cū ♀ uerbi causa in domo ☉ inuectæ fuerit & e contrario ☉ in domo ♀ nam nisi ita inueniantur gaudere non dicuntur. 142. **ALIAM** uero quandam naturam mixtā. Ne quis hallucinetur quæ in alienis domibus & perfactionem mala est & malæ figuræ ait mixtam aliquam in talibus inueniri non simpliciter neque talem qualis iam demonstratorum quæ solus artifex nosset. dicit uero de talibus oibus in eis quæ sequuntur. 143. **DE** Attactibus & defluuiis in totū quidē attingere dicuntur. Dicendo signorum per se potestates ac stellæ inde etiā familiaritates quas ad se inuicem habent signa & stellæ ad id quod relictū est uult memorare ut stellæ ad se inuicem familiariscūt per attactus & defluuia. in totū igitur inquit quæ adducit attingere perhibetur præcedentē præcedens aut defluere. at non hoc simpliciter nec utcūque audire oportet uim defluuii præcedens stella cū non multo interuallo abfuerit a sequenti stella & tum assequitur potestate attactus stella sequens cū non plurima interuenerit distantia id multū & parū non idem est in omnibus stellis siquidē in motu tardus ut ♄ et ♃ ad attactū & si plus uel minus interuallum idoneū ad defluuiū stellæ nequaquam in totū namque motu celeres cōprehendūt motu tardos & confestim abfunt. at motu tardi neque cōprehendunt neque abfunt perinde licet defluant 2 uel 3 uel quinq; partes dicendum est ipsos in eisdem esse attactibus. at qui attactus duplex esse perhibetur unus quidem corpore cū in eodem signo alter autem figura cū indifferētibus fuerint stellæ locis figurantur sane ad se inuicem iuxta quampiam dictæ figuratōne. sciendū autem est ut in per figurā attactibus simplicem quendā esse modum at in eis quæ corpore duplex est modus nā tum per latitudinē dicuntur stelle attingere & defluere. Sol namque sub signifero permeans in mediis signorum orbē facit articulis qui latitudine signiferū secut in septentrionalē & australem partē. euenit itaque stellā attingere hoc sidus per longitudinē neutiquam per latitudinē sed separati a solari unum quidē sub australi alterū aut sub septentrionali & in eodē signo existentes cum autem per figurā contingerit id non potest euenire quod neutiquam per medios articulos in ambobus sit signis deinde etiā aliud quidpiam per illo inspicatur radios figuratorum in terrā delatos contigi inuicē & cōmisceri. hætenus igitur primū cōpleuit librū post utpote in ordine perorationis subiicit quoddā utilissimū capitulū. docet namque quādo ualidissima sint stellæ quādo imbecillæ. Contingit autem hoc aut a figuris circa Solem aut ad horizontē orientales namque & præpositæ sunt ualidiores at occidua & abductæ imbecilliores. mediū quoque cælū nactæ aut orientes sunt ualidæ ut sub terra & occidentes imbecillæ. hæc consequitur alia non ingrata præceptio locoque discretio utpote corolarii uicem obtinens. noris in hac dictione quæadmodum primo quidē mediū cælū deinde oriens tertio subterraneus & quarto occidens & consequenter ascensiones primus est locus cœli mediū secundus horoscopi tertius subterraneus quartus occidens ait etiam quod locū extremū ordine tamen bonū quod triangulum sit horoscopi dextrūque triangulum atque in his primū uolumen absoluit totius constructionis negotiū. 144. **QV** Atenus non longū sit intermediū ipsoque interuallū. Ne una quidē sit in 30 partibus signi altera uero in prima sed minimū a 13 partibus & ad naturas stellarum tam tarde motæ quæ celerantiū ut nos in prima inspectione percurrimus. 145. **QV** A E ad partes. Id est illos duntaxat opus est cōsiderare attactus quod eandē partē signiferi inspiciant an sint septē

trionales an australes inspiciantur ac ne unus quidem sit septentrionalis alter autem in parte circuli australi. 146. EX HIS omnibus. Ex omnibus enim quæ dicta sunt colligitur ut quantitatem quæ per uim stellarum ex iam demonstratis cognoscimus qua dicimus utrum boni sint an mali potestate quale namque id uult indicare utrum ualidiores sint an ibeciliores non ex his sed quæ deinceps subditurus est. 147. ET MAGIS in oriente quia dixit communiter ascendunt ne quis ex hoc opinetur ipsum dicere eiusdem ordinis secundum & octauum locum subiungit secundum meliorem medium cœli non ad nos sed ad antipodas hoc uel aliter quoquomodo figurantur inquit per 7. & per. 9. locum. 148. DE SIGNIS significantibus amores & cupiditates. Signa explicantia amatorias concupiscentias sunt ν ζ η θ ι at κ & λ significant quidem talia sed minus illis sunt autem partes significantes amatorias concupiscentias quas in sequenti inuenies uolumine. si ergo in uno horum signorum Luna fuerit & figuratur Veneri aut γ uel defluat ab horum uno & alterum attingat γ quidem significat passionem gaudibundam at Mars coitus additamentum quod si contingat Luna solē post susceptionem existens in uno iam dictorum signorum ostendit auellere & excipere uirum mulierem æque talem concubitum si Luna sit in signis discriminatis nempe π ρ σ ostendit ancillam & amasiam habere uirum & mulierem ad se inuicem. quod si ρ sit in horoscopo ostendit additamentum gaudii & amasiam at aquosa signa significant liberorum genituram multam si in ipsis Luna cœpta sit: & genituram marium significat. ν ζ η θ ι contingendo β aut γ contingente β hæc cum ita habeant si arosopus fuerit signum masculinum & Sol eius similiter confirmat marium genituram si a genitura ipsorum significatur pædopeia. Luna Solem attingens additionem amoris significat: at γ additionem gaudii & alacritatis. sed γ accusationem unius in alium ob consuetudinem & γ probescit erit consuetudinum finis bonus si improbecit malus. si attingat β conuicitur ad liberorum procreationem significatque mulieris occasiones copulæ cum uiro in iudicium cadentis si γ attingat exclusa Venere significat tumultus si β significat refrigerationem impedimentumque coitus.

GEORGII VALLÆ Placentini Enarratio in Ptolemæi apotelesmatum uolumen secundum. Distributiones uniuersalis considerationis.

Axime præcipua cunctorum in tabulis expositorum cuncta introductoria præcepta cuiusmodi in tabulis quoque memorare contigit: iam quæ reliqua sunt uult memorare apotelesmatum. 1. CONSIDERARE. Consideratio est Ptolemæi in hoc secundo libro uniuersalia scribendi apotelesmata memorabit aut tibi ipse quoque in exordiis intentionem ordinemque præceptorum quo ei utendum est. at quo possimus dictionem cœsequi age nos quoque ex diuisione uideamus qualem demum possit cœsequi præceptionem. per astronomiam igitur prælagii unum est circa stellarum motum. alterum autem circa actionem astronomicam in quam p̄sto sit unum quidem circa actionem factibile alterum quod in medium prodeat id nempe factibile bifariam distribuitur in tabulare & apotelesmaticum. tabulare autem in stellarum & signorum per ipsas & ad inuicem secatur habitudines. at apotelesmaticum in uniuersale & particulare pronuntians namque fore aut per omnes gentes & ciuitas prælagit aut in quempiam hominem sed tursus particulare expers sectionis est. desinit namque sectionis expers sed uniuersale secatur in causas particulares & uniuersales. circumstantiæ siquidem prouenientes gentibus aut ex uniuersalibus causis proueniunt aut ex particularibus igitur cuncta præit pars tabularis id namque cum materia uidetur habere proportionem. possibile autem non est quæ eueniant circa materiam nosse non præsciscendo materiam quæ namque sit. Iure igitur præoccupauit de parte tabulari dicere Ptolemæus sequitur porro factibile huiusque uniuersale. semper namque consueuit præire particulare utpote ualidius quod potest ad se particulare conuertere. Non dubium autem quin uniuersales causæ magis particularia antecedant eisdem rationibus. 2. SI AVTEM hæc ita habent. Consequenter Ptolemæus dicens de tabularibus artis præceptionibus nunc de apotelesmaticis uicissim disserere uult. ob hoc namque cuncta ista nobis descripta sunt quemadmodum ex distributione demonstrauimus. par est ut prior doctrina antecedat. dominatissima dixit ob falso ab aliis existimata ut paulo ante memorata ægyptiorum dogmata. 3. IVXta naturale. Hoc est artificiose & non

absque ratione & ut succisiui. 4. PER maiores. Non dixit hinc aliter quod ualidius quicquid sed unum quod sub maiore sit causa aliter uero sub minore. communi namque notione creditur ualidior causa minore & imbeciliores superare. 5. ET STELLARUM ad singula. Si inquit uelimus inuenire causas mutationum eorum quæ uniuersalia sunt. hæc ex inclinationibus familiaritatis ad stellas de inclinationibus scribere necesse est ut ad signa ac stellas familiaritatem habent. 6. ET EORUM quæ in familiaribus partibus. Non solum inquit de inclinationibus dicemus sed etiam de eclipsibus hoc est defectibus aduenientibus in partibus climatū hoc est in ciuitatibus uel locis aliquibus. 7. IVXta uagas. Quia dixit quod iuxta stellarum tales uel tales motus sunt mutationes in cunctis nationibus ait ut in luminaribus contingat ut in aliis stellis quod luminaria quod per eclipticos coitus faciunt mutationes. uagæ autem alia circa ortus & ut plurimum circa stationes. 8. CORPORALITER. Sunt namque hæc æternæ iuxta stellarum familiaritatem intulit tamen fere quod in uniuersum potest ipse dicere & ostendere re ut plurimum necesse igitur ut in nationibus inueniantur communitates quædam non utique omnino effugerunt uniuersæ gentis proprietatem. 9. DE GENTILIBUS propriis differentis. Gentiles proprias differentias ut in exordio commemorandum esse diximus nunc tradere in animo est. erat autem nobis pronuntiatum de corporali proprio modo tradere cursum gentium uniuersalia. Quo igitur possimus iterum quæ dicta sunt colligere talibus sermonibus uti nobis necesse est. habitationes sunt sub parallelis. singulæque per ipsam descriptam habent parallelum. habet porro qualibet centrum ad uerticem suamque finientem quem uoce græca dicimus horizontem a prospectu descriptum hemisphærii quous modo: sicut enim in uniuersitate uisus noster determinat finientem hoc apparatus hemisphærium separans ab occulto eodem modo & hic uisus admittit proportionem nouit igitur hominem instantem aliquo. in loco descripto ab horizonte is igitur locus est centrum finientis necnon rectam lineam quampiam hominis sublatam in cœlum usque. terminus igitur qui regionis ad uerticem centrum est describit igitur parallelum per ipsum. & agito per planum descriptum omnesque per planum productum parallelas regiones illæ sub uno esse dicuntur parallelo. horarum itaque differentiarum per parallelas inueniuntur eo quod alia quidem magis orientales alia uero magis occidua contingit sub eodem esse parallelo: quare alia magis ad ortum alia magis ad occasum alia porro magis australes alia magis septentrionales. quippe quod parallelis distinguunt indica regio a scythica alius siquidem est parallelus magis australis & alius magis septentrionalis Sol semper indicat ad uerticem centrum obliquatur siquidem significat ad magis australia magisque illis appropinquat. quare facies æstum ingentem attestantur sed quid ego facies dico ubi stirpes & animalia circumfusi aeris facile igneam ostendunt complexionem necnon stirpium fetus. piper & caryophyllum quare sunt huiusmodi at scythia plurimum a solis centro ad uerticem distat unde & prædictis omnia habet contraria at qui in medio in ægyptii sunt & syrii asiani que temperati utpote in medio duorum positi distemperatores extremorum. quocirca agrestes non sunt gentes ac feræ sed expositæ facilesque ac rationales. cum alia ob distemperantiam atrocitatem imanitatemque sint consequuta. his morum facilitas obtemperatum & benignum cœlum. 10. ET ANGULOS uniuersos. Quæ namque regiones non differunt parallelis differunt angulis nempe orientali & occiduo sunt & huiusmodi obliquæ dispositæ quæ inter septentrionem & æquinoctialem angulos namque de more ortum & occasum uocat ut supra quoque didicimus. 11. SVB ecliptica. Differentiarum namque regionum non per se expositione gignunt sed per accidens. præcipua autem ac maxima causa est solis distantia atque propinquitas quas habitudines uocauit Ptolemæus namque positio accedere propius facit & abesse magis solem. Solis autem calliditas est taliter uel taliter habitantium disposita corpora. recte nimirum in causa esse signiferum dixit quando quidem per ipsum sol mouet censetque solem necnon signiferum causam esse. 12. IN VNO septentrionalium quadripartitio existentiū. Oceanus tanquam finiens terræ uniuersæ esse existimat secans terram in partes binas supernam & infernam. dispescitur ab æquinoctiali in partes binas septentrionalem & australem in quatuor quoque dispesci partes inuenitur australes binas que sunt antipodum & totidem septentrionales. 13. ET MORIBUS ut plurimum agrestes. Nam distemperantia in causa est immanitatis ipsorum. inueniuntur enim omnino in partibus truces & in agrestibus lenis ingenii at inspiciendum quod plurimum quodque dominat. 14. QVOS

uocamus cōmuniter æthiopus. Sunt sane eorum alii orientales alii occidui: uerū uno ac cōmuni nomine appellantur æthiopes. 15. OB RIGORIS proprietatē. Distemperā-
tiam diximus causam rusticitatis esse significatūq; necessarium est ut in æthiopibus cau-
sam intulit caliditatis non simpliciter sed perpetuā calliditatē excedentem distemperā-
tiāq; imoderantiā ita hic non simpliciter accusat frigiditatē sed perpetuam ipsam esse.
16. ET IPSA quidem differente. Hoc duobus modis audiendū au: q̄ est quādo fiunt
apud ipsos distemperantia aeris: uno modo hieme longius procedente frigore. altero
aut æstu sed rariuscule uel q̄ non eisdem fruuntur qui enim propius ad australes acce-
dunt aliā nacti sunt distemperantiā. 17. ET CIRCA deorum historiam. Historiā cogni-
tionem dicit aut ægyptios & chaldæos siquidē hi totam in uenere astrologiam ipse
aut ægyptiā sine controuersia dixit q̄ defluxus signiferi stellarūq; aliarum hos tales
efficiat. 18. INCVBAT namq; his signifer. Comparat iterū hos illis iquiens magis ori-
entales animo ferociore qui non tales effeminatiores nam solares illi hi aut lunares
assimulatur dextris diurna factio ut nocturna sinistris ut igitur dextra sinistris agilia
alacrioraq; ita orientales occiduis sunt expeditiores. 19. ET OIA præsereētes. Hoc alii
aliter audire. nam sunt qui ad licentiam referant cuncta dicentes ut sit cōsequens illius
quod antecessit subiecit namq; ipsos ingeniosos calor siquidem eis utrūq; suggerit ut
etiā sint agrestes. 20. MVLTaq; celantes. hoc prioribus intelligendū cōtrariū nā frigi-
ditas in causa est ne quid licentiose dicant & insidiose. 21. AB AFRICO facta. A coitu
namq; luna in occasu nobis prius emicat. 22. IAM autem quædam circūstantiā. Cū
in uniuersum de gentiū locutus sit differentiis per regiones quia particularia quædam
aduersantur iam in uniuersum dictis id definitū emendat circūstantias morum uoca-
uit mutationes. ut igitur intuemur in dictis uniuersalibus calidis frigidisue locis op̄
positas magis & minus complexiones & in australibus partibus frigidiores nonnul-
los locos & in septentrionalibus calidiores aut ex' regionis positione aut ex p̄pinq̄-
tate ortus & occasus eodem modo est uidere & in moribus naturales quasdam singu-
lorū proprietates quæ proueniant de naturā terræ proprietate ut cum in tota terra plu-
rima plana loca fuerint equites fiunt cū maritima loca aut stagnantia adhæserint lacus
que accolæ nautæ fiunt & quæ sunt id genus. uel affectionis ordo cōmōstrat ut cū ma-
gis ad ortum hæc illa ad occasum posita & hæc magis australis illa magis septemtrio-
nalis. 23. IPSA q̄ ut plurimū. Inueniuntur siquidē ut iam diximus particularia quæ-
dam diuerfas morū hebere mutationes qd̄ signiferi stellarūq; euenit proprietatē: quāob-
rem regionis suas signiferi stellas aperire necesse est. 24. DE REGIONUM ad triangu-
la & sexangula stellarūq; cohabitationis. Quattuor certe triangulorū doctrinā ordinē p̄
positioni consonū facit dicēdo opus esse particularia ab uniuersalibus antecedi de uni-
uersalibus nationū tradit proprietatibus cōplendoq; nunc ad particularia transit euri-
diteq; propositū perficit suū quia tibiam de triangulis differuit & singulis triangulis bi-
nos uentos attribuit & stellas binas uult accommodare cuilibet quadripartio suum trian-
gulum inuenietur namq; proprietatē regionis cōsentiens signoq; proprietati cōplentiū
triangulū huiusmodi orbem terræ in binas dispescit diametros unam quidē per lon-
gitudinē ad terrā uero per latitudinē a meridie in septentrionē longitudinē ab ortu in
occasum ut sit per latitudinē australis pars & septemtrionalis per longitudinē uero in
ortū & occasum. siquis ad uentos referat dicet in subsolanū & africū aquilonem & au-
strum. quattuor ergo triangulis & quattuor ex sectione in uētis quadripartis accōmo-
dare singula singulis. est aut opus per ordinē triangulorū facere accōmodationē. pri-
mū triangulū est ut iam didicimus ♄ & ♃ p̄ ♅ & ♄ dominans nāque sol uēto cui
p̄iam non imperat. uocatur ergo primū Δ & borholibicū in altera nāque parte aqui-
lo flat in altera uero africanus ac sub his duobus absoluit quadripartitū estque hoc pars
dimidia antedicti aquilonalis sub qua est celtica galia eodē modo accedit ad secundū
triangulū ♃. ♃ itemque ♄ & ♃ ob iā dictas causas erit igitur oppositū quadripar-
tium priori notapelioticū. ut si dicas austri solanū sub quo ē magis ad ortū pars æthio-
piæ q̄ uocat magna asia. trāsi ad tertiū Δ qd̄ ♃ & ♄ & ♃ cui ipat ♄ & ♃ erit igitur hor-
zhogetoticū ut dicas aqlōi solanū ut attribuit cōtinuū qd̄ quadripartitū at illud occidui
ut iā pdiximus sub quo ē scythiæ regio considerato mihi & quartum per ♃ & ♄ & ♃
cui dominatur

cui dominatur ♃ & ♄ quod est norolibicum ut dicas austri africanum sub quo quadri-
partio libya & occidua æthiopia & occidua pars est æthiopiæ in reliqua Europæ parte
nec te prætereat ueteres i binas partis orbem terrarum dispescuisse Europam & asiam
ut Europam dicerent orbis terrarum partem dimidiam quod diximus secantes in lon-
gitudinem occasus. at partem alteram orientalem asiam. ita igitur quadripartia Δ ad-
iacent & imperantibus dominis. Sciendum autem ipsa quoque quadripartia figuras
habere triquetras incipiuntque a lato & in aliquem desinunt angulum ut se inuicem
contingant quattuor quadripartia ad punctum unum. latiora igitur quadripartiorum
contrariam oppositorum quadripartiorum complexiōem nacta sunt at angulares par-
tes neutiq; contrariā sed similem contingunt siquidem in angulo transferuntq; ac assu-
munt suam potestatem utpote disposita sibi per medium sub nostro mari. 25. MVLTa
siquidem sunt maria ut ipse ait enumerans. Vnum ipse communi nomine uocauit co-
lonnas Herculanæ & desinunt in issicum sinum sectio autem non ibi desinit sed super-
ueniens uertici montis desinit ad seras appellatos ubi sit sericum unde & a loco sericū
dictum. 26. TV Apelioticum a uentis est igitur per longitudinem quod dirimit ori-
entalem & occidua partem orbis terrarum. 27. MAGNæ asiæ. Magnam asiam dixe-
re ut dudum protulimus æthiopiæ partem quo distinguat ab asia parua maritima quæ
a nobis nunc dicta asia est quam illi ad totum orbem terrarum uocauerunt nam quod
libet quadripartiorum per sese dictum ut pars orbis terrarum est ad ipsamq; assumitur
opposita complexio comperta contrario quadripartio. at pars angularis contra est af-
fecta similem nāq; habet complexionem quia considerantibus nobis uerum inuenitur
non opposita sed unita orbis terrarum hoc est ut ad orbem terrarum. uel q̄ magis abu-
suam quadripartium orbem terrarum appellauit. ex tali distributione quia etiam uni-
uersaliter docuit quadripartia orbis terrarum & ut quodlibet sub uentis circūuallatur
& sub potestate tenetur dominantium triangulis utq; capere expedit differentias habi-
tationum quæ in quadripartio & primæ q̄ imperantibus domiciliis applicantur par-
tes Δ. secundæ autem sequentia angularibus quadripartii oppositi & ipsum contingē-
tis nunc uult uniuersaliter dicta ad particularius transducere ac docere. utitur autem ip-
sius ordine quo etiam usus est attribuitq; ipsis domiciliis dominis Δ & ipsi Δ si-
cut prius totum quadripartium & trinis signis dirimit quadripartium ac ipsorum do-
minis domiciliorum dirimit autem etiam iuxta positionem cuiuslibet regionis. Arieti
quidem uerbi causa quæ sub æquinoctiali ♄ quæ sub æstiuo ♃ sub hiberno nam his
de causis in Δ doctrina dicebat attactus qui ad tris circulos Δ quæ qui in medio. alias
autem dat Δ at opposito ut iam diximus distribuitq; regiones cuilibet signo oppositi
signi Δ singulasque singulis quæ in ipso signis. erunt autem: omnia aperta in ipsa hæ-
rentibus nobis dictione. incipit a primo quadripartio posito ad primum Δ est autem
borholibicum quod communiter prius uocauit europam. quia igitur inquit prima-
rium Δ duces enim. ac principes efficit sub ipsis domiciliis dominos. tales Romani bel-
licosos autem & audaces ♃ dominatus ♃ quia uespertina fulxionis est mars dominus
domicilii ac ipsum quidem Δ priora quidem masculata cernimus siquidem postero-
ra turpiora & difficulter mobilia magis sub crassitudine & ♄ priora quidem magis
uirilia. posteriora uero tenuiora & ♃ turpiora magis & effeminata unde facit sub ipso
dominantes domicilio magis naturæ aduersantes concubitus & auersantes fœminas
hi patientes firmitudinem nō habent remollescuntq; mutuos habent coitus & sese de-
amant. 28. AT Alia partes. Hoc est latiores ad libicum politæ non angulosæ & con-
graria subeunt triangulo admittente contraria. 29. AD Vespertinum dominos si-
gnorum capit in particularibus domiciliis non in uniuersalibus tum namque uento-
rum ut Solem non admittit in triangulo neque enim uentos procreat cunctorum si
quidem dominus siderum quia uero ♄ suscepit dicit quadripartiorum alia esse uesper-
tina. alia matutina. si inuenerit stellas uespertinas quadripartio domiciliis domio quas
uespertina quoque ipsas existentes fulxionis cape rursus & alias quidem gaudentes
alias uero non gaudentes. at propositum quadripartium uespertinum est. inde & effe-
minatū ipsum dicit. iam utiq; ut uespertina assimilari fœminæ & matutina masculo.
30. ET Piacularis priora nāque ♃ & ipsum Δ ipsis præbuit nūc autem ♄ dispositis
hoc ē patiētib' nūc amās libertatis tales nāq; romai oēs libertatis amātes. 31. HOspitales

splendidi totius quadripartii ne quis putet angulos attingentia contrarii quadripartii non omnibus signis habitatione cōnectuntur & ipsorum dominis domiciliorum sed aliquibus iure ipsi præfinit. 32. ET SERmonibus mirum artificem. notandum quemadmodū accepit. & stellā semel quidem dominam in his aut ut mediam & oib⁹ in medio positis regiōibus domināte quia uespertina nā quidā occultū est. at occidua quæ sane mysteria ad amorē referūtur pecuniā. Cumulatores enim & occultatores h⁹ stella cōsuevit pronūciare eos q⁹ sub ipsa cōsecrant ab ipis genitales partes. & uenerant assyrii. uenerant & indoꝝ plurimi blemniæ noiantur inde ægyptii susceperunt. at p se præcipue solē uenerant quē mithrum dixere. Coluntur apud ipos partes genitricis ob fabulā q⁹ de Sole apud ipsos uel q⁹ Venus aspectrix sit humanæ genitura. Cōfert quippe ipsa ob sēminalia membra. 33. EFFœminati. Gens quidem pp h⁹ stellam effœminata at non simpliciter ueꝝ amplexa & effœminatos facit uelut postea nosse tibi licuerit uerum ea Venus mascula neutiq⁹ legitima. Veneris aut probatæ solares inquit sunt. 34. EX Hoc. Non adorationes ut nos habemus sed mente sola cordeq⁹ q⁹ Sol cū corde habeat pportionē in toto corpore suis plucens & custodiens uiribus. 35. ORientale. figurā sēpius didicisti ut diurna factione gaudeat h⁹ q⁹ solaris est. assimulat itaq⁹ etiā orientalis solari factioni ob ad solē familiaritatē. 36. Floridis. Hoc est splēdidis florētibus ac uariis ex factione euenit chaldæis ex his nāq⁹ chaldæi apud q⁹ maxime floruit astrologia: atq⁹ improbiore q⁹ q⁹ ipsi & copulata tales efficiat. & sine diis negligere inquit iudæos iudæos ex tali ait esse positōe q⁹ ex appellatione innotescat regiōis inquit abundantia. sēminalis nāq⁹ h⁹ stella iam ante dicta est. 37. PER oriētālē congruentiā. sunt quippe in aqlo solano q⁹ innotolibyco at oppositi q⁹ in opposito aqulo solano nec hæc figura gaudēt corruptionis cā q⁹ sub ipis sunt q⁹ aut in q⁹ Δ mulieres uiris benignas efficit figuratio exaltationū permutarunt inuicē iter se Δ & q⁹ in q⁹ Δ existēti q⁹ obtinuit exaltationem at q⁹ rursus in X Δ id q⁹ est signum. 38. DEXtra māma. Hippocrates autē nō propter usum cōmodūq⁹ bellicum uult ipsas māmam abscindere: sed quo ualidiores efficiant partes dextras alimentū capientes ubi conseruatae sunt. 39. COMMunicantes fere quinque planetæ: dominatū uespertino. ait aut q⁹ uel h⁹ uel h⁹ & in aliis quadripartis eisdem obrinuisse domicilioꝝ dños at non ita i fulxionib⁹ quilibet gaudet habent enim q⁹ & D innotoborholibyco propter q⁹ & m⁹ uespertinos h⁹ & h⁹ in notopeliotico ob anguli oppositionē ob uespertinum ab ripientes figuramentum. 40. IGITur habitationis consociationē. Quattuor quadripartioꝝ doctri nam cōpleuit de eis docendo q⁹ uniuersalia quæq⁹ particularia. at nunc aliud quiddam uult nosci opportunā ponendo quæstionem exponit nāq⁹ cūctas iam dictas regiones breuiter sola nuda noia ex iam demonstratis proditurus deinde nō in uniuersum quadripartia exponit regionis neq⁹ in uniuersum Δ proinde ex his oibus faciem facit q⁹ renti inuentionem enumerādo regiones adicit alias quasdā ad determinationes congruentes adhærentibus. 41. EXPositio ascendentū regionē. Cōsidera inquit in regionibus & fulgentes ascendentes per signa quibus substratae sint regiones aitq⁹ ex illorū proprietate ei loco inesse considera inquit Solem & Lunam & horoscopum quod si ne queas inuenire a principio in quo exposita sit quære situm accedentis regioni uel tum regis uel tum dominantis & cape genesis quod fuerit illius tanq⁹ loci genesis. Hocq⁹ nobis tradit Ptolemæus oportere in qualiscūq⁹ loci accessu nostro quære splendidiore & imperiū habentis loci genesis. medium nāq⁹ cæli spatium pportionem habet cū ciuitatis horoscopo & circulo. at non simpliciter capiendæ sunt hæretes cælo stellæ uerum quæ uergant ad signorum positionē & compræhensos sub circulis descriptis per Polos signiferi hæc nimirum in canone per discemus. 42. AGGRessus ad uniuersalia defectuum præiudicia. His ita comparatis cum dixerit uniuersales locos & particulares æquum putat memorare circūstantias quæ memoratis adueniunt locis. Hoc nāque in eis quæ antecesserunt consequens demonstratum est. post id gratissimum subdit præceptum de ipsorum præfagio. q⁹ profecto causæ bifariam diuiduntur inconiugationes eclipticas hoc est in coitum & plenilunium in his nāque defectus constiterit & in stellarum factos accessus ubi quadratam uel oppositam faciunt figuram præcipue cum stationē fecerint. at præfagia in quattuor diuidunt. præfagienti nāq⁹ opus est locū dicere tempusq⁹ in

tempusq⁹ in quo genusq⁹ patientium horumq⁹ rationalia uel rationis exptia & huiusmodi quadripartium aut præiudicii quale esse debeat locūq⁹ de quo debeat cōtingere. 43. DE Digestarum regionum cōsideratione. Considerandū uero signū in quo cōtingit eclipsis & ex ipso triangulū & adherens quadripartiu. nam circa regiones q⁹ sub quadripartio dicemus consequi futurorum præiudiciū. q⁹ si insup⁹ r uelimus magis particulares quære locos affectus regiones signi solū capiem⁹. sin aut ciuitatem ipsam uelimus considerare utendū genesis ciuitatis ut iam dictū aut etiā regis uel iperantis & in eisdem in genesis ciuitatis cōparabimus nimirū horoscopū & loca luminariū ei qui eclipsis. ac si inuenerimus hæc sub ipso quadrangulata pronunciabimus circa illā maxime contingere ciuitatē sin non fuerit genesis ciuitatis a medio cælo dūtaxat dominantis quadrata & oppositiones eclipsis quæremus q⁹ cōtinget at quo id inueniamus debemus prænosse centra ut in genesis eclipsis q⁹ p horiæa annuæq⁹ tēpora quæq⁹ facta ex eleuatione. hæc nempe canonis præ manibus habiti sunt præcepta. supponat aut ut iā dicta iuxta æqualitatē horæ eclipticæ sint ut quot horas pduravit eclipsis. demus igitur tris horas eclipsim pdurasse. si ea sit lunaris dicemus ad tris mēses dñari ipsius præiudicia. sin solaris sit eclipsis tris annos pro mensibus capiemus. sed quia non solū quantitatem scire expedit. ueꝝ q⁹ ualidissimum & actionis recens discere. cōsideranda ut diximus eclipsis sunt centra. ac si inueniatur signum in quo eclipsis contingerit horoscopo appropinquas ipsi dicemus in prima tertia parte totius tēporis. sequetur præiudiciū. sin aut in medio cælo fuerit prope ipsum Δ bina tertia tēporis dicemus pter ad binas partes. Si uero in occasu fuerit prope ipsum ad ter. iū quadripartium ipsius dicemus prouenire hoc est emergere in ultimo tēpore. nam q⁹ sub terra eclipses non ad nos attinēt q⁹ nobis obscuræ sunt at si debeant euenire tertipartio scire necesse est q⁹ in hoc ipso tēpore acciderit remissiones & intensiones cōsiderare igitur conuenit qui tum facti coit⁹ aut plenilunia nā si in eclipticum inciderint signū aut in quadrangulū dimittentē ue extendant. nā alioqui remittunt casum eodē mō etiā faciant stellæ eclipses remittentes & incendentes. nā stationē facientes orientales factæ uel ad dimittentē uenientes uel quadrangulatae intendunt diminutionem nāq⁹ exercent cum sunt ablatrices & occidua. 43. IPSius initiationis memorauit prius capitula qualia & quot sint circa q⁹ præfagiens de eclipsib⁹ effici debet initiationē igitur uocauit ut præfagium q⁹ sine pcedat protelesim uocat futuræ præfagis tēpus significationum. 44. DE Tempore orientiū non ait si gnificationes eclipses sed eclipsium factas mutationes. Scire nāq⁹ quādo contingat eclipsis præsentis traditionis non est sed canonis præmanibus habiti & instituentis quantitatē non dixit qualitatē sed adiecit præfagientis. nā inuenire quantitatem eclipsis ad canones attinet inuenire aut q⁹ diu duret ab eclipsi actio præsentis traditionis est ut mox cognosces. 45. FIRmistatus. Interpretat q⁹lis sint firmistat⁹ h⁹ & h⁹ hi nāq⁹ cū q⁹ possunt oppositionē Solis abesse. 46. SENSibiliore. Sēsbiliores sunt i excessu & in pte existētes & plurimā spheræ partē admittentes. De phosphoria. Phosphorias nominat signa i quibus sunt lumina non solū enim opus est ut iam didicim⁹ horoscopum quære ciuitatum sed etiā lumina. 47. SVB eodem nāq⁹ tēpore. Hoc præceptū cōmune ē tam solaribus q⁹ lunarib⁹ eclipsibus omnis nāq⁹ eclipsis rēpsa non hora una in omniq⁹ loco cōtingit sed differentibus. 48. OMNIS motu celeri non eundē diu tenet locum. solares nāq⁹ non ob magnitudinē id pati uident lumen nāq⁹ solare licet deficiat confestim respundet id nāque euenit ut in subito spectantibus hi nāque & cū aer densior fuerit uisum operit possunt diutius uisus radium mittere nec præpediri ab aeris circūfusa crassitudine. 49. ECLipticam horam & poli eleuationē. Quoniā igitur inquit demonstratū est non eadem hora eclipses in omni apparere loco quælibet suam habeat horā necesse est. Opus est igitur horoscopum & alia centra in quauis non simpliciter neque ex cōiectura. Sed iuxta rectæ spheræ disciplinā quā eleuationē uocauit. Polus enim sensim ab humilioribus in sublimiora eleuatus rectissimus efficitur ut imolari spheræ positione. sed age paucis inuentionis tibi disciplinā expediamus. Considerādum igitur clima capiendique sunt adherētis numeri horæque quaten⁹ eclipsis cœpit apparere inde nūrus cōponēdus tēpore horæoræ & ascensionū q⁹ redusque tot⁹ nūrus sub quo dodecate morio spatiūq⁹ sub eodē climate exntiū illudq⁹ dicito eē horoscopū numere iducēdo in spherā rectā q⁹re sub q⁹ cadat dodecatemoriū ac pte & id mediū cælū compies ad

dimetientem his reliqua bina climata. sed hæc oia conticuit utpote in suis locis de eis differens. 50. EXTendit in umbratione. Ne quisq̄ in asseruatione actionis tale audiat idq̄ qd̄ inuenire expedit i canone discamus & ob hæc duo ut ex canone præcognita i hanc partem accedere. 51. EX Habitudo ad centra. Tempus actionis ac intentionis ex habitudo ecliptici loci q̄ est ad centrū capitur ut iam a nobis dictū in præcedenti inspectione. 52. IVXTA primū quattuor menses. Ut in anno capit exemplū uerbi cā & per hypothesim. nā cū sint tria centra in tres partes distribuit tēpus & primo primā attribu it partem secūdo aut secundā & ultimo tertiā. 53. CVM per cām quia sæpius remissio nes fiunt & in ipso tēpore quadrimestri quærendū est si incidūt tum cōiunctiones luminariū in eclipticū locū uel præsentia uel cōfiguratione uel extremos noctis faciēdo præcedētia hoc est auferuntur. at non oibus congruit extremū noctis sed eis q̄ possunt abesse statu dimetientis. 54. DE Genere dispositoꝝ. Cum dixerit de tēpore nūc se ad tertiū transfert capitulū qd̄ est de qualitate generis quo usi poterimus dicere circa q̄lia cōtingat ab eclipsi dispositio. Est aut capitulum difficile ob multiplicē signoꝝ diuisionem & stellæ domicilii dominæ signorumq̄ uariā distributionē. nam quia nobis cōtingit suadentiū conformatio & sua signoꝝ pprietas. Eclipticarūq̄ & sequentiū cētro rum ut ascendentū & consequentiū signū eclipsis uerbi cā centroꝝ suscipientiūq̄ dominas domicilioꝝ stellas eclipsis & sequētis centri par est ut tibi tradamus disciplinā qua possis inuenire domicilioꝝ dños locoꝝ iam dictoꝝ & formationes & signoꝝ suas proprietates. cuncta erunt cā propositi præfagii nec nos latere oportet etiā hærentes cælo stellas dominas fieri domicilioꝝ. Exponemusq̄ tibi disciplinā hoꝝ inuentionis. pponatur aut prius uagantiū ratio necesse nimirū est eclipsis & sequētis centri aut unū & eundē esse domicilii dñm aut duos aut plures & aut unum i utroq̄ centroꝝ aut duos si igitur unus fuerit ambo non locoꝝ domicilii dñs considerādo signum in quo is est formā suamque eius pprietatē dicemus quale generis ppriū. sin aut non is ipsos cōprehenderit sed alter quidē ipsoꝝ plures habet rationes ex sese illū præiudicamus sin aut ambo easdem habent rōnes præcellit qui eclipsis est dominus. si plures duobus inueniant æqualesque habere rōnes quæremus in ipsis qd̄ cōmodius ut quis ipsoꝝ in sua pra terram hemisphærio quis obiectus & quis orientalis qd̄ si hæc fuerint cōmunia in oibus pferemus factionē neque enim fieri pōt ne inueniat ex dictis ulla differētia sunt profecto rōnes sicut debent intelligi domicilii dñatus dñi contactu & de fluxu ad eclipsim non dubium quin etiā ad centrum Δ domus exaltatio termini. hærentes utique cælo stellas capiens unus in centro lucidas & in parte eclipticæ. Capiuntur sane modis nouē quos par est ut pronunciat in constructione pdiscere. Quoniā igit domicilioꝝ dños inuenimus age signoꝝ quoq̄ diuisionē exponamus. tertia quidē hæc est aliquādo quidē a forma aliq̄n aut a positione & aliquādo a pprietate. 55. ORDiamur a forma terrestri aquatica. uitæ ancipitis uolucris. Signoꝝ igitur quædā sunt terrestria. quædam aquatica quædā uitæ ancipitis alia aëria terrestria quidē V. II & quæ talia. aquatica. Pisces uitæ ancipitis Cancer. terrestriū alia rōnalia rationis expertia alia. Rationalia quidē II. III & reliqua rōnis expertia. quorum quædā sunt fera quædā mitia. fera qdem Ω. III mitia aut V. 8 & talia ferorum aut alia sunt gressuta. alia serpentia. atq̄ ticoꝝ quædā fluuatiua. quædā marina. X. quidē marinum Cacer fluuatile mirari te no lim si in præfationibus diuidendo in primis usi fuimus exemplis nā inde multa prouenit explicatio ut iam præmonuimus ubi de domicilii dño locuti. aërioꝝ aut quæ erit diuiso cuncta nāq̄ aligera sunt ancipitis uitæ. sufficit enim genus qd̄ ex ipsis qualitatē a positione uero in duo quispiā fecerit sectionē in totidē nāque etiā signoꝝ positio dirimitur in septentrionalia in meridionalia & tropica & solida & bicorporea. considera igit formā signi ecliptici suscipientis domicilii dñm & ad formā expositionē dicas generis esse qualitatē. 56. EXEMPLū. Exemplo quālibet ductæ diuisionem tibi demonstrare temptabo ut si signū humanā habeat formā de hominis fore quod uenturū dicitur sin uolucris formā ut III de uolucris picipue q̄ humano uictu alant ob III sin de māsuetis ut de bobus uel eqs ut in V uel 8 si fera ut in Ω de feris aliq̄ eodē mō. uerū de positione etiā murem II & 6 & Ω in septentrionalibus partibus positionē hnt dice musq̄ ab hoc circa terrā iuges ferre mot⁹ at P & 6 & III positionē ad meridiē admiserunt dixeritq̄ quispiam ob hoc improuifos aquarum fluxus at in tropicis existentes & æquinoctiis

æquinoctiis cōiter quidē circa aërē significāt mutatiōes & in quolibet horas speciatim uero circa in quolibet pducta ut in uerno tpe q̄ de germine stirpiū tū enī incipiūt germinare stirpiū extrema. i hiberno cōsumati fruct⁹ & ipsoꝝ collectus in altisq̄ eodē mō ita tropica magis turbida & pestē minitātia dicim⁹ ob reꝝ humanæ iugē mutationem at solida fundamētis obfirmata ob uigore & soliditatē: ut bicorporea hoibus & regib⁹ ob duplicē habitudine: rex enī erga subditos & subditi erga regē ita hnt. Dirimēdo igitur formas signorū suosq̄ ipsoꝝ modos q̄rit in oibus modū quēdā. Cōplēdo circa q̄litate generis capitulū circa quā ætatem cōtingat præfagii iudiciū discreti generis num circa primum an secundū an tertium & utrū ualida sit facta affectio aut iminēs. primum itaq̄ inspiciemus excentroꝝ & ecclipsis habitudo. Si enim plurima horoscopi euenierit ecclipsis circa media & primā ætatem eueniet casus: sin medio cælo in media ætate si in occasu circiter senilē ætatem: nam ultimū cētrū nempe occidū a fulxione stellarum: nam in solari ecclipsi oriētales ualidissimū indicāt casum: uesptini porro contrarium: in lunari autē uesptini ualidi ut oriētales ibecilli. 57. FORMationis ac sui moris. Differt enim formatio a moris pprietate q̄ formatio est p formā species & expressio: moris aut pprietas & sua cuiuslibet natura in quouis qua signoꝝ alia: alia terre. stria: aquatica alia sunt. 58. QVOD de ecclipsi. Centrū ecclipsis nō dicit ecclipsim præcedens causaq̄ manifesta nam in pcedentibus cētris nec dum fuit at in sequētibus quænam modū igitur in centro qd̄ sub terra nec dū fuit nullā habet habitudinē eodē modo & in pcedentibus cētris ipse aut tibi manifesto dicit q̄ ante ecclipsim centrum sequens est & ipsius sequētis centrū intueris quæ uult qd̄ ecclipsis est iuxta pxime cōparentes attactus uolet memorare rōnes qbus domicilii dñatū cōsequunt stellæ signorum quarū una est p attactu & effluxū: at qa attactus & effluxus duplex est unus qdem per præsentia alter p figurā quæ in eodē ferre signo apparet. 59. Si Vero non ipm ex hoc igit manifestū q̄ prius ut uno existēte domicilii dño cētroꝝ nō accepit solū qd̄ si mul ceptū sed simul cū eo domicilii dominatū adeptū alterius nēpe ex centris. 60. VT MARIS epicētrum. Non dixit epicētrū: sed epicētro reꝝ q̄ est magis epicētrū: hoc est melius cētro meliora siqdem supra terrā eis quæ sub terrā nō ita discernatur ponamus tum cōmodius cōcludēdo quale uero sit cōmodius didicimus si ita ambigamus ad factionē trāseamus. 61. LVCidius nō enim simpliciter neq̄: neq̄ utcūq̄ hæretia cælo accipiemus sed lucidius adueniēs centrū declinatē hoc ē in qua facta ē ecclipsis excessit nonū locū. Illic enim diligētius factū intelligemus ut expedit in quouis igitur astumptorū trium capitulorum & tribus modis capit hæretis cælo pcedens in ortu uel ex ortu tribus enī existētibus capitulis & tribus modis quolibet sumpto oēs sunt nouē. 62. NON accepit ut sequēs cētrū sed cōticuit occasum siq̄ enim accipiat hoc centrū ut sequēs inuenit sub terra ecclipsis ut nihil nobis cōuenit ut in totū nō. n. ex signis hoc solū cognoscimus sed ēt ex surgētius difformatiōe. 63. IBI aut hoc maxie a rōne abest nā P priuat qdam hñs pellē in humeris cū alis hñs. pportionē. 64. HORū nāq̄ qdā sunt p se humanæ faciei & aligera qdam ad suꝝ humanū aquarius cōueniētia & pisces. III igit ob aquā quā fundit e uase at. X. qd̄ sint iouis domus hoc est dulcūm aquæ minister. 65. AD argo. Historia historia ait ipsam & in mari & in fluuio in ægypto tū ipse in ægypto accepit. at tu nō solū in ægypto si tales hēt locos simile capi as nec nō æqnoctia qa æqnoctia in partes diuidūt æquales noctē diēq̄. at æqualitatis inqt allatores q̄ murem hnt sacra uero circa fructus. Iam icipit docere circa quā ætatem contingat affectio. Capiunt trib⁹ ætatibus: pportionē hntia capitula: & circa fructus idē cōtinget. Pportionē. n. hnt cū priā ætate q̄ nup excreuerit & circa q̄tā ptē sp cōtingit sed aliq̄n qdē plus aliq̄n aut min⁹ qd̄ & in minori te uult docere q̄ namque cōtra naturā sunt figuris uī minuūt alii aut a natura i ipso sūt ualidiores. 66. DE q̄litate puidicii. Quartū caplm ad q̄rtū ultimūq̄ puenit capitulū quo cā idicat a puidicii q̄litate hæc species duplex diuisa in speciei suam proprietatem opus est nāq̄ nō solum dicere tale esse sicut bonū uel malū sed & hoc bonū & hoc malū. ait aut pri⁹ ut puidicōne q̄pia & pnūciatus: diuisio igit talis est stellæ inqt quæz alia: toti⁹ puidicii sunt effectrices: alia aut qualitates nā luminaria totū absoluūt ipia si quidem sunt q̄ ecclipses luminū indicunt: alia domicilii dominatum habent q̄ ex ecclipticis inuenitur locis: ecclipticis

autē loci sunt luminū & taliū : Cæterū & robur & ibecillitatē lumina uagis stellis præbent ut iā dictū: at qui uagæ & herētes cælo qualitātē præiudicii faciūt at pronūciatus pius sanctusq; est huiusmodi. 67. SVBnectit porro ne putes appellatiōes de stellis sūptas in ipsis eētis sumi sed in qualitātibus qd̄ sane in signis ac hærētibus cælo opus est intelligere: secundo in iis est pronūciatio q̄ opus sit cōplexiones non solū facere uagas ad se inuicē sed etiā erga signa necnō erga hærētes cælo stellas quæ cū ipsis cōsurgāt: notæ nāq; sint horū oīum cōplexiones. qm̄ igitur de his satis longū sermonem habuimus. age inspiciamus qua demū disciplina qualitātē præiudicii possimus inuenire considera inquit domiciliū dñas stellas & per se cū aliis figuratas. ac si iueniat habitudo in ipsa inspecta talē dicito ēt præiudicii qualitātē: ipse autē tū ex simplicioribus orditur præceptionib⁹ ut enī uno solo inuēto domiciliū dño & figurata ad aliū scribit præiudicia cōplexiones ad se inuicē hærētū cælo & ad signa & ad pariter cōsurgentes. quia infinita res: obtinuit reliquitq; artifici p se iudicandū. manifesto autē cōsumationes scribit: facileq; ex ipsa hac capiēmus dictionē: nō ergo longius pferenda p̄ceptionis inspicieñdæ oratio. at quæ in dicendo minus obuia explicare molierimur in utroq; piudicio boni inquā & mali nec enim satis artifici nosse qd̄ honestū uel inhonestū sit sed etiā qd̄ suū cuiusq; ut tale bonū malumue. 68. DOMInātia loca. Didicisti q̄ sint loci dñantes eclipsibus & sequētis loci. 69. COMplexionisq; ad se inuicē & locoꝝ. Inspice ut domiciliū dños te iubet cōsiderare uelut ad se inuicē ferunt aut ad alias aliquas uagas & quam habitudinē habeāt ad domos in qbus sunt hoc nāq; artificiosum & ad particulare idoneum inuentionē: dixit nāq; supra ut orientales existentes ad ☉ in solaribus eclipsibus sunt ualidiores uespertinæ aut imbecilliores & cōtra. 70. DE STellæ facientiū potestate. Ad lunā uagasq; cohabitationes ad uagas nāq; assumens hærētes cælo dic cuilibet cōplexionē in introductione ut in primo libro. 71. PROprie quidē de hoīe Intueris ne ut custodiuit duplicē præiudicii speciē: dixitq; q̄ i totū facere cōsueuit quæ autē p̄prie h. 72. FVGitationes. Nam fugaces & defluentes occultant & p̄picuos ipsos efficiunt. & occultū tenebrosū stellæ huius p̄prie. 73. A Quibus utibiles. Hoc inspiciamus in reliq; eueniens cū ad quadrupedia usq; penetrat malū utibiles nāq; cōplexionem ipsorū absumūt. 74. SERpentū cōcernit. Circuitus nāq; terræ in duas partes ob imoderatā frigiditatē coeunt inuicē & multitudine hoc modo genus eclipticorū aīalium causā corruptionis hæc efficit stella. 75. REFLVxus. Non tanq; p̄prie effectrix sed clam gaudens suffusionib⁹. 76. AVT utucis & locustis. Significare opus est ut bruchū non cōmemorauit. tā & si sēmina ledere cōsueuerunt sed illa utpote flagrantia & marti feruido accōmodat hæc aut utpote humida h stellæ. 77. IN CONTRariū delatorū ut ēt p hoc h aduerset cōplexioni ille nāq; augmentū corruptibiliū facit aīaliū: hic uero eorundē facit diminutionē. 78. Præcipue iuueniliū. Hoc ē uiridū ætate h q̄ dem senilē tribuit ætatē simpliciter extendēdo. 79. COHabitat cum illoꝝ naturis. Inuenitur enī de ☿ cōmunis esse naturæ stella figuræ uiuentiū qualitātē imitat. proprie autem est omnium magis simul efficiens quia cōtingit ipsos quandoq; simul figurari uerum aliam non subire complexionem necessario scribit qualis ipse sit per se naturæ est autē inquit celer & mobilis & actiuus & facilis fabricæ & si ad beneficium ferat ad bonum efficiendū se conuertet sin ad maleficum actiuum & mobile suum quicquid ē conuertet. 80. ARIdorum & diurnorum. Nō quod diurnales morbi sint aridi sed qd̄ ut demonstratum est ut ostensum est aridus uel humidus natura tales facere morbos cōsueuerit. 81. ET Celeritatem circulationis. Nam ☿ ob naturam flagrantem hoc demonstratur quod apotelesmaticum. at ☿ horum effector non sua causa sed quia celerimus motu. 82. PROprie suæ naturæ affectus singula. Cunctæ doctrinæ circa res sunt simpliciores quas clarius affecunt quales circa cōpositiōes sunt difficiliōres. Cōpositorū nāq; mixtionē satis possunt sermonū i expientia parere id cōtēplatus Ptolemæus ipsorū artifici relinqt inuentionē simplicia nāq; discēs p̄t & cōposita inuenire q̄ qd̄ sint infinita manifestū ē poterit inde q̄ hāt mixtionē ad domos ad se inuicē & ad ortum hærētium cælo. hæc dicendo & quodā modo docendo totū p̄positum alia quædā simul magis necessaria ac ad p̄positū tendētia in porationū ordine exequit primo qd̄ ut cognoscendū est si qui inuēti dñi apotelesmatū ualidi sequuntur an ibecilli. secundo ut opus est

ut opus est. & quomodo geneses compatientes cum eclipsibus inuenire & rursus ut in aliis disciplinis cui propositum capiat. opus enim est domiciliū dominam stellam aut bñficā aut maleficā esse ac si benefica sit aut malefica uel proprie habebit ad illā regionē neq; super excedet. 83. SVB contrariorum factione. ait etiam maleficos aut igitur iacebunt sine domo & superferentur at si beneficus uel etiā domestice ponatur neque superatus protensam habebit utilitatē. non simul habitantes & super euadentes in minutā & debiliorem habebunt actionē. at malefici contra non simul habitātes neq; simul domicilio dominantes regione deteriores fiunt in ledendo at domiciliū domini minus offendunt. considerandæ autē in parte compatientes geneses hoc modo. considera capitula geneses modosq; luminariū si hi fuerint inuenti in locis eclipsium manifesto cōpatientur q̄ tali eclipsi genesis. 84. CASV eueniens qd̄libet. Accidit autē cū non solū ipse solus inueniatur suam imixtā habens potestatē nerū etiā cū in hoc & in suo fuerit signo. 85. ITA multifarie intellectus. Considera namque ut multifarie iueniant opus est stellam capere ad aliam stellā & ad signa & ad solis figuraciones & adhærētes cælo stellis & ad horizontē infinita nāque in uersibus infinitis non suffecerint dena milia contrariæ factionis. 86. DE Superuadentibus. Superuadere dicuntur stellæ cū pauciorum sunt partiū superuadi uero cum pluriū uidetur nāque per se in ipsum ferri paucioribus contrariam uero dicit factionē maleficorū nam si inueniatur maleficus etiam adhærēns factioni & præcellens duplicabitur malum at offensoriæ contrariū patiūtur beneficiis: malefici qui sub cohabitatione illi nāque explicatam habent actionē hi uero imminutam idem patiuntur & in superuasionē. ambo nāque diminutionē sustinent. hoc uero accidit ob cohabitationē quæ boni alicuius effectrix. 88. HORum tutissima & si horū oppositionibus cæterū & si quadratescunt scire oportet mediocrius esse in signifero ferri q̄ particulariter quoquomodo euitare nāque non est & ualidiora sunt talia. 89. DE COloribus eclipsium & cometis ac tabulis conficientibus obseruandā disciplinā erga uniuersales circūstantias. In uniuersalibus circūstantiis capitur doctrina ut cōpleri uideatur. nā accedit quodlibet dictorū q̄tuor capitulorū. at cōplendo præceptū quoddam dicit gratissimum quo possimus præsumptorum imprimere cogitacionem utrum recte uereque domiciliū dominū inuenerimus an ne & ex quo uniuersale cōpletur præfagiū. Considera igitur inquit q̄ eueniunt utimur aut in ipso corpore aut circulo corporis deficientis sit inquā quandoquidē specie uirgæ aliquando etiā aliter ut corona & id genus cūque inueneris atrū colorē dicitur h esse nota & domiciliū dominatus in hanc refertur stellā & sub uiridis idē significat nā in tali cōplexione dominatur nigri mixtio sin albus color h. & si alicuius dictorū cōsentiatur domino domiciliū significantium colorum firmiorē tum habebis inuentionē. rufa ad ☿ referunt sicut flaua ad ♀ ac uaria ad ☿ non id modo sed etiā aliud est maximū præfagiū qd̄ tibi cognoscendū. potueris utique considerare eclipsibus magnitudinē partem illā considerādo circa quā est ob tenebratio atq; opacitas atq; ita definiendo & an in omnem substratā regionē concidat an circa partē & quā partem considerando namque partē suppositā omnino patefacit casum. 90. DE Cometis. Secundo loco scribit præceptū in primis necessariū huiusmodi quia nāque p̄nuntiauit de omni uniuersali casu fiuntq; uniuersales nō in eclipsibus sed in consistētibus in aeris transformationib⁹ ut ensis faciē hūtib⁹ & simulacrorū effigiebus taliaque iure de his quoque loquitur quo ex oībus uniuersalē possit efficere circūstantiā. Cuncta igitur inqt hæc umbrosa phantasmata martialia mercurialiaque sunt expedit igitur his prospectis qualitātē præiudicii ex eis quæ dicta sunt de ☿ & ☿ pronunciare regionē uero expositione quo nā reclinata fuerint extrema uisæ rei p̄cipue si in quas partes comam habeat id credibile sit esse ex figuræ formatione Nā si figuræ sit expers circa hoīes dicito. sin fere effigies circa feras. si torres circa stirpes quæque ex stirpibus. tempus autē q̄tum actio ex tēpore cognoueris in quo apparet exiguū enī apparens tēpore breuis erit actio. longo autē diuturnū erit apotelesma. at ex ad solē figuracione cognoscemus utrū cōfestim an lōgius eueniat apotelesma. actionisq; principū cū sunt matutini hi nāque ante solē cōparentes orientē celerrime euentura significāt significatūq; erit nō multo post. Vesptini autē post solis occasum apparētes tarditatē que significāt. præceptor autē noster aiebat torre quopiā uiso minari circa ligna

uenturum aliquid ut circa nauigia ut in actio promontorio bellum nauale fuit Cæsaris aliaq; talia miranda memoratur dic quado tali causa sedanda sint cū tales figuræ ab soluentur ex ☿ & ♃ cohabitatione inuenito tū ☿ præsidem dixitq; ad ablationē usq; eius permansurā uim atq; ita fuisse expedit igitur considerare prope ☿ & ☿ ablationē ac dicere quoad phantasia permāeat. at in ♄ natura dictis ne quis cōseat superflue hæc dixisse cuiuslibet usum scribit unde non simpliciter dixit in ♄ natura sed dictis adiecit quoad fuerit inclinatio circulum capere opus est ac si partes cernamus supernas colore habere dicit fore apotelesma circa septentrionales partes sin circa inferna circa austra les si circa anteriora circa orientales sin circa posteriora circa occiduas. uel dolioꝝ hoc est hydriæ doliorum fiunt sane tales species multiformes fideliaꝝ animaliu uariarū stirpium habentia deformationē & his conuenientiu adueniunt. namq; in bellis inter neciones. interitus. obfessiones quæq; id genus intemperatis aut statuu. ruina: morbi pestes: interitus quæq; id genus. ob enim signiferi parte quattuor sunt in præfagiis custodienda primū locus in quē euenire contingat. secūdo genus circa quod debeat euenire. tertiu tēpus in quo euenturū præfagiū. quartū qualitas apotelesmatis in qua debeat primordiū esse apotelesmatis. species utrū martialis an mercurialis sit a punctoꝝ cognoscemus. 91. DE ANni numenia. Demōstrata disciplina circa uniuersalia est ei intentio in toto hoc libro uniuersales circūstantias tradere & ipsarum præfagia id in uniuersum distribuens & iterū particulariter. ꝑcipue de uniuersali tractauit & cōplēdo de ipso doctrinā trāsuiuit ē aut circa horæ eueniētes circūstātias & circa annas numenias. qre aut prius qualē præcedere oporteat solariū reuolutionū neomeni am. nam differenter ipsam cōficiunt. alii enī inquit calendæ ut itali alii thoth mēsis septembris ut ægyptii ac alii aliter. quid igit inquit non est nō est i circulo capere principium qd si capere oportet unū in signifero capere nō poterimus. unus enim erit attactus æstiu & unus hiberni & binæ aut aliæ æquinoctiorum punctoꝝ per quæ puncta fecat ipsum equinoctialis erunt perinde ipsius quattuor principia V & ♄ & ♃ & ♀ & rursus in ambiguitatē maiore delabemur. alii namq; aliud amant. fuere pfecto quattuor opinionones alii nāq; arietē duxerūt præponendū q̄ humida essentia in hoc signo augeatur. affluit sane hæc qualitas etiā in ætate puerili prima existente ac alias antecede. alii ꝑponēdū causæ esse duxerūt: q̄ dies lōgissima i hoc fiat signo ꝑcipueq; apud ægyptios hæc studiose exq̄sita numenia. tū nāq; etiā nilus oīum ipsoꝝ bonoꝝ cā iundat. alii poro principiu faciūt a capricorno non iniuria putātes q̄ primū augmentū dies in hoc signo cōstituat. Quoniā igit quaterna principia & rationabiliter assumpta consequēs est ut uir peritus cunctis utatur neq; ullū postponat quattuorq; perficiat nemenias. nā si una sit anni hora unā neomeniā esse oportuit principiuq; unū erat subiicendū. nūc aut opus est præfiscētē in quo præfagio ꝑfiscere qualis sit hora utrū naturalē conseruet specie an ne. erit autē hoc si factas luminū cōiunctiones in prædictis neomeniæ locis uel propinquis & uicinis cōsideremur & signoꝝ naturas domicili dominatū habētū stellæ ex harum nāq; habitudine figurationūq; factæ sua cuiuslibet proprietate etiā sequentes per horas casus cognoscemus. 92. IN QVauis conuersione. Indicat præcipue neomeniā a solis motu capiendā. omne enim principiu in solis circulari cōuersione inspici. idq; inquit manifestū ex ipsius ui atq; actione. is nāq; rex oīum astroꝝ longeq; potentissimus. 93. ET A nomine reuolutionis. Cōuersio nāq; ab eodē pūcto motus ad idē punctū dicit quoddā principiu ē. duo qdā subiicit prius ex qbus opus sit ani numeniā inuenire ac solis motū & i signifero locū nā quēadmodū multis existentibus stellis unū ad id petūt solē eodē mō multis existentib; signis i signifero uult magis ad hoc familiares de ipsis deligere locos ait retineri nō posse tāq; circulū ispectū ubi nihil aliud i his assumat. 94. VT PRins diximus. Docuit te i horæ doctrina ut his affimulant cōplexiōes ꝑportionēq; hēt qlibet cōplexio alicui ætati redūdatq; i hac hora hoc cōplexio ut i aere humiditas ꝑxima dixit ꝑpe tpe quo futuræ reuersionis capiam; statim nō multo post euenturū coitū uel pleniluniū. 95. ET ꝑcipue iteq; horæ eclipses. Sape nāq; nō simplices cōiunctiones inueniunt quæ propinquæ cōueniunt: sed cū eclisibus præcipue quæ subuersiones aeris in totū namq; dicēs ut quærere te oportet ꝑximos coitus plenilunia ue. deinde tibi uult dicere quo pacto opus sit inuenire qualitātē

apotelesmatum eadem est fere & in his disciplina quæ & prius ducta ut cum ad ea peruentum sit discem; rursus lumina ab aliis separat stellis datq; soli uniuersale & robur. aliis particulare præueniens utiq; huiusmodi præceptum descripsit cū inquit ☉ & ♃ instituunt ac ut duces sunt aliorum ipsi causa euadunt eius quod totum i actione. hoc nunc quoq; inquit ut ☉ est qui in totū facit horasq; per significationes signoꝝ conficiens per quas signoꝝ unum quidē uernam habet proprietatē alterum æstiuū & uentos ac simpliciter ut diximus uniuersalia omnia is efficit particularia uero stellæ aliæ unde a sole quidē conuersiones ac mutationes uel etiā uulgares cognoscunt ac tenuiores & reliquis uagis confectas periti soli intelligunt & solertes. 96. ITEM signorum quoq; Subaudiendū ☉ facit q̄ is sit quo signū unū facit uer. alterū uero tropicū. 97. IN uniuersum iterū. Si namq; discere uelimus quæ nā sit primæ horæ cōstitutio proximā capiemus coniugationē. sin mensis cōstitutionē in eo signo euenientē coniunctionem ratiocinabimur. 98. RELIquum fuerit. Opus est inquit qui uelit talibus curā iniicere summat cognitionē stellæ & signoꝝ in primo libro particularius uero in hoc secūdo libro quo ex dominantibus domiciliis stellis cōsequentes exequat circūstantias.

99. DE PArticulari ad cōstitutiones signoꝝ natura. Reliquū est ut dicat suas signorum naturæ proprietates quod duobus sit modis tum longitudine tū latitudine. ita namq; stellæ cōsueuerunt in signis facere motus ipsæ hærentiū cœlo stellæ nō dicit pariter orientiū sed ipsum signum cōplentium. ne enim quisquā ambigat quo pacto omnino unum signū uel unde habet uel unde habeat differentē cōplexionē ipse causam præocupauit q̄ ex differentibus hærentibus cœlo constiterint nō ex similibus ambabus cōplexionibus hoc est callido & frigido. 100. DE PArticulari cōstitutionū cōsideratione. His ita prius expositis. exaruit quodāmodo ut cōueniat particularia cōiectare ut fere ex cōiugationibus at nō in primis uerū ut demōstret necessariū esse ei qui uelit particulares nosse circūstantias præuidere alia quædā capitula prius differetur de ipsis præcipue oportuit nāq; scire neomeniæ principiu seu principia & unum naturæ principiu & insuper uidere uniuersales. & particulares stellæ & signoꝝ suas proprietates ex horæ namque mixto temperamento apotelesmatū sua proprietates depræhendef. est sane mirari doctrinā & facili Ptolemæi distributionē. ita namque in totū fecat exorsus ab interioribus apotelesmatis ꝑ media penetrās desinit i indiuiduis minimisq; primo nāque uniuersales cōiunctiones cōsiderauit eclipsium inquā. secundo loco particulares cōiunctiones a quibus possimus nō omnem gentē aut omne tempus nosse sed quoquomodo ac quapiā modificatione. deinde ad particularius procedit quo nosse possimus mensis cōstitutionē rursus non ibi cōsistit sed docet porro quo pacto pro hebdomoda inueniamus circūstantiā atq; adhuc tenuiore ad tris dies & adhuc minutius quæ in hac ipsa diecula cunctoꝝq; minimosq; tempore horas ut peritus horā dicere possit in qua fiat circūstantia & hucusq; sermo ꝑgressus insistit. neq; enim relinquif adhuc temporis alia circūstantia. proinde admirari par est peritiā & facili scientiæ traditionē Ptolemaicā age uero utrūquodq; dictoꝝ ut hēt paucis absoluam; opus ē igit præuenientes diximus cōsiderare proximos uersioni coit; & plenilunia cōtingit nāq; q̄nq; coitū tum contingere q̄nq; pleniluniū. tuū sane fuerit ꝑpria deligere domū dein horā inuicta cōiugatione faciēdo cœtra ut iam a principio didicimus faciēdoque cœtra rursus eadē disciplina. Considera domicili dños qb; in locis sint nā ex locoꝝ ꝑprietate & domicili dominatū habētibus stellis dicemus futurā circūstantiā opus quoque est partiū inuenire cōstitutionē: eodē mō coitus & plenilunia cōsideranda neutiq; ꝑxima tropicis aut æquinoctiis sed quæ facta in eo quolibet signo si propinqua tropici eueniens coniugatio sit coitus ex qua in quam ab omni signoꝝ trino spatio discernim; oēs coitus capiemus in trino signoꝝ spatio in pleniluniū pleniluniū in huiusmodi cōsiderationib; mestrui i quā cōsiderāda lunæ latitudo cui nāq; ꝑcūbat uento ei dat ortū. at particulares circūstātias cognoscemus ad tris & septē dies ex ☉ & ☿ que figurationib; fiunt aut ☿ figurationes tribus & parte quarta diei & septē dieb; & parte: parte inquā ob totū mēsem lunare hoc est ☉ & ☿ uiginti & nouē hac parte absolui. Si igit ꝑ hebdomadas partiamur mēse s quattuor erūt hebdomades. sup est aut dies una & pars & q̄ reliquū necesse est cunctis partiri hebdomadibus atque ita lunæ figuræ nō erūt septē

duntaxat dierum sed & partis alicuius. q̄ si per trinarium partiamur supererunt dies ne
 cesse ergo per trinarium partiri. Sciendum aut maiores figuras lunares per septē dies eē
 minores uero per tris. sed age figuras. **D** exponamus quæ per tris fiant dies quæq; per
 septem sunt aut omnes ut iam didicimus magnæ per hebdomadas quattuor est namq;
 coitus in prima diuidua inde plenilunium & quarta secunda diuidua. inter has igitur fi-
 guras æquales numero his interiacent figuræ inter coitum & primam diuiduam media
 prima mestrua inter primam diuiduam & plenilunium utrinq; surgens: media plenilunii &
 secunda diuiduæ & coitus secunda mestrua contingit igitur figuræ lunæ accuratius
 absolui intra septē dies. tenuius aut tris & plus ut iam dictū. cum ergo uolueris dicere
 futuram cōprehendentis aeris motū status cōsidera in hac figura luna existente cui stel-
 læ debeat copulari & qualem uenti faciat latitudinē nam ex hæc cōplexione inuenies
 absolutā suā proprietatē cū diē uelis inuenire cōsidera fulxiones quas hærentes cœlo
 stellæ faciunt ad ☉ matutinas uel uespertinas tum nāq; contingit maxime mutationē
 absolui & cum epicētra adierint lumina in illaq; erithora in qua cōtactus fit huius stel-
 læ aut transitus in centris qua enim hora unum horū aliquod perficit ea præfagiemus
 circumstantiā fore scire aut opus est scripsisse monobiblu significatiōnū hic memorat
 figuratiōnes hærentiū cœlo ad ☉ & matutinas & uespertinas quas adeundo possimus
 hæc oīa ex ipso consequi in quouis quadripartio at in quouis euenientē mutationē ex
 in quolibet signo luna constituta aut plenilunio discē. 101. **P**ROPE abeuntē tropicū
 ad determinationē. In primis necessariū hoc scribit nō opus est inquit utcūq; coitū uel
 plenilunium capere. coitum proximū coniunctiōni tropici capere oportet quæ i ipso tro-
 pico cōtingat. plenilunium aut omne uniforme semper cōiunctiōnū custodire mirifica
 doctrina est quæ ita præcepta cum dixit necessariū esse etiā triū signorū spatiū tota con-
 stitutiōne & signorū singulorū. dicit aut in quolibet signo & in ipso cōcidente cōiun-
 ctione. at non sunt simul in eodē signo similis speciei cōiunctiōnes. hac de causa proxi-
 mam tropico capit hæc aut erit in proximo bicorporeo at si aliquādo cōtingat in ipso
 signo circa partem unam erit signi nec opus est omnino in illo ipsam signo ratiocina-
 ri prætereuntis dixit quia tanq̄ iam procurentis uersionis. considera quem mensē
 habeat constitutiō unde non dixit prætereuntis signi sed prætereūtis puncti. 102. **S**
Milliter centra. Hoc est fere prædictis. oportet namq; capere ut iam didicimus partē cō-
 iunctiōnis & clima & ascensoria tēpora & horiæ: & ex his inuenire cētra & domicilli
 dominos æqualis ad solē accessus. nam in eadē parte lumina inueniunt & æqualitas
 est motus. quia hoc dimetientis etiā euidētius est. uidetur nāque aliqua recta linea p
 rensa ipsoꝝ ponderare motū æqualitatēque metiri ad has enim coniunctiōnes aliasq;
 ipsoꝝ iudicat figuræ principalioribus ualidioribusque existentibus ut iam diximus si
 guras tridui præpositione & parte consistunt. at secunda mestrua trium dierū coitus &
 prima utrinque cōsurgens ante tris plenilunii. at secūda ob æquale Δ. ob hoc cū aliud
 dicere uideatur declarauit propositū. triquetra nāque figuræ nō aliæ sunt q̄ quæ dictæ
 & sexangulæ. mestrua namque sexangula figura cōstat. at utrinque surgens Δ hæc nā
 que cōsequētia esse sæpe ductū. 103. **A**LIA lucidiores. Neque enim oēs quæ nō uagæ
 stellæ: sed magnæ. Sciendū est posse in cōplexu stellæ nō lucidiorē uel nō satis micā-
 tium quēadmodū in uergiliæ una fieri qd̄ in lucidiorē ut ad quæ ☾ quæque refluxu
 no ubique id sed in locis ubi hæc cōtingere cōsueuerūt refluxu ut i mari rubro refu-
 xu factū effugium inuenit Moyses cū iudeorū populo ut ante dixit particulares circum-
 stātiās perire & elegāter distribuēdo qm̄ cōtingit aliqñ uniuersales aliqñ particulares
 uniuersalibus congruere de his determinat. uniuersalia enim inquit sunt ualidiora a
 qbus possunt particularia superari. Quod si aliqñ cōuenit uniuersale cū particulari tū
 longe ualidior efficietur apotelesmatū imperiū. 104. **D**E SVblimium significatiōne.
 Cōpleui particulariū q̄ in totū qd̄ erant sed adhuc ad magis uniuersalia cōparata par-
 ticularia noiantur. Vult autē in his aliud quos apponere maxime necessariū præceptū
 ipsam conficiens cōsiderationē nam sicut in eis quæ præcessere posteaq; dixit de eclipsi-
 bus quædā p̄cepta dixit q̄ ad eandē tenderēt p̄positionē ita hic quoque cum particula-
 riū doctrinā cōpleset quædā descripsit quæ præcepta explerēt præcedētia nēpe quo pa-
 cto possimus in aere notas insurgentes præsciscere ex sublimibus necnō ex consistenti-

bus figuris nebulosis. Consistunt aut hæc aut circa solē aut circa lunam aut circa uagas
 stellas uel etiam circa hærentes cœlo præcipueque nebulosas habentes cōstitutiōnes
 ut præsepe & id genus alia quomodo igitur in horum quolibet cōsiderabimus primo
 que a sole cōsiderare oportet ortū & occasum solis ac si uelis nocturnū præsciscere sta-
 tum occasum specta qualis sit. nam si purus spectet ac sine nebulis consistat in ipso circu-
 lo aut circa ipsum sudū aerem prænuntiatio. q̄ si nubes inuenias cōtra. sciendum quoq;
 cum sol nō sudum indicarit statum aliquādo quidē imbres fieri quādoque uentos. id
 ex coloribus discernimus qui circa ipsum consistunt nam cū uarium habuerit circa cir-
 culum colorem assistentem uentos prænūciat præcipue si radii succensi fuerint ac quo-
 dam modo uibrent. significat aut ē locū unde uentus flaturus est subuirdes aut atrorū
 aut etiā aliter habens circa ipsum unum alterumue: tempestatum & pluuiarū est signifi-
 catiū at a ☾ non statum dices modo nocturnum aut diurnum sed etiā proxime futu-
 rum ut iam didicimus triduo prænuntiatio. figuræ namq; sua ipsius cōmutant. cum
 enim tenuis fuerit circa se quicquam non habens sed pura uere apparens sudum statū
 significat. sin autem rufa colore fuerit præcipue circa ipsius circuli partem quæ luminis
 expers uentorū est significatrix. q̄ si aliis fuerit coloribus insignis nimbus magis præte-
 dit. Colorum autem uarietatis ipsorum indicat actionem utrum cum uehementibus uē-
 tis futurus sit nimbus necne. 105. **E**ADem & circa ea aliter significant a prænuntiatio
Te prætereire non oportet quemadmodū circa ☉ & circa alia sidera cōsistunt aliter cir-
 ca solem quidem aut una nota aut binæ at circa lunam plures quod autem significant
 dictum est. at circa alias stellas consideremus ex stellis quæ sub illis necnō ex colori-
 bus in ipsis euenientibus. considerare autem oportet ut iam diximus etiam hærentes
 cœlo nam cum magis perspicuæ lucidioresq; uel minus comparentes in complexu exi-
 stēt uentos prænūciat. quos inuenies ex ipsarum inclinatione neutiq; ab solis lu-
 minibus aliisque nouerisque aeris statum sed ab omnibus comparentibus per tempo-
 ra uelut cometis & eis quæ ex his. Cometæ namque squalorum sunt significatores qui
 dam uentos instruunt. 106. **E**XPLICantes extensas & non diurnam modo uel noctur-
 nam significare ante triduo proinde non simpliciter ipsam considerabimus: sed triduo
 ante uel etiam post triduum non enim quotidiē. nam si triduo ante capias figuram fa-
 cit. post triduum aliter diximus namque in sole unam binasue notas at in luna tris &
 quattuor ut plurimum. 107. **E**T QVæ plures fuerint. Cum diutius permanferint ne-
 que euauerint ut prius dictum est 108. **C**onstitutiōnes. Dixit sæpe antea de colori-
 bus partitusque ipsos uagis ut possit & de uagantium natura dicere ad illaq; te remit-
 tendo concludit orationem.

GEORGII Vallæ Placentini Commentatio in tertium Ptolemæi apotelesma-
 ton librum delectu eorum quæ præcessere uniuersalia.

Omponit sese in tertii libri exordio ad demonstrandum ordinem & ite-
 ratam commemorationem ex diuisione dictorum. nā disciplina uult de-
 monstrare & quali ordine utatur in suis libris neq; utcūq; inducit doctri-
 nam propositā sed consequentia quadā & ordine usus. nā quia inquit de-
 monstratiū est uniuersalia præire particularia nō iniuria prius cōsideraui-
 mus cōpletis illis aliqd aliud adducere uel particulare. scire aut oportet ut apotelesma-
 ticū ab astronomico alicubi differt. alicubi cōicat. differt qd̄ cū est p se pficiens ut iā
 ante didicim⁹ nō p se pficiens sed eget illius cōstitutiōe atq; cōplexu cōicant uero cū cir-
 ca eadē cōsistunt. nā circa alterū illa aliudq; cōsistit. subnectit aliud quoq; gratissimū: ex
 quot principiis cōstent uniuersalia & particularia p̄sagia nō frustra neq; ut euenit sed i
 uniuersali quidē querit principia ostēditq; quot sint demonstrat aut nobis ut nihil omif-
 so ipsa adiit. at in particularibus nō idē significat sed libri intētionē docēdo utq; opor-
 tet necessario hæc tradidit. Vniuersalia igit nō unū hnt principiū sed multa. didicim⁹
 nāq; i superioribus ut etiā ab subiectis locis oportere capi principia in p̄side. n. dixit co-
 lores tales ac tales & supflue ut uidef dicere cōsueuerūt ortū mūdi ægyptii ostēdit
 nāq; principiū unū nō hre. sed multa. at particularia & multa & unū: unū qd̄ a princi-
 pio in ortu stellæ simul temperamentū qd̄ cōcretionē apotelesmatici noiare cōsueue-
 runt multas uero quotidie stellæ factas ipræssiones & figuratas descriptiōnes & quæ-

cunq; sunt talia. 2. ET MVlta. Neq; enim cunctis imperat sed ut ex eis quæ plurimum imprimuntur. 3. POTestatem. Communicationem ipsorum dicit quæ circa eandem inspicitur materiã ambo enim simul cõtingunt tam & si hæc inuicem dignitate differunt cæterum potestate cõmunicant recteq; huiusmodi dispositionem potestatem appellauit. nam consueuerunt præter materiam fieri potestates. 4. CAVsa erratium quidem stellarum sol & lunæ motus. Admodum ingeniose utrunq; horum definit efficiens & præfagitoriu. efficiens etenim est motus ☉ & ♃ aliarumq; ** causa uniuersaliter & particulatim hominibus eueni-ntiũ casu. 5. PRæfagitura ipsorum naturæ subiecto- rnm uersio. Versio subiecto- naturæ iuxta similitium figurarum accessus cælestiũ p cir- cumfusum facta aerem. 6. FEre. Adiecit fere intelligens non unum esse principium: sed multa: non enim ex solis eclipsibus præmonita cognoscimus. 7. VNVM & idem coeuntis iudicii principiu. Dixit supra singula & unum habere principiu & multa: mul- ta quidem cõprehendentis: unum uero a tempore quo fit distributione huius unius fa- cit indicatq; ut eadem duplex est & putatur hominis progressus. cum cõplexu quidem quem semen appellauit. secundum quod est ex uersione: est aut partus temporis hanc non frustra fecit distributionem sed q; uelit indicare ordinem præceptorq; quo non te- mere scripta uideatur neq; sine ordine. uolet aut cõparationem duorum horum facere principiorum estq; capere ex utroq; utilitatem quodq; oporteat apotelesmaticum dice- re: modumq; doctrinæ quo debet cunctoq; particularium doctrinam facere. si quis igi- tur illam scire horam poterit feminisq; tempus tali temporis utetur p-ncipio ad corpo- ris animæque præfagium utrum absolutum iri dicatur necne uel utrum integrũ sit ha- biturus corpus an mancum & pingue an gracile & album an nigrum & id genus alia qualemq; animæ habeat morem agrestem ne an lenem & huiusmodi alia. q; si quis id tempus nosse nequeat ipsa ex uersione ad hæc hora utemur: multam namque ad semen hêt similitudinem omninoque inueniuntur stellarum figurationes tum admodũ simi- les. nisi q; non necessario præfari possumus de germine uelut ut diximus an perfectio- nem sit habiturum talibusque inhærendo. differit quoque de doctrinæ modo quippe non solus antiquoq; traditione particularis & disciplinæ expers sed uniuersalis & cum doctrina. dicemus namque ex quo loco quod consideretur capitulum & qualis stellæ: ueluti consideramus locum in quem dimittere iaculum oporteat quod dimissum stel- la. reliquum autem est cum plures inuectæ fuerint stellæ. Consulte accurateq; opus est ipsius constitui singularem distemperantiam. nam si inquit uelimus priscorum inquit doctrinam æmulari infinitos de hac sermones instituemus qui exitum habebunt nul- lum & immemorabiles erunt natura quidem iuxta idem semen. potestare uero etiã per accidens omittendo omnem ipsorum differentiam scripsit eis q; nosse ualeant. princi- pium namque dicitur natura tum enim natura semen diffingit estq; dominantissimũ & uerum principiu id ipsum. potestate uero ex uersione sumptũ hoc est absolutissimũ. progressuque orationis audi dicentẽ ut unũ quidẽ semen est principiu. alterũ aut ho- minis q-ru ergo differit homo a semine absolute inq; totũ a principio principiu. p ac- cidẽs aut dixit nõ a philosophis petitu sed q; eueniat. secundũ nãque est ordine & acci- dit primo p-nt & quis priori ipsum accommodare significato. sed quia uidet rei eiusdem nõ posse bina esse primordia tẽporaliter per se prius nimirum proprie dicitur princi- pium. principii namque propriũ habet non habendo aliud ante se. secundũ aut p accidẽs accedit siquidẽ iam sumpto & accidit nepe casu quodã uel obseruante pro eo qd est sensibiliter. multis namque mulieribus fit sensus perceptione cõceptio uulua perturba- ta & inse cõtracta corripienteque in exterioribus partibus semen circũ & in profundũ quemadmodum inquit Cleopatra obseruante ex mestrui ut memorarunt ægypti. semel in mense mulieribus erumpere deligendo horam diemque ac si tempore pur- gationis conceptionem cognouere eum notarunt diem. sin secus rursus alium consi- derando diem expectarunt purgationis diem. 8. SEMel enim in principio. Ex hoc p-ncipio dicere possumus ad partum usq; demonstrat namq; q; si uideatur adiectio fieri auersione & extrorsus urgente aere. cæterum a principio iniectum semen custodit pro- priam ipsi? qualitatem. naturaliterq; mutat a principio ortum plurimum nam in prio- re non hominis habuit proprietates at hic respirare propter corpus manducare specta- re quæq;

re quæque sunt talia. & si accepit cunctas membrorum figuras & formas nihilque adfi- guræ descriptionem confert ipsi initiatio: sed ad lucem peruenire formam exitu fa- ciente. aliud quoq; maximũ adiecit q; licet hæc non sint naturam tamen nõ ut casus tu- lerit exitus erit sed ob similitudinem quæ a principio necesse est conseruari similitudi- nem ad configurationem a principio stellarum. Cunctas nõ expedit sit nãq; id supfluũ utrasq; coniectare. at nunc non ita habet. 9. DE Possibili in primo dixit libro amabile esse de diuinis ita rebus ad aliquã spectando magnitudinem efferre p-nciatione. 10. PRIScum quidẽ. Primi nãq; ægyptioq; particularibus figuratiõibus plenam doctrinã conficiebant ut nimii & difficillime cõprehensibiles essent imo inqt ipsi non memorã di ut Ptolemæus eas auersatur. recurrit aut ad uniuersaliter uitãda omnia & in diuidua faciendo tenuiora magisq; particularia lectori relinquẽdo coniectanda. traditiones di- xit ingressus uniuersalia p-cepta ex qbus particularia queant inueniri. 11. CONsequẽ- ter. Consequẽs significat comitẽ & ascitũ. quid. n. aliud ordinẽ inuenire apud ipm cõ- seruatum p-ceptorq;. at significationũ proprium est uniuersaliũ dogmatũ concidere nãq; consueuerunt particularia concipere in ipsis. 12. OMNium naturam habentiũ hoc ẽ possibiliũ de quib; iam supra dictũ est q; simul exerceant dicã inquit q; circa sæminis p- cepta. Sed q; inquit nõ semper tẽpus utitur eisde p-ceptis in tẽporis uersione. at nõ de oibus dicit sed de corporali cõplexione proprioq;. nõ utiq; etiã q; ante uersione de ipis p-nt dicere. 13. DE Parte q; horoscopũ facit. Quoniã primũ oim principiu ac radix ho- roscopus ab apotelesmaticis noiat. hoc igi? aberrato cuncta cũ ipso trahi in errore ne- cesse est. eo correcto corrigi. Iure igitur solus Ptolemæus ante particulare enarratione de ipso multã adhibet prouidentia ne temere & elaborata & futura texendo abiiciam? accidit aut error ab horoscopiog; perspectu. necesse nãq; si solaris fuerit p-ter positiones uel p-ter gnomones aberrari multo tẽpore de moto horoscopico gnomone aduẽtu ru- biginis densum facie. at hydroscopia hoc est aquæ inspectu p-ter aquã aqua nulla exi- stente natura cõsimili oinoq; pari sed alia grauiore. alia leuiore falsiore alia alia dulcio- re foramineq; pertuso subtensionis denscensente. solusq; est astrolaboq; circulis distin- ctog; uerus inspectus. at nõ cunctis tum cognitus sed magis mechanicis. quo pacto igi- tur tum potuit inuenire partis horoscopũ facientis doctrinã. latere nõ oportet nõ ipm horoscopũ docere p-nciassẽ: sed p canonẽ ipsius cognitũ. nuncq; p dictã doctrinam partẽ ipsam & scrupulũ inueniendũ. 14. QVO pacto horã inuenire oporteat. Cõside- ra igi? sitne coitica genesis an pleniluniaca. partq; ipsa duog; luminariũ i coiticis capiẽ- da genesis nõ p se capiemus domicili dñm plenilunii sed cõsiderabimus num in su- pra terrã hemisphærio fuerit pleniluniũ an sub terra. & si in eo q; supra terrã ipm domi- cili dñm plenilunii capiemus. sin sub terra: qd est dimetiẽtis. non dubiũ quin si noctur- num sit pleniluniũ supra terrã sit. Quod si diurnũ sub terra. necesse nãq; nocte existente solẽ sub terra esse luna in dimetiẽte existente supra terrã. cõsideratoq; domicili dñm ratione ad signũ illud stellã. nã si hinc ab fuerit q-ru sit pars una tantũ dicemus & ho- roscopũ esse. Quod si plus cõperiat q; sit pxima. q; si plures pxime fuerint q; maiorẽ ha- beat rõnem uelut domicili dñm particulã & horoscopũ centrũ enactũ aut rõnem aliã hñtem ad centrũ. Quod si ad centrũ easde habeãt rõnes eã q; sit factiois p-ponen- dã existimabimus. Quod si oim numerus partiũ multũ deficiat ab inuento horosco- po per redditas horas tum ad medium cælũ doctrinã transferto & domicili dñm ad medium cælum numerũq; partiũ mediũ cæli exæquendo qd est * horoscopũ quoq; corrigemus sicut etiã ante i horoscopo inuenitur mediũ cælũ. nã ex altera parte respõ- det unoq; horæ dato altere inuenitur capiẽdo nãq; hærentes numeros in recta sphæra parti mediũ cæli eos afferemus in q-ruo climate habebimusq; horoscopũ hñtem partẽ. 15. AMBOq; luminũ hoc est coit?. Difficillim? uero admodũ est is locus ut multos fal- li & hallucinari in ppositis cõpulerit. dicente nãq; ipso considerãdũ in pleniluniacis ge- nesibus supra terrã existens luminare quidã arbitrati sunt tũ inuentũ i uersionis tẽpore at hoc nõ ita hêt. sed in tpe pleniluniaco inuentũ. inuenit aut i nocturnis supra terram p-nt in diurnis ☉. hallucinationis autem errorisq; causa huius multis fuit dicti obscu- ritas tametsi in multis codicibus habet ita. Plenilunio autem supra terram existente

tempore uersionis in paucis nāq; admodum integræ habet ita tempore uersionis nam si ita distrahatur non dubiū quin supra terram existens in coniunctionis tempore que-
ratur. Cætera uero in uersione. distraxit enim ob coniunctionis tempus. Ita denum tri-
anguli dominum non simpliciter capiemus: sed inuentum in tempore uersionis quan-
do quidem si nocturna existente genesi coniunctio nocturna inueniatur uel contra alte-
rum pro altero capiemus. 16. PER astrolabos non hos dicit expositos omnibus sed
affabre factos quibus periti uti possint. 17. EX Differentibus causis & compræhendens
transmutatum pariter cōmutat aquæ fluxus. ratione naturali quæq; naturam comites:
hoc est quæ consequatur sub natura constituta. 18. ET Fulxione aut figuracione. Fi-
guracionem quidem ad ipsum modum fulxionem uero ubi fuerit orientalis aut adie-
ctus ita nāq; præaliis habendis sunt. nec est simul cuncta inuenire. 19. SIN duo plures
ue prope habeant. Contigerit nāq; in eadem esse parte horoscopi ambos & contigerit
non in eadem parte ambos æque distantes aut unum ante alterum pone æque profe-
cto ab horoscopica distantes. 20. QUæ ad simile medium cæli. Si iquit inuenias do-
micilii dominum considera num multi admodum absit ab horoscopica parte quæ in-
uenta sit per canonicas ascensiones. ac si inuenias proximum numerum partium ipso ute-
re cæli medii numero & ex ipso inuenieris horoscopum. Opus est enim capere signum
& partem & inducendo ad rectam sphaeram capiendūq; adhærentes numeros & ad cli-
ma in alterumq; reducendo considera ipsos & ubi desierint ibi horoscopum esse dicito
econuerso q̄ iam dicta in horoscopo doctrina libris secundi. 21. HIS autem expositis
diuisis genethliologica. Quoniam horoscopum correxit & statuit principium omnis
geneseos. reliquum dicere oportebat apotelesmata at hoc iniecit dicendo. Aliud uero
quidam maxime necessarium ante horum expositiōem scribit quo docet quot sint capi-
tula de quibus debeat genethliologus differere. Inuenies enim capitula omnia ex di-
uisione nec est plus minusue inuenire. utitur nimirum diuisione tali. omnis itaque uni-
uersalis apparens genethliologia aut est eorum quæ sunt ante genesim aut post gene-
sim: aut in genesi: aut tum ante ipsam tum post ipsam: uerum quæ ante ipsam & post ip-
sam. simplicissima nobis & uniformia subiicit capitula. reliqua duo sunt diuisione mul-
tiplicia multitudinem nobis conferentia præceptorum. nam quod est ante genesim ca-
pitulum a parētibus manat. Hi nāq; sunt q̄ uere præcedunt partum. quod autem in ge-
nesi & post genesim quod de fratribus quorum alii sunt ante geniti alii ultimi alii per
idem tempus. uel post ipsam genesim considerantur inde quod corporis est inde quod
animæ & iterum quæ externa horumq; in ipsa genesi considerati quæ sunt corporis q̄
rendo de anima aberit sermo. necdum enim idonea est rationalis anima corpore uti
& adhuc quædam alia quærunt. qui post genesim quærunt non satagunt. nā quia cor-
poralia hi primo ut dixim⁹ quærunt corporum duo sunt genera: alia siquidem mascu-
lina: fœminina alia. Iure præcedit generis consideratio. Rursus quoniam non semper
unum solum paritur sed sunt modo duo modo tria non iniuria & de geminis apud ip-
sos aperitur oratio uerum quiam etiam contra naturam quædam effinguntur & mon-
strosam effictionem sortita sunt merito etiam de mōstris oratio iam dictis implicatur.
Confertur etiam de alimento oratio differens de tempore uitæ. de tempore nāq; uitæ
post annū primo capitur quod uero de nō alentibus anno concluditur necessariū igit
est confectim scire si partus alter necne & pinde quæcūq; in ipsa fiant genesi quattuor
unū de genere altere de geminis tertiu de prodigiis. quartū de alienis ab alimento. atq;
post genesim ut dicebamus iā pluri considerationi subiiciunt aut q̄ corporis. utrūq; du-
pliciter aut p naturā & bene habentē qualitātē aut offensam & morbū q̄ tum circa cor-
pus tum circa animā antecedit uero hæc omnia q̄ de tēpore uitæ sermo ridiculū nāq;
sit de horū aliquo dicere non ante p ceptis uitæ tēporibus fortunā aut in his q̄rem⁹ ip-
samq; bifarie diuisam in aīam & corpus. nā q̄ circa aīam consistit uocat cum additamē-
to fortuna honoraria. splēdidiores at aīa tū efficitur & oblectamur. at circa corpus for-
tuna. asciticia. q̄cūq; n. nacti fuerim⁹ ob corpus studuerim⁹ asseq seruitutē inde habitudi-
nes quas hēt aduersus alios qd ordinatū. Consideraueris actiōes. cōiūctū: quo pacto in
filiōq; hēt pductione. amicorūq; cōciliatū. post id duo sunt reliqua capitula postrema
oīum inspecta de uita morteq; cōpositorq; in potestate q̄ in potestate eorum quæ de
tempore uitæ

tempore uitæ capitularum. ordine uero discretorum limes nāq; temporum neq; cum
eo cohaeret quod statim non adueniat. Hæc præfatus & demonstrando quot sint capi-
tula de quibus ipsum sit opus differere uniuersalem nos uiam docet ut in omni consi-
deratione conueniat. oportet enim inquit locum quærere q̄ ad propositam habeat ra-
tionem considerationem. dicit quis cui considerationi locus adhæreat inde domicilii
dominum considerandum quiq; loci q̄ propositam fortiantur considerationem quiq;
excipiāt domicilii dominatum ipsasq; stellas atq; ita cognosces ipsum apotelesma qua-
litatemq; ipsam magnitudinem uero & cognouerit & propriasq; habitationes ac loca
les considerando proprias quidem in quibus sunt locis positionis in cætris: aut in ascē-
sionibus aut in declinationibus locales aut in suis terminis uel triangulis uel exaltatio-
nibus. Hæc enim omne quicquid est & mundi exornationem sortita sunt & ad horum
genesim mundana enim sibi propria bene uendicantes ualidiore habēt actionem. ma-
le uero imbecillā. tempus aut in totum cognoueris actionis utq; tarde ac celeriter exer-
citari considerando eorum matutinas fulxiones & uespertinas quas faciūt ad horosco-
pum & solem ut iam didicisti. uespertini quidem existentes sero exercent. Matutini ue-
ro celeriter & centris cito at in ascensionibus sero. In declinationibus nāq; ipsi non ex-
pedit quærere utrum celeriter an tarde exercent. 22. ORDinis causa. Ne quis cēseat
hoc propositum absolutū ponit præceptum & prospexit eius diuisiōem quo & cū hac
& cum alia faciat. Multiplicis namq; diuisionis ambæ. 23. DE Impastis si enim primū
tempus dicitur annus non utiq; hæc implicantur capitula impasta nāq; dicuntur quæ
non excedunt annū. 24. ET Quædā ociose iam insupioribus explicatis terminos do-
cuit uel decanos & soli partias ac dodecatemoria. 25. EXistentibus p sortes. Inculcat
sortes. Consueuerunt nāq; capere ægyptii sortes cunctorum capitulorum propemodū
infinitas q̄ quis non ambigat quo pacto ipse Ptolemæus capiat sortem fortunæ i eis
quæ sequunt. dicemus ad hoc ipm fortunæ sortē non dicere sed lunarem horoscopū:
deinde non simpliciter sortes increpuit sed indemonstrabiles cum ipse capiat demon-
stratiue dictam sortem. primo quidem uult considerare uniuersales dicendo pronūcia-
tiones in particulari enarratione quibus usus poterit concisim de quocūq; considerare
Quærere igitur opus est proprietatem capituli. memorabit aut qd signū cui hæreat ca-
pitulo. Quod si non hēt definitū quēpiam locū. sed enim locū in quo est ppria interro-
gationis stella habebit & dñantes loci hoc est q̄ sub ipsa domicilii dñi locis iperates &
in qbus sunt. 26. AIO aut p ascensiones. Horoscopū dicit is enim est p ascensiones ca-
nonis inuentus. & ubiq; ipsi mos est centroq; nomen tribuere in ipso supra terrā existē-
tibus centris. 27. HEMisphaerio uniuersale tēpus. nihil enim hoc tēpus ex his inueni-
re poterit sed uniuersale ut tarde exercebūt horū utrūq; solis & horoscopi ad mediū us-
q; cælū matutina ac q̄ p dimetientē: quāq; hinc ad occasum usq; & q̄ p dimetientē ue-
spertina & sequētia sequunt enim horoscopū q̄ sub terra. occasus aut q̄ a meridie. 28.
DE Parentibus. Antecedens locus ex diuisione cuncta capitula succidētia excidētibus
inuenit iuxta inuentū diuisionis ordinē nūc de ipsis differere incipit. demōstratū est p-
cedēte capitulo qd de genesi. at hoc erit de parentib⁹. ipsius igit est intentio in hoc ca-
pitulo de parentibus dicere. de qbus quattuor sunt capitula utrū fortunati sint an infor-
tunati & utrū filii suscipiant ipsoꝝ detrimentū anne. tertio utrū fortunati longi tēpo-
ris an breuis tēporis & postremo de mortis qualitate iuxta iam expositas doctrinas &
prius inuenienda de parētibus oratio: quo ex his q̄ de ipsis sunt dicere possim⁹. sunt igit
tur hñtes stellæ pportione cū patre ☉ & ♄. cū matre uero ☽ & ♀ nā de fortuna & ip-
soꝝ possessionis adeptione ♁ & ☿ soli p se. in aliis aut capitulis opus est aliæ stel-
læ assumptiōe. Opus ē igit doryphorias dignitatesque luminū cōsiderare. In ☉ qdē
in pcedentibus stellæ antecessiones. at in ♃ in cōsequētib⁹. dignitates habebūt i totū
aut sub beneficiis aut maleficis & sub electilib⁹ & sub adherentib⁹ electilib⁹ & simul ele-
ctilib⁹ ipse qdem imixta & extrema figurarum ut pronūciatum est scripsit. reliquum
autem tuum est magis particulares comparationes inspicere. ipse etiam instigare urge-
reque auditorem uolens non satis putat solam extremorum expositionem at etiam q̄-
dam media ex posuit ut si doryphoria sub beneficiis fiant luminib⁹ quæque eiusdē sint
factionis dicimus bonū maximū esse parentibus cū fulxiōes similes luminibus fient ☉

quidem matutinæ. Lunæ autem uespertinæ. sin contra doryphoriam habentes malefici fuerint & parhæretæ quasi dicas factionibus assistentes nec proprie luminibus fulxiones facientes. molestissimum est punctum cū autem dixerimus parhæretas non q̄ possint utriq; benefici aut malefici parhæretæ esse uel aliud quicq; communiter quidem de utrisq; docemus propria autem inspicere utriq; q̄ si utriq; simul fuerint, doryphoriam habentes mixtarum figurarum est necesse igitur ut a principio resumendo iterandoq; orationem dicamus aut beneficas & electiles & fulxiones proprias fieri uel cōtra & maleficas esse parhæretas & fulxionem in propriam minimeq; familiarem fieri: aut tales si guras mixtas esse aliquando quidem unius consonantiæ ipsis inspectas. aliquando autem duas uel contra binis inspectis consonantiis una quæpiam bona existit. Enim uero benefici erunt & domestice luminibus fulxiones faciētes & iuxta factionem familiares factæ: beneficos quidem neq; iuxta factionem neq; per fulxionem consonantiā aliquā adepti ac de maleficis itidem. nam si electiles sunt & cōsonam naturam habent aut iuxta alterum solum. In habentibus igitur multa bona sc̄licitatem par est coniectare fortunamq; asciticiam ut in contrariis contrarium & illud quoq; contingit alterum luminum bene cōponi & obtēperās ei facies sc̄luciter agere dicimus. Ita enim intuebimur patrum fortunam cognoscemus aut & si parentū substantiā susceperit sine lesione hoc pacto capiēda est fors fortunæ sit tibi curam dicere ac quærere an recte doryphoriam habentes ☉ spectarint per consonā figuram sortem. Quod si non recte doryphoriam habeant nequidem adeptio erit parentum. sin aut contrario aliquo figurentur nequidē ita parentum salua suscipient ut dimetientem habendo aut quadrangulam figurā. Rursum eodē modo quo dictum. Quod si mixtam inuenias figuram suscepit quidem sed illesum uelut cum male doryphoriam habentes male inspexerint aut bene doryphoriā habentes in concinne dictum inspexerint locum. Ex his igitur cognoueris parentum indeptionem ac si manserint pueri illesi. hæc autem exigui magis temporis extiterit aut longioris temporis. taliter considera. rursus in parte ☉ & ♃ & his figuratas stellas. 29. DE LONGITUDINE temporis parentum. Ne utiq; enim doryphoriarum considerare mus potestates sed ad stellarum figuras nam si ♃ uel ♀ ad Solem figurarint sese quacūq; figura longum sit tempus sin autem ☉ inuehatur uel configuretur iuxta dextrum ☉ uel ♃ breuis temporis patrem efficit. Considerare autem opus est an uim stellæ habeant uel non iuxta iam dictos aggressus. atque doctrinas ualidæ nāq; existentes ut orientales prosthæta augent bona: malaq; cōminuunt. at minuunt cum fuerint ibe cilliores. dictum sane prius quo pacto oporteat nosse in. efficaces & ualidas stellas. 30. EODEM modo & de matre tollas a Lunæ & Veneris figurationibus. Nam si ♃ figuretur uel ♀ in consono & non in omni figura longitudinem temporis significant. Cum autem potestatem admiserint in uniuersali auferentes occusu. benefici quidem moderationem pro temporis longitudine faciunt at malefici detrimenta ac non tēporis breuitatem modo referunt. si uero nequaq; ♃ inspexerit ☉ sed ☉ præcipue uel ☉ uel ☽ figuratus. morbos & detrimenta cognoueris & mortis qualitatem huiusmodi doctrinæ accessu. 31. EX ☉ & ♃. Capitur inspectio ♃ male ad ☉ quadrate aut diametricæ dic uel præter aspectum detrimentum uenturum est patri aut mors repentina. Sin autem ♃ rigore febrili aut causis erit morbus ipforum. sin autem ipse ♃ male quia ☉ longi temporis efficit morbos humidatq; turbationes quæq; sunt talia. sin præter ☉ & ♀ eadem inspiciet dic eiusmodi matri ut ☉ male ad ♃ figuratus. Hoc autem fit cum plena feratur ad ipsum detrimentum præter aspectum facit & succensiones. Sin ad ♀ subitarias facit uomitiones morbosq; febriles ♃ implent ipsa rigores febriles & alia. pulsatione uero sectiones quidem tabidas in occultis faciet locis. 32. NON usq; quaq; haberi oportet. Vniuersalem considerationem dic nuper memoratam: quā aiebat cōgrue re omni interrogationi ordine quo diximus consequitur nāque diuisionem facitq; doctrinam: 33. PER naturam naturaliter & cum simili affectu uisus namque ♃ quod præcedat omnes & magis sit senex ☉ autē quod expositus sit oibus & extēsus. 34. AD INVICEM & erga alios utrum figurantur benefici an malefici. 35. VT Hic insuper ascenderit. Ad seinuicem utrum consonanter an etiam iconsonatē uel i eis q̄ sequuntur. 36. HOC aut partibilibus & zodiacæ inspicitur. Inanem cursum faciētia sint lumina & longissime

& longissime a doryphoria distantia inanē cursum facere nō ait nūc nullā figurari stel lag: sed priuari doryphoria. p̄spicue ostendit dicēs inde & exptia doryphoria existētia. 37. VT Cū ♃ ipsi ☉ supra fertur ☉ uel ☉. ♃ aut ☉. medias nūc capit figuras q̄ uitæ faciunt inæqualitatē. sunt igit q̄cunq; hnt bonā figurā alterā uero malā unā uel duas duæ quidē bonæ una uero mala ut nūc. maleficos aut male aut parhæretas ut a factiōe ab ductos declinatos uel occiduos alii quidē ob positionē obtusam hnt maliciam. alii uero ob positionē bonū minus efficac hnt. 38. IN Honesto ipso nō dixit simpliciter doryphoriā hnt sed in ipso honesto ut cū nō honeste doryphoriā consequunt sed cōsiderandū an ad fortē fortunæ figurent. 39. NVLLIUS aut maleficor. Ad obtēperandū opus ē nullo alio hoc est nullo benefico: nō solis beneficos uel solis maleficos. 40. D NON solā. Non temere adiecit solā. sed qa dicturus q̄ in nocturnis qdē genesib⁹ cape expediat ☉ & ♃ at ☉ & ♀ in diurnis non admodū offendere ipse ♃ ♀ ipsam pōt i simili factione & diurnā aliquo pacto existentē. 41. CONTRARIIS casibus. hoc est i æqualitibus cōtrariis passionibus in subsolanis existentes centris hoc est supra terrā extre ma nāq; subsolani quadripartii horoscopus est & sectio hoc mō in cētro existēs uel ipsam sup excedens uel quadratū faciēs uel differendo uel p̄fectiones & succēssiones: metitur enim mala p̄ frigidi & calidi cōplexionē. 42. IN ab ipsa genesi incipit iam cōpletis capitalis dicere uniuersales p̄nunciatus cōficeres p̄positum præparādo auditorē artificialē & prudenter particularia cōsiderando. Opus igit inqt est & a p̄prietate aīaliū i quibus sunt ut q̄siti capituli dñantes capere quidpiā. p̄nūciat sane se de singulis scripturum ubi de genesi loquet. illi nāq; in primis talis cōuenit capitulo doctrina. transferre uero hoc illinc facile. 43. EORUM q̄ factionis aliū enī dixit habere cū patre. p̄portionem & aliū in diurnis & in matre idē modus Si aut uelis dicere magis particularia cape ut horoscopus significantē stellā & q̄ sequunt ex proportiōe signa uidef. n. quēadmodum horoscopus initium & gubernaculo remoq; alio: esse. Poterimus aut hoc pacto loca constituentes & de actione & de aliis accidētibus actionibus loqui hoc nepe ē ab eo dictū. 44. IPSIUS p̄fecto corporis loci. De negotiis speciatī dicēdo necnō actionibus aduenientibus reddit in memoriā etiā q̄ prius dicta sunt. Dixit. n. auditori relinquo cōplexionē tenues & imixtas figuras exponēs & uniuersalia docet nunc ut conueniat stellæ cōplexionē inuenire. si enim stellæ inueniant domiciliū dñatum capientes loci q̄siti considerāda sunt rōnes quas ad locū hnt nā si benefica syneretæ hoc est cum aliis factionē habentes suā fulxionē habētes cōsonantiā: dissonantiā benefici synhæretæ i p̄pria fulxionem habentes cōsonantiā dissonantiā benefici parhæretæ suā fulxionē hntes consonantiā dissonantiā. malefici synhæretæ suā fulxionē habētes cōsonantiā dissonantiā. malefici parhæretæ suā fulxionē habentes dissonantiā. Malefici parhæretæ alienā fulxionem habentes dissonantiā. 45. IN æquales habeāt rōnes maiores habenti rōnes p̄pria præbere oportet alterā uero minores adepto. Si aut discere uelim⁹ etiam tēpus quo debent exercere & si simul exercebūt uel differentib⁹ tēporibus cōsiderare conuenit utrū simul sint necne. nā si simul sint idē erit tēpus actionis. subscribit aut hoc ipsum natura quā faciunt ad ☉ & horoscopū matutine nāq; existentes celerius efficiūt. Vespertinæ uero tardius. Quod si in differentibus sint calculis uel etiā eisdem & in locis differentib⁹ ex eisdem fulxionibus cognoueris tam tarde q̄ cito efficientē si nāq; matutini tarde & post prima tēpora. 46. NIHIL putāt disponi magnū disponit pariter genesim oīs stellæ sed nō uniuersaliter neq; magnū qcq; sed cū domiciliū dñam habet rōne nequaq; p̄mi domiciliū dñatus cām. 47. DE FRATRIBUS. Cū de fratrib⁹ habuerit orōne q̄ de genesi si hoc ē de ortu orōne num qd̄ consequit exponi t qd̄ ipsos cōsequit ostendit de fratrib⁹ ostēdit nūc de indicatione locū a quo considerandū est de fratrib⁹ rō qa inquit de fratrib⁹ q̄rens nil aliud q̄ de sobole q̄rit de matris fratrib⁹ dicere. Est aut sectio nō genesi sed matris & ascēssio matris. Capitur nimis nō idē ut iam didicim⁹ sed in nocturna quidē genesi ☉ in diurna uero ♀ dodecatemoriū ex hoc nāq; inueniemus sectionem hoc mō. capiēda sunt partes horoscopū faciētis loci ♀ & ☉ inde iducere expedit ad clima capeq; adhærēt ex ascēssoria tēpora eaq; ad rectā ☉ inducere paginulā & aspicere ubi cadit iductū ascēssoriū tps & ubi nō desierit ibi dicere oportet eē sectionē. & ex hoc cōsiderare opus ē de fratrib⁹ esse genesim. nā si benefici locū spectarint dicitō multoq;

fratrum esse genesim. sin malefici paucorum fratrum. Sciendum primo quæri oportere in hoc capitulo num raritas sit fratrum necne inde crassiore modo numerus uidendus nam examinatum ac ad libellam inueneris quantitate. tertio in his utrum formosi sint necne uel formosi fortuati. Quarto aut mares sunt aut foeminae. Quinto quales sunt precedentes & quales sequentes utrum mares an foeminae. Sexto si maneant amici uel inimici. igitur tota fraternitatem considerabimus ex medio caelo ut dicebamus & horum ascensione & si multi foemini haec considerando dodecatemoria & si benefici ista spectantes numerum uero ex multitudine cognoueris spectantium beneficorum ♃ ♀ ☿ & signorum natura. nam si fuerint signa bicorporea ubi sunt inspicientes stellae illorum duplicem ratiocinabimur formositatem & deformitatem ornatam ex praebentibus stellis cognoscemus habitudine. mundana enim bene dispositi formositatem significant. male uero deformitatem absolutionemque eam. utrum mares an foeminae sint didiceris ex stellarum speciosa natura utrum masculifcant an foeminescant cõpte praebentes fratres stellae. masculifcunt & foeminescunt compta tripliciter aut per angulos & contra prout fuerint alii quidem in masculinis quadripartitis. Alii aut in foemininis & si in masculinis fuerint signis isti illi uero in foemininis & iuxta suas fulxiones hi masculi erunt illi uero foeminae. haec nempe in praecedentibus integre didicisti primos significant qui in subsolanis locis. ut quod in ab horoscopo ad meridiem usque & ☉ locis. posteriores aut in libycis magis locis hoc est a meridie ad occasum usque & horum ☉. amici manent quicunque habent praebentes stellas consonas domino meridiei significando nobis de fratribus orationem. at si non solum praebentes fratres figurentur ad dominum meridiei sed sorte fortunam quam curam sit intuentium non amicos solum ipsos dixeris sed etiam una uitam agere. quod si figurae sint expectes dic fratrum inimicos. 48. FERE & ab his. Non temere fere ascripsit sed indicans ut examinatus ex ipsis cognoscamus geneses. nunc per alias geneses nunc alias augurabimur & hic ut in parentibus fere adiecit. 49. ET Non ultra potestatem ac numerum. Non utique oportet numeri acriter ratiocinio insistere uel quod multitudo fratrum uel quod positio multi sit foemini. Satis enim est dicere pinguiore modo proximum numerum. 50. QVANDO & aequae matris natis solum. bene quaeritur in patre licet ☉ admiserint quando quidem & ipse de fratribus significat. Semper igitur cum maleficis inuentus totam facit fraternitatem. Cum beneficiis fraternam multitudinem. 51. SIN Autem in centrīs. Saepè diximus centra potestate in ipsis praebere euentis quodque ualidiores centroque sectiones in primis horoscopus cum igitur aduersatio figurationum maleficorum fuerit praecipue horoscopi tum ☿ existente primiparae uel primiffoemines fiunt ☿ alios ipsorum absumunt fratres ☿ quidem quo antiquiore ob suam naturam faciat. at ☿ ut corruptio fiat causa. 51. DE SATVRNO. Hinc aegyptii dicere consueuerunt quod si ☿ horoscopi Luna mediae caeli primiparas uel primialtos faciat si super inuehatur contra. necesse nimirum stellas absumptionem facientes aut ait ad loca figurari quae de fratribus ad ad spectantes stellas cum igitur spectarint figuratos breuis temporis efficiunt qui mundanae masculifcunt ut aut masculi fiant suapte natura uel foeminae & uel in subsolanis uel in libycis dando stellas supposito ut te docuit in oratione quam de parentibus habuit ut oportet ab ipsis & particularia dicere eodem modo & hic uult facere capere enim expedit dantem * si una sit ipsam solam. sin multae cuiuslibet propria quaerentia quae proportionem habeant illaque pro horoscopo effectam ex singulis locis particularia dicendo. 53. DE MASCVLINORVM & FOEMININORVM aduifum de quo fratrum oratione. Rursus diuisionem comitatur de maribus & foeminis oratio. Hoc enim consequens erat ut completo de genesi capitulo & post genesim reliquum est ut quod in ipsa genesi dicatur ex quo par est de maribus & foeminis dicere. oportet aut in uniuersum ad lumina & horoscopus spectare ac ut inuenerit hos dispositos uel etiam domicilii dominos ipsorum ita praedictio. non enim inuentis in huiusmodi locis definiendum sed si inueniantur congrue ipse necnon domicilio dominus positi tum audacter definiendum sin aut contra oportet potius plures habentes rationes consequi enumerat aut modos quibus masculifcunt & foeminescunt stellae ut utendo disciplina inuenias contemperamentum & qui imperent quam uim consequantur eligendo hoc est congruendo iuxta foemini affectionem & perinde difficillimum hoc praecipuum in totum enim inuenit pinguiore modo idque est quod superius dixit iuxta id quod possibile sit. 54.

De Natis

DE NATIS geminis. Ac de geminis natis est propositum differere ac de geminis natis propositum est tractare & hoc de eisdem capitulis locis considerare opus est lumina ac domicilii dominos ipsorum si enim hi inueniantur insignis bicorporeis bicorporei erunt qui eduntur praesertim etiam domiciliorum domini in his inuenti fuerint locis idem autem faciunt cum in bicorporeis quidem non fuerint signis cum alia stella proportionem namque habet numerus stellarum naturam geminorum ac si plures inueniantur. idem fit quod si bicorporea sint signa & stellae non duae solum sint sed plures simul plus uel quae pariter bina. potueris autem discere multitudinem a multitudine custodientium facientem stellam at genus a figuratis stellis ipsi ☉ & ☽ & horoscopo. Iam utique didicimus quo pacto conueniat discernere foemininam & masculinam stellam speculatione considerat foetus ac reducit singulos ad diuinam aliquam potestatem non temere ut quispiam censuerit facies sed conferentia quaeriam praedicta scribit: quoniam necessario aut foemina quae eduntur aut masculina aut utrumque sunt ac uel plura masculina uel foemina masculina quidem imperiis foeminina uero gratias & reliqua geminis castori pollucique ac cereri & proserpinae & dionysio putarunt dari. Quomodo igitur ex his praescierimus non enim commemorauit nisi quaeriam consideratio iam conficiat quod didicimus. opus nimirum est consequi coniecturam & indicare ex diuersa singulorum proprietate ante genesim inspecto inueniunt deorum in imperantium ordinationem & mundum praedictio ingratus euphrosynem & in geminis metum & metus liberationem & in cerere sumministrationem uarium fructuum aliaque praesciscere potueris ex eis quae accidunt puerperae consequi namque consueuit tenebras inquit horoscopus & lumina praeter namque cõtemperatiões horum locorum fieri consueuerunt gemina aut tria puerperia. 55. MULTITUDINEM quidem ab hoc facientia. Vult te reliquum docere quomodo debeat dicere & quotus sit numerus & utrum masculina an foeminina. multitudinem quidem a domicilii dominis cum inuecti fuerint uel simul inuicem positi uel ipsi per se at genus ab inspectis stellis utrum masculina an foeminina. iam didicimus quo pacto opus sit discernere masculinos & foemininos foetus. cum autem talis fuerit affectio opus est in totum unum ex centrīs assumere luminibus ut uel horoscopus uel sectionem siquidem horoscopus cum luminibus considerans cõpereris bicorporea signa in quibus sunt parata gemina esse. Quod si horoscopus non inuenias. medium caelum in his tum alicendum quid & de puerperis quae gemina sunt puerperia quae plura aut domicilii domini indicarint. 56. DE MONSTRIS. Non est autem alienum: ut cum de puerpera habita sit oratio de quo naturaliter effectis at nunc de non naturalibus docet quo undique elaborata perfecta sit oratio. Considera igitur lumina ut habent utrum sine figura sint ad horoscopus: aut ad ipsum figurantur. si enim declinarint lumina sintque sine figura horoscopo & malefici sint in centrīs duobus alterutri aut aenigma est puerperium aut talis est infelicissimus. quo pacto discernimus a se inuicem talia: considera praefacta coniugationem & domicilii dominos non solum in coitu aut plenilunio te querere opus est sed etiam in educatione. Iidem quidem sunt. contingit aliubi quidem ipsos cõpositos esse in coitu si cõtigerit & aliubi in partu ac si hos in ueneris luminibus quae sint inconnexa ad factam coniugationem monstrum dicitur puerperium inde in his quare utrum uerum hominum monstrum sit qualia consueuerunt ex hominibus parturiri an ex rationis ex parte sit quod genitum est & rursus tenuius & exactius horum singula exquire cum namque inuenis irrationale puerperium exquire utrum in numeris agrestium an cicurum & si cicurum utilium hominibus quorumcumque an ne at cum ex hominibus quare utrum aenigmaticum sit quod factum uel honoratoque ut hermaphroditi uel harpactores. Quo pacto igitur discernemus utrum ex irrationali an ex homine editum sit considerare expedit cognoscendo praedictas figuras quod monstrum sit puerperium in qualibet signis sint lumina in humanis formis an ferinis & ad signi naturam dic esse puerperium. caeterum sit signum ubi lumina cõstiterunt. beluosum & malefici centra amplexi sint. dicemus irrationale esse ob signi formam. Considerandum aut in his si figurantur benefici ad lumina necne. si enim non figurentur dicemus puerperium immite etiam sin figurentur esse mite pronuntiamus. sin autem quaecumque adhuc examinatus exquiremus consideremus beneficum luminaribus figuratum quod enim existere. dic mite genitum esse felles & canis & taliu editore uel ☿ & ♀ spectabit tale erit ☿ aut spectans ad usum humanum tendentium dicemus sin autem non inuenio hoc puerperium monstrum est si lumi-

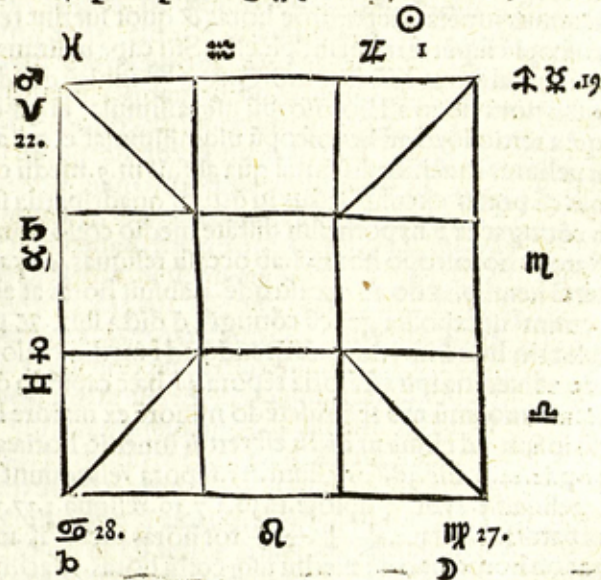
E

na in humano inueniantur signo puerperium ex hoibus eolūtum esse dicemus. at si uelimus ut in ratione carentibus dicere proprietatē: cōsideranda proprietates signorū ubi sunt centra uel in quibus sunt malefici uel ubi sunt lumina & si nullū beneficium ad hęc delatum loca inuenierimus ænigmaticū ipsum pronunciatō. si inuenero ♃ uel ♀ aio beneficorū monstrorum genitum esse. si ♄ inspexeris edentulos & surdos facit & intēpestiue loquentes his tales erunt causę quales sunt uaticinia pręfagię. 57. DE MONSTRIS non alienū. Superiori hoc subiecit capitulū quo per omnia unio & cōmunicatio cedat. nam de monstris puerperii est oratio. necessario namq; puerperia aut naturalia aut contra naturam cōparari ut plurimū: inuenitur enim idem inquit in humilibus genibus eiusmodi: unde nolis admodū cōsiderare huic soli statim cōsiderando: quandoquidem qđ dictum est cōmune est humilium & monstrorum genisum consequēter docet qualibus potius cōfidendū & credendū pręceptis pręfagium. 58. DOMICILIO dominantem. Iterū domicili dñm te uult capere in coitu dñantem sed iuxta euerisionem significat p quę inquit & euerisionis lumina & ♃ & horoscopi cum dixerit iam domicili dominos luminum rursus ♃ memorauit indicans ut magis necessaria ē aliis eius cōsideratio ipsa siquidē prohibet corporis domina. 59. SI IGITUR hęc dña erit. Cum dixerit quo pacto dinoscere oporteat an mōstrum sit puerperiu necne nūc aliud scribit elegātissimum quo pacto possimus dicere an ex feris sit partus aliusue aialibus an ex hoibus. 100. CVM hęc ita habeant. Hoc est nō inspectis cōsideratib; cōiunctio nis loca maleficos & centrū faciētes signi unde ad lumina beluosi existētis putare oportet beluosum esse partū. at ex bñficiis cognoscemus mite sit an imite id ita aliis habētib; nēpe domicili dñatū habentib; cōueris existentib; & maleficis centrū habētib; nō pñunciauit ut in eis. quę antecesserunt qđ omnino erit ex hoibus aut pter hoies nā qualitatis inquit inuenies pprietatē cōsiderando signorū formationes: sed cū malefici figurati fuerint ad lumina centraq; tū cōfidēter pñuntiemus ex hominibus esse partū. 101. DE NON altis & editis. Cū de mōstris habuerit orationē docueritq; quid te nos se oporteat an sit naturalis partus an cōtra naturā nūc cōsequenter querit utrū nutriendus accedat partus necne id namq; reliquū erat. querens prius differentiā eius qui ē de tēpore uitę & de eis qui nō alent inquitq; tēpus eē annū q cunctas in se horas: cōt neat & pfectū sibi assumat qcunq; igit de tempore uitę differit nō de mensibus nō de dieb; sed de annis. 102. QVIA igit opus est pfectū esse uaticiniū. Non solū scire quotannis uiuat sed etiā mēses solos & dies uel horas q de fratrib; sermo cōtra inducit ex quo discemus utrū dies uel mēses uel horas uiuat & pinde qualitate quidē cōmunicat. de uita nāq; ac morte differit at de quātitate omittūt loquit aut nobis pri; de eis q; circa partus uersant absolutos & de uiuētib; mēses aliquot uel dies & de expositis & si pariter assumant uel in seruitutē elabant an filiorū pcreationē. cū enim non nutritile radio beneficis mitigatū fuerit tū ad expositā decider figurā & cōsequens erat de nō nutritilibus differenti utpote hoc quoq; nō ommitteret. rursus disciplina uniuersali utēdo ex luminaribus cōsiderat lumina & maleficos nā si maleficos inuenias cū luminibus existētes aut dimetientes p partes & nō signifere & domicili dños ipso; nō simul existētes uel figuratos maleficis nō nutritile dicitō & illico abolitū iri puerperiu. Idē at hoc erit & si lumina nō dicto fuerint mō disposita: sed alio. Quod si nō æque partibiliter figuret malefici nō erit uerū dictū dimetiēs sed cū inueneris aliquā distātiā iter axē luminū & malę stellę tum erit cōsiderandū an due sint spectātes stellę. tum nāq; id pmodum erit attēuat nāq; & obliterat a distātia partiū auxiliū at malefici additamentū nō dubiū quin si distent inuehanē aut p^o uel p^o pñentiā ambo p dimetientē alter. & alter p pñentiā uel ambob; luminarib; uel unū solū nullo bñfico figurato erit manifestū qđ diximus qđ si figuret aliud quidpiā erit. Sed qa cōtingit mortua uel semiuiua edere planeq; eiicere hoc pacto id licebit intelligere ☉ & ☿ ne inspiciāt malefici: nam tum ex centro magis offendentē habebūt actionē ut iā didicim;. hęc nimirū ita dinoscant a maleficis & luminarib;. etiā beneficorū lumina nō succedere si curę sit hęc quoq; lumina cōnectere. id hoc mō discernem; cū lumina uel ipso; alterę defluerit. cum poreutici & cū aphæretici fuerint sunt aut poreutici cū pgreduunt. aphæretici autē cum repedāt retro q; gradiunt benefici in quā cum indictis partibus q̄tenus malefico alligant. quot enim

fuerint partes intē luminare & maleficum totidem oportet dicere menses uel diēs uel horas uiuere puerperiu. id sane discernere potuerit ex potestate uel ibecillitate stellarū inspectar; nam si fuerint prosthetici & orientales ualidiorē habebunt potestatē qui uero occidentales. aphæretę imbecilles imbecilliū aut diēs & horas pręfagiemus. ualido aut menses sin contra cōtingerint bñficum defluatq; a malefica extheta dicit. Inde querendū est si in seruitutē reuoluatur an sobolem pcreandā. cōsiderandū an quisquam malefice feratur ad beneficū radium imittendo luminibus an lumini. nam si super eualetur a malefico in seruitutē reuoluetur. sin beneficis super eualet ad libertatē est aut cū recognoscentes patres resumpserint. id erit cū beneficis lunę cōnectetur aut centro qđ horoscopus facit assumperit spectantē maleficum uel alterutrū ipso; habuerit potestatē & constitutū sit sub fulgore luminaris planeq; cōbustum eodem modo & in plurimis genituris cōsiderandum namq; cū inuenerimus unū aliquē dictorū simul inspicere. * * sub radiis tum dicimus iperfectū fore & carnulentū quiddā neq; omnino perfectū editū iri si a malefico super eualetur manens cōbustus tum erit nutrimentū expers & temporis qđ non in quā uictus; puerperium. 103. MODUS habetur de tēporibus. diximus nimirū de uita & morte. cōsiderandū pręmonet tēpus proprie tale annus assumitur potestate. nam perfectū est cōprehensoriū existens quattuor. iperfectum aut ex una uel duabus & paucioribus perfectū horis. 104. HINC. Hac inquit de causa qđ unus quidē circa mensem sit alter uero circa annos unus quidē simpliciorē habet cōsiderationē alter uero multifidā & magis uariā in eis quę malefice. duo igit ex omni modo oportet querere si centrū teneant * * cum luminaribus maleficis & si nulla beneficis ipsas respiciat paratates aut utraq; alterius inuenitur. 105. SI COhibeant loca. Hoc ē ad sint tū ☉ & ☿ mortua uel semiuiua pariūtur cū ut dictū est ☉ qđ ♃ di mensus fuerit ♃ aut ☿. si igit ualidi inueniant mortua aut pthetę aut orientales inēti. sin imbecilli semiuiua. ibecilli autem facti dictis contraria faciūt ut aphæretę occidui. 106. DE TEMPORE uitę. Qm̄ circa uitā & mortē de nō nutritilibus & de tpe uitę sermo surrexit iure tum unā ambobus & eandē dixit & pcessit quidē de nō nutritilib; sequitur aut de temporibus uitę cū de non nutritilibus Ptolemęus dixerit par est ut de uitre tempore loquatur incipiensq; causam perfert ob quam post genisim ante omnia collocauit hoc capitulū. ridiculū inquit Ptolemęus est qđ scripsere quidā de nuptiis aut reliquis apotelesmatis. cum necdū tēpus uitre ostendisset pręuenit namq; mors ipsa apotelesmata. expedit igitur prius de tempore uitę dirigere capitulū. quo autē hoc habeamus capiendā prius hęc tria apheticos in quibus esse debet stella quā oporteat emeritā esse inde aphetas hoc est emissas & tertio anæretas. sunt autē anæretici loci & stellę. 107. HOC qđ faciunt aphetici loci positionis sunt quinq;. Quoniā igitur ante cedunt alios aphetici loci age doceamus qui sunt & quot aphetici loci. sunt nempe omnes quinq; horoscopus: mediū cœlum ascensio mediū cœli qui est locus undecimus & nonus & occasus: hos namq; inuenies locos insupra terrā hemisphærio non iniuria supra terrā solum hemisphæriū assumpsit. id namq; habet cū uita pportionē i aperto existens mundo sed quia pars una est quę facit horoscopus & una mediū cœlū & altera sublata & occidua opus est horoscopus & reliqua centra locosq; latius inspicere quid pars faciat & quā dicamus centrū obtinere habet quāsdā ante productas & alias sublatas igitur ex productis partibus quęcūq; fuerint cape quinq; partes reliquas uero ad cōplendas triginta partes relictas ex ascensionibus. neq; enim opinionē sequitur ægyptiā ut opus sit quindecim partes capere & perductas & sublatas nō ipsos sequitur id asserens. ex his nāq; sit consequens capere insupra terrā hemisphærio partes triginta infelicias excedēdo ut habeas sequentes scelicitatis & pxime triginta mediū cœli & post illas. 9. ipsius & cōsequentes. 8. loci deinde occasus & perinde iuxta hęc doctrinā sape scelicitis loci partes ad infelice cadere cōtingit signifere aut partibiliter nō simpliciter neq; absolute neq; enim ut aliis unū aphetę suscipit neq; indefinite partientes est. dicit sane particularē horoscopus dextrę ac nō sinistra. nec enim inueniuntur insupra terrā hemisphærio. 108. INDE eorū qui ad orientē. Hoc cōtra Dorotheum est ille siquidē pręponit horoscopus hic uero cœlū mediū uidetur nāq; cœlū mediū cum capite habere proportionē at qđ caput cætera pcellit corporis mēbra. 109. NEQ; qđ in cōnexū. Cū dixerit

loca oia aphetica nunc cas dicit per quas sub terra hemisphaeriu relinquat partesq. 25. sublatas horoscopo suscipiat cur pstitueno huic supra terra neq octauu suscipiat dodecatemoriu qd in conexu esse dixit neq dodecatemoriu qd orit ante horoscopu & trasumit a terra exhalatione perturbatq. ppria puritate. 110. AD Qd & coloribus. In spicimus naq in solaribus artib' nebulosiorē aerē ut nequeat pure ut plurimū oculo acies in ipsos intēdi. 111. Post vero ipsas. Rursus aphetas p iudicadas censet dicendo aphetica loca & hor' inuentionis doctrina. nūc etiā inqt aphetas enumerosq. ipsos i uniuersum & inordinate. siue ita discernit & ordinē exponit. sunt. n. inqt ☉ & ☽ aphetæ. horoscopus fors fortunæ & taliū domiciliū dñi. tum autē ex his iudicabit aphetes cū i loco aphetico fuerit. Qd si ita nō hēt non assumet. qs aut ipsoꝝ ordo primū expedit cōsiderare utrum genesis diurna an nocturna in diurnis qdem genesisbus solē ut dñm factiois considerabimus an in loco sit aphetico q si nō inueniat in ullo dictoꝝ locoꝝ ad lunam procedimus & eodem modo exquiremus in loco ne sit aphetico. si autē ipsi non affuerit ad domiciliū dñatum ☉ & ☽ & horoscopi at domiciliū dominus nō omnes ex necessario trium erit. sed trium optimus hic est qui ad plures quam duos uel saltem unū tris habebit rationes ex quinq. distis. Quod si neq. ☉ neq. ☽ neq. domiciliū dominum inueniamus in aphetico loco tū postremo ad horoscopum cōtendimus. at in nocturnis genesisbus incipimus quidem a ☽ non inueniendo aut ipsam in aphetico loco ad ☉ pergemus q si nequidem ipsum inuenierimus ad domiciliū dominos ☽ & fortis fortunæ ac plenilunii. uidetur autem diurna quidem ☉ ☽ nocturnū pleniluniū. Quod si nequidē domiciliū dominos luminum inueniamus in apheticis locis considerabimus utrum coitiua sit positio an pleniluniaca & in pleniluniacis quidem sortem fortunæ capiemus in coitiuis autē horoscopum. uidetur enim. ☉ ☽ tanq. factionē trāsmutare & nocturnam existentē in diurnā trāsducere. nam horoscopus diurnus est at fors fortunæ rursus ipsa ut mox demonstrabitur horoscopus est diurnus. Sciendū autē q non quemadmodū alii sortem fortunæ capit Ptolemæus sed omnino a ☉ in ☽ numerat & æque ab horoscopo enim inquit nouerunt quæ sub sorte fortunæ scripta sunt dicit aut Ptolemæus nec hepsō & petosiri. 112. DE SORTe fortunæ. Hi namq. primū de astrologia præfagia cōplexi sunt. quina igitur hi? Cum fortunæ sorte capias dies quidem a ☉ ad ☽ annumeres & per æque ab horoscopo & in consequentia signoꝝ absolue. noctu uero cōtra cōtra porro ē cum a ☽ in ☉ feceris & neutiq. in cōsequētia sed in præcedentia absoluas. rursus namq. eadem inuenitur quæ prius inuenta numerata a ☽ in ☉ at quæ fiant non amplius contra in omnibus custodierunt sed in enumeratione quæ fuit ab ☽ in ☉ neutiq. ordinem signorum in contrarium est præcedentia fecerunt. Quod aut fors fortunæ horoscopus quidem sit nocturnus & luminaris manifestum est ex eis quæ ait Ptolemæus. eandem namq. rationē partium habebit ad sortē fortunæ ☽ eandemq. figurationē quam habet sol ad horoscopum. manifestum isuper magis erit etiam ex his si eadem disciplina utemur per canonē qua etiam in horoscopo. inuenietur enim rursus ut horoscopus fors fortunæ inducentes nanq. partem lunæ in diurnis genesisbus in nocturnis aut per ☉. capiendosq. ascensoria tempora & horas multiplicamus & factū numerum componentes cum ascensionibus queremus in ipso rum climate ubi cadat numerus & ibi esse dicimus lunarem horoscopum itidem inuenietur ab ☉ ad ☽ dimenso ut quam habet rationem & figurationem ☉ ad orientālē horizontē eundē habet & ☽ ad sortē fortunæ. eodē modo fors. fortunæ capta eandē habebit figurationē ad ☽ ut horoscopus ad ☉ & contra: quam figurationē ☉ ad horoscopum eodē modo habebit & ☽ ad sortē fortunæ. similiter & ratione uterq. ad alterum habebit. hoc est quot partes absuit ☉ ab horoscopo. totidem luna. quoq. a sorte fortunæ. 113. IVXta conscriptum. Hoc est iuxta id qd a principio conscriptū sit sunt q dicant nec hepsō tangere qui primus hæc præcepta & indagauit & cōscripsit. 114. PRIMum solem. Nam domiciliū dominus rationē habere debet non ad parhæretas sed ad factiosos factiosi autē diei ☉ & ob ipm coitus. opus enim est ipsi omnino apponi ☉ in de horoscopum. hoc namq. principium supra terrā hemisphaerii. opus autem est domiciliū dominum non cum omnibus esse ductis sed aliquibus uel uno nam si omnium inueniantur bene habuerit sin secus nequidē ita abiiciendis. oportet aut omnino ipsum

tris habere rationes domiciliū dominam stellam ex quinq. distis nā duo obtinens unū. ue non est domiciliū domina. 115. SI Non postremum. Postremum ipsum capit quia idem inuenitur aphetes & apheticus locus. 116. HORoscopus & sortem fortunæ: ut in diurnis genesisbus horoscopus admittitur ita & in nocturnis fors fortunæ & ipse nocturnus horoscopus. 117. SIN utruq. luminare. Memorauit simpliciora iam de cōpositis loquitur unumquēq. aphetes dicendo ait nūc duos simul & tris inueniri aphetas. Cum enim inquit inuenieris bina lumina in apheticis locis considera quis magis ipsorum euenerit in dominantiori loco & illum præpone. Quod si inuenias domiciliū dominum tum illū cape. Cum etiā in dominantiori fuerit loco q lumina. quærere par est de sorte fortunæ in nocturnis genesisbus. Nam quia ipsum ultimū assumpsit. non semp aut ita in supra terram inuenitur hemisphaerio. Cum non inueniatur quid faciendū occurrerem necessarium esse genesis aut cōiunctiuam esse aut pleniluniacā si igitur coitiua sit non sortem fortunæ sed horoscopum capiemus sin lunaris omnino in supra terram hemisphaerio fors fortunæ inuenit nec ulla nobis occurreret ambiguitas. 118. CVM hæc ita habeant. Dixit apheticos locos & aphetas. nunc uult memorare quomodo capere oporteat factas ex ipsis aphetes quibus peremptionses fiunt. Quoniam igitur quinque locos accepit i supra terram hemisphaerio apheticos distribuit super terrā hemisphaerium primam in duo i subsolanum & libycū hoc est a medio cælo ad horoscopum & a nono loco ad occiduū & quicūq. igitur inueniuntur aphetæ in subsolana parte ad horoscopum capiuntur & aphetes ad illum suscipimus ut in. 9. in occasum opus estq. tēpus capere occasus ipsorum & totidem dicere annos esse. quo pacto autem capiamus occasus tempora dicere necesse est. Nā Ptolemæus obtulit. tarditates ascensionum signorum celeres descensiones fiunt & contra. tardæ ascensiones exignæ descensiones igitur quæ per dimetientem æqualibus scandunt temporibus quibus descendunt & rursus ascendunt æqualibus sublatoꝝ descendunt capere igitur opus est sublatas ad ☉ & quotquot hæc inuenta fuerint tot die descensiones ut ☽ existēte stella si uelimus descensiones inuenire capiemus ☽ ascensionem. age exemplo constituamus propositum. Sit igitur horoscopus ☽ partium. 19. ☉ in ♋ parte prima ☽ parte. 27. ☽ in ♌ parte. 28. ☽ in ♍ parte. 22. ☽ in ♎ parte. 6. ☽ in ♏ parte. 19. Quia igitur ☉ diurna existēte genesis aphetesum facit in. 9. loco capio per dimetientem quæ est ☽ partem primam & in duco in tertio climate in hoc namque comparatum est capioque adhærentia ascensoria tempora inuenioq. ipsa existentia 76. & horoscopi inuenio. 36. aufertq. minorem a maiore & super sunt. 40. ac totidem aio tempora occasus posteaq. autem hæc inueni tempora opus est cōparare partes inter occasum & aphetū si enī inueniatur prope plus uel minus proportionem habētes examinationem sunt inuenta si minus conueniant subest error ut etiam nunc est inuenire consonum numerum cape ipsius ☽ post apheti partem deinde ☽ partem 30. & ☽ ubi est occasus partem. 19. collectæ autem partes. 40. inueniuntur ut erat descensionum auferunt autem uel addunt obuiantes stellæ beneficæ quidem obuiates addunt at maleficæ subtrahūt. quædam autem sunt quæ in proposita genesis occurrentes ☽ prius per ☉ occurrit inde ☽ per ☽ & ☽ cum uero aphetes inueniatur in. 9. loco tum horimæa dicitur quod iuxta horarum constitutionem capiatur. opus autem est ita facere si in supra terram hemisphaerio stella inueniatur ipsius partem proferemus ad rectam

sphæram sin autem sub terra ad ∞ capiemusq; adhærentes ei & medio cælo ascensoria tempora & minorem a maiore auferemus & relictum partimur per horiæa tempora. at tempora horiæa ita proferemus. i. is. QVO pacto opus sit inuenire horiæa tempora. inducendo inclina subiectum per ∞ partem ipsarum * * cuiusmodi inuenierim⁹ horas totidem dicemus abesse a medio cælo stellam igitur econuerso dicemus q; sub terra centrum. Quoniã igitur ipsum centrum subterraneu sex horas distans fuit ab horoscopo: a mouentes ab sex quæ sunt a partitione reliquas esse dicimus distantia horoscopi. sed quia cõtingit horiæa tẽpora non esse æqualia horis sed uel plura uel minora opus est qd̄ superest uel deest partiri per duodecim & quot fiant tot horas addere uel auferere cuiuslibet horæ. Quod si inueniat stella in occasu oēs apponimus numeros sin distet a centrīs iam dicta utitor doctrina cū eo q; mars & ♄ in ♍. his ita habentibus considerare opus est unde cognoscamus quantū auferat aut addat occurrēs stella scireq; opus est ut opus sit supra terram existentem stellā ipsam capere minime operose at sub terra disponi in ♄ proinde rursus ipsam in supra terrā inueniri hemisphærio. inde opus est i ferre medium cælū in eo qd̄ in terra inueniantur hemisphærio adhærentia ascensoria tempora facitq; id excessum auferēdo minorem a maiore & excessum horæ hoc modo effectum partiendo per horiæa stellæ tempora. cõperies autem horiæa tẽpora partem per ∞ stellæ in clima inducendo. & si ita inuente fuerint pure. i. horis atq; ita iuxta pportionē ipsarū auferendū usus aut horiæarū tẽporū sunt distantia horarū horoscopi. Si igit inueniat stella in horoscopo apponimus cuncta horiæa tẽpora. Sin absit ab horoscopo quot ab fuerint ab horoscopo horæ tot auferemus horiæarū tẽporū. Vnde etiã si inueniant horiæa tẽpora plus. i. horis aut pauciora partimur ipsa p. i. & ut ita ex ipsis auferamus quas inuenim⁹. pprie tibi utriusq; horæ efficaciam explicabim⁹. cū uoluerim⁹ discere quot distent horis horiæa stellæ tẽpora in eū quē ex excessu partiētes inuenim⁹ horarū aliq; habebimus numerū. Inde cõsiderabimus utq; in pcedentib⁹ est mediū cæli stella an incõsequentib⁹. ac si in cõsequētibus partib⁹ inueniat pmitteremus inuētis horis ab horoscopo ad cælū mediū q̄ sūt sex. sigdē sol oris. i. supra terrā mot⁹ hemisphæriū cõficit utriq; supra terrā quadripartiu sex oib⁹ mouet horis. Sin aut i pcedentib⁹ auferemus inuētis ex partitōe horas & quot fuerint relictæ totidē dicemus eē distantia horoscopi i supra terrā hemisphærio. Sin cape uelimus distantia in sub terra hemisphærio trãsmutabimus ipsa hoc mō. Quæ p ∞ inuicē quadripartia eadē uim hnt distantia ut qd̄ a nono loco ad horoscopū usq; assimilaf ei qd̄ est a tertio loco ad occasum usq; & qd̄ a tertio loco ad horoscopū usq; assimilaf ei qd̄ ab nono ad occasum usq;. Proinde si uelimus inuenire distantia qua absuit in. 9. mediū cæli eadē pportioe faciem⁹. exēpli aut cā ponaf circulus sectus in q̄ttuor quadripartia sitq; stella q̄piã in. 9. loco inueniat at si cõtingat ex p hypothesim distate medio cælo horas. 2. in. 9. sumēdi loco. dixerim⁹ distare ab horoscopo horas. 8. ab occasu reliquas. 4. ex altera parte agētes dicem⁹ q; i supra terrā hemisphærio ab occasu qdē. 4. absuit horas at ab horoscopo. 8. hæc cū ita habeat cernim⁹ ut exposita genesi cõtingūt q̄ dicta sunt. Σ prius i loco facit i supra terrā hemisphærio hoc ē in. 9. loco: & q̄rendo ad i medio cælo recte sphæra. 4. q̄ pars est Σ inuenio adhærentia ipsi ascēforia tẽpora. 36. hæc capiēdo q̄ro etiã \odot ipsius Σ . i. partē iducēs & inuenio unū mō tps auferēdo minorē ex maiore habeo relictā. 35. inde iteq; inducēdo ipsam ad clima ut dictū est tertiū inuenio horiæa tẽpora. i. 30. partior p. i. 30. ipm 35. p. i. 24. & bis. 30. 60. q̄ fiunt. 125. tẽpora relinquunt tẽpora. 10. $\frac{1}{2}$ ipsoq;. i. 2. & 30. 6. & 15. reliqua. 3. 45. at. $\frac{1}{4}$. ipsoq;. i. 2. 30. 3. 7. 30. reliqua. 2. 37. 30. q̄ fiunt ipsoq;. i. 2. 30. 20. fiunt igit ex partitōe horæ. 2. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$. tot horas dicim⁹ ipsam stellā distare a meridia. addētes aut ob horoscopo ad mediū usq; cælū horas. 6. facim⁹. 8. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$. & totidē dicim⁹ ipsam abesse i supra terrā hemisphærio ab horoscopo. sed qa in sub terra est discem⁹ & econuerso dicem⁹ q; i supra terrā hemisphærio ab occasu distat horas. 3. $\frac{1}{4}$. igit reliquas. i. 1. horas supra terrā hemisphærii dicemus abesse horoscopū hoc est. 8. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$. igit totidē auferem⁹ horiæa tẽpora. sed qa plura sunt. i. horiæis tẽporib⁹. 30. scrupula debemus. 30. scrupula partiri in. i. inueniunt aut partes. 2. 3. i. si igit hora hēt ptē. 1. dic dimidiū at scrupulū. ptes. 6. 20. colligūt at scrupula. 80. hoc ē accõmodat ipis. 3. 5. horis dic. 7. ad hæc q; ē. 5. qd̄ ē. i. sūt. 19. ut dictū ē ppe. 30. q̄ faciūt dimidiū añū. ait auferri horiæa tpa 3. & fer

3. & fer. $\frac{1}{4}$. totidē igit dico additos eē años itidē igit & i ♄ & i ♀ & aliis occurrētibus stellis eadē utemur duos modos amplectendo ptes ascensionis. 36. capricorno ascensio. i. excessus. 35. at horiæa tpa. 12. 30. aliter. n. phetes i sequēti pte mediū cæli mouebit & aliter in pcedēti. didicisti aut iam ab eo qd̄ in consequentib⁹ p iactū radioq;. uocat enī in cõsequētia aphetis radioq; iactū qn̄ per figurā etiã stellæ radiū inserūt aphetæ. horiæa uero in pcedentia. qm̄ ex horarū distantia ad occasum sumptarū inuenit additio & ablatio annoq; cū fuerint in declinationib⁹ q̄ saltē inclinate solū inueniatur hoc est in quo loco. nam si in occidente neutiq; ad pcedentia capiat sed ad consequentia. 119. QVAE occidui horizontis. Opus est igit capere distantia apheti & occidua partis ut iã didicimus per occidentiū signorū ascensionis. capere enim opus ē p dimerentiē partes * & ad clima inducere & capere ipsius ascēforia tẽpora & occasum eodē mō inducētes inuenire rursus ascēforia tẽpora minorēq; a maiore auferēdo & reliquū esse dicēdo & distantia apheti & occidētis qd̄ nō inferant. uidet nāq; aphetes in ipsos uenire uniuersitatis motu delatus unde nō perimit & iterū auferit q̄ritate. bñfici namq; non auferunt at malefici auferunt quomodo aut & quantū didicimus. 120. VTRIS ipsoq; figurent pponēdo. Qui superficie tenus ppositum attigerūt dicere cõsueuerūt ipsū omnino pposuisse mercuriū siue maleficis siue bñficis cõfiguret at hoc nō ita habet sed ait cuiusq; stellæ cõfiguret illi addicif & eiusdē cū illa efficitur potestatis qualia fuerit horiæa tempora ipse profecto pplexe & obscure locutus est ut ab horiæis temporibus adhærentibus cuiuslibet parti opus sit ablationē & additionē facere. at nos perspicue i eis quæ antecesserūt doctrinā exposuimus die quidē existente diurnas ait insupra terrā existētes hemisphærio. nocturnas uero in sub terra qd̄ & in oriente cū inquit inuenieris horoscopa tẽpora stellæ. cõsidera stellā ubi est in horoscopo an ne & si inuenias eā i horoscopo quo signo cūcta horiæa tẽpora ppone aut aufer ut si cõtingeret natura succurrētis stellæ q; si nō inueniat in horoscopo sed eius absentia iuxta pportionem absentia fac ablationē uel additionē quod in occasu obuiarit. illic namq; inueniendo stellæ additio uel ablatio ad nihilum uenit. Quid autem est cum inueniatur stella in occasu neque addit neque auferit. inueniuntur quippe horiæa tempora absentia ad horas quibus occidens stella absuit ab horoscopo. 121. DE RADIORUM iactu consequentiū cum expleuerit ablationem in pcedentia quam horiæam quoq; uocauit nunc ad in consequentia transfuit quæ etiã radiorum iactus appellatur obuiantiū stellarū radios aphetæ inferentiū p * & Δ & \square & ∞ nec solum occurrentes stellæ sed etiam aphetes cum se mouens quadratū faciat aut sexangulā figurā aut triquetra. ceterū non semper * capiemus sed cum * multi ascensoria fuerit tuo namque uidetur ob multiplicem ascensionem æmulari \square potestatem. sed Δ cum pauca sint ascensionis: nam hæc quoque correpta \square admittit potestatem nisi unum inueniatur signorū multiplicis ascensionis. alterū aut pauca tū enim opus ē aut lat⁹ totū capere aut a canone pauca ascensionem aut multiplicē ascensionē inuenire. capiat aut hoc mō. inducere opus est in clima unius signi partē & capere ei adhærentes ascensoria tẽpora inde etiã alterius & auferre minorē a maiore & quæ relinquunt cõparare i partib⁹ lateris utrū pauciora sint an plura. in sola uero lūa. glutinatio \odot pemptoria est nō enim ut in pcedentia concurrentes auferunt aut apponūt ita & hic. illic enim aphæretes in illos ferebat. at hic aphetæ inferuntur nō autē simpliciter anuntianda pemptio sed cõsiderandū prius num iprobescat aphetes an probescat iprobatus enim ualidus erit facietq; peremptionē & pbatus conseruabit & pro peremptione faciet climactera. si unq; compositas inuenias figuras alias quidem bonas existentes alias uero malas considerare expedit qualis sit ualidior numero ac potentia maleficorum loci hoc est signa in quibus sunt. sunt autem nunquā siue ex cõsequentib⁹ iam signis siue ex pcedentib⁹. nō enim ut iã dictū ē prius ex cõsequentibus. nunc certe sumptus est aphetes instans uniuersitatis autem motui signa in ipsum delata & ita inferuntur radio. prius non ita. ipse siquidem aphetes delatus uniuersitatis motu in contingentibus ferebatur stellas. 122. QVENq; etiam ab audientibus respicientibusq;. Cum a stellis pemptiones dixerit nunc a signis ait ut * Δ . \square & si nō sit stella in his signis ipse aphetes suscipiens sexangulam ipsius partem uel triangulam hoc est sese sexangulam hoc est sexanguliffando pemptorius euadit addidit aut quæ que ob deinceps illata opus est namq; tibi dicere ut non omnia sexangula perimat ne.

que omnia Δ sed sexangulorū multipliciter ascensoria imitatur nāq; talia multiplici ascensione improborū quadratorū potestatem. triangulorum autē contrariū quæ sunt pauci ascensus mala sexangula spectare autē & audire inuicem discurrendo cū aliis pot perinde non est necesse ipsi querere. Quo modo autē possit improbecere ut inueniatur in terminis malefici quo sublatus eueniat determinari uero partiū distantiam non ea de latitudo dixit sane in eis quæ antecesserunt ut contactus & defluxus iuxta uetos quo que capi quo eundem faciant uentum. hoc autē querendum in ipso signis existentibus nam si per figuram spectro ipsos non tale mihi satagendum. 123. VTRUM specierum. Hoc est bonarū malarumq; quoniā sensilem multitudinē dixit numerum tanq; nō a mē te sed sensu assumitur de potestate ante locutus q̄ sint potentiores stellæ & nunc tibi de scripsit q̄ orientales q̄ in suis existentes domibus medius namq; temperamento est $\&$ & conuertitur coeunti stellæ. 124. CONuersi. Hoc est non concedentes habere a conueniente maliciā. 125. RESolutæ. Sed sub boni potestate resolutæ ob adiectā ipsi sub malefico uitiositatem. 126. QVOMODO sunt anni capiendi annoq; utiq; numerus quē faciunt peremptionses capirur ex exaphetis & ex peremptoriis locis. uult nunc te docere quomō oporteat capere tēpus absentia apheti & peremptorii & quia ægyptii semp ascensiones capiebant in climate rectus quidē sermo ita non poscit ut primo diluenda sit falsa opinio inde ita ueriores exponit q̄ lubet ex horoscopo fortuitū apheten iuxta climatis iuenire disciplinā & euenientē i medio cælo iuxta rectā spherā mediū cæli ita namq; quilibet horum inueniatur ut horoscopus faciens signū per clima alterū autē mediū cælum tenens per rectam spherā. opus igitur est in horoscopū faciente inducere partē horoscopū facientē & in ipso signo figuratā partē huic re alicui stellæ & capere adhærentia utriusq; ascensoria tempora auferendoq; minorē a maiore & relictū dicēdo esse tempus distantia. nam si partes capiebat centro horoscopi in quam & mediū cæli indifferens sit capere in climate ascensiones. inuenies namq; ipsa ascensoria tempora herentia horoscopū faciēti parti & medio cælo. Qm̄ distantias ipsorū capimus q̄ differūt nō amplius eadē habēt adhærentia tēpora iure qd̄libet i suo ceperimus ut dictum est loco. 127. FACTORUM ortuum. Hoc est horoscopus facientium æquinoctia lia tēpora uocauit annos. præcedentē autē apheten ad quæ ambo absentia similitudines. nā locus absentia inuenit horoscopi & horoscopū facientis stellæ eodē mō inuenit etiam medium cælum & peremptorium. similisq; inuentio est ex omni modo. dicta. hæc prius omnia in horimæa. nam annorum numerus quem faciunt. dicendo & de hora in consequentia. 128. CVM autem in ipso meridiano iparticulariter horoscopus facientibus in climate ascensoriis utendum temporibus. At in medium cælum tenente rectā spherā ut existentibus in occiduo centro utendum diametrorum ascensoriis temporibus in sub terra existentibus transmūtābimus in supra terram meridianū. 129. AT PRæcedente loco necdum existente. Modum dixit ut sit opus capere loca distantiarum cum aphetæ particulariter fuerint centrum obtinentes nunc uult dicere de eis quæ sunt in centrīs. non profecto particulariter sed significare fuerint centrum obtinentes. uult nimirum dicere de existentibus in centrīs non equidem particulariter sed significare. uult indicare differentia inueniri tempora absistentium aphetarum in particulari centro. nisi enim inquit centrum tenentes particulatim capiantur. Inde tanq; mouentes ipsos differentia non eadem inuenimus tempora multo magis cum non inueniantur centrum obtinentes itaq; in totum ut iam dictum est si non fuerint in horoscopo inducendo horoscopus agentem partem & consequentem ipsam eam quæ peremptorii capiemus adhærentia tempora & faciemus excessum totidemque esse dicemus tempora distantia. Sin in medio cælo capiemus eadem omnia nisi q̄ non inclinate sed in recta spherā. Sin autē in occasu quo modo horoscopo nisi q̄ per q̄ ascensiones capiemus in quot enim horis per diametrum scandent totidem hæc descendunt. sequentesque locos iam p̄spicue indicauit. pinde aphetæ præcedentē uocat at extinctoriū consequentem quibus intentis nunc non inflexerit ad aliena nomina. similiter illud dicit eandem positionem habere & similem loci horizontis & meridiei hoc est eadem habent tempora. nam si inducas medium cælum tenentem partem & horoscopus facientē unā quidem i recta spherā altera uero in climate eadē inuenies utriq; hærentia positionem

positionē. n. dixit tēpora ascensoria. nā eidē positioni eadē tēpora adiacent. 130. HOC autē fere. His simile patiunt nō de uno & eodē existentes. Id autē fere hemicyclii ait aut sub terraneum & occiduum nā circulus per horoscopū descriptus cōprehendit se occidēti at per meridianū sub terraneū. qd̄ aut uult sibi illud fere. nempe aut crassiore mō æq̄lem fere subaudiendū est \circ ueluti si circūagat. Si. n. inquit noueris circūactā stellā aut ab horoscopo aut a meridiano in horoscopū inuenis distantia tēpora. eodē mō & cū non fuerint in centro partibus. uident nāq; iam distantia inchoare. 131. VNA autē q̄dam disciplina. memorauit aphetas & aphetica loca & peremptoria nunc uult docere nempe doctrinā tradere qua possis inuenire tēpora distantia siue in sequentibus sint partibus siue in præcedentibus siue in centrīs siue in cōsequentibus ipsas uel præcedentes partes uero laborē substituas maiorē in operibus. Si fuerit aphetes in horoscopo æquiparticeps ascensionibus climatis uti opus est. Sin autē in meridiano æquipartius existes ipse quoq; in recta \oplus ut iam didicimus. Sin autē non fuerint æquipartia sed distent aliquot partes tum utendū est subiecta doctrina: q̄ est hm̄oi capiendā est pars mediū cæli & inducendā in rectā * & consideranda hærentia ascensoria tēpora & describenda inde rursus in rectā spherā inducendā aphetæ partē & describenda hærentia ascensoria tēpora & faciendus excessus. Inde ita capiendū a climate horiæa tēpora aphetæ partes & inducendā partiendāq; horiæa tempora in excessum q̄ inueniat in recta spherā & uidendū quot fiat numerus ex partitione. Inde cuncta hæc notādo rursus capiendā est pars peremptorii & inducendā in rectā * & scribendā in ipsa adhærentia ascensoria tēpora & faciendā ad meridianū excessum & capiendā horiæa tēpora adhærentia parti peremptorii iteq; in q̄sito climate & ex prima partitione in aphetos factū numere multiplicādo in horoscopia tēpora peremptorii & factū numere auferendo ex excessu meridiani & peremptorii & relictū distantia numere dic in quo copulas peremptoriū aphetæ ut in exemplo sit perspicuum qd̄ dicimus capiat itaq; per hypothesim meridies $\&$ partes. 4. aphetes autē χ partes. 2. peremptoria partes ipsius \vee . 20. & inducendo in rectā \oplus in uno q̄dem inuenio hærentia ascensoria tempora. 36. aphetæ autē hoc est. 2. partes ipsorū. χ 64. partiū quæ excessus. 28. inde ad clima tertiū in ducēdo aphetæ partē describo horiæa tempora. 14. & partior excessum in ipsa & ab eo. 2. horas bis enim. 14. fiunt. 28. quibus ait distare aphetæ a meridiano. sed quia uolo inuenire quātū distet a meridiano anaretes siue peremptorius. si inuenio qbus distat aphe es habeoq; quot horas distet peremptorius ab aphetæ. facio iteq; hoc mō capiendū partē \vee inducendo in rectam * inuenio hærentia tempora. 120. at habeo etiā meridiani. 36. & faciendū excessum inuenio. 72. & capio in climate horiæa tempora. 15. 47. & multiplico ab apheto partes. 2. nempe horas in 15. 47. & habeo partes. 31. quas aufero ab excessu inuenio ipsorū. 72. & relinquunt tēpora 40. 26. q̄ aio ē distantia tempora q̄ aut si horoscopus faciat idem erit & ex climate nec opus erit tanto labore manifestum nobis erit exemplo. Sit horoscopus partiū. 19. $\&$ at \circ peremptoria pars. 1. primoq; per clima producat nobis tempus distantia ipsorū inducendo in tertiū clima. 19. $\&$ habeo ascensoria tempora. 36. iteq; \circ partē. 1. & inuenio tempora. 76. aufero ex ipsis minore. 36. & habeo reliqua. 40. tēpora. at etiā per præcedentē doctrinā perducatur tēpus distantia. In ducēdo igitur in rectam \oplus horoscopi. 19. partes inuenio ascensoria tempora. 136. atqui habeo etiā. 36. excessus. 100. sunt autē horiæa tēpora in tertio climate 16. 40. partior excessum circa. 16. facio decies sex. sexies sex & fiunt 96. & scrupula sexies. 40. fiuntq; relictæ. 4. partes habemusq; sex numere horarū ex partitione. 100. partiū iteq; 1. partem \circ inuenio in recta * hærentia. 181. aufero partes mediū cæli & habeo excessum. 145. & horiæa tempora. 17. 30. igitur. 6. aphetæ partes nempe horas multiplico in. 17. scrupula. 30. habeo. 105. tēpora hæc aufero ab excessu & relinquunt 40. tēpora qualia per clima. Cernis quēadmodū una & eadē doctrina cunctis congruit propositis. dicat autem ipse quoq; exemplo cuncta q̄ dicta sunt quibus præcipue mens adhibenda est una quædā in cunctis uidelicet cōueniēs qua in quali loco existēte aphe te poterim inuenire q̄to tēpore cōglutinatio erit in ipsa ferētū hoc cū excessu itellectū facile esse deserē tale p̄portionale eorū q̄ ad ipm̄ faciens excessu ferentiū. dicito in ipm̄ sequentē locū quotas tēporales horas totā dixit intentionē q̄ positum sit prius inuenire quotas horas distet a meridiano. quo pacto sumus inuenturi a principio scribit ait nāq; q̄ numerando inter ipsam & quæ mediū cæli diximus quēadmodum opus sit ca-

pere excessum in recta sphaera aphetæ & mediæ cæli & horiæa tēpora in climata & excessum partiri p horiæa tēpora & dicere tot esse horas distantia nemp supra terrā aut sub terra. hoc nemp est qd ante dicebat nocturnoꝝ quidē nocturna & diurnoꝝ diurna. uidet nāq; ut superfluū esse subiectū nā si apheten supposuit i supra terrā hemisphaerio oīo hic dixit in eo qd sub terra cōmuniore fecit ofonem. qñquidē sunt sunt apheetæ in eo qd supra terrā inuēti nō in eo qd est de tpe uitæ sed in aliis capitulis ut pcedēte didiceris ofone. Capiemus aut nō eadē semp horiæa tēpora sed cū aphetes in eo qd supra terrā hemisphaerio eidē parti adhærentia in climate horiæa tpa at cū i eo qd sub terra p dimetientē. nā si supra terrā fuerit diurnoꝝ hoc est hærentiū diurnæ parti. ea uero est supra terrā totū nāq; hoc hemicycliū diurnū nuncupat eoz uero q noctis sunt p dimetientē. Idem nāq; cōtinget ut sæpe dictū q in sub terraneo. trāsmutatibus nobis i id qd supra terrā hemisphaerū ut ipse supra dixit i eodē hemicyclio tum mediū cælū & sub terraneū distoꝝ hemicyclioꝝ. bina siqdem pposuit hemicyclia unū qdem p mediū cælū & sub terra. atq; aut p horoscopū & occasum. 132. ET Opus erit cape. Qm̄ inquit inuenimus p iā expositā doctrinā quot horas distet aphetes & meridiano opus est inuenire qñ pemptorius totidē absit a meridiano horas tum ad aphetē fit nō hætenus sistemus. sed opus erit cōparare ascensoria tpa meridiani & pemptorii & inuenire excessum & horiæa tpa & multiplicationē & multiplicare horas aphetæ quas iam inuenimus i horiæa tpa & multiplicationē ab excessu auferre. Scire aut oportet ut nō semp auferim⁹ ab excessu multiplicationem horiæoꝝ tempoꝝ sed est qñ apponim⁹ neq; auferimus sed ambobus an miscemus tā ex multiplicatione q̄ ex excessu idq; tēpus esse dicim⁹ distatiæ in quo cōsequens in pcedens ibit. inuenies aut dictū canonē & in exēplo cōseruatū ut indicabo tibi in ipso qd factū & quot. 133. CVM æquales ēt particulares horas faciebat pcedenti. hoc est horas capiēdo distatiā pcedentis. nā cū ad pcedentē uel subiectā fiet p æq̄lem ipsam distatiā distabit a meridiano. 134. SI Quidem ad id qd supra terrā. geminos subiecit horoscopos diurnos & nocturnos exēplo oīsa fient euidentiora. incipit exēplo cuncta explicare & qa ut dicebamus nō semp ex multiplicatiōe horæ ab excessu auferimus sed est cū addimus. est cū miscemus pluribus exemplis facit uerba. 135. ARGumentū Ptolomæi quo mō opus sit inuenire pemptoriū quot horas a meridiano absit. Prius exemplū est tale. horoscopū facit V & apheten facit horoscopus est at V principii ut examinati sit stellæ termin⁹ meridianus utiq; ¶ erit. nā si capiēdo ascensiones horoscopi in clima inducas ad rectā ¶ inueneris principio ¶ adhærentes. at pemptoriū principii ¶. sit uero clima tertiū i quo dies efficiat horæ 14. igit dicta disciplina opus est primū capere ascensoria tpa mediæ cæli. at sit nihil neq; eni. i. parti ¶ æq̄noctiale tps adhæret atq; comparat sed pars nulla adhæret principio p̄sius ¶ inde aphetæ hoc est adhærentes principio V in recta sphaera. sunt utique. 6. inon excessus erit ipse meridiani & aphetæ. iterum in clima in duco principium V inueni horiæa tempora. 15. hæc partior in. 6. & inueni horas quibus aio abesse apheten a medio cælo. nam aphetes horoscopus facit diximus sane a centro ad. 15. distatiā horarum fore. 6. rursus in rectam sphaeram inducens principii ¶ inuenio adhærentia ipsi ascensoria tēpora. 148. q rursus erunt excessus ipsius meridiani q̄ hēt ad adhærentia ipsi ascensoria tēpora. rursus inducēdo principii ¶ in dictū clima inuenio adhærentia ipsi horiæa tēpora. 17. at q habeo horas. 6. & multiplico. 6. in. 17. habeoq; partes. 10. 2. aufero has ex. 148. excessu & relinquunt partes. 46. quas aio esse tēpus distatiæ. intueris ut abstitit a medio cælo excessum existente in sequētib⁹ mediæ cæli aphetæ. 136. VBI maxima clima noiavit per inscriptionē. qa nil apponit ad sciendū quot horis sit maximus dies in climate. 137. AT Horæa magnitudo. intueris ut horiæa tēpora i climate accepit & nō in recta sphaera. scire expedit horiæa tēpora accepisse & distantiā aphetæ obtinuisse ut manifestū faciētibus horoscopū sint gemini & oīm distatiā horæ sit sex unde & ascensoria tempora ¶ descripsit. Quoniam ad sub terra partem diurna ait horiæa tempora ¶ accepit quod temperamentum fiat ad medium cælum ut sit ad subterraneū per ¶. 138. CAEperunt tempus absentia. absentiam uocauit excessum totidem nāq; sunt doctrinā tradentes in exēplo dicit q̄ cōsentit ipsi doctrina climatis. nā si capias in climate ascensoria tēpora V & ¶ fecerisq; excessū relictū erit æq̄le memorato p expositādo doctrinā. 139. MEDIū teneat cælū. Sicut mouet apheten & circūagit ipm per cætra. Quia igitur mediū

igitur mediū tenet cælū aphetes facile admodū ut nup p clima inuenimus tēpus aphetæ horoscopū facientis eodē mō & tēpus inuenimus per rectā sphaerā qualiter i hæte medio cælo V principii hēt herentia tempora ascensoria in recta sphaera. 6. capiatur etiā ¶ hnt & hi hærentes numeros. 148. excessus. 58. tanto tpe dicemus glutinationē p emptionem iuxta secundā positionē debere mediū cælū agere quo pemptorius quēadmodū aphetes mediū cælū agit prima nāq; positio aphetæ inquā uenturus est aphetes 140. POSSit sane hoc pacto. iteq; aphetē ad reliquū centrū adduxit. erat aut occiduus inuenit utiq; in pcedentibus partibus mediæ cæli & aphetes & anaretes & pinde auferim⁹ excessum ex multiplicatione horiæoꝝ tēpoꝝ ut quia occiduus V mediū tenebat cælum ¶ inferemus igit recte ¶ mediū cælum habebimusq; hærentes ipsoꝝ ascensionē. 180. at sunt V. 6. est igit differentia excessus. 6. has. 6. p horiæa tpa diuidimus. 15. in principio Arietis adhærentia erunt igit horæ sex q̄ etiā a principio manifestæ fuerūt q̄ centrū obtinuerit aphetes. oē aut cētræ abest a reliquo centro horas. 6. at nos ob exercitationis expientia sum⁹ manifestosq; exūte apotelesmate inuenim⁹ quot horas a medio cælo absit aphetes. iteq; mediæ cæli & pemptorii capiemus excessum adhærent at medio cælo. 180. at ¶ principio. 148. differentia igit ipsoꝝ erit tpoꝝ. 32. Qm̄ igit horiæa sunt tpa. 17. horæ aut aphetæ. 6. multiplico. 6. in. 17. & habeo tēpora. 10. 2. ex his aufero excessum hoc est. 32. inuenies. n. sequens in hac pcedente portiōe mediæ cæli dictū aut est ante ut cū qdem aphetes & pemptorius in cōsequentib⁹ sunt portiōib⁹ mediæ cæli tum ex excessu auferim⁹ q̄titatē horiæoꝝ tpoꝝ ex multiplicatione facta cū aut in pcedentib⁹ cōtra excessum ipm auferim⁹ ex horiæoꝝ tps multiplicatiōe i pcedētia tpa. 32. Nā excessus ¶ ad mediū cælū aphetes p dictū canonē q̄ sit i cētro. nā septēdecim sunt horiæa tpa in qb⁹ oportet facere horas. erunt ergo tpa. 10. 2. q̄ cōtinet principii ¶ horæ multiplicata in horiæa tpa pemptorii nil aliud fecerint q̄ distatiā qua distat i ipso pcedentis loco cōstitutus mediæ cæli inquā quo fiat qd dictū est aptius p canonē qd p posuimus indicemus. Qm̄ in occasu accepimus principii ¶ capiemus p ¶ exurgētē quo inueniamus q̄ mediū teneat cælū. Inducendo igit in clima ipsius ¶ partē. 1. & inueniēdo tpa. 250. hærentia ipsi habeo etiā ¶ in recta ¶ tpa. 148. Si aut hæc auferam⁹ ex 250. relinquunt. 10. 2. tpa q̄ dicemus abesse ¶ a medio cælo. tenet aut cælū mediū pars. 1 ¶ abest aut iuxta receptū qñ ¶ mediū tenet cælū. Hæc necdū erāt in occasu tpoꝝ. 32. Quia igit tota absentia tpoꝝ est. 10. 2. centri absuit aut a medio cælo. 32. capient. 70. tpa. 141. ATTolle aut. Quēadmodū cū horoscopū tenentē cœpit V hac doctrina te docet ut oporteat inuenire q̄titatē tpoꝝ distatiæ eo de mō & hic capiēdo V occidū doctrina docet quo tum sit distatiæ tps eodē mō nunc rursus ostendit ut p̄liuius sit occidū capiēdo distatiā capere siqdem opus est dimetiētū. ascensionē & auferre a maiore minore & relictū dicere esse tps distatiæ. nā sicut nunc inuenim⁹ tps distatiæ qd uideam⁹ licet p clima idem inueniat. Inferemus igit i tertiū clima capiēmusq; ascensionē p dimetientem ¶ & ¶. sed inuenio principii ¶. 180. hærentia ascensoria tpa principio at ¶ 250. si. 180. ab. 250. aufero relinquunt. 70. qualia etiā p hanc disciplinā. est igit etiā p hanc disciplinā & p clima idē facere cū inueniant cētræ obtinentes. 142. VT Mediū tenue sit cælum ¶. 18. ptes. dixit de cētræ obtinentib⁹ aphætis docuitq; quo mō opus sit inuenire q̄titatē tpoꝝ distatiæ p rectā * & quo pacto expeditius p clima. qa cōtingit apheten nō in eadē centri pte inueniri sed distatiā aliquā fieri uult & horæ doctrinā facere & supponit ¶. 18. ptes mediū cælū inuenit igit anaretes sequentib⁹ portiōib⁹ mediæ cæli at aphetes in pcedentib⁹ portiōibus mediæ cæli. cōponēdo igit excessum & horæ multiplicationem habebim⁹ distatiā q̄titatem ipse igit ex se capit tria horas anaretē mediæ cæli absentia tu aut resolue docte sicut didicisti & inuenies qb⁹ abest horis. 3. hæret. n. in recta sphaera ipsi. 18. pati ¶ ascensoria tpa. 135. at V excessus est. 45. partitor p. 15. & inuenies horas. 3. Sed si uelimus inuenire quot horas anaretes abest ab aphete q̄remus quot iteq; distet anaretes in cōsequenti portiōe mediæ cæli & cōponendo distatiā & ex multiplicatione horarum totam habebimus distantiā anarete ad apheten ut quia ipsi. 18. parti ¶ in recta * adhærent. 135. tempora principio autem ¶. 148. differentia est tēporum. 13. atqui sunt etiā horiæa tēpora. 17. horæ. 3. has. 13. in. 17. facio & habeo tēpus. 51. misceo ipsum cū. 13. & facio. 64. quē aio esse tempus distatiæ. dixim⁹ nāq; ut si inueniat

anæretes quidem in consequentibus portionibus medii cæli aphæretes aut in præcedentibus tum etiã excessum ascensionum anæretæ & medii cæli & ex multiplicatione horarum aphetæ & horiarum tēporæ anæretæ cōponendo faciemus tēpus distantie temporæ æquinoctialia tria hæc aut sunt quæ esse dicim⁹ ipsius excessus oīa aut sicut habet quantitatem distantie aphetæ dimensam. at faciebat per eandem ductionem. ductionem uocauit doctrinã complendo iteꝝ exēpla uult indicare assumptionē ex prius demonstratis relatū conferens plurimū ad ea q̄ dicta sunt q̄ augmenta centroꝝ p̄ æqualem additionem fiant ut **II** horiæa tēpora habet. 46. addita his sunt. 12. cum mediū cælum obtinuit aphetes & fiunt. 58. itaq; non solū per æqualem additionē factæ sunt actiones sed in qualibet hora. 2. tēpora habet. at est cum pauciores. atqui semp̄ in. 6. horas centri augmentū distribuitur ob hoc & p̄portionaliter anæretes inter centra distantiam obtinuit. non quia tribus abest horis & quælibet hora tēpora habet. 2. oīa fiunt tēpora. 6. his addimus præcedentis centri ut medii cæli tempora. 58. & facio. 64. quotū inuenitur & hac percepta doctrina uideamus quo pacto sequentibus accommodetur id p̄positis & proportionaliter. nō simpliciter neq; fortuitu differentia habet sed eadē p̄portionē & similitudine. 143. **QVONiã** hæc q̄dem in aliis. Hic uult dicere ut proportionaliter etiã trium augmentum factū sit horarū quia inquit additio cētroꝝ duodecim nobis perspecta tēporibus dimidium ipsarū addam medii cæli tribus horis ut positum est distare a centro sex igitur tēpora inueniuntur his addamus medii cæli tēporibus q̄ sunt. 8. & oīa fiunt. 64. 144. **QVONiã** aut & in oībus an miscet & ex assumptione utile corollariū nā quod ostensum augmentū inquit centroꝝ per æquale augmentum factū est. expedit uero nosse additamento geneseos quantum sit augmentū centroꝝ. non enim semp̄ duodecim inueniuntur centra sed est cum eū pauciorum. inueniemus ascensiones in recta sphaera centroꝝ capiendū excessumq; faciendo. Inde etiã quot horas absit a medio cælo aphetes & q̄tam inuenierimus esse partē ipsoꝝ. 6. tātum addem⁹ ex augmento capiendū addemus his cōsequencia centra. Quod dicimus erit manifestum nobis & his q̄ deinceps cōponemus. 145. **RVR** sus enim oriente. multis & imensis auditorem liberat laboribus. doctrinã deinceps tradēdo qua facile poterit inuenire quæ prius longa diuisione anxie capiebantur capiamus apheten ubi inuenitur. necesse igitur ipsum aut in centrīs esse aut inter centroꝝ interualla. Quod si in centrīs inueniat. horoscopus faciens per clima inuenitur. Nā in climate ut iam didicimus in ducendo aphetæ & anhare æ partem & auferendo minorē a maiore q̄ relinquitur dico esse distantia numeræ at mediū cælū obtinendo per rectam sphaeram iteꝝ ascensionis tēpora cōparando & auferendo minorē a maiore. Sin occidenti ad dimetientē existentibus signis ascensiones in climate capiendū. simile horoscopo feceris. Sin in media sit cētrum distantia: tum considerabimus quot sint tempora cuilibet centro adiecta. quo pacto discamus si aphetes particulariter horoscopus faciat hinc inferamus horoscopus ad clima & capiamus ascensiones. Rursusq; in climate anhareta in ducendo minorē a maiore auferemus & excessum tempore habebimus unius centri. deinde ipsum horoscopus ut medium cælū supponendo eadem capiemus in recta sphaera & capiēdo duorū centroꝝ excessum quota ipsoꝝ declinatio. iteꝝ in occasu supponentes p̄ diametrū in climate capiemus ut i hærente Aries est aphetes **II** an hæretes capiat prius horoscopus hæret nāq; **V**. 70. **II**. 48. sed utiq; cælum mediū teneat at igitur in recta **⊕** ascensionē considerabimus. hæret quidem principio **V**. 6. at principio **II**. 48. excessus itaque ipsoꝝ est. 8. igitur declinatio centroꝝ. 12. tempore factum est ceterū rursus occidat **V** p̄ cō capiemus ascensiones sunt autem tres per dimetientem quæ **⊕** habendo hærentia tempora. 180. & **⊕**. 250. **III**. 70. differentia igitur est tempore. 70. itaq; & ipsa. 12. tempora declinatio a medio cælo. sed si aliud medium teneat cælum tum idē faciemus supponēdo totum locū aphetæ mediū cælum tenendo & horoscopus faciendo & occidendo ut si nō **V** medium cælum teneat. sed **X** eodē modo in centri transferimus. Inde quaeremus quot horas absit a medio cælo. Non dubiū quin si debeat anharetes agglutinationem ipsi facere. debet similiter ipsi abesse a medio cælo. distando nāq; æquali distantia ab aphetæ in eodē sit loco. quo pacto aut cognoscamus quot horas distet a medio cælo medii cæli partē inferemus in rectā **⊕**: capiemusq; hærentia tempora & similiter aphetæ

aphetæ faciemusq; excessum ipsumq; partiemur per horiæa tempora quæ ex climate inueniemus & quot ex partitione horæ tantundem abesse a medio cælo apheten quaeremus autem quota pars sunt ipsæ. 6. horarum. totidem namq; hæc omnis centri & tantā partem æquabilis additionis centrorum auferendo. addemus iniicientibus temporibus sequentis centri. at si auferre uelimus capiemus præcedentis tempora & auferemus ex ipsis proportionale & quod relictum est dicemus esse tempus quod iniiciat anhareta. uelut in proposita in **V** hypothesi augmentum per. 12. tempora fuit tantum dum namq; additio præcedentium centrorum. nam horoscopus. 46. medium cælum. 58. centrum occasus. 70. quia igitur receptum est tris horas abesse apheten a medio cælo inuenio dimidiam partem eē has. 6. horarum. dimidia ergo pars additionis uel appono sequenti centro: uel aufero a præcedente. at qui erat additio ut dictum est. 12. igitur sex si apponam horoscopi temporibus inueniam iniiciens tempus auferendo autem ab occasu tempus idem habebō relictum. 146. **MODUS** igitur quantitatis temporalis distantia absoluit de apheticis glutinationibus tempus. Reliquum est ut ad aliud perueniatur capitulum sed quia ipsæ glutinationes omne apertæ non sunt. sed aliæ quidem habent cuncta mala effectiua aliæ autem pereque & quæ cuncta habent mala cunctæ peremptionem adducunt. at quæ plurima mala climacteras quæ plurima bona transuolantes tristitias. non iniuria de his de his prius tractat docetque quando sint peremptiones. quando autem climater & quādo transuolans tristitia. considera namque peremptoriū locum an malo inquinetur an insinat quispiam maleficus si radium quenq; inferat. considera incessum tum & terminum si per fixationem sit maleficus in loco aut ad ipsum figuratur. si fuerit terminus talis significat interitum si fuerint bona plurima transuolans erit climacter ut quo per fixationem sit maleficus sin incessus & restitudo benefici fuerit. sin incessus introitusq; solus bonus sit & reliqua omnia mala difficilis & difficulter liberabilis erit climacter. unū præterea apponendo præceptum absoluit de uitæ tēpore orationem quandoquidē binos contingit aphetas inueniri simul & duos anaretas. cum uerbi causa **⊕** unus & alter horoscopus aut medium cælum tenet aut in decimo loco. at si in medio cælo tum per fixationem **⊕** adicio iuxta loci dominatum **D** aliquādo autem simul duo eodem in loco occurrunt anhareta partes permutantes & tum sit dubitatio quem ipsorum capere opus sit anharetem seu peremptoriū neq; turbari opus est sed ambo aphetæ capiendi & anhareta. dominantiorē autem cognoscemus ex omnibus quæ præcesserunt iuxta ordinē paucioris temporis uim habentiū hoc est q̄ pauci temporis & qui multi paremptoriaq; horum uires ac glutinationes cognoscemus. deinde scribit quomodo debeas discernere totidem glutinationes dicto iam a nobis mō dictum. n. a nobis prius quicunq; benefici pariter existentes aut ascensione sublati conferent. 147. **INGRESSUM** temporalium. Hoc est p̄inde tempus euenientium ingressuum dñantissima loca aphetæ autem dicit. 148. **AT ALterius** ut ingressus seu ut nunc introitus aut terminos. Quod si utrūq; bonū fuerit tum facta erunt sola transitoria. 149. **ET** In his p̄prietatis speciē inqt detrimēti & purgatōis cognoueris a proprietate occurrentis loci. nā si in cælo medio incidit circa actiones erit de trimētum. sin i forte fortunæ circa possessiones ac simili mō i aliis oñdes locis. 150. **PEREMPTORIAM** dñam. hinc orditur quæ occurrat ambigua. cū duo pariter occurrerint ipse nō solū in anhareticis intelligas. sed etiã aphetis. binos tibi canonas dicit aut enim ad ingredientia iudicandū dñantius aut ambos dicere oportet anharetas & ostēdi aut hoc aut illo tēpore fore peremptionē & si nō perimit uterq; ueꝝ tristitias & climacteras efficiet. 151. **DE FORMa** & cōplexione corporali. Tradita de uitæ tēpore cogitatione existimat sibi de corporis scribendū proprietate. quā animæ præposuit siquidē prima distingitur. at illa post effictionē instrumento corpore utitur & cum illo p̄tates cognatas habet ipsa uero demum suā indicat actionē his omnibus de causis præponit de corpore orōnē q̄ eē uidet duplex ait nāq; & figurā & effigiationē ante ire inde exaltero p̄cipio secundā habet orationē de affectibus quæ corpori adueniūt facitq; hic doctrinā in uētione horoscopi & lunā & ipsoꝝ domicilioꝝ dños & quales hi fuerint p̄prietateq; suscipientiū locoꝝ & stellarū diametri stantiū talē dicas esse figurā & cōplexionem. at nāq; ipse de stellis p̄pria de locis p̄pria tuū postea reliquū ē ipsoꝝ cōplexionē cōsequi

coniectura at alterum adhuc tenuiorem sermonem habet cunctas ut ipsorum naturales & asciticias exquiremus potentias sicut qualem faciat complexionem. H per se fulxionem aliquam faciens talem ad D talem in totum stellae orientales quidem existentes in differentes suas consuetudines & salubres faciunt. occiduae aut imbecilliores & easdem & matutinae quidem ac orientales existentes magna faciunt corpora. primam aut stationem facientes ablationem firma & ualida. uidetur namque ipsae in genesi esse ualidiores auferendo immoderata. stationem aut facientes ad additionem secundam stationem imbecillam: quandoquidem nec dum ualidae in additione suere. caeterum adhuc ferunt ablationis reliquias & idonea ad malos humores cum aut fuerint occiduae in gloria & in moderata. stationariae autem in additionem secundam stationem imbecillam. quoniam necdum ualidae in additione fuerunt sed adhuc ferunt ad malum humorem idonea & ablationis reliquias. ita igitur stellarum uires tenuius subtiliusque consideraueris. at signorum hoc pacto primo ad ipsorum integritate. faciendo distributionem inde ad tenuius secedit cum proportione quaedam in aestiuo solstitio quaedam in uerno aequinoctio quaedam in autumnali. inde ut quaedam magna sunt quaedam parua. magna quidem. Ω . μ . ν . at parua χ ζ & rursus concinna quidem & alia in concinna & ad partes non omnia signa partes sortita sunt similes. sed alia quidem anteriora ualida posteriora uero imbecilla sunt. imbecilla sunt aliquibus anteriora quia siluosiora quod sit magis siluosum corpus. consueuit uero praeter aliis siluam natura sufficere. igitur & corpus materiam magis participat in genesi reliqua posterius. multo igitur inquit magis in aliis post memorabimus capitulis cuiusuis doctrinam iuxta suum ordinem explicando. particulatim D eodem modo nam magis particularia & magis specialia ex D cognoscemus. hoc autem itidem uult hoc est in horoscopo considerabamus namque quae ipsum sequerentur & ipsius domiciliu dominum & complexionis aliam speciem nec expedit proprietatem solum cuiuslibet dictorum inspiciere ut proprietates signorum faciant & haerentium caelo. parua namque signa parua corpora significant. at magna ingentia. ac ut quis simpliciter ita tribuerit hoc est sine complexione. ipse namque figuras omnes exponit separatim. tuum autem fuerit concernere & coniectare. 152. AT IOuis domiciliu dominus. Vides ne ut non simpliciter stellae dicit proprietates: sed quoniam domiciliu dominu faciant. manifestu autem & quando horoscopus faciant a principio operis istius dixit introducendo ut distantia \odot humidiora sunt aliquatenus. Item aliquando ab ipso calidiora ex figura ita licet complexionem coniectare cum fulxionem faciunt nempse cum orientales primo hoc est per ablationem. 153. PRaeedente. Hoc est aphetico. & extra hoc est haerentiu caelo stellarum proinde tibi regulam prodidimus ut debeas & de haerentibus caelo stellis facere coniecturam: quae enim insignis inquit haec & inharentibus caelo audire expedit ad ualidius effigandum prospicere dixit enim in π . intuemur namque ut anteriora sunt tenuiora. posteriora uero minus nutrita & magis uieta at in π quando pedes maiores sunt & praeroriuntur. contingit aut eadem signa etiam bene compositum habere reliquu corpus. habitiora namque sunt aliqua membra atque in aliis idem eodem inquit modo & in aliis signis opus est ratiocinari qualia sint compositiora & qualia incompositiora a constructione & pariter orientibus ratiocinando. 154. DE OFFENSIS & affectibus corporeis. Post haec & de corpore oratio in binas dirimitur species in naturalem & contra naturam. praecedat aut naturalis eam quae contra naturam. cum ergo dixerit de naturali nunc par est ut dicat de ea quae contra naturam dicat. ut igitur in proximo capitulo uniuersaliter primu perfecit capitulu deinde exposuit particulariter eodem modo nunc uult magis uniuersalem tradere doctrinam inde ita quid particularia exercitare. considera igitur inquit tria in signifero loca horoscopu & occasum & sextu ab horoscopo quae in hoc capitulo proximu offensam aut morbu habebit hoc corpus. inde circa qua parte & causam in his a qua significat. quae aut haec significere in totu malefici radiu mittunt iuxta statu π aut ρ aut praesentes affuerint extedit aut malu. & ualidius efficit cu aut altere luminum: aut utruque in dictis inueniat locis ut in signo & horoscopo tu. n. & si non aequipartes inueniant malefici luminaribus. Caeterae aut pemicatae: aut supra iserunt. significere at solu praesentia habuerint offensas & morbos opus est ratiocinari discernitque id tu a fulxione maleficorum. nam si inueniant orientales detrimentu erit sin occidetales morbus. nam detri

mentum est a ualida causa factu & stabile in corpore. at morbu ex defectibus praesectus in corpus incertior quo ualidiores fuerint stellae lesionem facient quae sunt orientales imbecilliores aut morbu. exquirendu aut a modorum natura consequentibusque stellis dicitur: quale detrimentu sit & morbus dicit tibi utique qualis stella quale morbu facere in uniuersum consueuerit. quo prouidus in stellae partibus insistas ut de aspectu. pponat nobis considerandu. Quonia \odot & ν aspectui dñantur si ν luna in aliquo dictorum inueniatur locorum coitu cu sole aut pleniluniu faciens nempse ν \odot uel pleniluniaca in altero duorum oculorum erit detrimentu & cum inueniat occurrens. \odot in ν \odot aut plenilunio copulata alii cui nebulosae conuersionu annumerat tibi ipse Ptolemaeus inuenies quomodo opus sit eiicere tales attactus ex canone. erit aut idem & cum non in aliquo dictorum locorum malefici orientales existentes inferunt radiu utique ρ aut π ut sit expulsiu id eodem modo si \odot spectant aut inuehant in totu magis ad \odot fecerint matutinae figuraciones at circa ν uespertinae. Sin aut de ambobus hoc idem contigerit amborum oculorum erit interuentu Dixit ex stellarum natura essentia ex natura martis quae ignem comitantur & ferru & tales causas ex natura ν quae de frigore manant turbatione & glauco colore & quae de talibus omnibus casu aliquo obueniāt & praecedens occasum ut ueteres proprie de lesione locu uocant qui est etiam horoscopi abalienatio si ascensiones spectes ne quomodoque capias significere. sed ut iam assumpisti super ascendentes & non uergentes deorsum quo diximus modo ne simpliciter centrum nactae sed aut in. 7. aut in horoscopo rursus namque etiam utraque luminaria in dictis inueniantur centrīs non solum si non praesupraferatur. nam quia simul receptu est luminaribus maleficos adiungi ait ne incuses ipsos omnino aquis esse uiribus licet praeserantur in morbis inferendis. curae ei est definire ac dicere magis faciant cum matutini ad solem fuerint figurati uespertini aut ad ν pot id euenire cu ρ fuerint lumina & malefici cum ipsis ipsos dispartiant ante attollatur aliquis maleficorum: ut cum simul steterint lumina id contingit ut quae figuracionu sint praeserant cuiusmodi horizontis loca. curae est dicere ipsae praesestellae facere consueuerint qualia ipsa signa & partes ipsorum male agentiu & male passorum ut \odot & ν & ρ cu enim male acta sint uisus offendit at ρ seminalia & germinantiu genera itemque figuratus cum ipsis ρ aut π nam si alter inspiciat inde comodum nullu. at in dñantissimis dicere ordit quae corporis partes cui opponant stellae a ν sumendo exordiu is utpote frigidus frigidioribus omnibus partibus dominari phibetur ut spleni uesciae. at ζ tactui & pulmōni. nam moderatus temperatis dominae & ρ renibus. sunt namque partes calidae. sicut \odot cerebro quae praecipuae & dñantissimae partes. quae in medio constituta soli & ano ob mobilitate ρ sicut ν utpote toti dñata corpori cunctas habet partes per corpus constituit proportionem namque habet cu gustus electrix. potione confirmans. stomachu alterans. in aluo excernens. 155. EXCEcationes quidem uisus apotelesmata efficiunt. Praecepta delige deligit obseruationis. ordit in totu dicens supra quae reliqua particularia & consequentia. ea quae praeserant exponit in coitu illud dicit quod si inueniat ρ \odot aut pleniluniu in dictis locis erit excacatio & cum in altera ad \odot figura quae rationem habeat hoc est diuiduae: haec enim sunt quae relicta & habentia ad \odot rationem de ρ praeserant do dixit. Quia igitur dixit π & ρ figuras tempore capi pueniendo de dimittentibus quas graeci diametros uocant cum dicebat coitiua uel pleniluniaca. reliquu est ut de π dicat quae ad \odot dixit habere rationem & cum ipsius ρ . rursus alia tradit obseruationem talem cu unus maleficorum aut ambo ν expulsiuae existenti attolluntur in centrum alii cui iam dictorum existenti offendunt uisum ipsi epicentri existentes. nam iterum uespertini inueniuntur doryphoriam facientes ad \odot in locis lesoriis in unum uero colligens ambas figuras in \odot & ν dicta deinceps refert ubi in eodem signo cum \odot & ν inueniantur \odot quidem praesublato ν insublato ut inter duo luminaria inueniantur ambo oculi offenduntur si ut diximus figurentur in memoratis centrīs nam ρ uult tibi causas memorare in quibus accidunt quae dicta sunt. dicit autem a causis facientibus. sunt certe malefici an miscetque ipsis ρ utpote comunem existentem & comutabilem beneficis & maleficis stellis iterum supra locutus de ρ de eis quae oculis obuenerit nunc de eis quae accidat circa feminales partes loquitur opponuntur aut haec ρ . nam sicut quod a luminaribus de oculis perfecit eodem modo & de feminibus a ρ quia lesionem

vult inuenire simul cum ipsa comprehendit maleficos. Ceterum ipsam vult habere rationem ad loca lesoria ubi affuerit ipsis præsertim in occasu multam habet rationem occasus ad germen ubi nuptialem locum appellare ueteres consueuerunt. Cum igitur uenus in his fuerit locis & cum ♄ figureturq; ad ipsum & unus ex maleficis ipsi superim uehatur ubi id quadrangula uel dimetientem faciat figurâ scrupulis partibusue. nã tũ ipsam ferunt sine stirpe uiri & scemina erũt in abortus & embryonũ sectiones incidunt eunuchi admittũt & prima figura obseruata. is namq; ob cõmunem naturã facit ipsos ambiguos cõmunes cum mulieribus & uiris. Cum aut̃ ☉ admittens & assumit ☉ qui si similiter figuret & inueniat cum his quãdã huic masculerunt. at ♃ appulsoria maleficis radiũ supra illatis partibus mittentibus sine langore fiunt masculerunt. masculerunt aut̃ aut fulxione aut signis aut finiente tales uisibus q; sol cum ipsis sit admissus fiuntq; balbi id ob mercuriũ euenit. nam is linguã dominaẽ subiiciunt & figuratur. tũ maxime efficax erit figura cum lunã figurabuntur. ipsa namq; ut sæpe dictũ totius est dñã corporis. 157. OCCIDUUS. Hoc est cõbustus his interueniens ☿ ob acumen ipse ☿ a ♄ linguã uinculũ adueniẽs soluit. iterũ si ♃ de germinib; dicta. dicit nũc de eis q; in membris cõtingant ut claudicantibus gibosis & toto corpore offensis. Si igitur fuerint lumina centrata in dictis centris & malefici comites ac & dimetientes supra aut̃ illati similiter æque ♃ assistente aut in coitibus aut in flexuris hoc est quadrãgulis figuris aut eclipticis erũt dicti morbi signis idoneis hoc est quã ad hæc accedãt ac ut sic loquar simul cãm afferentibus. nam ☿ & gibbosus est & p̄cumbit at ♃ & ☿ squalens. talesq; p̄nicies corporib; solent inuehere. 158. INFLExura. Inflexuras dicit ☿ ecliptico rum coituũ. Ita apud Dorotheũ dici cõperias inflexuras perniciosas a genesi ipsius dicendo ex qualibus figuris fiat lesiones & morbi. nũc dicit unde nã scire liceat utrũ ex genitura cõtingant ipsis detrimẽta ante posterius succedãt. cum igitur malefici inuẽti fuerint cum luminib; significãt ex genitura malũ fore. cũ uero in medio cælo figuras habẽtes ad luminaria super adueniẽdo tũ aduenturã significat malũ & cũ dimensũ fuerint supernẽ inuẽti luminib; nõ detrimẽta mō aduẽtura significant sed etiã ex ingentibus periculis significãt fore discrimẽ. 159. CIRca tropica de uniuersalib; detrimẽtis a signis. Simplicẽ quẽdã canonẽ tradit quo notis detrimẽta. Cõsidera ubi sit luna & si signum tropicũ fuerit æquinoctiale dicitur detrimẽtũ fore speciemq; detrimẽti a natura signorũ poterit cõiectari in ♃ quidẽ existẽte ui iligines dicitur humorib; nãq; in aere redundãtib; uiligines fiũt in cute ☿ aut̃ in petiginẽs habebũt i genesi ex acutioribus & aridioribus humorib; at in ♃ lepras facit prohibet aut̃ namq; ex humore melancholico hic humor in autũno capit incrementũ in ♃ caneros quia hi ex frigidis & humidis fiũt genisib;. 160. MORbi aut̃ adueniũt. De detrimẽtis locutus. nũc de affectib; in uniuersum aut̃ querit dictas figuratiões in detrimẽtis & affectib;. at si inueniãtur matutini quidẽ ad ☉. uespertini uero ad lunã detrimẽta faciunt ualidiores nãq; inuentũtur in quib; diximus inueniri figuris sin aut̃ cõtra affectus ob p̄cognitã ipsis ex cõtrariis flatib; faciũt ibecillitatẽ itidẽ febres quia p̄nuntiauit partẽ dicturũ illa ad detrimẽtũ cõcurret nũc ait figuratas stellas quã sunt in lesoriis locis & ab hæretib; ipsis partib; prædicito fore detrimẽtũ quã uero cui opponat parti iã didicimus. 161. MERcurii ✱. Iam dicit unde scias utrũ morbus iugis læguenti sit an ne hoc autem a ☿ capit. is namq; nõ solum mobilis est motu cõtinuo causa morbo efficitur sed etiam cum stella pariter mutatur intenditq; ipsius uim maleficã in duobus centris non solũ inquit ab stellis fiunt uicissitudines morborũ. sed etiam a natura signorum uerum ut in stellis non cuncta stellarum suscipimus sed quã in lesoriis sunt locis. eodem modo non omne signũ admittimus sed quã lesoria inueniantur in centris & in totum terrestria & p̄sculenta. dicit terrestria quã faciunt strumas & fistulas q; reliquis gaudeãt elephãtiores autem ob squalorem. hæc cum ita habeant rursus apponit sibi considerandum utrum futurum sit aliquod auxiliũ an potius detrimentum. benefici loca spectantes & morbos & lesionem facientes tum inuẽctos morbos & detrimenta faciunt si minus perspererint tristes & laboriosos iestofq; morbos incurrent & si spectarint maleficos benefici considera qui quos super inuehantur. nam si malefici beneficos super inuehantur malum intendetur sin contra benefici maleficos super inuehantur lægores cõciliabuntur.

cum fuerint etiam orientales tum namque suam potestatem custodiunt aut dignitates morbi namq; cursu opulento plurimam habent conciliationẽ. dein in suis non popularibus lauactis exuunt formosa ut strabismum est intueri sæpenumero factũ cum gratia & ex contionibus ueteres namq; adducunt in sacra loca agros supplicationes numinibus proferebant extendentes languentes ut multitudo cogereetur & morbus ostẽtaretur ac prædicaretur. 161. DE Anima qualitate cum de corporalibus dixerit omni bus nunc animam spectantia promittit ac ut de corpore orationem bisariam distribuit in id quod de qualitate & id q; de detrimento eodem hic modo bisariam q; ad animã attinent distribuit in qualitatẽ & detrimento proposuitq; sibi nunc de animalib; tractare qualitatibus quia anima pars una intellectiua. altera aut̃ rationis expers & contẽtiosa sciendũ itellectile ab intelligibili cognosci. at morale quicquid est a ♃ & domiciliorum dominis & a pariter cum sole figuratis & centra dicit & item signorum naturã in quibus stellã inueniuntur in proposita habitatione considerabis earumq; naturas & aliud tropica significat aliud solida & alterũ bicorporeum & aliud horoscopus considerando & aliud medium cælum inspicendo in aliisq; centris. 163. ET ITERum orientales existentes aliud significat at aliud occidui. accepisti hæc singula ex ordine a Pro Jemæo perspecta singulorum circumstantia figuratiõũ qualiumcũq; ait id enim significat quãdãq; ipsi & ipsos excipientium quorum natura corporatior. nam quã habent positionem terrestriũ complentur uaporibus nam quã lōge magis tenuia sunt ea non sunt corpulentiora. nam semper signorũ concisiora tibi memorat de consideratione quattuor sola contemplatus. stellas inquit considerato propositã fortientes actionem & ipsarum domicilii dñõs naturasq; ipsorum signorum quã excipiunt domicilii dñõs & facientes domicilii dñõs & figuratos ad ☉ ac ad centra quibus dicuntur orientales centrati uel insuper ascendentes & declinati naturasq; stellã dñari dixit domicilii dñatum. nam domicilii dñi iuxta imperium rationem habentium stellarum capiuntur. 164. ET QVI rationem habent. Nõ solum domicilii dñõs dicit sed etiam dñõs ipsos considerationis ut ☿ & ♃ ad ☉ & ad centra. nã figuratiões quã ad ☉ faciunt ortus occasus stationes non dicit aut̃ centrales sed stationarii ad centra. ut non solum centratos dixerit sed etiã superlatos & declinatos diuinos cæsariã & diuinos cuiusmodi insomnia diuina offendunt conficiunt diis quid implicando iura solida signa q; medium ius habeant. nam iusticia medieta quãdam est & figuratio exposita comitatur quodlibet enim expositum exercet. 165. DE Figuratiõibus. Cum dixerit de natura signorum nũc de figuratiõibus differit ad ☉ & ad centra & æquantes exponit simul figurat ut q; matutinã simul orientales sint assimilantur horoscopi centro & eadem significantur ab ambobus & matutinã stationes medium tenentibus cælum. sed prægressus hoc est ablationes occidui centri. at uespertina stationes subterraneis. item in mercurio hoc comparatum est proportionem faciendo cum dictis. nam potest quãdo matutina statio & sub terra centra. id possunt quã dicta sunt de mercurio & uenere. Interim audiendum qui dñatum habent hoc est ☿ & ♃ & domicilii dñi ipsorum stellã præcipue cum iidem melius est eandem stellam domicilii dñam eẽ hoc est ☿ & ♃ uel non duos uel unum. proinde eundem haberem ad ☿ unum alterum autem ad ♃ sed unumquẽq; habere ipsam ad ambos rationem non uere affecti non in suo existentes loco in suis inueniendo factiõibus neque ad utrosque figuratiõibus obscura & imperfecta erunt quã ex ipsis apotelesmata. 166. MALEficorum imperantia. Volens memorare & in contrario apotelesmata transfert ad maleficos. Querit igitur tradere doctrinam qua possit prius procedere male agendi uis aut interimentum & ultio. nam si fuerint in illis locis & in illis factiõibus inueniantur ad malum & ultionẽ erit ipsis iniustum & aliud alterius sententiã ut non putetur ipsis iniuriã facere aut malefacere. 167. DE BENeficis. Cum de maleficis satis sibi dixisse uideatur iam de beneficis loquitur. Si igitur inuenias maleficos domicilii dñum habentes iuxta ea quã dicta sunt per nuntia. sin beneficos considera si non superinuehantur ab aliquo malefico & in suis locis & in suis factiõibus existentibus. Nam si ita habeant si in masculinis inueniantur signis uiri quidem ferociores euadẽt mulieres aut̃ uiragines si præterea ☿ & ♀ uel eorum alter solũ masculerunt tum non uiri solũ ad ferocius tendũt sed etiã libidinis habebunt cu-

piditatem ingentem & adulterii. at mulieres masculorum opera imitabuntur. tribaces fricantes & turpitudine repletæ latent aut hæc si sola ♀ cõtigerit masculari at si ♂ manifesta erunt quæ facta. q̄ si fœmininis fuerint signis & luminaria & ♂ uel etiã ♀ tum erit momentum ad fœmininam p̄pensus. Sin rursus considerare uelimus utrum manifesta futura an occulta sint a ♂ id cognoscemus. capiemus aut hoc ab matutinis & uespertinis figurationibus ♂. matutinis nãq; existentibus palam erunt uespertinis aut occulta. excedunt id qd̄ naturale hoc est. non est ipsis excessus contra naturam uiro nã que uirile ut fœminæ fœminile & solubile intensio igitur istoꝝ alicuius efficitur magis p̄ naturam subtenditur simul aduentante ♀ & ♀ & ♂ & cunctis. ut ipse quoq; rationem habet ad ea quæ animæ sunt hoc est ad id qd̄ facile depræhendat & conspiciatur nã ♀ tam & si prius dictũ ob celerẽ mobilitatẽ omniũ quæ diximus causa efficitur.

GEORGII VALIÆ Placentini in quartum uolumen Ptolemæi apotelesmaton: Commentarium:

Vm ea quæ genisim præcedunt absoluerit tertiumq; uolumẽ non simpliciter neque ut casus tulit imposuit finem: sed p̄sequendo quam fecerat diuisionem. nam astronomiæ præfagium considerat quæ ante genisim uel que in ipsa genesi uel quæ post ipsam qd̄ post genesi duplex est. unum q̄ dem est circa cõplexum alterum uero circa extrinsecus euenientia. dixit i tertio de eis quæ ante genisim & quæ in ipsa genesi. nunc reliquũ est ut dicat de extrinsecus adueniẽtibus qd̄ dicere p̄posuit. sunt aut hæc de fortunæ adeptione & de fortunæ dignitate & de actione ac naptiis & amicitii & id genus aliis. Sciendum est q̄ fortunæ equidẽ adeptio corpori attribuitur at fortunæ dignitas animæ & quemadmodũ de corpore prius dixit inde etiã ita de anima. ita nunc de fortunæ adeptione p̄struit capitulum inde porro de dignitate subiungit. quo pacto igitur de adeptione faciendã sit consideratio capitulum. Capiemus igitur sortem fortunæ a sole i D cunctaq; & considerabimus quæ hos sequatur stellæ & qui domiciliĩ dñi quam positionem ac uim habeat & figurationẽ ad luminaria. bene enim figuratæ a bñficis uel parhæretis abundantes & copiosos efficiunt male uero affecti uel etiã ad maleficos figurati inopes efficiunt qualitatem uero possessionis & causam qua possessio aduenit ipsis significabunt ex stellis qualitates. manifesto ipsas Ptolemæus descripsit nec de ipsis longa habenda est oratio. 2. QVAE constitutionis sint p̄pria peculiariter contingerit testimonia non enim ab oĩbus quæ ad constitutionem. Nec simpliciter dixit peculiariter. sed indicans non ad utraq; luminaria prorsus figurari sed ad eum qui sit factiõis qd̄ si ad utrunque melior ac utilior figura. Verum quæ H. Subaudiendum domicilio dominans præcipue figurata adeptioni fortunæ simul comparq; erit. Iure autem H assumptis siquidem est facultatum effector in superioribus centrĩs horoscopo & medio cælo opus est igitur domiciliĩ dñm esse H & bene disponi erga H & ferri ad D & bicorpo reo insidere signo. 3. DE ESSentia debilitate. Maxime necessarium p̄ceptum tradit quo pacto cognoscere conueniat an indelebilis maneat essentia an delenda uideatur. Considerandi domiciliĩ domini. nam si hi sub eadem p̄specti fuerint factione firmam adeptionem habent sin sub contraria factione supereuasẽrunt tum deletiones possessionum faciendõ peculiaris loca. Quo domiciliĩ dñi supereuadant sortem fortunæ uniuersalis temporis aliud tertium cõmodissimum subnectit p̄ceptum a quo cognoscemus qñ erit adeptio uel delectio. considera qui causam habent adeptionis uel delectiõis ut habeant ad centra & ad ascensiones. nam si centrẽtur celerius conficiunt. sin subter agantur serius & a fulxione erit dicere nam si matutinæ fuerint celerius conficiunt sin uespertinæ serius & extremis temporibus. 4. DE FORTunæ dignitate. Cum de dignitate & tali fœlicitate dicendo de fortunæ adeptione sermonem compleuerit. Nũc hoc p̄cepto uult referre de fortunæ dignitate sequitur namq; ut iam didicimus de anima Considerandum ergo quo pacto habeant positionis luminaria & doryphoriam eis facientes stellæ. ut enim positionem habuerint ita & dignitatem fecerint. Sciendum sane fore aliam doryphoriam in O & aliam in D. nam si in O doryphoriam facientem stellam non plus uno signo absentem in præcedentibus partibus. at in luna insequentibus admodum ex ordine ac p̄posito p̄ceptorum progressum facit. primo quidem ponit extremas

ponit extremas & regificas positiones. inde consequenter spectas & subueniẽs exponit ut illa dicit regifica in quibus luminaria sunt in masculinis signis aut alter ipsorum factionis dñs & in doryphoria habetur a quinq; uagantibus stellis ubi O in præcedentibus partibus doryphoriam habere dederint at D in sequentibus. ex hoc sane modo cognoscemus regificas positiones. Sane est uidere quomõ oporteat discernere. num possint necne. Quærit igitur duo quædã constituta circa stellæ. doryphoriam facientes si nãq; hæc inuenta fuerint centrata quæ sint domiciliĩ dominæ potentes fecerint sin declinantes fuerint impotes & imbecillos & rursus si inueniantur supra terram cẽtrati doryphoriam facientes præsertim dextri. hoc est præcedentes O. sin cuncta alia affuerint sintq; eccentra & in doryphoriam agantur a quinq; uagis his quidem matutinis existẽtibz illis uero uespertinis sintq; centrati doryphori solũ aut luna in fœmininis signis at sol in masculinis duces erunt hoc est non reges sed uitæ & mortis solũ domini. Sin dictorum omnium neq; in masculinis signis hæc affuerint. neq; doryphoriam faciẽtes centrati fuerint uel attestabũtur circa terrã centra tum duces nõ inueniunt sed p̄siti dũ taxat in fastigio & non sollertes. sin luminariibus nõ existẽtibz in centrĩs plurimi inueniantur centrati stellæ q̄ doryphoriã agant tum erunt mediocres dignitates & præsertim ciuiles quales consequi solent uitas præcedentes. militiamq; obtinebunt nam cõse qui eos talis dignitas consueuit. nullis uero in his doryphoriã habentibz uel centratis uel figuratis obscuræ sunt actiones. ut igit didicimus quales erunt regificæ & extremæ positiones & qualia media. ita est nosse necessariam qualia fiant postrema hæc aut sunt quæ hnt contrarias dictis figurationes ubi fuerint luminaria i signis masculinis ubi nõ centratur doryphori facti sub maleficis aut ex parhæretis doryphori facti. in cũctis autem his unum præbet p̄ceptũ quo possimus causam perscere qua in dignitatem euectus dignus habitus. Considera igitur inquit admittentẽ doryphoriã & ab illius qualitate pronuncia nã si H inueniat ob copiosas possessiones sin Z & ♀ ob congiarium & gratiam sin ♂ ob uictoriam. sin ♀ ob orationes uel dispẽsationem & rerũ tractationẽ. 5. VESpertinoꝝ aut ad lunam uespertinũ non sumitur ut ad O hoc est in consequentibus partibus D ad supra terram centrũ simul figurantur. figuratur aut non ut p̄ Δ aut T aut alia tali figura sed ubi non fuerint in hac centrata parte prope ac non oĩno incidentes. 6. SI Doryphori stellæ dextræ supra terrã centrĩs figurant. Dextri sunt qui in p̄cedentibus O partibz ubi medii inueniantur O & D ante O quidem at pone lunam i fœminino non est enim D detrimentũ. bene si utruq; lumen centratur & in masculinis signis. sin secus O in masculinis signis omnino esse opus est in fœmininis nãq; inuentus offendit magisq; D. attestatur centra hoc est horoscopus aut mediũ cælũ nã in superioribus utruq; memorauit q̄ dixit supra terrã cẽtris. hoc aut per egressiõẽ eius qd̄ antecessit dictum. nã ante ipsum altẽ luminare erat solum in masculino signo centratus hoc postea non centrari subiũgit doryphoros. 7. SIN lumina & hoc per egressiõnem dictum est nã ante hoc habuit & altẽ luminum centratum est & altẽ masculinorum signoꝝ. at hoc neutrũ nisi q̄ in priore prædictis omnibus existẽtibz doryphoriam facti nõ erant centrati. at hic plurimos doryphoriã habentium centratos capit p̄ter aduictum acceptiones quæ dignitates ex p̄ceptione uitæ consequuntur ut in p̄cedẽti p̄ceptione dictum est: deniq; humiles & malefici demones. hæc est genisim cõtraria oĩno primæ adeptitiæ. nã ceteræ oēs horum medium inueniunt. inter hæc uero præter dictas mixtiões relinqt subaudiõĩ ut in aliis fecit p̄ceptionibz. 8. HVIus siquẽ circa factionẽ hntes docuit ut te oporteat cognoscere utrũ authenticas & firmas esse dicas dignitates necne. inuenies autem hoc a doryphoriam habẽtibz stellis. nam si hæc & synæretæ & beneficæ inueniãtur adminiculatrices euadent dignitatem. sin ad parhæretas: aberrabunt. 9. DE Actionis qualitate actionis dominam capiẽs iure post de dignitate orationem de actione præponit. q̄ contermina utraq; fortunæ uideatur considerare uero oportet a O & mediĩ cæli signo actionis qualitatẽ. Quærere enim opus est quæ absit a medio cælo. quæ matutinam fulxionem Solem proxime faciat ubi sub signo uno fulxio sit. Hoc est usque ad partes. 30. Doryphoriam uero hanc nominare consueuerunt antiqui. Necessẽ namque aut eandem stellam in medio esse cælo aut differentes. aliã præcedentem O aliã uero medium cælum: aut unam modo

ad esse aut in pcedentibus partib⁹ ☉ aut in medio celo . si igit una affuerit & in medio celo & in pcedenti parte ☉ aut una solum in utrouis distoꝝ locoꝝ illo solo utemur. Sin duæ quæremus quæ magis ipsaꝝ duar⁹ potenti or sit & plures habeat rationes illa q̄ præponendo nobis ascibimus . si uero nulla inueniatur apud ☉ & nequidem in celo medio huiusmodi sunt ineres. Considerare autem opus est domicilii dñm . is enim significat suo tempore studia . ita nãq̄ considerabimus actionis causam . at qualitatem cognoscemus ex capientis stellæ proprietatis actiõem. Scire aut expedit quæadmodum non omnis stella in pcedenti parte ☉ aut in medio celo inuenta p̄bet actione: sed si inueniatur actionem præbentibus stellis . sunt aut tres ☿ ☽ ♀ hæ nãq̄ ob celerẽ motum actionibus sunt accommodatiores quodq̄ soli sint uiciniores doryphoriam faciunt . at quæ ex aliis stellis inuenta adducit aliquid suæ proprietatis . ipse uero manifesto mixtionem stellæ faciens non dedit separatim uolentibus ab ipso longã habere oratione. Scire sane opus est ut etiam signoꝝ proprietates multã quandam actionibus mutatione præbeat . formã nãq̄ humanã habentia artem ab hominibus indicant . quæ aut quadrupe circa ista etiam mercimonia indicant . at aquatica circa aquas & quæcũq̄ argutæ possunt ad usum reuocare signoꝝ proprietatibus p̄terea considerare maxime necessarium iubet utrum actione habens primos faciat studio uel secundos & uicarios. Considerare enim inquit opus est capientes domicilii dominatum actionis & si hi inueniantur orientales & epicentri faciunt authenticum . sin autem declinantes secundos & succedentes atq̄ uicarios . at medias horum figuras est cognoscere & in ipsis factis explicare moliemur . 10. FVLxionem uero matutinam proxime facientẽ . Non simpliciter matutinam fulxionem facientem sed proxime solem existentem in pcedentibus partibus . Neq̄ enim si quis putarit duabus existentibus in pcedentibus partibus uiciniorẽ præferemus sed quæ non plus absit uno signo a sole utq̄ paucis absoluã doryphoriam facientẽ ad studia ipsam nãq̄ ut dñam medii celi . tales nãq̄ scurræ actionib⁹ sunt alias alii intenti studio nõ uni soli modo ex suis trium modis . Cernis ut nolit oēs stellas doryphoriam facientem ad solẽ aut ad mediũ celum actionis esse dominas sed ex tribus unam uelut qui ante ipsum omnes . simpliciter cuncta sequentia medium celũ dici to domari actioni & in illius spectantes proprietatem impotens fiunt in qualitate actionis motus ac præfagii . at ♀ mixtionem facit aliã stellarum erga actionem admittetes ♀ & ☿ desituerit autem tibi ipsos ad se inuicem miscendo dominos actiõis . adhucq̄ magis intelligentiores facit mixtionem ipsarum pariter & dominorũ actionis aliarũq̄ stellarum ♀ ☿ . 11. RECEptus . Receptus uocat transitus quos a se inuicem mutuan t . 12. AT ☿ cum ☉ figuratus . ♀ stellam duobus capit modis præter alias stellas . alia . n . siue cum sole fuerint siue minus eadem dimetientem habent . at ☿ cum ☉ utpote ex igni complexionem habes adhuc magis ad in moderantiam conuertitur ex ad solem uicinitate . 13. CIRca fusiones hi nãq̄ aquæ & ignis seruiunt locis ut sunt admittentes ubi ☉ uerbi causa existente in geminis ♀ quidem cum ☉ inueniatur at ☿ in altero signo nempe ☿ . 14. FACile conficientes . Facile negocia transigentes hoc noie appellauit . 15. OCCursantes . pro aliis obiectos & supra alios agetes ob armatos quales sunt qui ob armati saltitant . quos uocant armaturas apud priscos animalia sacra quæ seruiabant uariisq̄ actionibus honore præferbantur . quia enim compares simul binæ stellæ non unam aliquam artem faciunt sed multa significat iure præceptum asciuit quo possis discernere artium uarietatem . erit tibi discretio a signorum natura quæ ad coitũ igitur si uelit in sollerti esse curam loco ab ☉ ☉ . ☿ aut in medio celo erit . neq̄ enim in pcedenti signo poterit ☉ adesse quia a plenilunio erit ac non ab ☿ ☉ . 16. EX Domicilio dominatibus domicilii dominos dicit . dominos actionum qui in medio celo aut in pcedenti parte ☉ inueniuntur . coloris mixtionem hoc est sceditates . 17. DE Incoꝝ gruis nuptiis aut amicitia post hæc cum hoc sit capitulum est de multiplicibus ac multitudine in eo namque dicit de legitimis nuptiis : necnon de aliis non legitimis priusque acquirit num nuptiæ futuræ sint necne & si fiant num tempori an sero & utrum cum unica sit cohabitaturi an cum pluribus & qualis erit nubilis aut uir & postremo utrum perduraturi an nuptias dissoluturi : repudium inquam diuortiumque facturi : & si persisterint utrum mutuo amaturi an secus . Considera igitur Luna inquit utrum in libycis sit

libycis sit quadripartis an in subfolanis . nã in subfolanis nouas facit nuptias at in libycis serotinas . 18. DE Mulieribus . De mulieribus aut non a ☿ sed a ☉ similiter eodem modo considerabimus nisi q̄ aliud circa ☿ quadripartitũ capiemus aliud aut in ☉ . nã in ☿ a lãa ☉ ad primũ usq̄ diuiduũ & a plenilunio ad secũdũ usq̄ diuiduũ subfolana sunt quadripartia . at horũ dimetiẽtia libyca . at in sol cẽtra sæpe dicta q̄ ab horoscopo ad medium usq̄ celũ . aliãq̄ consequenter . Si igit inueniat in bicorporeo signo uel ☿ uel ☉ uel si cũ pluribus inueniat stellis multinubos faciũt q̄nq̄ & in multi sæminii signis inuenta duplices p̄bet nuptias . & si ☿ ad bonos feratur pulchrã & maritũ amantẽ mulierem significat . sin ad maleficos cõtra . poterisq̄ a stellã p̄prietate ipsis qualitã dicere . p̄seuerant igit cũ lumina cõgrue inter se inuicẽ figurata fuerint & p̄sertim cũ alterabuntur & ☉ quidẽ ipsi ☿ altero & ☿ ☉ necesse figuratiões stellã inspicere sub stellis aut non . si nõ inspiciam⁹ erũt q̄ diximus . si inspiciam⁹ aut cõsonã figuratiões erũt aut in cõsonã . si consonas figuratiões malefici spectarint dissoluent deniq̄ sin cõsonas benefici p̄manebunt amantes se inuicẽ . Si malefici cõsonas inspiciẽt & benefici consonas media erunt figuræ ut neq̄ oio dissoluant nã rursus redintegrabunt & restituent cõcicatiõni . 19. DE Legitimis . Est dicturus de illegitimis copulis in hoc eodẽ capitulo . nõ igit opus est ostẽdere ac memorare nouas nuptias sæpe nouas iteꝝ iteꝝ capunt ip̄si puenientes . sin cõbustæ fuerint quo iuxta p̄portionẽ cũ aliis cõbustũ capias sub . 15 . partibus i una specie unius speciei esse dicit tropica & solida p̄ter multi sæminii : ea nãq̄ p̄portio nẽ hnt cum bicorporeis . 20. AVT etiã p̄ conglutinationẽ . conglutinationẽ uocat p̄sentia attestatiõem uero cõfigurationẽ . Item ♀ post ☿ a ☿ iuxta legẽ factã copulã uatincinat . at a copula ipsa mulieris qualitã p̄ discendã uel una matutina stella quõ & lãa . uult aut non simpliciter stellã adesse sol sed in pcedentib⁹ partib⁹ hoc est q̄ faciat matutinã fulxionẽ . Significare aut opus est q̄ absolute dixit unã stellã matutinã . sit nãq̄ orientalis solũ matutina & ita excipit ipsam ☿ igitur itidẽ ut in luna a figuratiõibus qualitates coepit eodẽ modo & i ☉ unde & itidẽ ita adiecit quo simile & idẽ indicet etiã occidẽte . at horũ dimetiẽtia obtinuit ut libyca ac iam de ipsis percurrẽdo at in lãa a coitu . non ut capias a coitu figuras sed a sole genesis . Sæpe nãq̄ præueniẽs coitus lõge est at sol p̄rior unde a ☉ capere opus ẽ distantia diuiduorũ siquidẽ a ☉ ☉ & plenilunio nil aliter ipsi significat q̄ angumentũ & diminutionẽ . p̄manent igit Nunc dicere incipit utrũ p̄maneat cõtacti an distet . ueꝝ q̄ contingit p̄manere quidẽ cõuentus at iurgia & rixas consequi . id quorũ ip̄m coniectat . Incipit iuxta consuetudinẽ id a moderatis figuris & definit ex ipsis in extremas usq̄ ac malas pueniendo figuras . lumina nãq̄ necesse est aut in connexa esse : aut figurari & si figurent necessario aut congrue aut incongrue didicimus nãq̄ quales quædam sint congruorũ figurarũ : & incõgruã ac si cõgruã fuerint aut utiq̄ lumina in utrisq̄ positionib⁹ : aut alteꝝ altera & si alteꝝ aut sol soli au ☿ luna aut p̄mutata ☉ luna & ☿ soli tum nãq̄ naturali quodã modo mas putat coire . 21. OMNiũ aut pulchritudo est cũ non simpliciter naturali quodãmodo putatur mas cõuenire . Cunctoꝝ aut est pulchritudo cũ non simpliciter sol luna figurabitur : tum nãq̄ maxime naturaliter inspicitur nã mulier uiro copulat . didicimus quæadmodũ a ☿ qdem mulier . at a sole uir ut si cõtigerit uiro solẽ hẽ in ☿ mulieri aut solẽ in ☿ nã si uir habeat ☿ in ☿ non erit tale . age nõ solũ uicissim ut exẽpli cã ostendit . sed etiã alteꝝ & pinde ☿ uiri cõgrue ☉ figurari . ponat nãq̄ uirum hẽ ☿ in ☿ at mulierẽ ☉ in ☿ . & rursus uirũ ☉ in ☿ mulierem aut in ☿ luna . est igit hic uicissim factum non equidẽ uiri ☿ spectabat ☉ mulieris positum nãq̄ erat sol mulieris in ☿ lãa uiri in ☿ . si permutem⁹ lunas & uiri qdem ☿ subiecerimus at mulieris ☿ inueniemus ☿ mulieris spectãtem ☉ uiri & figuratam ad ☉ mulieris præcipue cum uicissim fiat ubi non ☉ ipsis ☉ sed ☿ ipsi ☿ sed ☿ luna & ☿ . sol aderit uel in non connexis tam inconnexa q̄ incõgrua dissoluit . Quæadmodũ igitur benefica stellã connectunt malefica uero dissolunt . Cum similes inuentæ fuerint figuræ tum extrema congruunt ut si congrue figurantur & a beneficiis spectantur cum pari affectu etiam unio erit . sin aut inconnexa fuerint lumina uel incõgrue figurentur uel a maleficis aspiciantur rursus omnimõ dissoluentur : uel etiã profus nõ erit concursus & idẽ iter . Si uero mediæ fuerint figuræ & an mixtã tũ erit disunctio aut cõciliatio postea fiet . mixtæ erunt figuræ cum uel luminibus inconnexis existentibus be-

nefici inspexerint: uel cum congrue luminibus spectatis. malefici figurati fuerint. cum eo q̄ ueneris maleficis inquā figuratis. 22. AT Alias quoquomodo factas de illegitimis nuptiis. Cum de legitimis dixerit nuptiis. Nunc sibi dicendum existimat de non legitimis. non legitima frequenter ad legitima recidunt nam clanculū conueniens post succedente tēpore legitime copulatur capit aut tales considerationes a ♂ & ♀ uel detur nāq; hi quandā ad se inuicem habere affinitatem intuere ut ♂ in ♀ habet exaltationem at ♀ in ♂ rursus in Δ ♂ habet exaltationem atq; ♂ & ♀ non amplius exaltationem sed domesticos nam ♀ & ♂ in ♀ assumitur ad legaticum munus ♀ senile q̄ personam. miscetur nāq; uuluis & patriis & diuinis. at ad pubescens ♂ fratribus nāq; uel fororibus an miscet figuratur ♀. prius a ♀ considerat qualem habebit mulierem at nunc ipsam considerat genesim qualem ipsam efficiat. considera igitur ♀ ut dixim⁹ quomodo afficitur cum ♂ quidem existens & simpliciter per se amatorias efficit. animas. Quod si ♀ affuerit quippe qui ut dictum est celeris est motus diuulgationes facit Sane in his considerandum signorum naturas. nam si inueniatur ultra hęc affines nuptias faciunt. Sin autem ♀ & ♂ uel D uel B affuerint tum binis fororibus cōmiscetur nisi q̄ uirorum considerare oportet D at in mulieribus B. uerum assumatur utiq; rursus ♀ is nempe solus uel cum ♀ copulat⁹ ♀ facit utiles copulas at cum ♂ perniciosas. ac ut in ♂ diximus a promiscuis signis confines copulas. modus in his quærendus est nunc aduersus eiusdem ætatis sit ipsorum mixtio an aduersus aīus uel seniores. consideranda inquā talia a stellarum fulxione hoc est ♀ & ♂ & ♀ hanc enim necesse est aut figurā similis esse uel dissimilis figurā. Quod si similis figurā cōperta sit aut optabilior aut magis orientales neq; alia præter has figuras. sed similis figurā inueniantur eiusdem ætatis esse significat. sin occidentalior cum anibus copulas sin orientalior cū senioribus. Conueniendo nāq; cum luminib⁹ familiariter hoc est ♂ ♀ & alterutro nō dubiū quin clāculum fiant ad legitimam conueniendo copulā & perinde nos hic Ptolemæus docet quō cognoscere conueniat utrū domestica sit copula & legitima an nō. at familiariter quid uult. nēpe ut in fœminis ad ☉ splendor bene disponi in marib⁹ aut ad ♀ ad senilitatem tanq̄ quopiā p̄cunctante si ambobus una habet quispiā ipsoꝝ aut differentia inquit q̄ cū ♂ ♀ pubertatem significat faciei oris in primis at cū Saturno senile ætatem. & si figurā similis ubi quā habet figuratiōē congregiēs ♀. stella eādem habet ipsa quoq; siue occidua sit siue orientalis. hoc aut ut cōe iniecit ambaꝝ stellaz p̄cepto. perinde a ♀ neq; ♂ dices nomen senile uel pubescens. at a figuris ætatē scribes. eiusdē ætatis senes cū iuuenis iuueni noueræ: uel amita: eiusdē ætatis necesse est cū iuuenes duo fratres. senex ad iuuenē: cum pater filiā ipubis ad ipubem cū mediæ ætatis cū iuniori sorore. senex cū seniore cū uiridis ætate cū amita. adolescēs cū grādī ori ætate ut iuuenis cū maiore sorore. æquales ætate senes cū amita. eiusdē ætatis gradiores natu cū sorore. cōtigerit nāq; ætatem æquale esse. at nomē senile ut in amita nā pater & filia produxere. at qui est amita nomē ætate maius ætas eadem. dices igit a ♀ ut diximus senile nomen ut cū auunculo aut patri aut patruo cōiungetur. at a ♂ cum fratribus uel consobrinis uel fratruelibus prædicta figura ubi ♀ cū ♀ & ♀ uel etiā ♂ i horoscopo uel etiā in medio cælo inueniat. 23. SI In sequentibus signis. reliquū ē ut incipiat te docere quomō debeas cognoscere nō solū q̄ naturale capietur connubium sed etiā qd̄cūq; cū dictis oibus utrū agit adsit ipsis ☉ & ♀. utrūq; enim lumen ostēderit faciei p̄prietatē cognatoꝝ. cognata uocat signa q̄ promiscua. Cum igitur dictæ fuerint figuratiōes in cognatis signis. sed in fœmininis locis & personis tum simul affectos facit homines. loca uero uocat signa. personas aut subfolana & libyca quadripartita & uespinas & matutinas fulxiōes & hęc oīa masculēscūt & fœminēscūt & tibiales ut testes nō habeāt at tibialē solū. frequenter his aliquis p̄portionalis cōuenit ut non p̄ se non inueniantur quæ dicta ut in sterilibus uel raroꝝ filioꝝ. habent nāq; tali an p̄portionē aliquā qualēcūq; ad uenera non plurimæ sunt hoꝝ differentia: alia nanq; sunt legitima. Alia uero illegitima. & alia sunt unius generatiōis alia confinia. hęc oīa didicisti in uiris quidem a ♂ at in mulieribus a ♀. nunc dicturus quales habebit uterque ipsorum appetitus. utrum honestos an inhonestos & immodestos. hoc autem capit a ♂ neq; ut alii oēs in mulieribus ♂ ipsum spectat at in uiris ♀. nam ad beneficos delati fiunt

delati fiunt honesti ad ♀ inhonesti. inuenies aut figuratiōes in particularib⁹. neq; nobis longius ducenda est oratio uolentibus particulatim inquirere asente ♀. is nāq; turpem præbet & adminiculatōriū nā ♀ utpote solus existes q̄ facile mouetur p̄bet & si uespertinus fuerit & si fœminēscūt stellæ. Deinde uult ostendere quomodo erit cupiditas quam in superioribus uocauit affectionē. utrum fœminarum an marium sit appetitus. hoc aut considera ex figuratiōibus. nam uespertinum proportionaliter significat fœminas. at matutinū mares. ut inuenies affectos ♂ ♀ ita dicitō & appetitum fore nō supra uim affectus hoc ē immoderate & ip̄ortune. Sin aut ♂. nam ♀ utpote muliebri significans faciem humile significat. at ♂ utpote uirile cum formidine occultum aut si figuris quo duplicem ostendat modum: tam ad ☉ q̄ ad horoscopus propositis figuris ♀ quærit naturam. orientalis quidem existens efficit petulantia ad apertū agit immodestiam. at occiduus cōtra. 24. DE Liberis. Quoniā de cōnubio sermonē sequit q̄ de liberis est inde ordinē consequentē admittit. est aut ut alia iam indicata multitudine capitulum: quærit enim in ipso an habeat liberos inde etiā quot & tertio utrū claros an obscuros inde offensos an imunes offensa & solitarios an nō & si amicos an infensos quicūq; procreabunt. Capitur aut capitulū ex locis & stellis quæ sunt datrices liberoꝝ quæ anhæreticæ hæ sunt sine fœmine. q̄ fœminales audias nāq; Ptolemæum dicentem fœminis expertes & multi fœminii locos. Sunt aut quattuor loci ex quibus qui deliberibus inspicitur. 10. & 11. & horum dimetientia hoc est sub terrestre & 5. locus at quintum locum ægyptii in definite liberis præbuerunt. Si igit hi omnes loci uel qui ex ipsis in multi fœminii signa inciderint circūsteterint liberi. sin aut in fœminis imunitibus nō circūsteterint. stellæ porro aliæ qd̄ sunt effectrices aliæ anhæreticæ seu peremptoriæ D quidē & beneficæ datrices sunt liberoꝝ ☉ & maleficæ anhæretæ siue peremptoriæ ☿ cōi existente. Si igit datrices in occiduis inueniant citra impedimentū p̄bent. sin mixtim alios quidē dabunt alios uero periment. at q̄titatē cognoscemus ex signoꝝ natura in bicorporeis nāq; uel multi fœminii existentes uel duos uel plures p̄buerunt. at in solitariis unū mō fœtum cōficiunt. Si masculēscant datores liberoꝝ iuxta dictos modos mare dabunt. Si minus fœminā. & si hi ipsi datores fuerint liberoꝝ & in suis locis p̄claros dabunt liberos. sin occidui inueniantur & in locis alienis obscuros ignobilesq;. Cōsidera uero in his utrum erunt hi parentib⁹ cari necne. Si enim datores liberoꝝ consonā habeant figuratiōem ad horā & ad fortē fortunæ quā iam didicisti & cari parentibus erunt & instituentur bonis artibus. Sin ipse datrices liberoꝝ. Consonū inuicem inspexerint cari permanebunt sin incōsoni inimici. 25. AD Verticem loco. Nā inde fratrib⁹ loco a. 10. & 11. D loco cœpit. p̄portionē nāq; habet ut sæpe didicisti matri ♀ & ♀. Iure igitur & hic ab. 10. & 11. loco horoscopi. nam horoscopus ipsi edito refertur datoꝝ cum datricibus est stellis nihilominus & si orientalis fuerit nā si orientalis fuerit nihilominus est ablatiuus & ad ☉ figuratiōibus. reticuit circa horoscopus figuratiōem. Quia uero iam subiecit locoꝝ in p̄cedentibus partibus horoscopi alios. & alios in cōsequentibus. & perinde certum superfluū semel dicentes semel memorando ipsos. 26. FACtionum ambaꝝ rōnem. Fæctiones nūc dicit non nocturnas & diurnas sed stellaz quæ dent quæq; auferant. 27. AVT potentiores hoc plus ut clarescat non eget interpretatione. at potentiores deinceps dicit ut opus est iudicare. at in ferri significat indifferētibus aliquos peremptorioꝝ datiuo in ferri uel contra. 28. QVæ uero particulariter. Doctrinā tibi p̄bet gratissimā qua possis cognoscere q̄ particularia. Iam uero huius i alii supra mentionem fecit datricē nāq; stellā dicit ut horoscopus intelligas & cōsequenter reliqua considerāda. 29. DE Amicis & inimicis. amabiliū affectionum. Cū dixerit de cōnubiis & liberis cōsequens est ut in p̄xima p̄maneat habitudine aut ad extra positas conuertat habitudines quæ est amicitia: hocq; capitulum est multarum partiū. neq; enim est una amicitia species. nā est maxima & extrema & secunda ac media nominaque apponit utraque amicoꝝ primam & maximam appellando parem affectionem. alteram uero synastriam. Secūdo loco præterea quærit utrum taciturnitates in amicitia fiant qualia cōtingūt amicitia necne sed manent in desessi. tertio cām quærit qua consistit amicitia. nō enim est eadē amicitia. sed alii quidē ob modestā & sapientē cōstituerūt amicabile electionē. alii ob utilitatem. alii ob uoluptatē. Quarto & de ad tempus

aliquod cōstitutis amicitis erga cōsecutos disputat ut etiam dicat utrū dissolutum iri uideantur causamq; consecutionis postremo an miscet de dolis orationem non iniuria uidetur nāq; quoquo modo inferere inter amicitias & inimicitias alii nāq; sunt honesti & mites dominis. alii perniciosi & inhonesti. amicitias igitur in totū considerat ex quattuor locis ex solari & lunari & horoscopis solaris & lunaris quae ipse sortem fortunae nominauit. nā si in ambobus generibus dicta loca in eisdem inueniantur signis uel mutuis. & proinde ☉ cum ☽ aut cum aliquo cuius horoscopo uel cōtra erit dicta par affectio maximae amicitiae. sin autem non in eodem signo sed in triquetra figura tum synastria continget. at inimicitia infestissima cum in non cōnexis aut quadratis aut dimetientibus & rursus maxima quidem & insuperabilis erit inimicitia cum in non cōnexis. maxima porro in dimetientibus at media cū in ☐. causam qua amicitia conflat cognoueris hoc modo quandoquidē non oēs inueniuntur in oibus figuris: sed aut aliquid aut plurimae considera sint ne luminarium figuraciones necne. nā si luminariū sint figuraciones defectu ac proposito bono erit amicitia q̄ ab aliis differt omnibus firmior ac constantior est. sin sortes magis ex usu. at horoscopi ex uoluptate sin simul oīa inueniantur ex oibus dictis constituentur uel etiam plura. idem enim erit licet nō oēs figurae conueniant sed plurimae in alio ēt septē & circa. 7. ubi non multū distent horoscopi sed sub dictis fuerint partibus neq; aliter extiterint neq; in eodē signo neq; male figuratur sed dumtaxat in cōsonis triquetris. triquetris aut ait uel sexangulis synastriam solū fieri. 30. CVM malefici figuraciones. Docet etiā quo modo possis scire si taciturnitas aliquando erit amicitiae ex beneficiis inquit hoc cape & maleficis. nam cum fuerint cōprehensuae amicitiae figurae inspexerint malefici tum detectiones erunt secretorū cū aut beneficii intēssiones. 31. CVSTodiendum aut. Rursus docet uter amicae amicitiae est magis tenax & obseruantior & uter utiliore & magis cōmodam inimicitia. Considera igitur inquit loca inuicem figurata ut horoscopos. fortū: luminarium & si ambo aequipartes fuerint ambo igitur erunt iuxta rectitudinem q̄ si plures alteri habere contigerit paucior erit director nā eminet. sed intueri spectantes stellas nā qui beneficas habuerit inspicientes in sua genesi ad admunificentiam & officii erit propensior. 32. SI idem ipsum uel proxime. Memorauit tibi horoscopus sub. 7. partibus cōtingit aut has non solum in eodē compleri signo sed & in sequentibus ut habeat quis horā & partes 5. alius aut 17. 29. is nāq; habet eminentiam sequentis signi puuculus enim ipse unū partem erit ipsis benignus at aliquos plurimus quoad aphetes altero aliquo alii cōtingit locum. 33. HANC igitur ad magis & minus. Quoniā quae tēporariae constantur amicitiae multae sunt indifferentes ipsae nāq; aliae sunt magnae aliae paruae. scire aut oportet q̄ cum aphetes alicui ditorum quattuor locos glutinabitur tum ingens futura est utilitas cū aut alicui aliae stellae exigua & fortuita. 34. DE Hospitalitate. qui de hospitalitate modus in hoc capitulo non unū aliquod quærit: sed plura. prius nāq; considera num prorsus facit hospitalitate necne & cōmode an cū damno & imūne a periculo an periculosam & an bene repensurā an male repensuram. Inde & qbus in locis erunt peregrinationes considera igitur inquit declinamenta & occiduū centrum hoc est. 3. 6. 9. 12. 7. nam si in his luminaria inueniantur hospitalitates faciūt sin ☽ adhuc magis & plures cum rationem habet aliquā figuraciones ad ☉. sin aut fors fortunae dicta in quē q̄ horū locū incidit uitā propetē tales in hospitiiis faciunt. q̄ si solida fuerint firmaq; si gna diu peregrinant. Sin bicorporea continet. 35. QVANDOq; illud quadoq; & saepe ipse explicuit qua de causa posuerit. ait nāq; cum luminaria figurant. non enim satis est solum occidere aut declinare ☽ & si non declinare contingerit: feratur aut ad luminaria: hospitalitatis cā erit tali genesi. 36. ET Difficulter repensuros. Difficulter repensuros dicit difficulter & sero admittentes at cōmixtum porro tibi reliquit. nam si inueniatur simul malefici tum etiā inutiles & difficulter rependētes erunt hospitalitates & cū aliqua difficili actione cōmoditates prouenient definiemus dixit nāq; in praecedentibus ut opus sit ad numere & occasum inspicientium stellae considerare licet iherantibus iherantibus iherantibus. 37. IN Eis quae matutina docet & ubi peregrinationes euentur. matutina nāq; uocant quadripartia orientalia hoc est. 12. & 6. loca uespertina uero occidua hoc est. 3. & 9. loca. 38. VEL domiciliū dñatum habentes didicim ubi de geminorū

de geminorum genitura quomodo stellae fiat duplæ & proportionem habentes cum bicorporeis aialibus cū nō solitariae sed cū aliis inueniantur p sublationes ut attollant & simpliciter & temere fieri uaga itinera. 39. DE Seruatione. Vult te porro docere cām peregrinationis quomō oporteat. cognoscere. cōsidera inqt q̄ nā sit q̄ peregrinationē faciat stella & ipositioe quis nā dñs nā si uitae horoscopus. siue mediū cœlū actiois seu fors fortunae pecuniae & causae siue cōmoda siue incōmoda etiā hinc p̄dicito. 40. DE mortis qualitate & destitutione & adhuc mortis qualitate. Cū tps ptulerit libet iam de qualitate dicere: est sane ut dictū una q̄dem naturalis: altera uiolēta: sed nō naturalis ac de ambabus differit tibi: q̄ris nāq; utrū erit hęc uiolēta uel non uiolēta sed naturalis siue ita in utroq; q̄re qualitatē. alia nāq; qualitas naturalis alia uiolēta: ut in naturali qui aliud facere h̄cōsueuit at in uiolēta aliud & alia oēs stellae consequēter faciūt. uti tur sane aliquo eorū q̄ ante demonstrata sunt. demonstratū nāq; iuxta horimāā atq; iuxta radium. Cōsiderare igitur prius opus est quomō fiat periclitatio. Cū aut ipsam inuenim⁹ iuxta horimāā tum occiduo utimur cētro. cū aut iuxta radiorū iactus tum pemptorio periclitatoriorū loco. Cōsidera nāq; q̄ abfuerit ei * uel figuret. utimur nāq; figurata. si nulla figuratae inueniat aut naturali signi pprietate aut etiā ipsis terminis. ita demum naturalem inueniemus ipsius mortis qualitatē at uiolēta. hoc mō. non cōtingit cū i uniuersum uiolēta sequi mortē nō aphetis existētibus uel una luminibus uel ipso: altero. alio nāq; iudicato uiolēta nō erit periclitatio. opus est aut ad inuenienda aphetica lumina etiā pemptorios esse maleficos ut obuiant luminibus sufficit unus maleficus cū utraq; lumina aphetis cohibeant. at cū altere e luminaribus aphetē habuerit tū oēs malefici obuiarint. Sane inueniemus hoc iuxta p̄cedentē expositā doctrinā: aut occiduum cōsiderado locū aut pemptoriū radiū aphetis inferēdo. 41. DOMinatoris hoc est esse aphetē. aphetē. n. dñatorē impatorēq; uocitauit uel qa habeat iperū multaq; uim. in positione. hęc aut aphetis inde uitae t̄pibus horimāā appellauit. Aliorū primi. Primos dixit pxime illatos uel p figurā: uel p p̄sentia. contingit aut nō unū solū esse sed et duos significare. q̄ aut modi qualitas bifaria ei assumpta sit manifeste indicauit significat enim & signi naturā quatenus q̄dā dicunt arida. q̄dā humida. q̄dā uulforia. nā a dñis terminorū cognoscemus etiā mortis qualitatē. pprie igitur dicendo de interitibus naturalibus. nūc inqt de: ut sic loquar: cōtra naturā & pprie uocauit ultroneos & nō aliūde nobis illatos. dicit autē prius in totū quo pacto nosse quaeas an pprias mortes faciat an uiolētos interitus. cū igitur inquit pemptores nō prorsus in alienis iacēt signis. sed quā dā hnt necessitatē & ne substernant a maleficis tum interit⁹ pprii cōtingerint at ipropria uel etiā domestica ppria dicit cū in synheretorū fuerint domib⁹ in quib⁹ gaudēt uel ubi diurni in diurnis. 42. AT Qualitatis alia nimirū ē qualitas ppriorū interitū alia uiolēto: ☉ aut ☽ ubi ambo fuerint anharētae altero luminariū aut ambobus existētib⁹ aphetis. Quod si fuerint aphetae nō ubi inueniantur indifferentibus apheticis locis sed in eodē signo & in eadē parte. similiter & si occidat ubi ☽ in. 9. inueniat hns aphetis: at ☽ in occasu tum nāq; inferit saturno ☽ hoc est ad ipm fert. 43. ET Si q̄ ☽ licet dixerit ipse ubi de tēporib⁹ uitae q̄ benefici non solū non perimūt sed etiā cōseruat & illati. quo pacto etiā hic dedit ipsis mortis qualitatē. hisce nō oīno perimētibus sed et seruātibus. at qui adiecit male actis ubi ibecillior fiat etiā ex signi pprietate utpote in aliena domo & in alienis terminis & in humilitate & ab maleficis inspectus cōtra spectās ubi post ☉ habet statū ad lumina & horoscopū faciat. 45. PRæcipue in sphæra serpentes. dicit serpentes cælo hærētes ut draconē & hydrā. at q̄ ☽ ab ☽ & capiēdo ipm figuratū reliqs uagis rursus similitē circa ☽ eodē inqt mō capitq; figuracionē mēbris laborantē iperfectorū iperfecta q̄dem ut ☽ mēbris uero laboratē ut V & ipse ☽ & X at in m & ☽ hęc enim signa uulforia dicunt unde & cauent in his medici mamariā actionē adhibere luna in ipsis existēte. Consectis aut sua de singulis dicēdo. nunc simul de ambobus dicit. Si inqt simul inueniantur in aliquo dictorū anharitico: locorū tum multo plus fecerint & ambobus martis p̄bunt qualitatē. 46. Iuxta qualitatē. Quoniā cōtingit saepe in eadem parte ambos esse aut indifferentib⁹ inqt. q̄ si indifferentibus inueniantur partibus firmitudinē mortis continebit qualitatē qui iniecerit in ipsa pemptoria parte. Sin aut ambo in eadē inueniantur parte duplos facit interitus. saepe enim uocant & absconduntur uel iuxta quantitātē. hoc admirabile uideat nemo siquidem bis aboletur. at ita non est

dicit igitur aliquis lapsus in aqua praescripto regio enataffe & euataffe. 47. SIMILÉ specie. ná qd' coruus aut canis extédit. 48. IN Declinationib'. In declinationib' didicim' ut declinationes sola sunt de hospitalitate. 49. DE Tempore diuisione. Progrediente nobis capitulatim fato quoddam est uniuersale: quoddam particulare & supat & una couertit particulare ab uniuersali. quo circa opus est astrologu' uniuersale iprimis fatu' considerare. iam didicimus ut in Italia no' quisq' inqt sorore admiserit at in aegypto capiut. & in aegypto uitae matris conubiū in pside aut no'. & aethiopes qdem nigri at scythae sunt albi. p'inde si incidat in indū ex stellae positione albu' corpus non dices q' no' contingat ut uniuersali fato conuertat. uelut in quolibet genethialogico substituit aliqd' uniuersale fatu': eodē mō sunt tēpora uniuersalia q' cunctis conueniāt hoībus qbus usq; quaq; aliqua hoībus efficiāt. sunt aetates. annis utiq; quattuor existentib' si conubialis figura contigerit no' dicemus no' conubio coniuncturi talē neq; nonaginta annoꝝ dixerimus infantē esse particulari tēpore hoc significante. uniuersale. n. mouet particulare & auertit. p'portionale dicemus qd' puer a puero spectat uel ut paruus ualde p'cabif uel a muliere amatū iri. sunt igit' uniuersalia tēpora septē aetate. hnt hoc mō. infans puer. adole. scens. iuuenis. uir. senex. decrepitu. habetq; p'portionē q'libet dicta aetas una sphaera ex 7. prima lunari. secūda mercuriali & cōsequenter alia aliis. ná fert q' uis aetatis cuiuslibet numinis insidētis ⊕ p'pria. Prima lunā secūda ☿ ita cetera eodē ordine & tēpus qd' libet aetatis definit a reuolutionis quolibet tpe p'ter ☿ & ♃ q' ad ānos usq;. 4. uel sub ipfam p'cedit aetate. mercurii aut ad. 14. usq; annos. uideturq; ♃ reuolutio una cū plenilunio p. 4. annos siqdem ☽ & plenilunio in eadē parte cōtigerit ad quattuor annos at ☿. 1. reuolutionis p'bemus ob eius duplicē naturā & partitionē ná cū nocturnis inuentus eis gaudet unde. 1. totius reuolutionis capit q' in qualibet specie. iam tibi de oībus dixit capitulis nec ullū ab ipso p'teribit. consequens aut & particulatim nō ut casus rule rit amplectemur ait de tēporibus: sed ut dixit prius differuit ut p'posita hnt ordine capitula ut si de conubio differam' dicamus & de tēpore in quo erit & si de possessiōe scribe mus de possessione tēpus & ex ordine de aliis capitulis. 50. ASSIMILE. Inueniunt nāq; assimilātia p'cepta apud indos & germanos sed nō eosdē colores iuenimus sed ut uniuersale factū indicet. 51. VNA iniectione. Vniuersale dicit tēpus minimeq; particulare nam in cunctis hoībus eadē sunt & eadē possunt. 52. PRIMo a nobis. Natura quidem nō est primū sed ultimū. 53. NEQUaquā iuxta suā reuolutionē cōtigit hoc. Nā qui post p'uentem illā aetate oēs ad ipsum referunt. 54. ET Igitur iuxta cōem. Cū dixerit de uniuersalib' temporib' & tempore dñis nunc loquit' de particularib' in qualibet genesi inspectis. neq; unū capit tēporis imperatorē sed plures nam quia nō contingit ut plurimū humanā naturā immixta habere bona uel mala: habeat plures aphetas necesse est. saepe enim in eodē tēpore cōtingit mœsticia & lucrū & ab eodē apheto cōtraria dicere nō possumus. sed ex alio & alio. opus est igit' aphetica loca quattuor quodam mō capere horoscopū. forte fortuna ☉ & ♃ & p'terea mediū caelū. nam horoscopus significat corporalia & hospiciū fors fortuna quae sunt fortuna. ☉ q' sunt dignitatis ♃ q' sunt aīa & conubialia. mediū uero caelū actiōes & amicitias & liberos. ita igitur aphetica loca capiemus at apheten neutiq; definitū quenq; ut in de tēporibus uitae didicimus. Sed primo queramus quis insederit in parte horoscopū faciēte aut mediū caelū tenēte: q' est iuxta figurā ut qñ radiū imittat. sin aut nō affuerit qsq; neq; figurat' assumemus q' sit pximus in partib' p'cedentib'. rursus aut p' corporis p'sentiā aut p' radiū illūq; dicem' apheten inde q' illū cōsequit'. in cōsequentib' partib' & nō in p'cedentib' atq; ita cōsequenter. secundū aut apheten & uelut una dñantē capiemus terminoꝝ dominū. a quib' incipit horoscopus aut mediū caelū. at tēpus glutinationis capiemus hoc mō partē horoscopū faciēte inferemus in clima capiēdo adharētia tēpora inde futurae stellae tēpora suscipiendo eodē mō inducendo. capiemus ascensoria rursus tēpora & excessum dicemus esse tēpus aphetis ad mediū caelū in recta ⊕ cūta eodē faciemus mō. sed age quae diximus exēpla faciamus clariora. p'ponatur talis quæpiā genesis ☉ ☽ partē. 1. at ☉ radiū p'cedentib' partib' imperat tēporib'. sed tempore aphetis non ab ipso: sed a centro capiemus ut nūc ♀ radiū misit. 6. parti ☿ aphetis ab. 19. parte horoscopi feci ♃ partē. 27. ♃ in ☽ partē. 26. ♃ ☽ 0.30. ☿ ☽ partē. 20. ♀ in ☽ partē. 6. ☿ ☽ partē. 9. horoscopus ☿ partē. 19. mediū caelū ☽ partē. 3. quia igit' neq; iuxta cor-

pus neq; iuxta figurā est in horoscopo pxime p'cedentē ♀. ea nāq; radiū mittet p' 6. partē. hoc in horoscopi p'cedentib' partib' & dñatur tēporib' a. 19. parte ad. 20. usque. at ab. 20. ☿ eandē suscipit. post ipsum ♃ post quē ♃. inde post. 30. partē. hoc etiā. 6. ☽ uel etiā ascensionē postq' iteꝝ ☿ inde ☿ & ♃ & ♃ perinde tēpus. age igitur & in canone tēporis quo pacto sit opus eiicere apponamus. Quia igit' in. 3. climate factū est illinc tēpora capiemus. 19. quidē partis tēpora. 35. 39. at ☽ partes. 20. tpa. 36. 28. in anno igit' dicemus ☿ tēpora suscepisse. at sumpta sunt ascēsiōes ipsi'. 26. partē. sunt aut. 47. & dicemus in. 6. annis ♃ glutinationē fore. eodē aut mō & i aliis dictae glutinationū capiemus. ita ē in medio caelo cōsiderabimus & hęc capiemus nō in climate sed in recta ⊕ & primo insidentē mediū caeli parti capiemus aut p' figurā radiū mittētē uel pxime p'cedentē. Qm' igit' mediū caelū p'posita geneleos est ☽ pars. 3. nullus aut institit neq; radiū p' Δ emisit. 27. parti ♃ ipm. 1. ☽ apheten putamus & aphetis tēporē uidelicet a. 3. parte ☽ facimus iuxta rectā sphaerae canonē iuxta prius expositū exēplū. p'mo. nui nāq; ut in ipsis partitionib'. qdā sunt uniuersaliora. qdā magis particularia & q' dicit qdē ipse de uniuersali. deest aut artificii magis particulariū inuentio. hoc igit' nunc cōmemorat & inqt: hocq; capitulū p'pmodū uult q' ante p'currere magis dñantiū dñantissimas aphetes uult qnq; eē q' a ☉ q' a ♃ q' ab horoscopo. q' a medio caelo q' a sorte fortuna nō. n. sicut i eo qd' de tpe uitae unū aliqū aphetē iudicauit. ita & hic. cāq; p' quā plures capit mūdānos dños i priore inspectione inueniat liberorū p'creatio ueluti porphyrius ait p'bus iure mediū caelū capit. hic. n. aīa p'meant ad pemptorias nō qñ sunt hic p'emptores. sed q' imansit in momēto & nō in eo qd' est de tpe uitae unū cepit pemptoriū: ita & hic. sed oēs stellas iuxta qualēcūq; figurā & rursus aliū dicebat modū ut illic q' le. si parū ascēdēs sit Δ neq; multū ascēdēs * sed differenter cūta cōparet in t'pib' p'p'riis inueniunt. aphetes nō usq; quaq; horoscopi cōtingit apheten uocaturq; t'p'is imperator & tertius q' terminoꝝ dñs q' etiā simul domicilii dñs cū tēporis iperatore dicit 55. DE Hypātetore. Cum dixerit de apheticis locis & aphetas nunc doctrinā tradit qua possit t'p' p'portionaliter inuenire hypātetoris. neq; est in cūctis eadē disciplina sed in horoscopo qdem & medio caelo eadē uel p' ascensoria tēpora q' per p'p'riū clima & per rectā ⊕ assumpta & reliquoꝝ per ad mediū caelū & subterraneū distātiā ex qua disces at iuxta eas q' a reliq; ut qdem capere opus sit q'ritatē in horoscopo & medio caelo iam didicisti. reliquū est ut tractet' ut opus sit & luminū iuenire tempa & sortis fortuna: necesse aut id aut in centris inuenire aut abesse a centris. sed si in horoscopo inueniat ad mittemus in climate ascensionē. sin aut in medio caelo similiter in recta ⊕. si in occidenti iuxta clima ascensionē ratiocinamur hoc est per 90. ascensionē demonstratū nā q' est q' quanto tempore ascendit tanto descendit. Si in subterraneo rursus in recta ⊕ eo mō quo & mediū caelum q' si in nullo inueniat centro necessario distātiā i horoscopo ad centrū inuenias siue ita cognitās ad ipsum centrū cōparationē facio quātitatē tempore inueniemus sciendum aut est q' si in sequentibus partibus centri fuerint aphetes & hypantetor ex excessu centrorū & hypantetoris multiplicationem horiarū tempore & horarum non ab excessu auferimus sed cōtra ex multiplicatione excessum eximimus sin aut fuerit in p'cedentibus unus: alter uero in consequentib' tum etiam multiplicationem & excessum unum faciendo. numerū hunc esse dicimus tempus glutinationis ut aut hoc manifesto dicamus in exemplo p'posita positionis quod dixim' exerceamus. Capietur ♃ & quia ipsa est in ♃ non est qdem in centro necesse est inuenire quot horas distet a sub terreno centro. sed non inueniemus tempore quātitatē hoc prius nō cognito in totū aut cum uelimus inuenire in quacūq; stella quot ab sit horas a sub terraneo aut medio caelo tum inferemus in rectā ⊕ stellae distātiā & stellae excessum & ascensionū excessum rescribemus. Inde porro inde temporis partem mediū caelū tenentem inducendo si sub terraneo fuerit ipsam stellae capiemus in climate horiaa tempora & ea iuxta excessum partiendo facta ex partitione tempora esse dicemus horoscopoꝝ ut insident rectae * in recta parte ☽ ascensoria tempora. 215. si uero ♃. 27. partes tempora uero. 307. igitur excessus ipsoꝝ. 52. sunt tēpora & dimidium. 15. ē 7. 1. ut sunt. 42. dicimus igitur abesse Da sub terraneo centro. 3. 1. horis inde rursus ca

piendo partem qua uolens continget hypantetor & excessus ad subterraneum faciēdo
 capiemus horiæa tempora iterum in dimetiente & multiplicando horas quibus abest
 a subterraneo ad horiæa tempora glutinationis auferemus excessum subterranei &
 partis ut Δ in improprio M . 27. partes ponatur at X in II parte. 9. capiatur igitur. 19.
 pars horoscopi. 56. QVOT partes ascensoriæ in recta H ascensiones igitur huius in
 recta H sunt. 187. sunt autem etiam subterranei ascensiones. 215. at excessus ipsorum ē.
 72. excedit. 19. pars. 3. partibus subterranei temporis. 72. sunt autem V horiæa tempora
 15. 45. ipsius. 19. partis V horarum. 3. $\frac{1}{2}$. si igitur horas multiplicemus D in horiæa tem
 pora habebimus. 52. Sin hæc tempora ab excessu capiamus. 72. relinquetur nobis. 18. di
 cemus ergo in. 18. annis copulatam iri D Δ cæterum capiatur O quo norimus etiam
 duobus existentibus quomodo opus sit in præcedētibus centri facere partemur aphe
 ten & anharēten. quia igitur in X unius partis ponit quærēdū prius est quot horas ab
 fuit a subterraneo centro O . capiatur itaq; in recta H per hanc ipsius O parte. $\frac{1}{2}$. huius
 ascensoria cōmunis est. 18. sunt autem subterranei ascensiones. 215. excessus. 34. horæ tēpo
 rum. 1. partis M climatis tertii ponatur. 12. 30. partimur p excessum & inuenimus horas.
 2. $\frac{1}{4}$. 6. $\frac{1}{2}$. fere ac totidem horas dicimus O a subterraneo abesse centro. Capiamus
 igitur sola horiæa tempora in O capiemus. 20. O partem uel quam etiam cōtingat. 1.
 pars X ubi etiam ponitur O huius igitur ascētio est. 20. excessus igitur ad sub terra cē
 trum erunt. 4. horiæa tempora X . 20. parti. 12. multiplico. 2. $\frac{1}{4}$. 6. $\frac{1}{2}$. horas quibus O
 abest & habeo. 35. ex his. 35. aufero excessum subterranei. 14. contra prius dictis & relin
 quuntur. 21. tum igitur dicemus post annos. 21. occursum O . cæterum H ipm con
 tingat capiatur igitur quæ per O ascensio. excessus. 23. ad subterraneum & horiæa tem
 pora. 17. partis M . 13. 42. quæ ipsorum collectio multiplicacionis tempora. 16. apponit &
 excessum temporum. 23. & ait in. 49. temporibus fore occursum V cum O per corpus
 ascensionum uel descensionum. nam si inueniantur in horoscopo ascēiones ipsius ho
 roscoopi capiemus inclimate. at in occasu ascensiones cæli medietatū. medium cælū ait
 subterraneū & in recta H capiemus & in uitæ tēporibus. hæc oīa nos euidentia cā scri
 bere ipulsi sumus q̄ in eo qd̄ de uita aperte nos docuit. 57. DE ANNIS & q̄ cōtingat
 apotelesma. Qm̄ scire uult in hoc anno euentus apotelesma ppetuale docuit ut scire q̄
 as nūc te docere uult quo pacto scitu possibilis annus & ps. Cū. n. annus figurat̄ sit ad aphe
 ten & ipressio stellæ bonæ in bonū locū. tū inqt & in illo āno sequit̄ apotelesma. at mē
 sis de mense i primis cū in simillimis fiat signis. rursus ad apheetē sumptis ipsis. scire por
 ro expedit ut est in quolibet apheetis annū capere ppria ab horoscopo ppria a D & O
 & sorte fortunæ uel medio cælo & menses itidē. Si. n. de possessione. q̄ro & apheetim a
 sorte fortunæ capiamus & occursum ad ipm & annū ab ipso & mēsem & dies. annū igit̄
 ab ipso eiciendo. singulis signis annū unū dabimus at mēsem eiciēdo nō amplius. 30.
 dies q̄tū & mēsis est dabimus horas cuiuslibet signi sed. 18. neq; n. aliqd cōtinget. nā si
 30. dies mēsem cōputemus duodecim oēs erunt & in duodecim incident signa & non
 unde in cœpit & cōtingit primū mēsem secūdi anni nō icipere a principio anni aliūde
 & ante ipm desit ut qd̄ dicā V si obtigerit annus. igit̄ & mēsis ex V apheetim sumet. 30.
 igit̄ diebus in singulis signis cōputatis. X terminabit incipiet igit̄ & secūdam annū in
 X mensis nō ex Tauro sed ex V in X nāq; desit. si etiam ex X unde annus incepit di
 cat quispiā debere mēsem incipere. audiet ut etiam ita absurdum aliquid appareat. erit
 plane intercedens signum desinentis mensis & incipientis & dies propemodum mensi
 bus distribuit nam ipsi quoq; incipiunt unde mēsis exorsus est & prorsus oīa unū & idē
 habuit principiū hæc dicēs. adducit uniuersalia pronounciata significantia nobis ad co
 gnoscendū tēpus prælagii. inquit igitur oportere custodiri ingressus proprie tēporum
 nā H stella conficit in perpetuū cūcta ut ingrediēs in eūdē apheeticū locū uel hypāteto
 ris intensionē facit uniuersaliū tēporis actionem & firmā fidē nobis præbet. at Z in an
 num ingressa uel figurata intensionem facit actionis. & tum præcipue dicere opus est
 apotelesmatis actionē at X & D & O ad mēses capiunt & coitus D ad diurnos motus
 ut si significat Z ad uniuersalē uenire tps iperatore at ad annū pmutēs ordinē ibecil
 lum & obscurū inuenies ingressum. p̄terea sciendū ut uniuersales tēporis dñatores perfe
 ctionem

ctionem apotelesmati gratificant. at ingressus & intensiones fiunt. sunt aut uniuersales
 tempore dñatores tres. apheetes & hypantetor. & termini iperator qualitatemq; cogno
 ueris ex naturali pprio modo stellæ. nam ut iam didicisti benefici benefacere agnati
 sunt. sicut malefici cōtra a quolibet apheeticoꝝ locoꝝ. nec oportet ab uno ipsoꝝ annū
 fieri & annū a D uel a fortunæ sorte & a medio cælo ordiente ex hoc in quo est aphe
 tes & confecto signo. cum igit̄ inquit desieris in signum quesiti anni tū opus est te do
 micilii dñm signi illius querere. ille enim est dñs anni. manifestū aut q̄ p̄phetes quidē
 existens & orientalis & bene affectus cooperabit apotelesmatis orientalibus. & illo an
 no dicemus fore actionem. Sin aut etiam apheetes & cōbustus impediens constituet: &
 aut omnino impedit eius actionē aut ipsam efficiet obscuriorē: dieꝝ diuisionē iuxta
 lunæ motū conficiet. ipsa si qdem frequentissime binos pluresue uel pauciores dies fa
 cit ad tempore loca: nec simpliciter capiendi sunt ingressus & in quolibet ut te docet
 scribens ubi capiendus sit. & stella ingressus summenda. opus est namq; ipsum esse in
 loco ubi sunt tempora. qualis demum is fuerit. nempe signum i quo sit glutinatio hy
 pantetoris ad apheetem. ueluti in p̄tus exposita genesi II . ponitur X partium. 19. X aut
 horoscopus. glutinatio igitur est X ad horoscopus cū fieri debeat occursum si sub in
 gressus fiat in II circiter. 19. partem tum maxime erit apotelesmatis ad ea quæ sunt diur
 nalium cū enim inuenieris D in signo dierum ingressam tū maxime dicas fore expecta
 tum ut opus est prius scire uniuersalia tempora ex apheetibus inde annū & mēsem &
 dies ut quodlibet dictoꝝ inueniendum est iam satis didicisti: nam uniuersale uult tibi
 memoriæ. unde temporum pprietas unde ipsa qualitas qua bonum malumq; cogno
 scimus. speciem igitur discamus ex apheetis loco. nam mediū cælum significat agibilia
 horoscopus autem hospitalitates & corporalia. quilibet enim locus naturalem quan
 dam habet ppriam uersionem: iamq; dictum. tempus autem ex intermedio interuallo
 apheetæ & hypantetoris. at bonum uel malum a naturali proprietate temporarii imper
 atoris cōplexionis ubi naturalem apheetæ & hypantetoris remisceas pprietatem. inue
 nias a mixtione absolutā complexionem aduersus imperitatē. Considerandū uero &
 quomodo familiaritatem habent stellæ ad loca utrum familiares & in ipsis gaudeant
 uel contra patiantur. hæc nāq; beneficæ & maleficæ potestatis sit causa. 58. AD CAV
 sales locos. Causales nominauit apheeticos locos quibus opus est annū figurari iuxta
 II uel O naturalis & temperatæ. naturalis quidem qua dictum beneficum constat. tem
 peratæ uero ad ut ita dicam assiticiā & aduenticiā potestatem iuxta genesim habitudi
 ne ut si factiosus ē in genesi aut in sua ē domo aut in sua exaltatione aut in Δ aut in bo
 no loco aut in genesi est erga imperio habitū locum. quomodo erga apheeticum locū
 hypantetor. Considerare prius oportet num familiariter erga ipsum habeat an contra
 hoc est aut est alicuius factionis apheetæ locus aut ipsius hypantetoris & an quempiam
 ad ipsum simpliciter habeat rationem domicilii dñm uel repugnantiam. quid enim q̄
 in sua est humilitate aut sibi ipse aduersat̄ aut etiā sua domo aduersus causales ubi etiā
 annus apheeticum quadratum faciat uel dimetiatur & mensis. in his siquidē perfectio cō
 uenit apotelesmatis iuxta ingressus ut ingressus quadratefcit aut dimetiatur apheeticū
 locum & lunæ fulxionem ubi D O aut plenilunium aut diuidua in aliquo quadratoꝝ
 signorum propemodum ut aliis fit. nam consone habentes ad disposita loca a princi
 pio in genesi & iuxta ingressus. 59. DE EO quod. qualia sunt bona & qualia mala:
 Dixit tibi in totum in qualibus te oporteat figuris discernere honestum & malum nūc
 peculiariter ait qualia bona & qualia mala ubi apheetes & hypantetor in primis a princi
 pio & in genesi potentiores & ualidiores inueniant ut rationem habeant multā in po
 sitione. nam si imbecilli fuerint iuxta fixationem & in tempore imperiis imbecilli perma
 nent. Sin autem in consone & ad monitionem. non ipsas per se coniciunt figuras: sed
 stellæ non bene positas. figuræ igitur & ualidæ sunt & potestatem habent in ipsis inue
 tis. siue in ipsis sunt positæ: siue in bonis ipsoꝝ extendunt actionem. quo circa nō dixit
 in consone figuræ sed intulit ad monitionem ubi solius intensionis fiat figura nec qua
 litatis. 60. ET SI QVIdem sunt iidem. Vult memorare tibi quæ sint de men
 sura sclicitatis uel infelicitatis nam quia docuit quomodo te scire oporteat utrum

bonum uel non bonum erit & simpliciter qualitatem apotelesmatis nunc uult tibi memorare per quae possis cognoscere utrum in temperans sit uel qualitas necne cū inquit temporis imperatores inueniantur & aduenientes & domicilii dominatū aphesis per auersionē hñtes tū extrema erūt apotelesmata. cū autē qđā affuerint qđā uero abfuerint tum medietas quaedam erit: atq; symmetria quam cōmensurabilitatem quiddā dixere. 61. PER omnia simul infeliciter agunt. Hoc theorema consequit quae a principio dicta sunt. qñquidē principio eius capituli qđ est de tēporis diuisione id demonstrauit. ut oporteat apheten unū capere sed plures. cōtingit enim aliquē trīstari & adiuuari. cū tingit etiā uel simul tristemur & simul undiq; oblectemur. nūc ut aliquo instante & in terrogāte qđ facere oporteat. praeterea dicit cum apheta simul oēs iueniant in uno & eodem signo: uel qñ indifferentibus inuenti glutinationes fecerint similiter etiā erga stellas inueniunt una oēs cum in horoscopo ☉ & ☽ inuenta fuerit. tum nāq; etiā fors fortunae inueniat & illic inuenit. Ptolemaeus itaq; hoc solū scribens denuntiatū cōplet quartū apotelesmaticū librū. hoc autē pñuntiatū iam saepe scripsit. nā quia possibile nō est perito scribere particularia necesse est auditorē principia & uniuersalia capientē reliqua indagare rege sequēdo partes. hoc igitur sciens exhortat ubiq; ne aliquo pacto imperfecte scribere uideat ob inuidiā sed ob rei usum magis particularia cōtulerit capitula. 62. DE TEMPORE diuisionis. De uita tēporibus oratio absoluta est ex apheticis & apheticis locis. sunt quidē apheta ☉ & ☽ & ☽☉ & fors fortunae & plenilunium & horoscopus: aphetica uero loca q̄ttuor cētra & ascēsiōes mediū celi. opus est igitē eē apheete & in aphetico loco & spectari a domicilii dño ut domoꝝ dño aut termini aut exaltatiōe aut triquetra figura: nā nisi inspiciat nō erit apheetes. opus autē ē primū pemptoniū lumen exquirere ut si fuerit genesis diurna solē. si nocturna ☽. ac si fuerit pemptonis lumen in aphetico loco & inspiciat ab aliquo iam dictoꝝ quattuor ipso utemur. Qđ si nō fuerit aliud lumīare cōsiderabimus ut ☉ quidē nō existente lunā at ☽ nō existente solē. qđ si luminariū neuter fuerit apheetes ad sortē fortunae cōuertemur. si nō sortē fortunae ad factū ☽☉ uel pleniluniū. coitiua nāq; exñte genesi ad coitū. uerū pleniluniaca ad pleniluniū qđ si neutrum istoꝝ apheetis admiserit ad horoscopū postremo ueniamus qui etiam est apheetes: & apheticus locus. cum ergo apheten inuenierimus. cōsideremus radios quos emittūt ipsi stellae p figurā aut p corpus & deābulatū ab ascēsiōe signi capiēdo & diuidēdo in .30. partes signi p clima ubi genitū fuerit & uniuersalē quīdem apheeten cuius est deābulatū dicemus particularē uero terminoꝝ dñm. 63. EXEMPLUM eius qđ est de tēpore uita. In eo qđ habitū est de uita tēporibꝝ nō simpliciter capere oportet ante latas qñq; partes & sup illatas ascēsu. 25. partes frequēter enim nō inueniunt: 30. partes p̄ficientes dodecatemoriū. Capere igitur oportet distantiā partiū a mediū celi tenēte ad horoscopū usq; & querere utriū desint ad .6. partes an sup̄sint. & si desint opus ē querere quota parte .90. partiū desint & si redūdent quota parte superfluant & capiēdo qñq; partes ut ad oriētē auferēdo ipsoꝝ multipartiū qđ pollostemoriō græci uocāt qđ inuenimus deficiēs aut etiā addēdo cū sup̄fuerit ab examinata mediū celi tenēte parte ut ad horoscopū & post institutū deinceps capiēdo bonae fortunae partes. 30. auferēdo ab ipsis quantitatē deficientē hoc est apponēdo si qđ redūdet & iteꝝ annumerādo ab occiduo cētro retrorsum ad partes ad mediū celi usq; & cōsiderare nū deficiāt an superfluāt & pollostemoriū inuenientes rursus absistere. 5. partes ut ad occasum auferēdo uel addēdo atq; ita .9. locū faciēdo ueluti exēpli causa. Sit quēpiam habere horoscopū ☽ partes. 25. at mediū celi ☽ partes. 5. annuero igit a .5. partibus ☽ ad .25. usq; partes ☽ & habeo partes .80. habeo enī .25. partes ☽ & ☽ .30. & ☽ .25. igit desunt partes .10. qđ est ipsoꝝ .8. nonū capiēdo igit dimidiū signi hoc est partes. 25. aufero ex ipsis .9. ipsius mediū celi qđ deficiebat nonagesimae parti. at est unū .1. igitur relinquit .13. .1. has partes quae sunt .13. .1. ab .5. partibus ☽ dimitto ut ad ortus hoc est ad horoscopū sūtq; partes .18. .1. hoc est .18. & scrupula .20. & iteꝝ .30. partiū bonae fortunae aufero .9. eaq; quae mediū celi qđ est 3. .1. dimitto ab .18. partibus ☽ .24. .1. partes & cadit ad qntā partē ☽ atq; ita inueniemus bonā fortunā ut græci loquunt agathodæmona at .9. locū deū ab illis appellatū. proinde numerādo rursus ab occasu ad medium

ad mediū usq; celi ab .25. parte ☽ ad .5. partes usq; ☽ inuenimus partes .100. habemus nāq; ☽ partes. 5. & ☽ partes. 30. & ☽ partes. 30. & ☽ partes. 30. & ☽ partes. 5. quae sūt partes .100. atq; iteꝝ ipsa superfluūt decē partes ipsaq; .6. partiū. itaq; iteꝝ capiēdo .15. partes addo ipsis .9. ipsaq; partē quae est una bina tertia & ab .5. parte ☽ est .17. pars eius. deuenio ad .9. locū & appono .9. ipsaq; .30. partiū hoc est .3. .1. & ab .13. partibus .30. numeras puenio ad .16. partē ☽ in tempoꝝ distributione hāc aut opus est cognoscere i medio celi & horoscopo. hāc doctrina inuentionis ipsoꝝ facilis & directū p̄clius quia cētrum est apheetes. cui opus sit an ne terrae quia horoscopi inferēdo horoscopi partē & q̄ hyantetoris ad suū clima & excessum ascensoriū tempoꝝ describendo totidē tempoꝝ dicemus esse tempora glutinationis seu adhærentiæ. at mediū celi eadē faciemus in eandē sphaerā inducēdo partē celi mediū & sideris partē epicratoris in quā. at quia ☉ & ☽ & centri fortunae neutiq; simplicior ipsoꝝ est indagatio. nam necesse est aut in centris esse aut nō in centris. ac si inueniant in centris eadem utemur disciplina qua & in horoscopo & in medio celi. nā & in occasu & in subterraneo inueniri eundē cū dimentibus locis indagat. demonstratū nāq; q̄ quoto tēpore ascēdit tāto etiā descendat & sub terraneū p rectā sphaerā inuenimus. Qđ si in locis q̄ post centra sunt inspiciat tum oportet considerare utriū apheetes & hyantetor in eisdē sit locis ut in cōsequentibus aut in antecedentibus aut in locis differētibꝝ hoc est aphetico loco. Vbi in cōsequentibus fuerit locis unus. alter aut in p̄cedentibus aut cōtra. non .n. eadē est disciplina. at cōe in oibus est p̄ceptū inueniēdo quotas horas distet a medio celi apheetes. Capiēda aut pars apheetae & adducēda in clima aut in rectā sphaerā & capiēda ascēsiōes & excessus ipsoꝝ describēdus rursus inducēdo partē sideris capimus nō ascēsiōes sed horiæa tpa illius climatis q̄ partiū. circa descriptum ascensionū excessum ex partiūe facta numerū dicem⁹ esse horas qbus absistit apheetes a centro scire aut oportet q̄ si stella inueniat in sub terraneo centro p̄pius accedēs nō ad eandē inferemus partē in eā q̄ horae sed ea q̄ sit p̄ .99. Ita igit in cunctis inuentis horis p apheeten. Capiendo iteꝝ ipsius hyp̄toretoris partē cōsideramus eius ascēsiōes & cētri excessumq; similiter describēdo. ut et in apheete faciebamus. secūdo loco inferamus hyp̄toretoris si p̄pius accesserit medio celi. Si uero minus p̄ .99. & capiēdo horiæa tpa horas multiplicamus unūq; faciēdo ex multiplicatione numeꝝ si in cōsequentibus centri fuerint utriq; horiæoꝝ tēpoꝝ multiplicationē auferendo excessum ascensionū q̄ inuentus fuerit p hyantetore relitū habebimus tēpus glutinationis seu adhærentiæ sin in p̄cedentibus centroꝝ utriq; fuerint contrariū faciemus excessum a multiplicatione horaeoꝝ tēpoꝝ auferemus in p̄cedentibus excessus numeꝝ & multiplicationis factū dicemus esse tēpus glutinatiōis adhærentiæ nīsq;. Hic finis est expositionis Ptolemaicorum apotelesmatum.

VOniam frequēter contingit horoscopi ad mediū celi distantiā non p .4. si q̄ gna fieri sed p .5. & p .3. ut ambigendū sit nobis i quo loco q̄libet sit stella: loca discernere oportet hoc pacto inducendo horoscopū facientē & mediū celi tenentē partē signiferi in eū qui rectā sphaerā canonē capiēdo adhærentes ipsi ascensionē & quia dictū est a Ptolemaeo ualere centra a quinq; p̄actis partibus auferendo ab ascensionū partibus quinq; & hærentes sumptis ascensionibus signoꝝ capiēdo partes habebimus principiū horoscopi & mediū celi inde differentiae taliū ascensionum tertio capiēdo & auferendo ex adhærentibus principio horoscopi ascensionibus & in eundē inducēdo rectā sphaerā. scribemus etiā adherentē ipsis signiferi partē capiēdo habebimus .12. loci principiū idē in reliquis centris faciēdo ex eo qđ infertur ex ablatione ascensionū rectae sphaeræ capitulo .16. oīm cētroꝝ habebim⁹ primordia.

IMPRESSUM Venetiis ære Eruditi Viri Marci Firmani In officina Simonis Biuilae quae Illustrissimo Principe Domino Leonardo Lauredano Rem publicam moderante. Anno Domini. Milesimo quingentesimo secundo. Die tertio mensis Nouembris.

A B C D E F G Omnes sunt terni praeter G qui est duernus.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

Faint, mostly illegible text in the upper half of the left page, appearing to be a commentary or preface.

Second block of faint, illegible text in the middle section of the left page.

Third block of faint, illegible text in the lower section of the left page.

A B C D E C O m m e n t a r i u s q u e s t i o n u m
CVM GRANA ET PRINIBIO

Main body of faint, illegible text on the right page, likely the commentary or treatise itself.

IOANNES Petrus Valla Magnifico Victori Pisano
Veneto optimati patricio Salutem Dicit æternam.

Mecum aliquãdiu reputanti Doctissime Victor Pisane quid nam demum: meæ erga te
obseruantia pignus: exhibere possem: unde animum meum ob tua de me iugiter
benemerita singularemque doctrinam tuam tibi deuinctum esse cognosceres: succur-
rere patris in Marcitullii partitiones ad filium commentaria: utilitatis non contem-
nendæ: quæ tuo nomini destinando id præstare pollicerentur. Tum quod præceptoris
tui amantissimi essent: in quibus animum tuum morte ipsius proxima exulceratum
& iuectum mœrorem si non penitus leuare. saltem quies reddere leniorem: te a mo-
ribundis cogitationibus ad imortales rerum scientia reuocando. Tum quia autoris
eminentissimi ciceronis a quo & iam persuasum omnibus est: ipse totus pendes: quæ
ut par est tã quæ humano generi datum numen suspicis: admittis: sequeris & præceptis
eius pares ac obtemperas. Hinc dicendi arte excellis opulentæ quãdam ciceronianæ
facundia præferens imaginem. Hinc debitis quoque tuæ doctrinæ decoraris magi-
stratibus: ut in hac tua iustissima ciuitate nunquam fere ab officio uel publico magistra-
tuum: uel priuato amicorum plane tibi cessare liceat: ita in ea insignibus uirtuti-
bus cunctis te spectantibus ad omnem æquitatem offers affabilem: iustum piûque: quo Ve-
netis ipsis in tã inclyto senatu nihil benignius: nihil humanius: nihil itegrius esse uspiã
prædicatur. Possem certe hic plures mentis tuæ cultus celeberrimos multis laudi-
bus efferre: quibus supersedeo: ne dum pluribus tecum agam subblandiri tibi alij
quibus uidear quandoquidem te eum esse cognoui: qui malis re ipsa in conscientia
tuæ penetralibus esse quæ dici bonus. Cæterum pulcherrimæ esse facultatis nobilita-
tem ad gratiam utriusque autoris conciliandam memorare conuiterer. nisi te quæ me-
ditatissime cuncta de ipsa tenere sciam: & amborum cineres uenerari ne dum con-
ciliatos habere. Quæ igitur ad te dedimus commentaria inspicio non enim admo-
dum multis litteris continentur ut possint plurimum occupata tua tempora longiore
sermone distinere: quod cum facies nostri memineris scio. Vale & nos amore psequere.

COMMENT.

GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLARISSIMI IN CICE-
RONIS PARTITIONES COMMENTARIA.

ARCVS TVLLIUS Latini eloquii specimẽ in signe partitionum ad
Ciceronem filium opusculũ scripsit iam natu grandior quo suam de
rhetorica facultate nobis aperiret sententiam. Siquidẽ rhetorica uolu-
mina admodum scripsisse adolescentem: tam ipse ad fratrem: quæ Quinti-
lianus in oratoriis institutionibus memoria prodiderunt. De inuen-
tione quidem: ut ipse in secundo eiusdem operis ostendit uolumine Ari-
stotelem & græcos alios secutus autores. Ad Herennium uero suum
uelut ipse attestatur præceptorem. ut mihi non uideantur audiendi: qui ad Herennium
libros negent esse Marci tullii cassa nuce inaniores adducendo rationes: quasi eadem ali-
quando dici a pluribus autoribus non possint & quasi id nusquam inueniatur: quod frequẽ-
tissimum est stilum eundem non esse ciceronis ubique. Quid mirum cum ipse ab Apollo-
nio rhodio se in dicendo ita rediisse instructum noua quadam dicendi forma dicat: ut
a priore dicendi more mutatus iam alius esset: ut etiam diuus dicat Hieronymus ipsam
in quæ Marcum Tullium in xenophontis interpretatione non iam aureo illo suo eloquẽ-
tia genere nitescere: sed adeo scabris turbulentisque retardari obiicibus: ut quæ interpretata
nesciat a cicerone dicta non credant: nec mirum. Erat enim tum adolescens cum tam oe-
conomicos quæ rhetoricos libros scripsit: ut ipse fateatur rhetoricos adolescenti sibi excidit
se planeque subrusticos uocet. Cumque desint ad comprobandum ciceronis non esse ratio-
nes citant Laurentii Vallæ testimonium quod nusquam est ut circumspectum planeque
prudentissimum uirum leuissimum uideri uelint quippe qui ubique testimonia ex eo
ciceronis citat libro ciceroni ipsum semper attribuendo. Quam ridicule deinde aiunt
indicem spectari non oportere. quisnam quæso improbarit a ciceronis tempore propa-
gatum per tot manus uirorum doctissimorum ad nostra usque tempora sincerissime per-
uenisse. Quis adulterinum esse titulum arguat: aut quo modo. Quis inuertit: aut cur: aut
quæ proferat si possint. si nequeunt sileat peruicaces. Contra uero antiquissimi clarissimi-
que eloquentia autores ciceroni semper abacta omni dubitatione id opus deputant. Si ue-
ro quæ maxime dici possit ridicule aiunt eorum tollendam autoritatem. Cum ipsi falsa laurẽ-
tium nitatur autoritate. Antiquissimorum eorundemque præstantissimorum auferri hi iu-
bet autoritatem. satis imperiose si nacti sint qui obediant & peruertant eorum imperio quæ
rectissime ab aliis posita sint. At non sunt tanti. Aiunt porro quod in quæstione sit id ratum
haberi non oportere. quis est quæso antiquorum qui hoc faciat ambiguum nisi isti pau-
culi modo neoterici parum prospicientes rentur ambiguum. His ergo: quo modo non
sit certi autoris liber probandum est quando id addubitet. Aiunt etiam ideo ciceronis
non uideri quod Quintilianus id opus nusquam nominarit: quæ id acute. Nemo certe nega-
uerit multos esse ciceronis libros quorum nullam prorsus facit mentionem Quintilianus.
Quid nisi quasi uero hanc sibi Quintilianus suscepit prouintiam ciceronianos libros
nominandi: quos ergo non nominauit asciticios adulterinosque dicamus. Cum præterea
in eodem libro Terentia uxoris suæ meminerit: aiunt acute sane ideo non uideri cice-
ronis quod antequam uxorem duceret rhetoricos illos scripsisse libros necesse fuerit quasi
ariolos habeamus: qui sine testimonio ullo præterita tã bene noscitarit ut necesse putet
hos libros editos antequam duceret uxorem: quæ si ciceronis non sunt quid hæc dicere at-
tinet. Aiunt præterea in libro de oratore ad herennium libros damnatos sua iam: non am-
plius aliena innixi autoritate. Alios libros dici: non illos. nec rationem uel rationis umbellam præ-
ferunt. At non eadem præcipit quæ in aliis: quasi uero multis modis eadem præcipere non so-
leat Cicero. aliter in libris de oratore: aliter in topicis. In partitionibus aliter. Et quonia
Hermetis meminit præceptoris Cicero aiunt opus uideri non oportere ciceronis quod eius
nominis nemo ciceronis tempore fuerit. quasi uero isti pythagorei euphorbii ritu ab
eo tempore iteratam generationem ad nos uitium more propagarit non alia certe de cau-
sa nisi ut id modo indicaret ad Herennium libros rhetoricos Ciceroni falso deputatos: qui
tam audaculi ausint asserere nullum fuisse tum hermetem. Sane Aulus Gellius in. xii. no-
tium atticarum ait se non comperisse quæquam ante Augusti imperium eorum qui itegre
a ii

locuti sunt dixisse barbarissimum. Idem quoque in quinto neminem aut latinum aut graecum: eorum qui facundi haberentur dixisse barbarissimum: aut solocissimum. si uerum sit quod Aulus Gellius inquit dici profecto potuit: ideo etiam Cicerone eos libros sub rusticos appellasse. Verum ut in hoc ita plerisque aliis in locis Aulus Gellius hallucinatus est: siquidem elegantissimi auctores graeci tam barbarissimum quam solocissimum dixisse facillime arguuntur: ut Aristoteles: & Dionysius halicarnasensis: ita alii. Cumque ut Strabo docet id a graecis confictum sit uerbum: usque sint ante Augustum plerique insignis doctrinae elegantiaeque auctores. Cur tandem eis latini non utentur uerbis? ac si post Ciceronem idoneum uerbum: quo uteremur existimatum a clarissimis est auctoribus: cur non uisus se semper existimabitur. & quoniam Laurentii Vallae mentiuntur auctoritatem: proferam ipse quid Laurentius dicat in pogium: Verba certe quae Auli Gellii proferunt: nec enim iterandi ea locus est neque attinet. statim subiungit immo in utraque lingua Aule Gellii perbissime. nam & graece Aristoteles tum atticus: tum elegans scriptor: eo utitur in libris elenchorum: et de arte poetica: & eum ac ceteros imitati sunt. cum alii tum Cicero atque Quintilianus. haec ita Laurentius. Quis hoc ergo opus ciceronis esse potest ambigere? Cum incorruptissimus ad nostra usque tempora eius operis titulus ad nos perueuerit. Cum Marcellus & Seruius & Priscianus & Diuus Hieronymus & Diuus Augustinus ciceronis id opus esse confirmant: etiam ex eo citando testimonia. Cum ipsemet familiari ut fieri solet uxoris utatur exemplo: cum in aliorum rhetoricorum secundi libri parte extrema reliqua rhetorices praecipua se deinceps dicturum polliceatur. neque eis quicquam libris addiderit. nam de oratore libri strictim Antonii: & Crassi de oratore continent sententiam. partitiones aliam rhetoricorum praecipuorum faciem. quis ergo potuit ambigere mentis compos quin ad herennium scribens omnem rhetoricam praecipuam tradere uoluerit. Ait subinde Cicero cum biennium uersatus esset in causis: eiusque nomen in foro celebratum se adulescentem athenas concessisse: & philosophiae studium a prima cultum adolescentia nunquam intermissum: & semper auctum: quod conuenit cum eius operis prohemio ad Herennium: qui Herennius an is fuerit: cuius meminit Propertius aliusue mihi curae non est quaerere. Velut is: cuius pro Celio meminit inquit Animaduerti eum Iudices audiri a uobis meum familiarem. L. Herennium patente. in quo etsi magna ex parte ingenio eius: & dicendi genere quodam tenebamini & quae sequuntur. Cur inquam hic esse herennius non possit. At inquit hunc non legeramus locum. non ergo tam praecipites ad id asserendum esse debuerunt non fuisse quem herennium: qui tam familiaris esset ciceronis. Et perinde cum a praecipuorum: ut aliis: ita hermete dicendi praecipua haussisset: ea in libros regessisset ad herennium: quod uisus est annotasse Quintilianus. sunt enim inquit uelut regesta in hos commentarios: quos adolescens deduxerat schola & si qua in his culpa: tradentis est. siquidem de aliis id intelligi rhetoricis qui potest? Cum in secundo eius operis uolumine quos graecos sit securus antiquos auctores dicat. Denique ne in re apertissima diutius commoremur. si Cicero non scripsit: alius ergo quicumque fuit post ciceronem scripsit necesse est. si Quintilianus: si alios audiamus auctores. si id. quid est ergo quod stupidi isti non uident in quarto uolumine eiusdem operis prohemio dixisse cum probat suis sibi utendum exemplis: potiusque exemplis a Catone. a Gracchis. a Lelio. a Scipione. galba: Porcina: Crasso: Antonio: nec ciceronis ulla facta mentione: si cicerone non est. Unde queso magisque a cicerone exempla petere oportuit: aut quis ei rei magis potuit suffragari. quis potior? quis dicendi rationis accuratior locupletiorque adduci potuit? Ait namque de se ipse. nulla est enim ullo in genere laus oratoris: cuius in nostris orationibus non sit aliqua si non perfectio: at conatus tamen: atque adumbratio. quod ridiculum sit putare: ceteros eum quicquid sit multo inferiores nominare. unum uero omittere Ciceronem: non Hortensium Ciceronis etiam aemulum: philippum uel post Ciceronem quempiam alium. facessant ergo istorum praestigiae: quisquiliae: ne in mentes rudium repant doceantque non scientiam sed uecordiam: & imperitia teneras adhuc mentes imbuant. proinde haec satis. nos id procuremus: ut in hoc opere quicquid minus obuium sit id aperiamus: ne utilissimum capeffenda eloquentiae librum in situ iacere permittamus & aliquando ad oratoriam facultatem aspirantibus innotescat. Cicero filius patrem itaque percuncta

tus inquit. **STUDEO MI Pater** latine audire ea: quae mihi de ratione dicendi graece tradidisti. His uerbis docet nos patrem Marcum Tullium filium Ciceronem graece percunctatum quaecumque latine percunctaturus. **SIMODO** tibi otium est & si uis. Magnam filii ostendit modestiam: qui otium pariterque uoluntatem patris cupit adesse. **QVONIAM** aliquando mihi romam exeundi potestas data est. Hinc colligitur non in urbe roma haec scripta esse: ac forte in uilla dum eo animi mulcedi causa concessisset. **OMNIS DOCTRINA** dicendi. Quam uoce graeca rhetoricam appellamus. **CEDO QVAS?** Hoc uerbo cedo tam in dicendi quam in dandi significatione usurpatur: cuius pluralis numerum Terentius ceteri patri meo posuit. **INVENIENDA SVNT & collocanda.** Quae partes sunt binae rhetorices inuentio ac dispositio: sed dispositionem utcumque tam elocutioni: quam inuentioni deputetur. Ait tamen peculiariter inuentioni deputandam: ut elocutioni pronuntiationem: quam in uocem: motum: aulum & omnem diuidit distinctionem nempe corporis motum: ut inuentionis: dispositionis elocutionis: pronuntiationis: custodem & quasi thesaurum memoriam esse det intelligi. **QVATTVOR.** Non ita in ceteris preceptionibus rhetoricis. Plures namque orationis partes esse alibi uoluit. At hic ex sua alibi ex aliena id pronuntiat sententia. **DVAE VALENT** ad rem docendam. Narratio & confirmatio. Ideo areopagita ut Trophonius ait has solas admirabant ad quos cum orator accedebat causam dicturus pro foribus precone exordio: atque peroratione uteretur prescribat inquit $\mu\upsilon\ \tau\omicron\pi\omicron\iota\ \mu\iota\ \alpha\epsilon\omicron\upsilon\ \mu\upsilon\lambda\epsilon\ \epsilon\ \mu\mu\iota\ \lambda\epsilon\ \xi\epsilon$. Nempe quo ois a iudicibus abesset affectus. **INFINITAM.** Quam graeci thesin. nostri tum infinitam quaestionem: tum propositum: tum consultationem uocant. **ET DEFINITAM:** Quam Graeci hypothesin. Nos modo controuersiam modo causam nominamus. **QVONIAM** igitur inuenire. Distributa omni ratione dicendi in partes tres primam primo sibi diuidendam tractandamque ducit: & quia eius partes inuentio antecedit: praeposendum ceteris recte iudicat inuentionem: quam ait spectari in fide facienda alioqui persuadere non poterit auditores nisi uere dici putent: quae ab oratore significantur: tum etiam in motum: quem animis orator afferat quod potuerit obtinere nisi moueatur auditor? **PROBABILE** inuentum ad faciendam fidem. Argumentum certe triplex est aut necessarium: quod mathematicis congruit: & sophisticum quod sycophantis: & topicum: seu probabile: quod dialecticis pariterque rhetoribus: ac oratoribus. Cumque demonstratum constet ex ueris necessariis primis medio carentibus notioribus causis: & conclusionis ex suo primo ac precipuo modo atque secundo ea: quae per se insunt praedicato recipit. Sophisticum ex eis quae non probabilia quidem: sed uidentur: probabile porro ex eis quae probabilia quae omnibus placet: aut pluribus aut clarioribus. **ORACULA:** quae uoce diuina proferuntur. Unde etiam oracula diui augustini testimonio in libro de spiritu & anima dicimus in somnia in quibus futuris rebus aperiendis diuina quaequam persona appareat. **AVSPICIA:** Ex auium enim aspectu futura ueteres pronuntiabant. **VATICINATIONES:** Quas uates prophetarum fore protulerit. **RESPONSA.** Sacerdotum quae custodienda obseruandaque pontifices praescripserint. **HARVSPICUM.** Ab arigie intestiginis inspiciendis sunt haruspices dicti. Hariga uictima est: quod ex hara id est stabulo agatur dicta. **CONIECTORUM.** Qui somnia quid portendant praudent atque prenuntiant. **EX AVTORITATE.** Ut unius cuiusque sua. nam ut Platonis Aristotelisque est philosophiae: ita Virgilii poeticae facultatis: ita aliorum. **EX VOLUNTATE.** Ut superioris cuiuspiam. **AVT LIBERA** Cui non tenetur. **AVT EXPRESSA.** Ideo tenetur ut scriptis pactis promissis iuratis quaesitis per tormenta. **TVM EX toto.** Ut si res tota queritur definitione uis uniuersa explicanda est: sic si maiestas est amplitudo ac dignitas ciuitatis: is eam minuit: qui exercitum populi romani hostibus tradidit. non qui eum qui id fecisset in populi romani potestatem tradidit. **PARTIBUS.** Partiendo hoc modo aut senatui parendum est de salute rei publicae. aut aliud consilium instituendum: aut sua sponte faciendum. Aliud consilium superbum: suum arrogans. utendum igitur consilio senatus. **TVM EX nota.** Hoc est ex uocabulo ut Carbo si consul est qui consulit patris quid aliud fecit opimius. **QVAE QVODAMmodo** affectae sunt. Nempe quandam habentes inter se inuicem relationem. **DIFFINITIO** adhibetur. Ut quia rhetorica est bene dicendi scientia. Cognoscenda rhetorica igitur. **TVM PARTIUM** enumerata

tio. Si liber est: aut censu: aut uindicta liber est. aut testamento nō est ullo horum modo. nō ergo liber. TVM NOTATIO uerbi. Aether a ppetuo cursu dictus ergo ppetuo currit: ut Aristoteles ait. ALIA CONIVGATA. Si pietati summa tribuēda laus est. debetis moueri Cum. Q. Metellū tam pie lugere uideatis. ALIA EX genere. Si magistratus in po. Romani esse potestate debent quid Norbanum accusas: cuius tribunatus uoluntati paruit ciuitatis. ALIA EX forma. Si omnes qui rei. p. cōsulunt cari esse debent certe imprimis imperatores quorum consiliis uirtute periculis retinemus & nostram salutem & imperii dignitatem. ALIA EX similitudine. Si ferae partus suos diligunt qua nos in liberos nostros indulgētia esse debemus? ALIA EX differētia. Non si pluribus cōna potest una sufficere uox quoq; docentis multis eam excipientibus non poterit quoq; satis esse. ALIA EX contrario. Si gracchus nefarie preclare opimus si amplectendae bonae artes fugiendae sunt male. ALIA EX coniunctis. Si amanda uirtus: bene uiuendum est. ALIA EX antecedentibus. Si grauida est: cum uiro cōcubuit. ALIA EX consequentibus. Si ferro interfectus ille & tu inimicus: & cum gladio comprehensus i illo ipso loco: & nemo preter te ibi uisus est: & causa nemini imputetur: & tu semper audax: quid est quod de facinore dubitare possimus? ALIA EX repugnantibus. Ut Crassi adolescentis. non si opimum defendisti Carbo idcirco te bonum ciuem putabant simulasse te & aliud quesisse perspicuum est q; Titi gracchi mortem saepe in cōtionibus deplorasti. q; Publii africani necis socius fuisti. q; eam legem in tribunatū tulisti. q; semper a bonis dissensisti. & qui sapiens est: stultus non est. ALIA ex causis. Auaritiam si tollere uultis: mater eius est tollenda luxuries. si doctrinam quæritis doctissimos quos legatis autores: & quos adeatis præceptores uobis deligatis. ALIA AB effectibus. In topicis ipse ab effectibus rebus hoc modo cum mulier uiro in manum conuenit omnia quæ mulieris fuerint uiri fiunt dotis nomine. In locorum tractatione pau post coniunctus huic causarum loco locus ille est qui efficitur ex causis: ut enim causa effectum indicat sic quod effectum est: quæ fuerit causa demonstrat. Hic locus supeditare solet oratoribus & poetis: saepe etiam philosophis sed his qui ornate & copiose loqui possunt mirabilem copiam dicendi cum denuntiant quid ex qua re sit futurum causarum enim cognitio cognitionem euentorum facit. In libro de oratore ex his autem quæ sunt orta de causis si ærarii corpore & ad belli adiumenta: & adornamenta pacis utimur uectigalibus seruiamus. Quintilianus quæ utiq; fiunt talia sunt. si sapientia bonum uirum facit: bonus uir est utiq; sapiens: ideoq; boni est honeste facere: mali turpiter & qui honesta faciunt boni: qui turpiter mali iudicantur recte. Aut plerūq; exercitati o robustum corpus facit: sed non quisquis est robustus exercitatus: nec quisquis exercitatus robustus est. neq; quia fortitudo prestat ne mortē timeamus: quisquis mortem non timuerit uir fortis erit existimandus. nec si capitis dolorem facit inutilis hominibus sol est. et hæc ad demonstratiuum genus maxime pertinent. Virtus facit laudem: sequenda igitur. At uoluptas infamiam fugienda igitur. Recte autem monemur causas non utiq; ab ultimo esse repetendas ut Medea utinam ne in nemore pelio: & q; secuntur. ALIA EX comparatione maiorum aut parium aut minorum. Ipse i topicis ex comparatione autem omnia ualent: quæ sunt eiusmodi: quod in re maiore ualeat: ualeat in minore ut in urbe fines non reguntur: nec aqua in urbe arceatur. Item contra quod in minore ualeat in maiore licet idem exemplum conuertere. Item quod in re pari ualeat in hac quæ par est: ut quoniam usus auctoritas fundi biennium est: sit etiam ædium ut in lege ædes non appellatur: & sunt cæterarum omnium: quarum annuus est usus ualeat æquitas: quæ paribus in causis paria iura desiderat in locorum tractatione. Comparantur igitur ea omnia quæ aut maiora: aut minora: aut paria dicuntur in quibus spectantur hæc: numerus: species: uis quædam etiam ad res aliquas affectio: numero comparantur ut plura bona paucioribus bonis anteponantur: pauciora mala: malis pluribus: Diuturniora bona breuioribus. longe & late peruagata angustis ex quibus plura bona propagentur: quæq; plures imitentur & faciant: & in hoc genere quæ secuntur: Commonstrato enim loco quilibet longius poterit prospicere. In libro de oratore maiora autem inquit & minora & paria sic & maiora. si bona existimatio diuitiis prestat: & pecunia tãtopere expetitur quanto gloria magis expetenda est. Ex mi-

nore si hic parua consuetudinis causa huius mortem fert tam familiariter quid si ipse amasset? Quic hic mihi faceret patri? ex pari si est eiusdem & eripere contra rem pu. & largiti pecunias. Quintilianus. apposita uel comparatiua dicuntur quæ minora ex maioribus maiora ex minoribus paria ex paribus probant. confirmatur coniectura ex maiore si quis sacrilegium facit: faciet & furtum ex minore qui facile ac palam mentitur peierabit: ex pari qui ob rem iudicandam pecuniam accepit: & ob dicendum falsum testimonium accipiet. Iuris confirmatio est eiusmodi ex maiore si adulterum occidere licet: & locis cadere. ex minore si furem nocturnum occidere licet: quid latronem? Ex pari quæ pœna aduersus interfectore patris iusta est. eadem aduersus matris. Quorum omnium tractatus uersatur in syllogismis illa magis finitionibus: aut qualitatibus profunt. si robur corporibus bonum: non est minus sanitas. si furtum scelus: magis sacrilegium: si abstinentia uirtus: & continentia. si mundus prouidentia regitur: administranda ea res publica. si domus ædificari sine ratione non potest quid agendum in nauilium cura & armorum. fit inquit etiam Quintilianus ex pluribus ad unum: & ex uno ad plura comparatio. unde est qui semel & saepius & ex parte ad totū ex genere ad speciem ex eo quod continet ad id quod continetur. aut ex difficilioribus ad faciliora: & ex longe positis ad propiora infinitaq; est rerum comparatio. Iucundiora grauiora magis necessaria honestiora utiliora: ac ut ex Cicerone quæ ponit Quintilianus proferamus exempla ex maiore pro cecina Cicero qui exercitus armatos mouet is aduocatione non uidebitur mouisse. ex faciliore ut in clodium & curionem at uidean facile fieri poteris tu cum is factus non sit cui tu concessisti. ex difficiliore uide quæso Tubero ut qui de meo facto non dubitem de ligarii audeam confiteri: & ibi an sperandi ligario causa non sit cum mihi apud te locus sit pro altero etiam depræcandi. ex minore pro cecina ita nescire esse armatos sat est ut uim factam probes in manus eorum cecidisse. VT DIFFINITIO. Breuiter tractat locos quos exposuimus. VT PRIMORDIA rerum & quasi præcurrentia. Causas dicit hoc est locum a causis. AVT RERUM cōtentiones. Id est comparationes quoniam comparando alterum cum altero contendimus. AVT NATVRÆ rerum. Comparationes enim fiunt in naturis rerum ut dulcibus ad austera. utilibus ad inhonesta. FACVLTATES. Ut professiones: & artes: & scientiæ inter se comperantur: & facultates id est opes. facultates inquit Cicero sunt aut quibus facilius fit: aut sine quibus aliquid confici non potest. OMNIBVS ne igitur. Ex istis locis argumenta sumentur. Sane docet in ultima topicorum parte quibus questionibus qui loci magis congruant. itaq; hic ait eruenda ex omnibus his locis argumenta. at adhibendum iudiciū: ut leuia reiiciamus. nam leuia a coniugatis putat argumenta Quintilianus: sed causa una leuia aliquādo habet: quæ alia causa graui putauerit: quare hoc ipse orator poterit perpendere & perinde reiicere inutilia: & utilia causæ accommodare. LOCOSTV quidem quartis. Id est ubi nam motus excitetur & in qua orationis parte auditoris animus incendatur. CVM INVENERIS. Cum materiam fueris assecutus. in qua uibi orandum. COLLOCARE. Suo loco digerere. INDEFINITA autem adhibenda sunt illa. Hoc dicit in questione infinita fidem faciemus eo modo: quo locos digessimus. at in ipsa definita locos alios adhibebimus de quibus dicitur suo loco ad motus animorum faciendos. HABEO COMMVNIA præcepta fidem faciendi. Et commouendi. nam eodem tempore inquit & fidem faciam & commouebo ex locis definitæ quæstionis id est quæstionis: quæ in causam & cōplexū uenit personæ. QVONIAM fides est firma opinio. Ideo si mouet aim obnixe opinat. TOT SVNT enim genera: In tot genera diuidit affectus ut ipse in tertio quæstionū tusculanarū itaq; uoluptatē nūc pro spe & molestiam pro dolore posuisse uidetur hic Cicero ut Virgilius in sexto exponit. PARTES PLVRES generum. Id est multæ sunt species in quæ hæc genera diuiduntur ut ipse in tertio quæstionum tusculanarum docet. COMMVNEM Collocationē. Tam fidem faciendi q; mouendi. INCONSULTATIONE. Id est definita quæstione. VEL PROPOSITIONE. Id est infinita quæstione. IN CAUSA. Hoc est definita quæstio ne. nam ita eam Cicero ipse uocat in topicis. IN QVA est propositum. Id est quæstio infinita ut ipse alibi uocat. In causa autem id eo propositum esse dicitur quoniam causa id est finita quæstio probatur semper per propositum id est per infinitam quæstionē:

neq; enim obtinere unquam potuero licuisse clodium utpote insidiatorem occidere nisi constet licere omnibus insidiatores suos occidere. **AVDITORVM** causa genere distingui. Idest quot sunt auditorum genera: tot sunt etiam causae genera. **AVSCVL** rator modo. Idest solum auscultat non etiam deliberat: aut iudicat. **AVT DISCEPTA** tor. Hoc est discussor propositae sententiae. **VT AVT Delectetur.** Quod est demonstratiui generis. **DE PRÆTERITIS.** Ut iudex: & inde iudiciale genus. **AVT DE futuris.** Ut senatus: & inde deliberatiuum causae genus. **IVDICII.** Idest iudicialis. **DELIBERATIONIS.** Hoc est deliberatiui generis. **ET EXORNATIONIS.** Hoc est demonstratiui. quod rebus exornandis accommodatur. **PROPRIVM** Habet nomen. Quia a multis laudatiuum & panegyricum nominatur. **DELECTATIONEM.** Quod in demonstratiuo: siue laudatiuo: uel ut nunc libuit Ciceroni appellare exornatione nihil fere aliud sibi proponit: q̄ ut delectet. **IN IVDICIO:** Idest genere iudicali sc̄uitiam si accusat: quam ex torquere uult a iudice. **AVT CLAEMENTIAM.** Si defendit. **IN SVASIONE.** Idest de liberatiuo genere in quo suademus: uel dissuademus quid: quod fieri oporteat. **AVT SPEM** aut reformidationem. Cum spem habemus ita deliberatum iri. **AVT REFORMATIONEM.** Cum metuimus ne senatus contra nostrā deliberet sententiam. **VT RATIONEM** collocandi. Propria cuiuslibet generi accommodandi. **NAM AVT** temporum seruantur gradus. Namq; inquit Quintilianus alias atatis gradus gestarumq; rerum ordinem sequi speciosius fuit: ut imprimis annis laudaretur indoles: tum disciplinae post hoc operum: idest factorum dictorumq; contextus. **AVT GENERUM** distributiones. In species ibidem inquit Quintilianus uirtutum diuidere laudem fortitudinis: iusticiae: continentiae: ceterarumq; ac singulis assignare quae secundum quamq; earum gesta erant. **AVT A MINORIBUS** ad maiora ascendimus. A bonis externis uel corporis ad animi bona: aut quae pusilla & ide ad maiora. **AVT HAEC** in aequali uarietate. De omnib; pariter ac tempore uno bonis tractabimus. **SIMPLICIA.** Quae solus quis aut primus fecisse dicitur. **CONIUNCTIS.** Ut si cum paucis uel etiam pluribus & eisdem illustribus fecit quis. **OBSCURA.** Minus cognita. **DILVICIDIS.** Quae palā sunt omnibus. **LAETA TRISTIBUS.** Vbi cordis magnitudinem in aduersis ostenderit. **INCREDIBILIA.** Quae credi sua magnitudine non posse uideantur. **PRINCIPIA.** Hoc dicit in deliberatiuo genere aut breuia: aut nulla esse exordia expedit **PRÆTERITARUM** rerum. Ut in iudiciis. **AVT PRÆSENTIUM.** Ut in demonstratiuo genere. **AD MOTUM.** Ut cōcitatum habeat auditorem. **RERVM ORDINEM** prosequitur. Idest ut reus accusari pro commissis dignus uideatur facinoribus. **Q VASI** hasta in manu collocata. Quod ita argumenta contorqueat: eisq; compungat reum: ut in militia hostem suum miles hasta petit. **VAEHMENTER** proponit in exordiis. Vehemens est & erectus ut in uerbo Cicero. **CONCLVDIT** acriter. Instādo adurgēdoq;. **CONFIRMAT** tabulis. Haec supra exposita sunt ubi de locis dixim; artis expertib;. **ACCVRATIUS.** Ut motus aīōq; maiores faciat. **IN PERORATIONIS** p̄ceptis. De qb; suo loco dicebat ubi de p̄tib; orationis p̄cepta tradent. **PAVLVLVM** digrediēs decursū. Quod facit aliqñ in uerbum Cicero ut in segestana diana. **VT IRATVM** iudicē efficiat. In reum iudicis aīum exulceret. **AVT RELINQUENDAE.** Idest nullae narrationis partes referēdae ne molesta q̄ narrata sunt iudicis mentem: adhuc in odium resciant. **FIRMAMENTA.** Quibus sublati defensio nulla sit ut inquit Quintilianus in tertio libro. Hoc est firmissima argumenta: quibus magnopere nititur aduersarius. **AVT PER SE** diluenda. Sine aliis argumentis infirmanda. **AVT OBSCVRANDA.** Idest non plana non aperta esse ostendenda. **AVT DIGRESSIONIBUS.** Hoc est a proposito reuocanda. **AVDITORES** moderatur aures oratori. Hoc est audiendo quid dicendum & quid fugiendū sit oratori ostēdunt: quod ex ipsorum uultu motuq; facile deprehendi potest. **VNUM GENVS** est eloquendi. Postea q̄ de inuentione simulq; de dispositione locutus est sequitur ut de elocutione: unde & eloquentia nomen habet dicat. Eius itaq; duo esse ait genera unū sua sponte fusum hoc est naturale: ut omnes loquuntur. **ALTERVM** uersum atq; mutatum. hoc est tropis schematicisq; distinctum. **SIMPLICIA** inuenienda sunt. Hoc dicit naturalis oratio: aut in simplicibus: aut coniunctis consideratur uerbis. simplicia inuenienda hoc est eligenda: ut Quintilianus libro octauo inquit. sunt alia aliis honestiora: sublimiora:

ra: sublimiora: nitidiora: iocundiora: uocaliora ut syllabae e litteris melius sonantibus sunt clariores: ita uerba syllabis magis uocalia & quo plus quoque spiritus habent auditu pulchrius: & quod facit syllabarum idem uerborum quoq; inter se copulatio: ut aliud alii iunctum melius sonet. diuersus tamen est usus nam rebus atrocibus uerba etiam ipso uultu aspera magis conuenient. **NATIVA** Sunt. Quae significata sunt sensu. idest proprietate intellectus. proprietates inquit Quintilianus non ad nomen: sed ad uim significandi refertur: nec auditu: sed intellectu perpendenda est. Secundo modo dicitur proprium inter plura quae sunt eiusdem nominis & unde caetera dicta sunt: ut uertex est contorta in se aqua: uel quicquid aliud similiter uertitur. Inde propter flexū capillorum pars summa capitis ex hoc inquam in montibus eminentissimum recte dixeris haec omnia uertices. & tertius est huic diuersus modus cum res communis pluribus in uno aliquo habet nomen eximium. ut carmen funebre proprie nenia & tabernaculum ducis augustale. Item quod cōmune est & aliis nomē intellectu alicui rei peculiariter attribuitur: ut urbem Romam accipimus & uenales nouicios: & corinthia aera cum sint urbes aliae quoq;: & uenalia multa: & tam aurum & argētum: q̄ a corinthium sed ne his quidem uirtus oratoris inspicitur. At illud iam non mediocriter p̄bādum qui hoc etiam modo laudari solet: ut proprie dictum idest quo nihil possit inueniri significantius ut Cato dixit. C. Caesarem ad euertendam. R. publicam sobriam accessisse. ut Virgilius deductum carmen. & Horatius acrem tibiam: Annibalemq; durum in quo modo illud quoq; est a quibusdam traditum proprium genus ex appositione quae epitheta dicuntur: ut dulce mustum: & cum dentibus albis. de quo genere postea dicemus. etiam quae bene translata sunt propria dici possunt: quae sunt in quoq; p̄cipua proprii locum accipiunt ut Fabius inter plures imperatorias uirtutes cunctator est appellatus. **REPERTA.** Quae ex his facta sunt. idest reperta dicuntur: quae ex natiuis. hoc est naturalibus: quibus omnes utuntur a nobis deducta repertaq; sunt: ut Cicero ab eo quod est beatus beata beatum finxit reperitq; beatitas & beatitudo: quae dura inquit Quintilianus quidem sentit eē. Verumtamen usu putat posse molliri ac ut a Cicerone etiam syllabatum ita ab Asinio fimbriatum: & figulatum. **NOVATA.** Ut quae memorauimus. **AVT SIMILITUDINE.** Sicut bonitas dicitur: ita beatitas beatitudo ita dicitur: ut magnitudo. **AVT IMITATIONE.** Ut enī graeci dicunt $\mu\epsilon\sigma\sigma\tau\upsilon\tau\alpha\sigma$. Ita Cicerone de uniuersitate medietates. ac sicut a graecis $\epsilon\upsilon\ \&\ \omicron\upsilon\sigma\tau\iota\alpha$ dicit. ita a sergio flauio ut Quintilianus ens & essentia. & quae a graecis $\alpha\upsilon\alpha\pi\upsilon$ dicitur a Cicerone in hortensio tum perspicuitas: tum euidencia. **AVT INFLEXIONE.** Quemadmodum piraticam ut tradit Quintilianus sicut musicam a piratis deriuarunt multi usq; eo sunt uerbo nec ideo ait hic Cicero inflexione quin superiora quoq; inflectantur: nam ait primo reperta quae ex his facta sunt: sed propter id quod sequitur. **AVT ADIUNCTIONE** uerborum. Hoc est cum per compositionem nouantur: ut Lucretius terroloquis dictis inquit & barbigerum pecus & Cicero soliuagas feras. nam cum sint eorum simplicia natia composita certe reperta sunt: quod genus uehementer Horatius in arte poetica probat cum inquit. Dixeris egregie notum si callida uerbum. Reddiderit iunctura nouum. **ALTERA** Natura. distinguit Cicero adhuc uerba ut alia natura dicat. alia tractata ipso considerari. Natura ut sonantiora sint alia quae admodū ductor: q̄ dux. **GRANDIORA.** Ut uastum pelagus: q̄ magnum. **LEUIORA.** Idest magis lubrica & quodammodo nitidiora: ut meliuscule leuiuscule: & tales moliusculae pronuntiate dictiones. **ALIA CONTRA.** Ut horrida terra tremat & similia. **TRACTATIONE.** Cum aut propria sumunt uocabula eo mō quo tradēte Quintiliano diximus fieri: ut cū dicim; iterile platanū: tōsalsq; myrtos: maritā ulmū: & huberes oleas. **AVT AD** dita ad nomē. Idest epitheta ut ipiū parricidā: euerforē carthaginis & numātia Scipionē itelligim; principem eloquentiae ciceronem. **AVT NOVA:** ut cicerone fauorem: & urbanum tradente Quintiliano noua putat: ut putat Terentius primo dixisse obsequium. **AVT P̄** sca. qualia Ciceronis sententia in libro de oratore sunt reor: autumo & ut Quintilianus inquit nuncupare: fari & huiusmodi multa quae certe grandem & sanctiorem & magis admirabilem nostram reddunt orationē. **AVT AB** oratore modificata & inflexa quodammodo. Qualia sunt ea quae transferūtur: uerba inquit in alium modum trahuntur

aliūq; inflectuntur significatum q̄ sit eorum naturalis significatio per trāslationem. trās-
fertur ergo nomen aut uerbum ut Quintilianus inquit ex eo loco in quo primū erat
in eum in quo aut proprium deest: aut translātū proprio melius est. id facimus aut quia
neceffe est: aut quia significantius est: aut ut dixi quia decentius est ubi nihil horum pre-
stabitur quod transferretur impropriū erit: necessitate rustici gēmā in uitibus ide gem
mare etiā uites inquit Cicero: sitire segetes & frutices laborare: nos necessitate durū ho-
minem aut asperum: non enim proprium erat quod daremus his affectibus nomen. nā
incensum ira & inflamatum cupiditate & lapsum errore significandi gratia nihil enim
horum suis uerbis q̄ his arcessitis magis proprium erit. Illa ad ornatum Lumen orati-
onis: & generis claritatē & concionum procellas: & eloquentiæ flumina ut Cicero pro
milone clodium fontem gloriæ eius uocat & alio in loco segetem ac materiam quādā
etiam parum speciosa dictu per hanc explicantur hoc faciunt nimio ne luxu obtasior
usus sit genitali aruo & sulcos obliet inertes. AVT IMMVTantur: quæ figura meto-
nymia dicitur: quā ut Cicero in oratore inquit hypallagen eē rhetores dicunt: hæc inuē-
ta ab inuatore & subiecta ab obiiciētibus significat ut cererem corruptam undis. Et re-
ceptus terra Neptūnus. refert autem inquit Quintilianus in quātum dictus tropus ora-
torem sequatur nam ut Vulcanum pro igne uulgo audimus & uario Marte pugnatum
eruditus est sermo: & Venerem q̄ coitum dixisse magis decet: ita liberum & Cererem p
uino & pane licentius q̄ ut fori ueritas ferat. AVT EA quibus tanq̄ abutimur. hæc figu-
ra a græcis catachresis nominatur quam ut inquit Quintilianus recte dicimus ab alio-
nem: quæ non habentibus nomen suum accommodat quia in proximo est: ut parricida
matris quoq; aut fratris interfector & si dicas ut sis bonus hoc ego non metuo & cum i
quit Iuuenalis quartanam dudum sperantibus ægris pro timentibus. AVT EA quæ
obscuramus: hanc græci allegoriam uocant: quam nos ut Quintilianus inquit inuersio
nem interpretamur ut aliud uerbis: aliud sensu ostendat aut interim contrarium. Prius
ut o nauis referent in mare te noui fluctus o quid agis fortiter occupa portum: totusq;
ille Horatii locus quo nauem p̄ populo: fluctuum tēpestatem pro bellis ciuilibus. por-
tum pro pace atq; concordia dicit: tale Lucretius auia pieridum peragro loca & Virg.
Sed nos immensum spacio cōfecimus æquor. Et iam tempus æquum spumantia solue-
re colla. Sine trāslatiōe uero i bucolicis Certe equidem audieram qua se subducere col-
les Incipiūt molliq; iugum dimittere cliuo. Vsq; ad aquam & ueteris cōfracta cacumi-
na phagi. Omnia carminibus nostrum seruasse menalcam: hoc enim loco preter nomē
cætera propriis expressa sunt uerbis: uerum non pastor menalcas: sed Virgilius est intel-
ligendus. Apud Ciceronem equidem cæteras tempestates & procellas in illis duntaxat
fluctibus concionum semper miloni putauit eē subeundas nisi adiecisset inquit Quinti-
lianus dūtaxat fluctibus concionum allegoria eēt eam nunc miscuit: est ergo mixta cū
translatione allegoria. Illud uero longe speciosissimum genus orationis in quo trium-
phus est permista gratia: similitudinis: allegoriæ & translationis ut p̄ Murena cicero quod fre-
tū: quē euripum: tot motus tantas tam uarias habere creditis cōmutationes agitationes
fluctus quantas perturbationes & quantos æstus habet ratio cōmitiorum dies intermis-
sus unus aut nox interposita sæpe perturbat omnia & totam opinionem non nunquā
cōmittat aura rumoris. Hæc allegoria iquit Quintilianus quæ est obscurior ænygma
dicitur uitium meo quidem iudicio siquidem dicere dilucide uirtus quo tamen & poe-
tæ utuntur Dic quibus in terris & eris mihi magnus apollo tris pateat cœli spatium nō
amplius ulnas. ænygmata itaq; sunt quæ nisi quis interpretetur non intelligas iō dum
ait Cicero aut quæ obscuramus non uerissimile est ut ænygma intelligat. Sed allegoriā
quæ paulo obscurius effert quod sibi uult ut tamen possit intelligi. QVAE INcredibī
liter tollimus. hanc græci figuram hyperbolem uocant ut Geminiq; minantur in cœlū
scopuli. & Fulminis ocior alis. & Illa uel itactæ segetis per summa uolaret gramia: Nec
teneras cursu lesisset aristas. Cicero in Antoniū quæ charibdis tā uorax: charibdī dico:
quæ si fuit animal unū oceanus medius fidius uix uideret tot res tā dissipatas distanti-
bus in locis positas tā cito absorbere potuisse. & rursus in uerrē Pindarū secutus uersa-
batur in scilia longo intervallo non Dionysius ille nec Phalaris. tul it enim illa quon-
dam insula multos & crudeles tyrānos sed quoddā nouū monstrū ex uetere illa ima-
nitate: quæ

nitate: quæ in hisdem uersata locis dicitur: nō enim carybdim tam inestam: neq; syllā
nauibus: q̄ istū in eodē freto fuisse arbitror. QVAQ; admirabilius q̄ sermonis cōsuetu-
do patit ornatus. Hanc figurā p̄phrasim uocat græci circuitū loquēdi ornatū: inquit
Quintilianus petit solū q̄ est apud poetas frequentissim⁹ tēpus erat quo prima qes mor-
talibus ægris incipit: & dono diuū gratissima serpit. Et apud oratores n̄ros: semp tamē
astrictior q̄qd enī significari breuius pōt & cū ornatu latius ostenditur periphraſis est.
NUMERI qdam sunt in cōiunctione seruādi. Expositis simpliciū uerborū præceptis
nunc tradit cōiunctō: & primo qdē numeros in orōne custodiendos dicit: q̄ quales
nam sint breuiter & utilissime ex oībus colligemus autoribus q̄ de numeris locuti sūt
Numerus omnis oratorius: quē græci rhythmon uocat: tū in principio clausulæ tum
in fine considerat. In principio qdem clausulæ nō duo. aut tres mō qualescunq; qui flu-
ant bene iungunt pedes sed eēt incipit a carminis principio: & aliqñ ab integro uersu:
ut Plato timæū orsus a uersu heroico εἰς ἄνω Τρεῖς οὐδὲ τὴν τεταρτὸς ἡμῶν ab inte-
gro aut senario iambico dicēdi accuratissimus præter alios oēs oratores Isocrates pa-
nathenaicū icēpit cū iqt νεωτεροσ μεν τὸν προηρουμῆν Τρα φειν Titusq; liuius ut qñ
tilianus putat a uersu heroico historiā suā inchoauit ut melius q̄: ut nūc legat facturus
ne operæ precium sim. ita Diomedes annotat Salustiū in principio Iugurtæ & Ciceronē
sæpissime principia orationū a metris integris icēpisse: q̄re ut in principio clausulæ bñ
a carmine incipit: ita male definit in carmē clausula siue integrū siue uersus ultima par-
te. Lusoriū siqdē habet qddam et pinde cōtemnendū: cuiusmodi ergo pedibus clausu-
la recte terminet iam uideamus. Cū igit aures extremū semp expectet in eoq; conque-
scant id uacare numero nō oportet. At & Aristoteli & Ciceroni & Quintiliano placet
sententiæ quoq; initiū cuiusmodi dixim⁹ numerosum eē: qd̄ statim a principio senten-
tiæ dictionis cōcinitate multū afficiamur: & ipsa cōclusionē ne claudicās ac quasi fluctu-
ans sed æqualiter habeat oratio: illud igit primo nos nō fugiat non tm̄ referre qui pe-
des: sed eēt quæ uerba cōmissura quadā claudant orōnem. Primo igitur pedes numerus
oratorius nullos ut eēt Quintilianus existimat respuit: quare non pedes sed pedū iun-
cturæ damnadæ sunt. aut eligēdæ. Cōmonebimus ergo iuncturas aliquas ut ex eis au-
rem suā cōsulens & iudiciū adhibens cæteras possit custodire: ut ergo de uerbis loqua-
mur si in extrema clausulæ parte breuiora locaueris infringit illa quasi mēbro: com-
prehensio: quare aut paria syllabis eē oportet posteriora superioribus: aut ut Cicero putat
melius iucundiusq; lōgiora claudēt. Verum tamen non refert si monosyllabum sit: in
fine enim antecedenti iungi uidentur: ut auxiliū est: spondeus ergo ut a duarum syllaba-
rum pedibus ordiamur: quo Demosthenes plurimum usus est morā affert: ac illud ge-
neraliter tenendum est. quod qui pedes sunt temporibus pleniores lōgicq; syllabis cō-
stant hoc stabiliore sunt & grauiore: grauioreq; reddūt orationem: breues autem ce-
lerem ac mobilem. spondeus præcedente se pyrrhichio bene sonat ut timueiūt: uel tro-
chæo ut arma sumpsit: & acta res est: uel iambo ut manus armant. ipse aut sibi male spō-
deus præponi creditur. ut oratores preterq; in cæsis ac mēbris ut crassi illud nos oppu-
gnant. neqdem dactylus bene præponit quod finis uersus uideatur heroici sunt tm̄ qui
admitat: si Anapestus antecedit in una parte orationis lubrica structura est: ut dñabat
ubi diuersæ fuerint partes orationis retētus spiritus firmitatē facit: ut uideat ipsi. Idē de
tribracho dicimus ut gerere morē & facilitates. Spondeus recte iambo præponitur ut
doctus sui seipm̄ præcurrit iambo bene ut bona fide. & cretico antecedit: ut prospera
fide. Trocheus bñ se præcedit: quo frequēter utit numero Tullius ut esse ei penas psolu-
tas: & gracchi illud temeritas filii cōprobauit. Trochæus aut spondeus & iambo ut Cī-
cero putat male concludunt rerum tamen tumor ex spondeis atque iambis maxime
cōtinetur ut sceptrum mihi liquit Pelops. Pyrrhichius currit: ut quid igitur faciam. Da-
ctylus Aristoteli amplior sicut humanior uidetur iambo clausulam is sortem reddit
antecedente trochæo: ut iure fecimus pyrrhichio antecedit: ut bene dicitur spondeo.
Causas audias iuste fecimus iambo fide dicitur dies attulit. Tribrachus dactylum bene
præcedit recale nomina. Anapestus repetes cætera & molosus quærebat dicere. Facit
etiam tribrachus ad clausulam præcedente cretico. ut si dicas de cæteris agite: depræliis
reddeo: de litteris dubito. Amphibrachus quoque recte ponitur in clausula spondeo

fere antecedente ludos habete recte locutus trocheo iuxta querela. Anapestus etiam cōuenit: sed in rhythmī modum profluit ut innocentiae leue praesidium est: mollior fiet pcedente spondeo ut si mutes leue innocentis praesidium est: profluit etiam si trocheum anteponas ut nomen erat imperii. Creticus antecedit eum paulo fortiozem reddit: ut nobiles homines ante spondeum exultat: ut de quo nihil dicam nisi depellendi criminis causa & quousq; tandem abutere catillina patientia nostra. Duo autem: aut tres ut uult Cicero sunt ferme extremi seruandi pedes si modo superiora breuiora nō sint aut creticus: aut herous: aut pæon: creticum bene antecedent uel anapestus: ut populo conferunt: uel pæon ultimus. ut placat facilitas nobiles: uel epiritus tertius seruare q̄ plurimos: uel trochæus turpe ducere. Hæc de duarum & trium syllabarum pedibus. Nunc alios uideamus pæonem primum & quartū probat Aristoteles, cui a priore ordiendum placet: ut hæc uerba sunt desinite: incipite: comprimite: posteriore autem finire. ut in hæc uerba agilitas facilitas domuerant. Pæona tertium aiunt omnes bñ cōcludere: cui Cicero tribrachum anteposit ut facere uideamur: aliquando Iambum: ut in catillinam cum omnibus potius q̄ soli pati uoluerunt: sæpissime autem trochæum: ut quantum laboris sit habitura: & diu multumq; mecum Brute dubitauit. & frequentissime esse uideatur. Dichoreo quoq; frequenter utitur. ut dicere maluerunt. & crimina detulerunt. & exercitum compararunt: & contra amentiam perditorum. Antispastum bene dactylus antecedit ut uir optimus uideretur: & trochæus ut interfectam eē fateretur. Ionicum maiorem bene præcurrit tribrachus: ut te ad crudelitatem acuet oratio nonnunquam trocheus uestit oratio his Cicero utitur. Ex quinque autem syllabis pedes fluxiozem structuram faciunt: ut arbitramini. Interrogauerunt. desiderauerunt omnium quinque syllabarum Cicero dochymum probat maxime: cuius ponit exemplum amicos tenes: & ubique aptum esse dicit modo semel ponatur: quoniam iteratus apertum faciat numerum. Hæc sunt quæ breuissime dicenda de numeris putauimus. Nunc reliquam prosequamur interpretationem. **NUMEROS** Aures ipsæ metiuntur ne aut non compleas uerbis quod proposueris aut redundes. Hoc est ne clausula quæ numeris clauditur sit longior quā uno spiritu pronuncietur: aut breuior ut aures frustretur audientium. **CONSECVTIO** Autem. Ne generibus: numeris. personis: casibus: perturbetur oratio. Hoc est ne solecismum grammatices uitium facias. **UT IN SIMPLICIBUS.** Quod non est latinum: sed barbarum reprehenditur. ita in coniunctis inquit solæcismus. Vitanda ergo hæc duo in oratione uitia monet barbarismum. & solecismum. **DILUCIDVM** Apellat dilucidum: quod etiam apertum in Rhetoricis nominat: ubi narrationis præcepta tradit. Quintilianus aperta inquit & dilucida erit oratio si fuerit primum exposita propriis uerbis & id significantibus & non sordidis quidem. non tamen exquisitis. & abusu remotis. tum distincta rebus: personis: temporibus: locis: causis ipsa etiam pronuntiatione in hoc accommodata. ut iudex. quæ dicuntur quā facillime accipiat. Hæc de narratione locutus. At de elocutione nobis inquit prima sit uirtus perspicuitatis: propria uerba: rectus ordo: non in longum dilata conclusio. Nihil neque desit: neque superfluat. ita sermo & doctus probabilis. & planus imperitis erit. Hæc est eloquendi obseruatio. Nam rerum perspicuitas quomodo præstanda sit diximus in præceptis narrationis similis autem ratio est in omnibus. Nam si neque pauciora quā oportet: neque plura: neque inordinata: aut indistincta diximus erunt dilucida: & negligenter quæque audientibus aperta. Recte ergo monet Cicero ut si dilucidam elocutionem uelinius: usitatis utamur uerbis: id est non a loquendi consuetudine remotis: **PROPRIIS.** Quod Quintilianus inquit id significantibus hoc est bene explicantibus. **DISTINCTIS:** suo in loco collocatis. **AVT** Circūscriptione conclusa. Id est clausa affricata non uaga. **AVT** INTERMISSIONE. Cum parenthesis facimus. **AVT** CONCISIONE uerborum: Cum uerba subicimus non necessaria: ut Plinianum illud an uenaris: an piscatis: an aucuparis: an simul omnia. & infinita huiusmodi.

OBSCVRVM. Tangit uitium dilucido contrariam uirtuti nam corrupta ut inquit Quintilianus oratio in uerbis maxime impropriis redundantibus comprehensione obscura.

obscura. Compositione fracta uocū similiū aut ambiguarum puerili captatione conficit. **AVT** LONGITUDE. Igitur inquit longius euagatur oratio. **AVT** CONTRACTIONE. Cum oratio concisa est & uerba necessaria subicit. **AVT** AMBIGUITATE. Cum sensus multiplex esse uerborum potest. **AVT** INFLEXIONE. Cum uerborum deriuatio non percipitur: uelut apud Ciceronē in Bruto cū Sisenna dixisset sputatilia a grannio irrisus ē quod pro eo uerbo uilia intelligeret. **AVT** IMMUTATIONE uerborū. Cum alia pro aliis ponuntur uerba: ut qui solem aurū & lunam argentum uocant. **BREUITAS** autē. Quintilianus ac merito laudatur breuitas inquit integra: sed ea minus præstat quotiens nihil dicit nisi quod necesse est $\beta\rho\alpha\chi\lambda\omicron\gamma\iota$ au uocant quæ redetur inter schemata. ē uero pulcherrima cū plura paucis cōplectimur quale Salustii est Mythridates corpore ingenti proinde armatus. Inter schemata aut utimur hac figura inquit non singulis modo uerbis: sed etiam sententiis: ut Cicero dicit contra contionē Metelli. qui iudicabantur eos uocari custodiri ad senatum adduci iussi in senatum sunt positi: & totus hic locus talis. Hoc genus $\beta\rho\alpha\sigma\upsilon\lambda\omicron\gamma\iota$ au uocant. hoc ergo dicit Cicero. **BREUITAS** Cōficiatur simplicibus uerbis non acruatis. **PROBABILE** autem genus. Probabile autem inquit Cicero id genus dicit: quod non plus minusue est: q̄ dicit non quia comi expolitū non debeat. nam & hæc ornatus pars est: sed quia uitium est ubiq; quod nimium est. **SI NON** nimis comptū. Atq; expolitū. quoniā hæc ueritatis fidē tollunt. **SI EST** autoritas. In uerbis: ne lasciuiare compositione uideamur. **ILLVSTRIS** est autem oratio. Quintilianus quoq; cū de probabili loquitur oratione subiungit itaq; in nobis esse auctoritatē. in uerbis sententias uel graues: uel aptas opinionibus hominum ac moribus. his enim saluis licet assumere ea quibus illustrem fieri orationem putamus delectant translata superlata ad nomen adiuncta duplicia & idem significantia atq; ab imitatione rerum non abhorrentia: ubi licet nobis intueri ad uerbum Ciceronis uerba ex hoc loco sustulisse nec tamen eum nominasse. & aliquāto post itaq; $\epsilon\nu\alpha\pi\gamma\alpha\iota$ au inquit cuius in præceptis narrationis feci mentionem quia plus est euidentia: uelut alii dicunt representatio: q̄ perspicuitas magna uirtus est res de quibus loquimur clare atq; ut certū uideantur enunciare: neq; enim satis efficit neq; ut debet plane dominatur oratio si usq; ad aures uolet: atq; ea sibi iudex de quibus cognoscit narrari credit non exprimi & oculis mentis ostendi. Est igitur unum genus quo tota rerum imago quodammodo in uerbis depingitur constitit indigitos extemplo arrectus uterq; & cætera quæ nobis illam pugilum congregantium aciem ita ostendunt ut non clario futura fuerit spectantibus. Cicero quoq; in Verrem. Stetit soleatus prætor populi Romani cum Palio purpureo: tunicaq; talari muliercula nixus in littore non solum qui legit hæc ipsum os intueri uideatur & habitum: sed quædam etiam ex his quæ dicta non sunt sibi ipse astruat ego certe mihi cernere uideor & uultum: & oculos: & deformes utriusq; blandicias: & eorum qui aderant tacitam auersationem: ac timidam uerecundiam. Interim ex pluribus efficitur illa: quam conamur exprime re facies: ut est apud eundem. nanq; omnium ornatum uirtutum exemplum uel unum sufficiat in descriptione conuiuii luxuriosi. uidebar uidere alios intrantes alios uero exeuntes: quosdam ex uino uacillantes: quosdam hesterni ex potatione oscitantes. humus erat in munda. lutulenta uino: coronis languidulis & spinis cooperta piscium. quid plus uideret qui interesset? hæc est ergo illustris oratio de qua Cicero loquitur cum inquit illustris est autem oratio si & uerba grauitate delecta ponuntur non ridicularia sed quæ pondus suū habeant. **ET** TRANSLATA & superlata. Hoc hyperbolem de qua dictum figura. **ET** AD nomen adiuncta. Quæ dicuntur epitheta: de qua sane figura ita Quintilianus epitheton quod recte dicimus appositum. a non nullis sequens dicitur: eo poetæ & frequentius & liberius utuntur. itaq; & dentes albi & humida uina in his non reprehendemus apud oratorem nisi aliquid efficitur redundat. id autem erit huiusmodi ut si dicas o facinus indignum. o durum pectus quod ob rem ridiculam amicissimum perditum ire possit solet fieri aliis adiunctis epitheton tropis: ut apud Virgilium turpis egestas. tristis senectus: uerum tamen talis est ratio huiusce uirtutis ut sine apposis nuda sit & uelut incōpta oratio. **ET** DVPLICATA. Et idem significantia ut Ciceronis illud in Catillinam:

Tandem aliquando quirites Catillinam furentem audacia scelus athelantem: pestem patriæ nefariæ mollientem nobis: atq; huic urbi ferrum flammamque minitantem ex urbe uel eiecimus: uel emissimus: uel ipsum egredientem urbe profecuti sumus. abiit: excessit: euasit erupit. HIS enim maxime sensus attingitur. Hoc est animus compungitur. ET Cæteris. Quæ dicta: & quæ statim dicentur de suaui oratione. ALTERO fit ut intelligamus. Dilucidum dicit. SVAVE autem erit genus. Vt uno Ciceronis modo contenti simus exemplo si patres conscripti uestris immortalibus in me fratremq; meum liberofq; nostros meritis parum uobis cumulare gratias egero quæso obtestorque ne meæ naturæ potiusq; magnitudini uestrorum beneficiorum id tribuendum putetis quæ tanta enim potest existere ubertas ingenii: quæ tanta dicendi copia. Quod tam diuinum atq; incredibile genus orationis. quo quisquam possit uestra in nos uniuersa promerita non dicam complecti ornando: sed percensere enumerando: & totus ille locus. DEINDE coniunctione. Id est uerborum structura. QVAE neq; habet asperos cursus. Vt sextus Roscius melius dicas sextus quoq; roscius & non sed rex Xerxes at pro eo rex autem Xerxes & similia. NEQVE disiuictos atq; hiantes. Cum extrema uocalis uocalem primam uerbi sequentis includit: ut si dicas are emit: illi incumbit fore omnia: & similia. hiat enim iunctura quæ structior pleniorq; fieret si consonantes uocalibus applicarentur hoc modo are mercatur. illi totus incumbit. fore cætera. ET SI circumscripta Non longo anfractu: sed ad spiritum uocis aptum. hoc dicit si clausula longior non fuerit q; ut uno possit spiritu enunciari: ut in ipsa clausulæ pronunciatione uocem mutare non necesse fuerint. HABE atq; similitudinem æqualitatemq; uerborum. ne alia grandia magnificaq; alia porro humilia depressa. nam in sermone tenui sublime nitidumq; non conuenit: fitq; corruptum quia in plano tumet. Ita humilia circa res magnas carpimus: itaq; ut uidetur illud prætextam in cistamures rosere camilli: ita probatur Virgilianum illud sæpe exiguus mus. nam exiguus Epitheton aptum proprium effecit ne plus expectaremus. Et casus singularis magis decuit: & clausula ipsa unius syllabæ non usitata addit gratiam imitatus itaq; est utrunq; Horatius nascetur ridiculus mus. TVM Ex contrariis sumpta uerbis. Crebra crebris: paria paribus respondent. hæc figura anthitheton appellatur. Latine contrapositum: cuius exemplum nõ uidemur commodius pro ferre posse: q; Ciceronis illud in Catillinam ex hac enim parte pudor pugnat: illinc petulantia: hinc pudicitia: illinc stuprum hinc fides: illinc fraudatio. hinc pietas: illinc scelus: hinc constantia: illinc furor. hinc honestas: illinc turpitudine. hinc continentia: illinc libido. Deniq; æquitas temperantia. fortitudo: prudentia: uirtutes omnes certant cum iniquitate cum luxuria cum ignauiam cum temeritate cum uitii omnibus: postremo copia cum egestate. bona ratio cum perdita. mens sana cum amentia. bona deniq; spes cum omnium rerum desperatione confligit. Quintilianus autem de hac figura locutus non uno inquit fit modo nam & fit si singula singulis opponuntur ut uicit pudorem libido. timorem audacia: & bina binis non nostri ingenii est. uestri auxilii est. & sententia sententiis: dominetur in concionibus iaceat in iudiciis. RELATA Ad idem uerbum: ut neq; is es Catilina ut te aut pudor a turpitudine: aut metus a periculo: aut ratio a furore reuocarit ad idem enim uerbum plura referuntur: quod fit aut proposito uerbo: aut in ultima parte collocato ut hic: aut in medio. ET GEMINATA ac duplicata. Vel etiam sæpius iterata ponantur. ut perturbatio istum mentis: & quædam scelerum effusa caligo: & ardentes furiarum faces excitant & illud inuestigata comperta patefacta sublata delera extincta. & illud. patet hic tuus: patrem hunc appellas patris tui filius est. CONSTRVCTIO que uerborum. Tum coniunctionibus copuletur. ut testumque laremque armaque amyclæumque canem cressamque pharethram. TVM DISSOLVTIONIBUS relaxetur. Vt de Alexandro Aquila ne in deliberando consilium in præliando uirtus. in beneficio benignitas non deerat: sed dumtaxat in supplicio crudelitas. nam cum aliqua res dubia accidisset apparebat sapientissimus. Cum autem consfigendum esset cum hostibus fortissimus: cum uero primum dignis tribuendum liberalissimus. & cum animaduertendū clemētissimus & apud Virgiliū hic illū uidi iuuenē bis senos: cui nostra

dies altaria fumant. hic mihi responsum primus dedit ille petenti: sed utrunq; horum inquit Quintilianus coaceruatio etenim iuncta aut dissoluta omnibus scriptores sua nomina dederunt: sed uaria & ut cuiq; fingere placuit. fons quidem unus qui & acriora facit & instantiora: quæ dicimus & uim quandam præferentia uelut sæpius erumpentis affectus. FIET etiam suaui oratio: Si aliquid in uisum: aut in auditum: aut nouum dicas: ut ipse Cicero pro Celio prægestit animus iam uidere primum lautos iuuenes mulieris beara ac nobilis familiares. deinde fortis uiros ab imperatrice in insidiis atq; in præsidio balnearum locatos: ex quibus requiram quo nam modo latuerint: aut ubi. alueus ne ille: an equus troianus fuerit qui tot inuictos uiros muliebri bellū gerentes tulerit: ac texerit. Illud uero respondere cogam cur tot uiri ac tales hūc & unum: & tam imbecillum: q; uidetis: non aut stantem comprehenderint: aut fugientem consecuti sint: qui se nunq; profecto si istum in locum processerint explicabunt quā uolent in conuiuiis faceti: dicaces. nõnunq; etiam ad uinum disertis sint: Alia fori uis. Alia Triclinii. Alia subsecliorum ratio. Alia lectorum non idem iudicium commensatorumq; conspectus. lux deniq; alia est solis: & lychnorum. DELECTAT. Etiam quicquid est admirabile: maximeq; mouet ea quæ motum aliquem animi miscet oratio: Vt ipse in Pisonem: sed multam carnem subrancidam serui sordidati ministrat: nõnulli etiam senes: idem coquus: idem atriensis. Pistor domi nullus: nulla cella. panis & uinum a propolia: atq; de caupona græci stipati: qui i lectulis sæpe plures ipse solus habiturus: quæ eodem de solio ministrantur. ubi galli cantum audiuit auum suum reuixisse putat: mensam tolli iubet. QVAE que significat oratorius. Ipsius amabiles mores: qui exprimuntur aut significando iudicio ipsius: & humano animo: ac liberali: ut pro Celio adultere ego putarem: si quis hæc paulo liberius salutasset: & contra Catilinam Serui me hercule mei si me isto pacto metuere: ut te metuunt omnes ciues tui: domum meam relinquendam putarem. Etrursus pro Celio O magna uis ueritatis: quæ contra hominum ingenia calliditate sollertia: contraq; fistas hominū insidias facile se per se ipsam defendat. AVT Inflexione sermonis. Quæ figura apostrophe dicitur a græcis. hæc ut inquit Quintilianus mire mouet: siue aduersarios inuasimus. quid enim tuus ille Tubero in acie pharsalica gladius agebat: siue ad inuocationē aliquā conuertimur. Vos enī iam ego albanī tumuli atq; luci: siue ad inuidiosam implorationē o lex portia: legeq; semproniam. AVT Augēdi alterius. Vt in Tuberonē memorato in exēplo. AVT Minuēdi sui causa. Vt pro Milone o me miser. o me infelicē: reuocare tu me in patriā milo potuisti. ALIA dici ab oratore: alia existimari uidentur. Idq; comitate fieri magis: q; ueritate. Hæc figura Ironia dicitur: ut illud in Catillinā a quo repudiatus ad sodalē tuū uirū optimū metellū demigraſti. Vnde qm̄ Socrates: ea plurimū usus ē appellat' εἰρων. QVAE orationē. Aut magis obscurā: aut minus probabilē faciūt. Ideo illa a nobis repudiata sunt præcepta. CVM Aut propriū: aut idē significans. Aut uerbū factū in plura uerba deducit. Vt Te nemus anguitiæ: uitrea te fucinus unda. Et hæc nauis honusta p̄ da siciliensī. Cū & ipsa quoq; esset ex præda. Et multi & graues dolores inuenti parentibus & propinquis multi. CVM AVTEM diffinitiones ad unum uerbum reuocantur. Vt qui sunt qui fœdera sæpe ruperunt: Carthaginenses. Qui sunt qui bellum crudelissime gesserunt: Carthaginenses. Quisunt qui italiā deformauerūt: Carthaginenses. Qui sunt qui sibi ignosci postulat: Carthaginenses. AVT assumpta uerba remouent. Per correctionē hūc ego non imanes: sed feram duco. AVT i circuitu dirigitur. Id est in clausulā uerba extendūt: ut quod dicit Sexto Roscio qui scænā introeat solus cū artifex eiusmodi ut solus uideat dignus esse qui scænā introeat dignus uideatur qui nõ accedat. AVT cōiunctione. Fit unū uerbum ex duobus nouatiōe uocabuli de qua dictum superius est. VT CVM semel dictum sit d̄ recte Sicut natura ipsa intulerit inuertatur ordo quæ figura græce ἐπ' ἀνόλοσ dicitur ut p̄positis duobus secundū priō deinde primū capimus ut apud Virgiliū. forte sub arguta cōfederat illice daphnis. Compulerantq; greges coridon & thyrsis in unū. Thyrsis oues corydon distentas lacte capellas. ET IDEM quasi sursum uersus retroq; dicat hæc κλιμασ græce latine gradatio nominat: hæc repetit ea quæ dicta sunt & priusq; ad aliud descēdat in priorib' resisit ut africano uirtutē industria. uirtus gloriā. gloria æmulos cōparauit & calui: nõ ergo magis

ad ornandū: quæ nō tā necessāria: q̄ ornantia sunt. VT DILucidē. Quid dilucidū: qd̄ probabile qd̄ suauē in dicendo sit iā memorauimus. PROBAbilis. In rhetoricis ueteribus probabilis inquit erit narratio si in ea uidebuntur esse quæ solent apparere in ueritate si personarum dignitates seruabuntur si causæ factōe extabunt si fuisse facultates faciendū uidebuntur. si tempus idoneum. si spaciū satis. si locus oportunus ad eandem rem qua de re narrabitur fuisse ostendetur. si res & ad eorum qui agēt naturam & ad uulgi rumorem & ad eorum: qui audient opinionem accommodabitur: ac ueri quidem similis ex his rationibus esse poterit. quæritur enim ut sit probabilis narratio quis. quid cur. ubi. quando. quemadmodū: quibus adminiculis. natura nostra. opinio Iudicū uulgi mos: quæ sunt omnia persona. factum. causa. locus. tempus. modus. facultas. opinio. SI TESTata dici uidebuntur. Idest de quibus testimonia habita sunt. EVENti causa ponetur. Euentus inquit ipse in rhetoricis est exitus alicuius negotii i quo quæri solet qd̄ ex quaq; re euenire eueniet euenturū: sit quare hoc in genere ut cōmodius quid euenturum sit ante animo colligi possit quid quaq; ex re soleat euenire considerandum est hoc modo ex arrogantia odium: ex insolentia arrogantia. OPINione. Opinio est cūctur ad quæ accipiti feramur sententia uni uel pluribus propensior existimatio. AVTORitate. Autoritas est mentis & corporis quædam dignitas quæ efficit tum sua præsentia: tum etiam oratione cæteri: ei reuerentiam præsent. SI CVM lege. Le x ut Papi nianus inquit est cōmune præceptum prudentium consultum delictorum quæ & spōte uel ignorantia contrahuntur coertio cōmunis rei. pu. sponso. SI CVM more. Mos est quod inter hoīes solitum est fieri. CVM RELigione coniuncta. Religio ē: quæ diuina naturæ cultum & cerimonias affert. SI ANtiquitas. Idest ueneratio. SI MEmoria. Ne uera exciderint & falsa narret. SV Auis aut narratio. ut Celi in Antonium. namq; ipsum offenderunt temulento sopore profligatum totis stertentem præcordiis ructuos spiritus geminare præclarasq; contubernales ab omnibus spondis transuersas incubare: & reliquas circumiacere passim: in quæ tamen exanimatæ terrore hostium aduentu percepto excitare antonium conabantur nomen in clamabant: frustra ceruicib; tolle bāt blādus alia ad aurem inuocabat. uehementius etiam nonnulla seriebat. quæ omni um cū uoce tactuq; oscitaret pxime cuiusq; collū amplexu petebat: neq; euigilare ebrius poterat: sed semisomno sopore inter manus ceturionum cōcubinarūq; iactabatur. QVAE ad fidem faciendā pertinent. Nam tam & si narratio ad fidem faciendam pertineat imprimis tamen confirmatio & confutatio. QVONiam omne qd̄ in cōtrouersū am uenit id ita. habet. Genus totius artis ē rhetorices facultas. rhetorice uero species tres quæ tria genera carum appellant. Iudiciale. Demonstratiuū. Deliberatiuū. materia quæcūq; q̄stio circa quā uersari oratoris possit oīo. partes huius materie q̄stio infinita: & definita definita diuidit in cōstitutiones siue status seu cōtrouersias libeat appellare eā itaq; oēs aut in scripti alicuius cā uersant: aut ex re ipsa sibi nomē uendicāt. & perinde q̄ in scripto legitima: q̄ in re rationales nominant. In scripto cum unus scriptoris uerba defendit. Alter sententiam: qui status scriptū & uolūtas appellat. Alter si inter se leges dissentiat: & utraq; pars defendat status legis contraria. Tertio cū scriptū de quo cōtendit sententiā amplectit ambigua. ambiguus status dicit. Quarto cū ex eo quod scriptū nō est per collectionē aliquid intelligit: qd̄ quia p̄ ratiocinationē & p̄ syllogis mi collectionē inuestigat. a græcis syllogismus a nr̄is ratiocinatio noīat. Quinto cū scriptū qdem ē: sed in quo uis est id uerbū nō clarescit finis uel finitiuus in scripto nominat status. Earū porro cōstitutionū: q̄ rōnales appellant: ita distinguunt iuxta Cicero nem in rhetoricis: q̄q; uaria ē de his inter rhetoras opinio sicut de mēoratis. In his ergo q̄rit an sit & q̄le sit & p̄ter hoc: an iure: an more possit tractari iudiciū: qd̄ si qd̄ factū negat cōiecturalis: uel ificialis stat⁹ appellat. si factū cōstet & quo noīe sit appelladū q̄rat finitiuus stat⁹: qd̄ si utrūq; cōtrouersia careat. sed quale id sit q̄rat generalis status noīat. In hoc aut querit de p̄terito. aut de p̄senti: aut de futuro. si de præterito iurisdicialis. sin de p̄senti uel futuro negocialis. Iurisdicialis igr̄ cui⁹ inq̄stio p̄teritū respicit in duas p̄tis diuidit: aut. n. i ip̄o facto uis defensionis ē & absoluta cōstitutio noīat: aut extrisecus assumit: & assumptiua nūcupat: hæc porro diuidit quadriaria: aut. n. cōcedit crimē aut remouet: aut refert: aut qd̄ ē ultimū cōpat. cōcedit crimē cū nulla facti iducit defensio: sed uenia

sed uenia postulat. Id fieri duob; moīs pōt. si de p̄teritis: aut purges. de p̄teritis cū nihil excusatiōis attuleris: purgas cū facti culpa his ascribit: q̄b; obisti obuariq; nō possit. sunt aut̄ imprudētia. casus. necessitas. error. Remouet uero crimē cū ab eo q̄ icesit trāssert: in aliū: id duob; sit moīs cū aut cā refert: aut factū refert. cā cū aliena p̄tate aliq̄ factū eē cōtēdit factū uero cū ali⁹: aut potuisse: aut debuisse facere demōstrat. refert crimē cū iuste in aliq̄ facin⁹ cōmissū eē cōtendit: qd̄ is puocari lacessueritq; iniuria. Cōperatio cū meliore de cā factum dicit. Nunc qd̄ hic Cicero dicat itueamur. NVNC cōiecturæ locos quæro. Hoc dicit qm̄ rōnaliū. cōstitutionū prima est cōiecturalis uelim mihi explices locos unde in hac qōne possim argumenta deducere. IN VERissimilibus & in p̄priis re; notis rota posita est. Idest qm̄ factum esse negat. a uerissimilib; & p̄priis notis re; argumentandū. p̄priis aut̄ notis ait id est. signis unde uideri possit aut factum aut nō factum esse quidpiam. VT FVMus ignē. Videt siqdem unde sum⁹ erūpit: ibi ignis esse. EXP Artib; & quasi membris narrationis. Quod facit Cicero pro Milone cum i narratione ipsa nihil apparatus fuisse Miloni ostendit: ut insidias faceret. At contra fuis se clodio. NATVRæ primū spectant. Sint ne p̄cliuēs ad id: an minime. QVEMadmodum affecti sunt uirtutib; uitiisq;. Hoc est an bene educati an secus. ARTibus. Nunq̄d lasciuī uagi: errabūdiq; sint nulla arte instituti: an secus. INERTiis. Hoc est an sint artū expertes. AN Quæadmodum Cōmoti: ut facili⁹ potuisse fieri: aut nō potuisse ostendat. si affectuosos: aut minime: esse ostendamus. si nullo uerbi cā mō ad irā puocari potuis se: ut id fecerint cōtendamus. IN FORTuna genus amicitia. Quibus oībus p̄bati pōt aliquid facilius fieri potuisse. OPES quib; colimur: q̄ nō tam usum q̄ lautū usum rerū nobis suggerunt: ut canes uenatici & similia. DIVItiæ. Quibus utimur: ut si abundem⁹ frumento: uino: oleo: cæterisque huiusmodi. IN LOCis aut̄. Loci ad coniectandum argumenta maxime suppetent cū in omni genere tum i deliberatiuo: ut si querat an Cæsar renum trāsgressus iueuos obstātib; locōe iniquitatibus possit debellare: an morinos qui se in paludes condant & huiusmodi alia. LEVES. Prima producta accipiendū. hoc est minime herbidi uel arborosi. O PACI. Crebris arboribus solares radios arcentes. APRICI. Sole gaudētes. unde apricis statio mergis: & apricos meminisse senes Virg. Persiusq; dixerunt. CELEBres. a multis habitati. OBSCVri. Incogniti. PROFANI. Ab omni religione remoti. ex his proposita materia cuius ducere argumenta minime erit difficile. TEMPEstas. Tempus quo aliquid agitur ut cum dicimus hac tempestate hoc non sit: ut nulli maior fuit usus edendi tempestate mea dixit Iuuenalis. FORTVITA. Quæ obueniunt ut ipsis sorte libuerit hominibus colere. ET EVENTus. Supra quid p̄ euentum accipere oporteat exposuimus. CASV. Est siquidem proprie casus aut in ratione carentibus: aut prorsus anima. sicut fortuna in ratione utentibus cum aliqua præter propositum eueniunt. nunc ergo casum fortuitum euentum accipiendū. IN Imprudentia. Necessitas ponenda. quoniam prudentia: ac imprudētia arbitraria: ac in nostra optione posita ne utiq; sunt. PER Iustrandæ animo: ut quotiens quæstio aliqua coniecturalis in quouis genere fuerit oblata ex his oībus sedibus educere possimus argumenta. EX FACTi uestigiis. Quæ signa superius diximus appellari de quibus superius abunde dictum est. QVOD sensu percipi possit. Præsertim uisu & auditu: qui omniū acerrimi sunt. MVLtum tamen Cum sint coaceruata proficiunt. dixisse autem ideo uideri hunc illū occidisse: qd̄ eum oderat parum est: at & qd̄ minitatus erat se occisurū: & qd̄ inuentus cum gladio cruento: & qd̄ argutus titubari: & cætera huiusmodi si addant: hac coaceruatione fieri uideat iam idubitatū. PRIMum exemplū. Si proferamus alios idem fecisse. & similitudinem ostendamus. FABVla Etiā nonnunq; qd̄ ex usu ip̄o apparet. QVID Diffinitionis. Post coniecturalem statum sequitur: ut paulo ante ostendimus finitiuus. tractatis ergo coniecturæ locis sequitur iam: ut finitiui quoque status locos pariter exponat. NON DVbium est id quidem. Quin diffinitio genere declaretur. Quintilianus ubi hunc statum tractat: qui priuatam pecuniam inquit de templo surripit sacrilegii reus est: culpa manifesta est: quæstio an huic crimini nomen quod est in lege conueniat. ergo ambigitur an hoc sacrilegium sit: accusator quia de templo sit surrepta pecunia utitur hoc nomine. Reus quia priuatam surripuerat negat eē sacri legium. sed furtum fatetur. Actor ergo ita finiet sacrilegium ē surripere aliqd̄ de sacro.

Reus sit finiet factilegiū est surripere. aliquid sacri. uterq; finitiōem alterius impugnat ea duobus generibus evertitur si aut falsa est aut parum plana. docet ergo Cicero diffinire. **NON DV**bium inquit est id quidem; quin diffinitio genere declaratur & proprietate quadam aut cōmuniū frequentia. hoc dicit diffinitio fit multis modis: sed potissimum genere & differentia ut homo est animal genus expressi rationale adiecta iam a ceteris seperans animantibus differentia: quā Cicero nunc proprium uocat quæ aut inter sit inter differentiam: & proprium ab Aristotele in topicis & porphyrio in quinque uocibus percipi potest: sed addit aut cōmuniū frequentiam. id autem fit cum proprio aut differentia caremus: ut si dicas homo est animal bipes latis unguibus & protensis sursum in cælum spectans: cui ab humeris bina demittuntur brachia: & cetera hoc modo. **EX Q**uibus proprium. Quid sit eluceat. nam ex omnibus uideri potest proprium factum esse. **DIFF**iniendum. Sæpe ex contrariis. Subaudiendum addita negatione: ut horatianum illud uirtus est uitium fugere: sapientia prima stulticia caruisse. id maxime solet fieri de principiis quoniam genera superiora non habent: ut punctum est cuius pars nulla. **SAEPE** ex dissimilibus. Vt si dicas rhetorica est ars liberalis: quæ nec grammatica: nec poetica & reliquas enumerando aliā ab aliis esse significes. **SAEPE** ex partibus. Vt rhetorica est. quæ in uentione. dispositione. elocutione memoria pronuntiationeque consistit. **Q**uamobrem descriptiones quoque sunt in hoc genere sæpe aptæ Subaudi quoniam desunt propriam: ut si dicas homo est in quo pietas. in quo iustitia: in quo æquitas: in quo religio: & rursus flagitium: scelus: & cetera: quæ tam uitiorum: quæ uirtutum nomen habere inueniuntur. **ET E**numerations Consequentium: quæcunque res id quod diffinitas consequi uideantur. **IMPR**imisque Cōmouet explicatio uocabuli ac nominis. hoc est etymologia. Idem ait Quintilianus. maximos enim inquit usus in approbando refellendoque sine priorum ac differentium non nunquam etymologia: quæ tamen omnia sicut in ceteris confirmat æquitas nonnunquam & coniectura mentis etymologia maxime rara est. quid enim est aliud tumultus nisi perturbatio tanta ut maior timor oriatur: unde ei nomen dictum est tumultus. & Cicero: quæ sicut pro celio per consequentia diffinit accusare hoc modo. Accusatio crimen desiderat rem ut definiat: hominem ut notet: argumēto probet: teste confirmet. Ita pro balbo aduersarii etymologia uerbi carpit iniquis erat accusatoris interpretatio indigna responsione quæ ita dicebat comiter esse cōmuniter: quasi uero priscum aliquid: aut insolitum uerbum interpretaretur comes benigni: faciles: suaves homines esse dicunt: quæ erranti comiter monstrat uiam benigne non grauate cōiter quod certe non cōuenit. **IN EO** genere subaudi quælitatis. nam posteaquam an sit & quod sit nouit quærit tertio loco quæ sit. hoc est statum quælitatis: quæ tertius rationalis est status. **AVT** iure factum Depellendi: aut ulciscendi doloris causa: ut orestes quæ ideo se matrem defendit occidisse quæ illa patrem suum occiderat. **AVT** denique Necessitate: in scitia: casu. hæc in diuisione quælitatis status superius exposuimus. **IN LE**gitimis iudiciis non habent. Quia legum præscripta iudices sequi oportet. **IN LI**beris. Vt sunt apud principes quæ statuunt libere ut uolunt aduertendo ignoscendo. **EX LO**coque descriptione. Quos ipsametsi perferre nobis causa. **AVT** Totum est negandum. Posteaquam de cōfirmatione dixit: sequitur locus reprehensionis de quo Quintilianus patronus inquit neget: defendat: trāserat excuset: deprecet: molliat: minuatur: auertat: despiciat: derideat quare in directa fere & ut sic dixerim clamorosa est actio. hinc mille flexus: & artes desiderat cum accusator meditata plæraque domo affert pronus etiam ex inopinatis frequenter occurrit. accusator dat testem pronus ex re ipsa refellit. ideoque accusatiōibus etiam mediocres in dicendo suffecerint. bonus defensor nemo nisi quæ eloquentissimus fuit quæ ut quæ sentio semel finiam tanto est accusare: quæ defendere: quanto facere: quæ sanare uulnera facilius. primum igitur intuendum est: cui responsuri sumus proprium sit eius iudicium: an ad causam extra accersitum. nam si per prius aut negandum aut defendendum: aut trāserendum extra hæc in iudiciis fere nihil est. deprecatio quod est: quæ sine ulla specie defensionis rara admodum & apud eos solos iudices quæ nulla certæ prænunciandi forma tenetur: quæ ille quoque apud. **C.** Cæsarem & trium uiros pro diuersarum partium hominibus actiōes et si per se nituntur adhibere tamen præcinnam: nisi hoc non fortissime defendentis est dicitur quod aliud egimus: tubero nisi ut quæ hic poterit nos possemus. quod si apud principem aliuue cui utrum uelit: liceat dicendum erit morte dignum eum pro quo loquimur clementia tamen seruandum esse hic non cum aduersario: sed cum iudice res erit. id est delibatiue potiusque iudicialis maxime forma est.

In perspicui

IN PERspicui. Falsis. dicemus namque talia esse accusantis argumenta: ut in manifesto falsis eadem dici possint. **NON** Effici. Quæ uelit. hoc est non sequi ex eis quæ arguerit. **ACCE**dere oportet ad singula. Singulas inquit partes reprehendemus quo uniuersam argumentationem improbemus. **COMME**moranda exempla. Alia in medium proferemus exempla in quibus licet tales adhibita sint argumentationes tamen est creditum. **CON**Querenda. Hoc dicit exclamabimus & ingemēdo quæ sit conditio humana piculis obnoxia ostendemus si acumine dicentis alicuius innocentes picula sub ira cogantur & infamias & dāna. **Q**uæ sumpta. Ex locis his qui sunt expositi: quos in cōfirmatione & reprehensione attingimus hypothesos id est causæ siue cōtrouersia: nam loci thesoros id est infinitæ quæstionis ante expositi: & quæ admodum ex singulis argumenta educant abunde ostensum est. **EXPL**icatio argumenti. Argumentatio. quid sit argumentum supra abunde ostensum est. argumentatio igitur est argumenti extensio. Argumentationum autem duo sunt genera unum syllogismum græce. latine ratiocinatio alteram inductio a latinis. a græcis epagoge noia nam epichirema parum admodum a syllogismo differt. nam ut Quintilianus inquit differt a syllogismo nullo nisi quod illi & plures habet species & uera colligunt ex ueris quæ admodum in mathematicis. epichirematis frequentior est usus circa credibilia: quare fere semper epichiremate orator: raro syllogismo utitur utitur & enrhymemate quod a syllogismo nascitur propositione modo una detracta. **EX** Quibus id Efficias. quod aut dubium: aut minus probabile per se uidetur. quoniam si certum est quod argumentatione accusatoris collectum est ut responderi non possit stultum est contra dicere. **ARGV**mentandi duo sunt genera. Id est duobus temporibus utitur argumentatione & cum probare aliquid ex aliquo uolumus & cum mouere acrius uolumus auditorē. **DIR**igitur cum proposuit aliquid quod probaret. Sane Cicero ipse in primo rhetoricoque uetere copiosissime argumentationum tractationem nobis exposuit illincque petere satius est: quæ a nobis perdiscere: quæ in hac re dicenda sint paucis tamen tum ipsius tum Quintiliani sententia quid obseruandum dicemus. Quare argumentatio quæ ratiocinatio est appellata tres habet Aristotelis & consensu ferme aliorum oium partes. nam ita habet ista natura ut sit de quo quærat & per quod probet tertium addit uelut ex consensu duorum antecedentiū. prima ergo erit pars intētio. secunda assumptio. tertia cōnexio ut si quærat an uir sit utilis. ita texatur argumentatio. ois habitus bene institute mentis est utilis. uirtus est habitus bene institute mentis: ergo uirtus est utilis. sunt qui quinque faciunt partes ut Cicero in rhetoricis ostendit ut sit propositio: deinde ratio eius tum assumptio: & eius probatio quinta cōplexio: sed neutram probationem a suis separe oportet propositionibus præsertim cum sint aliquæ tam notæ propositio & assumptio ut probatione non egeant. sunt inquit Cicero qui putant nonnunquam posse & oportere cōplexione suspēderi cum id perspicuum sit quod conficiat ex ratiocinatione hoc modo si peperit uirgo non est. peperit autem hic satis esse proponere & assumere quod conficiat quoniam perspicuum sit cōplexionis rem non indigere. At Cicero existimat oio inferendam cōplexionem hoc modo cōcubuit igitur cum uiro hoc si nobis inferre inferas quod sequitur fecit igitur incestum. poterimus etiam breuius colligere ut dicamus quoniam peperit cum uiro cōcubuit. uel per interrogationem cum peperit quis dubitat adulterium commisisse. Quod si ad motum tendemus pluribus uerbis rem ipsam amplificabimus. Comere ergo & expolire conuenit orationem multa aggerando non statim concludendo. subiungit porro Cicero uariare aut orationem magnope oportebit nam oibus in rebus similitudo est facietatis mentis. id fieri poterit si non si militer semper ingrediamur in argumentationem. nam primum oium generibus ipsis distinguere cōuenit hoc tum inductio: tum ratiocinatione deinde in ipsa argumentatione non semper a propositione incipere: neque semper quinque partibus abuti: neque eadem ratione partitiōis expolire: sed tum ab assumptione incipere licet tum a probatione alterutra: tum hoc tum illo genere cōplexionis uti. Illud quoque uolumus intelligi nos per bene tenere aliis quoque rationibus tractari argumentationes in phia multis & obsuris de quibus certum est artificium constitutum. Verum illa nobis ab horrere ab usu oratorio uisa sunt. **ILLA** autem altera. Argumentatio: quæ pcellere audientium animos cupit. **Q**uasi retro & cōtra. Quæ non directe proponit: assumit: & cōcludit: sed quæ uult cōcludere sibi primo assumit Deinde confirmat. **DEINDE** id quod proponendum fuit. Quod in prima parte collocandum. **PER** Motis animis. Iam incalētibus prope quæ dicta sint. **IAC**it ad extremum. Et iacit inquit hoc est ut aliqua exaggerationis & ardore uerborum profert. **UT** CVM interrogamus. Nosmetipsos: aut percunctamur. Quintilianus quod enim tam cōcō-

quod interrogare uel percontari. nam utroque utimur indifferenter quorum cum altergenoscendi Altesse arguendi gratia uidetur adhiberi. Interrogamus igitur cum nosse uolumus. percontamur contendendi & instandi urgendi causa ut Cicero ipse pro ligario apud quem igitur haec dico nepe apud eum qui cum haec sciret antequam uidit me rei. pu. reddidit. Aliter pro caelio facta in interrogatione dicit aliquis haec igitur est tua disciplina. sic tu instituis adolecentes? & totus ille locus cui diuersum est cum alium rogaueris non expectare responsum & statim subiicere domini tibi deerat? At haec. pecunia superabat? at eges. aliquando conuicantes & tamen interrogantes quasi scire cupientes ut in pisonem scire cupio quid tandem isto in uersu reprehendas caedant arma togae tuae dicit inquit togae summum imperatorem esse cessare quid nunc te asine litteras doceam? non opus est uerbis: sed sustibus non dixi togam qua sum amicus nec arma scutum: & gladium unius imperatoris: sed quod pacis est signum & otii toga contra aut arma tumultus atque bella more poetae locutus. hoc intelligi uolui bellum ac tumultum paci atque otio concessum. AVT Imperamus. Ut pro cluentio uestra iudices aequitate & mansuetudine mulier oppugnat atque una quam caeca crudelitate & scelere cuius cupiditate nulla unquam turpitudine retardauit quam uitiis animi in deterrimas partes iura hominum conuertit omnia cuius ea stulticia est ut nemo hominem ea uis ut nemo foeminam ea crudelitas ut nemo matrem appellare possit eo iam denique adducta est ut sibi propter formam ad similitudinem hominis referuarit: quare iudices si scelus odistis prohibete aditum mulieris generis neque simi. AVT Optamus. Quod frequentissime quotidie solet fieri cum dicimus o uitam nunc elucescat uestra taciteque id ita esse uolumus significare. QVAE sunt. Cum alijs pluribus sententiae ornamenta. quam infinitis propemodum inflexionibus uti ad reprehendendum possumus dicendi ornamentis quae nos figurae locutionis docent. VITAE autem similitudinem. Docuit argumentari nos posse uariis modis. docet rursus uitare nos posse similitudinem uel non ex ordine ut res postulat si orti fuerimus & si non omnia confirmare contendamus: & si quae erunt aperta paucis comprehendamus. QVODQUE ue ex iis efficit. Id est significat tota argumentatione. NECESSITATE est. Semper concludere. ne fallatur animus audientis si forte minus quam inferre oporteat cognouerit. QVAE sine arte. Id est loci: quos artis ex parte diximus superius tractauimus: ubi ceteros quoque Theseos locos excussimus. ARGUMENTA rerum. Ad res explicandas. PROPRIA testimonia uoluntatum. Testes enim ut ex sua pronuntiant uoluntate ita res esse uideri faciunt & contra testes memorat locos quibus non credi oportere dicit quam haec pars reprehensionis est. QVAE est ionibus. Vbi tori homines & excruciat contra nos responderint. QVAM uere inficiendo dolere quod ut uera proferendo diutius torquerent. Inficiari est in factum ire hoc est negare quae quicquid deliquisse in quo arguat. SVAM uitam neglexerunt. Et pinde mori maluerunt ut alios liberaret: quos amarunt. Inde nobis nascentur argumenta: quae ad nos faciant. AVT Natura. Corporis: aut consuetudine dolendi. ut cappadoces. ATQUE haec exemplis. Docedo aliquos qui id fecerit. EXTREMA tibi restat. Quonia de partibus fide facientibus dictum de ultima parte hoc est peroratione dicendum in qua imprimis motus exciri consueuerunt. NAM Est diuisa in duas partes. Amplificatione & enumeratione. Quintilianus peroratio sequebatur quam cumulum quidam: conclusionem alii uocant eius duplex ratio est posita: aut in rebus aut in effectibus re: repetitio & congregatio: quae graece dicitur ἀναρραλαϊσμός: a quibusdam latinorum enumeratio & memoria iudicis reficit & totam simul causam ponit ante oculos etiam si per singula minus moueat turba ualet in hac quae repetemus quae breuissime dicenda sunt & quod graeco uerbo patet decurrendum per capita: nam si morabimur non iam enumeratio: sed quae altera fiet oratio: quae autem annumeranda uidentur cum pondere aliquo dicenda sunt & aptis excitanda sententiis & figuris utique uarianda. AVGENDI autem. Hic est proprius locus in porando. prima sane species augendi in nomine ipso est tum qui sit caesus: occisum qui sit improbus: latrone dicas. Quattuor tamen maxime generibus constat incrementum: ut facinus est uincere ciuem romanum: scelus uerberare prope parricidum necare. quid dicam in cruce tollere. Compatione ut P. Scipio pontifex maximus gracchum mediocriter labefactum statum rei. pu. priuatus interfecit. Catillinam orbem terrae caede atque incendio uastare cupientem nos consules proferemus. ratiocinatione: ut tu istis faucibus: istis lateribus ista gladiatoria totius corporis firmitate. nam respicientes ad haec possumus aestimare quod illi uini in hippiae nuptiis exhauserit: quod ferre & concoquere non possit illa corporis gladiatoria firmitate. Congerie ut quod enim tuus ille tubero districtus in acie pharsalica gladius agebat: cuius latus

cuius latus mucro ille petebat? quis sensus erat armorum tuorum: quae tua mens? oculi manus: ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas? Est etiam comparatio cum cogerie mixta ut. pro cluentio. p. octauii ingenii prudentior iure peritior: fide: religione officio diligetior: aut sanctior commemorari potest? Quis consilio constantior quis iudiciorum autem eius dignitatis quae in iudiciis publicis uersari debent peritior Quis uirtute consilio auctoritate praestantior? ne is quidem absoluit longum est de singulorum uirtute ita dicere quae quia cognita sunt ab omnibus uerborum ornamenta non querunt: & per quintio qui maxime dignus inueniri in calamitate tanta potest? miserum est exturbari fortunis omnibus miserius est iniuria: acerbum est ab aliquo circumueniri. acerbius a propinquo. Calamitosum est bonis euertere calamitosius cum dedecore. funestum est a forti atque honesto uiro iugulari. funestum ab eo cuius uox in praeconio questu prostitit. indignum est a pari uinci: aut superiore. Indignius ab inferiore atque humiliore luctuosum est tradi alteri cum bonis. Luctuosius inimico. Horribile est causam capitis dicere. horribilius pro re loco dicere omnia circumspexit quintius omnia periclitatus est. IVNCTA. Quae per compositionem. nouata de quibus superius dictum ubi de ui oratoris precepta exposuimus. FACTA. Quae ex sese inuenta de quibus item dictum. COGNOMINATA. Ut si dicas per antonomasiam euerterem carthagini & scipionem des intelligi. INCONTINENTIBUS soluta. Quae per dissolutum figuram proferuntur de quibus iam dictum etiam relata uerba. Quintilianus de Ciceronis uerbis locutus relationem inquit quid accipi uelit non liquet mihi: nam si apalagen aut panodon aut metabolen dicit de omnibus locuti sumus. Quae ascendunt gradatim. Gradationem figuram dicit de qua diximus. NATURALIS & non explanata oratio. Quae ex naturali sensu animi proferri uideatur. non in ornamenta ambitiosa diffusum. QUIDQUE deceat. Ut seruemus το προτιον quod per difficile est. MAXIMEQUE diffinitiones ualent conglobatae. sane diffinitionem. Plato ita diffinit. ὁρισμος ἐστὶ λόγος σὺν το μὸσ ἀληθῆ τικὸσ τῆσ φύσεωσ Του ὑποκαίμεγού ἡραγμα τοσ. id est diffinitio oratio breuis est quae subiectae rei naturam exprimit. Aristoteles autem in topicis hoc modo ὁρισμος ἐστὶ λόγος ὁ τὸ τι ἢν ἀγαθὸ σήμαινῶν id est ut uerbum uerbo reddamus diffinitio est oratio quid erat esse significans: ubi erat pro est ponitur: ut saepe etiam porphirius & alij ponunt. non differt igitur a platonica sententia aristotelica quoque diffinitio. hoc ergo dicit multe diffinitiones ad amplificandum in conclusione copulabuntur hoc est expressiones rerum de quibus iam dictum supra ubi de finitiua quaestione locos tradidimus ad argumenta eruenda. ET DISSIMILITUDINES autem exempla. Hoc est & similitudines. Nam a similibus exempla ducuntur. FICTAE denique personae. Quintilianus illa adhuc audaciora & maiorum ut Cicero existimat latentium fictiones personarum quae prosopopoeiae dicuntur miramur: cum uariat orationem tam excitant his & aduersariorum cogitationes uelut secum loquentium protrahimus. qui tamen ita demum a fide non abhorret si eos locutos finxerimus qui cogitasse eos non sit absurdum & nostros cum alijs sermones & aliorum inter se credibiliter introducimus suadendo obiurgando: querendo: laudando: miserando: personas idoneas damus: & quae secuntur. nam pluribus hanc figuram prosequitur quae hic scribendum existimari. MVTAE denique loquatur. Nam ut Quintilianus inquit urbes etiam & populi uocem accipiunt quemadmodum Cicero ipse in catilinam inquit etenim si mecum patria mea quae mihi uita mea multo est carior: si cuncta Italia: si omnes res. pu. sic loquat. M. T. quid agis? & quae secuntur. NATVRA: Ut caelestia ut diuturna nam ut inquit. Quinti. in prosopopoeia quin deducere deos in hoc genere dicendi & iferos excitare licet: & quicquid inquit inducent quae modo perdesse aut obesse hominibus possint ad mouendos audientium affectus. ET IN eos a quibus ea uiolata ut Cicero in Catillinam inuectus facit. CITO enim arefcit lachryma in alienis malis. Ita in rhetoricis comotis aut inquit ais diutius in conqstione morari non oportebit quemadmodum enim dixit rhetor Apollonius lachryma nihil citius arefcit idque est ibi ultimum de conclusione praecceptum. NIMIS enucleandum. Ne illud arguendi acumen ipsi officiat amplificationi: quod ipse ostendit minuta est omnis diligentia hoc est similis & deiecta. QVAE ad delectationem. Hoc est in demonstratio genere. IN COHORTATIONIBUS. Id est in deliberatio. IN IUDICIIS. Iudiciali genere. ACCVSATOR misericordiam ut in pupillo compillato. ET DEFENSOR iracundiam. A falso & a pessimo

honorarium dicitur ab honore p̄torū sic nominatū. **QVEM** admodū in paupertate uiuendū. An cōtentū esse oporteat ea cōditione: an q̄rendū quo mō possis ipsam deuita re. **RVERSVS** aut ex cognitiōis cōsultationibus. Primū genus q̄stionū qd̄ in cognitiōe uersat hic trifariā diuidit: in topicis aut in quattuor partes cōiecturæ ingens ratio in quattuor partes distributa est quarū una ē cū q̄ritur sit ne aliqd̄. Altera unde ortum sit. Tertia quæ id cā effecerit. Quartū qua demutatiōe rei quæritur. **ET** q̄s nā p̄fecte sapiens esse possit, quoniā solus est deus sapiēs. **QVO** nā pacto uirtus pariat. Natura ne: an ratione an usu. Nā sunt q̄ dicāt naturalē esse quæ si ira sit oēs utiq; hoies cū ab eadē uirtutē oriant uirtutē habebūt. Itē qd̄ a natura est laudabile nō est: qm̄ mutari nō pōt nō igitur uirtus erit laudabilis: atq; mutari pōt sicut & uitiū nō ergo a natura sunt: qui apud platonē dicant eam diuino cōcessu traditā hominibus. sunt tñ etiā uirtutes naturales: sed illæ nō morales dicuntur ut appetendi escā cōquodendi & id genus alie. Alii porro uirtutes morales in ratione esse collocatas ptulerūt. Quoniā cū prudētia in rōne posita sit: & a prudētia oēs morales uirtutes dirigant ipsas in rōne positas esse duxerūt qd̄ tñ nō sequitur. Nā tā ex affectibus q̄ a parte oriuntur irrationali: q̄ ab ipsa p̄ficiunt prudentia quæ de ratione manat. Alii porro per ipsum hoc est assuetudinē fieri uirtutes putauerūt quod frequentes actus habitus faciant. **NATVR** alibusq; q̄stionibus. q̄ sunt in naturali philosophia. **ILLIVS** aut generis i quo qd̄ sit id de quo agitur q̄ritur duo sunt genera. In topicis uero aliquāto secus dicitur: qd̄ i tñ idē recidere uidet. ait. n. cū aut quid sit q̄ritur notio explicāda est & p̄prietas: & diuisio & partitio. hæc. n. sunt diffinitioni attributa. addit etiā descriptio. Ut p̄tinatia & perseverātia. Varro de lingua latina ad Ciceronē a qua re sit inq̄t p̄tinatia consequitur ostendit esse a p̄tendendo in qua re sit impositū dicit cū demonstrat in quo nō debet p̄tendi: & p̄tendit p̄tentiā esse. quod in quo oportet manere si in eo p̄stat p̄seuerantia sit. **TERTIO** aut in genere. In topicis aut aliter hunc locū tradit inq̄t namq; cū aut q̄ritur quale qd̄ sit, aut simpliciter q̄ritur aut cōpate. simpliciter expetenda ne sit gloria. cōpate p̄ponenda ne sit diuitiis gloria simplicium tria genera sunt: de expetendo fugiendq; de æquo & iniquo. de honesto & turpi. cōparationū aut duo. Vnū de eodē & alio. Alterū de maiore & minore. **RESTAT** actionis locus. qui ad uirtutem & uitiū totus refertur. **QVOD** ad rationē officii pertinet. ut totus ciceronis officiorum liber est. **ALTERVM** ad sedandos animos. ut cum consolamur ut ipse in quæstionibus tusculanis facit Cicero & præterea plarūq; in orationibus: qui proprie locus est conclusionis cum aliquid amplificamus indignationem cōmouemus: aut in cōquestionem descendimus. **COLLOCANDI** autem. quæ est exposita in aliis: quam tradidimus supra ubi de motu & pariter de collocatione locuti sumus. **PROPOSITARUM** consultationum. quæstionum quæ sub thesi continentur: **CONTRouersiarum**. id est causarum quæ sub hypothese definitaq; q̄stione sunt. **CAVSARUM** genera restant admodum: Proxime supersunt tractanda tria causarum genera demonstratiuum deliberatiuum: iudiciale. **DELECTATIONEM** sectat aurium demonstratiuum genus dicit. **ALTERA** ut obtineat probet & efficiat quod agit: quæ est deliberatiui & iudicialis generis. **LATVM** genus esse potest multifarie. Laudando ac uituperando. **SANEQ;** uariū. id est admodum multiplex. **VNUM** ex eo delegimus quod ad laudandos claros uiros suscepimus: & ad improbos uituperandos Genus enim nullum est orationis quod aut huberius ad dicendum. aut utilius ciuitatibus eē possit. **Quintilianus** i huius ḡnis tractādi exordio potissimū icipiā inq̄t ab ea quæ cōstat laude ac uituperatione: quod genus uidetur Aristoteles atq; eum secutus Theophrastus a parte negotiali hoc est *ἡσαστικῆ* remouisse: totamq; ad solos auditores relegasse & id eius nominis quod ab ostentatione dicitur proprium est: sed mos romanus etiam negotiis hoc munus inseruit nam & funebres laudationes pendent frequenter ex aliquo publico officio: atq; ex senatus consulto magistratibus sæpe mandant: & laudare testem uel cōtra pertinet ad momentū iudiciorū: & ipsis etiā reis dare laudatores licet & editi incōpetitores. in. L. Pisonē: in Clodiu: & curionē libri uitupationē cōtinent & tñ i senatu loco sententiæ habiti sunt. **RELIQUA** aut genus causarū. id est reliq; duo genera q̄ unū sepatū a supiote genus facere uident q̄tenus illd̄ i delectatiōe positū n hoc autē aliqd̄ ut supra dictum aliquid statuit auditor. **QVAE** nō ad b̄ndicendum solū. quoniā quæritur delectatio: **SED** etiam ad honeste uiuendum. qm̄ laudatur &

uituperatur. **ALTERIUS**. Hoc est laudationis finis est honestas. **ALTERIUS**. Id est uituperationis finis est turpitudine. **SINE** ullis argumentationibus. Itaq; & Quintil. manifestū que est inquit errare eos qui nunq̄ oratorē dicturū nisi de re dubia putauerunt: an laudes capitolini Iouis perpetuæ sacri certaminis materiæ uel dubiæ sunt: uel non oratio genere tractantur: ut desiderat autem laus quæ negotiis adhibetur probationem sic etiam illa quæ ostentationi componitur habet interim aliquam speciem probationis. ergo locus hic intelligendus Ciceronis est sine ullis argumentationibus acerbis acutis: uehementibus: ut sunt aliorum generum ut tamen scias speciem argumentationum in hoc quoque genere aliquam adhibendam. **SINGV**lorum uerborum insignibus. Id est tropis & schematis: quæ orationem comunt poliuntque & eis quæ supra ipse commemorauit. **FACTIS** uerbis. Id est nouatis. **AVT VETV**stis. Non tamen nimium ab usu remotis: ut supra diximus: quæ sequuntur omnia iam dicta sunt ubi de elocutione locuti sumus. **NON AD** similitudinem uersuum. Admonuimus namq; in uersum clausulam concludere uitiosum esse. **AD EXPL**endum aurium sensum ut tantum periodus extendatur: ut uno spiritu possit enunciari: nec breuius contrahatur: q̄ possit ipse spiritus protrahere: ac ut pedibus iam dictis ambitus ille concludatur. **QVASI** quodam uerborum modo. Id est modulatu. **ORNAMENTA** res. Id est figuræ sententiæ: **SIVE** quæ admirabilia. Cum ea dicimus quæ mirentur auditores. **MON**stris. Cum quid nascitur insolitum: ut si mula pariat. **PRODIGIIS**. Ut cū arma in æteli splenduisse aut crepuisse dicuntur. **ORACULIS**. quæ Apollo aut alius dæmon: aut sanctus etiam uir prophetatus fuerit. **DIVINA** atque fatalia. Quæ diuinitus & facto quodam prouenisse uideantur. hoc est quod necessario futurū uideretur. **SED** quoniam tribus. In generibus omnia siquidē bona malaue. aut animi aut corporis aut externa sunt. animi ut scientiæ artesq; omnes ac morales uirtutes: corporis ut forma robur bona ualetudo. Externa gloria amplitudo amicicia: quæ omnia suas habent species: sed quæ necessariae sunt eas Cicero attingit. **QVAE** dicuntur a genere. Id est q̄ sibi nomē uedicat a maioribus: qui excellentes fuerint aut si uituperamus qui obscuri: aut i fames. **BREVI**ter modiceq; Laudato. ut i laudādi genere ne nimii sumus sed paucis attingamus. **SI ERIT** infame. Prætermisso si infamiæ nota insignitum sit dum reliqua laudamus ipsum genus prætermittamus. **VEL SI** humile si ignobile præteribimus inquit aut augendo gloriam eius: quem laudemus quantum illustrauerit ipsum significabimus. **DE FORTUNIS**. Quæ feliciter gessit & quas opes iuste: ac pie fortiterue sibi cumulauerit dicemus. **FACILIS**ime forma laudatur. Quod quædam in ea uideatur spirare diuinitas: cultusq; animi: sicut e diuerso deformitas incompositos immanesq; mores significare uideatur. **TEMPORUM** seruandus ordo est. quia narratur historia. **AVT** imprimis recentissimum quodq; dicendum. Quoniam facilius persuademus. **IMPROPRIE** uirtutū genera. Quæ ad prudētiā q̄ ad fortitudinē q̄ ad iusticiā cæterasq; uirtutes p̄tine re uidebunt: quod pro lege manilia de Pompeii imperio ipse facit Cicero. **SED HIC** uirtutum atq; uitiū. sensus est longe lateq; de uirtutibus: ac uitiis hoc loco possemus utiq; disputare sed cum non philosophiam doceamus: uerum oratorem quid sit in laude uituperationeq; tenendum admoneamus satis esse ducimus si anguste breuiterq; omnia attingamus. **AVT** enim scientia cernitur uirtus. Id est quæ scientiam parit ab Aristotele *διανόητικῆ* appellata: unde & omnis scientia arsque oritur. **AVT** actiōe. Quoniam uirtutes morales omnes in actione sunt: siquidē ut Aristoteles Ptolomeus Theonq; tradunt: aut homo inspector: aut agens est. Inspicit quidem aut Theologica: aut mathematica: aut physica. Agitur uero in moralibus uirtutibus iuste: fortiter temperate: atque in cæteris eodem modo. **QVAE** Prudentia: Hæc ut inquit Aristoteles sapientia seruit cum omnibus affectibus moderatur. ita enim in ethicis inquit magnis *ἀλλ' ἴσως ἔχει ὡς πῶρ ὡς οὐκ ἀνάγκη εἶναι τὸ πῶρ. ἔτιος γὰρ πῶρ τῶν κύνων, καὶ πῶρ τῶν θηρίων. ἀλλ' ἔτιος οὐ τὸς ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρασκευάζει τὸ πῶρ ἀπὸ τῆς ἡλιότητος, ὅπως δὲν ἐκείνος μὴ κωλύσῃ τοῦ ἡλίου φρονίως ὡς πῶρ εἶναι τὸ πῶρ τῆς ἡλιότητος, καὶ παρασκευάζει τὸ πῶρ ἡλιότητος, καὶ τὸ πῶρ τῆς ἡλιότητος ὡς πῶρ ἡλιότητος. καὶ τὸ πῶρ τῆς ἡλιότητος ὡς πῶρ ἡλιότητος. καὶ τὸ πῶρ τῆς ἡλιότητος ὡς πῶρ ἡλιότητος.* **QVAE** Calliditas.

STVDIis autem bonis similia uidentur ea. quæ sunt in eodem genere nimia. In omni inquit studio quicquid est nimium carpi potest. **Q**Uemadmodum quis generatus. quales partes habuerit. **Q**Uemadmodum educatus. Moliter ac delicate an contra. **Q**Uemadmodum institutus. Quibuscumque uersatus sit peritis ne an imperitis: quales mores habuerit & si quid diuinitus ei apparuerit. **AD EA** quæ proposita sunt. Ut si iuste si fortiter: si argute: si facunde: dixerit feceritque quidpiam: id illis ipsis uirtutibus adiungatur de quibus illum laudantes locuti simus. **NE**que uero mors. Hoc dicit si quid nobile in morte euenit ne id quidem silentio prætereundum est: uel quod mortem constantissime tulerit: & si quid post mortem ipsam laudabile acciderit obliterandum silentio non est. **EST** Igitur in deliberando finis utilitas. traditis in demonstratio genere præceptis nunc iam deliberatiui generis præcepta explicat: eiusque finem facit utilitatem: a quo plane dissentit Quintilianus inquiens deliberatiuas quoque miror a quibusdam sola utilitate finitas. ac si quid in his unum sequi oporteret potior fuisset apud me Ciceronis sententia: qui hoc materiae genus dignitate maxime contineri putat: nec dubito quin si qui sunt in illa priori sententia secundum opinionem pulcherrimam ne utile quidem nisi quod honestum esset existimant & hæc est ratio uerissima si consilium contingat semper bonorum atque sapientium: Verum apud imperitos apud quos dicenda frequenter sententia est populorumque præcipue: qui ex pluribus constat indoctis discernenda sunt hæc & secundum magis communes intellectus loquendum. Cicero tamen ut hic ita in topicis finem facit utilitatem. **UT** illa prima sint suafori aut dissuasiua uidenda. Quid aut possit fieri: aut non possit. Quintilianus autem. quare in suadendo inquit & dissuadendo. tria primum spectanda erunt. qui sunt qui deliberent: quis sit qui suadeat rem de qua deliberatur: aut certum est posse fieri: aut incertum. si incertum hæc erit quaestio sola ac potētissima. sæpe enim accidit ut prius dicamus si possit quidem fieri esse faciendum: deinde fieri non posse: cum autem de hoc queritur coniectura est an isthmus intercedi an secari palus pontina: an portus fieri hostiæ possit. An Alexander terras ultra oceanum sit inuentus: sed in his quoque quæ constabit posse fieri coniectura aliquando erit: ut si queratur an utique futura sit ut carthaginenses superent romani: ut redeat Annibal. si scipio in africam exercitum traxerit: ut seruent fidem samnites si romani arma deposuerint: quædam & fieri posse & futura esse credibile est. & paulo post possibile est iustum piuum æquum: mansuetum: quæ honestati subiiciuntur. an sit autem facile magnum iucundum sine periculo ad quaestionem pertinet utilitatis: qui loci oriuntur ex contradictione est qui dem utile: sed difficile paruū iniucundum piculosum: tum quibusdam uidetur esse nonnunquam de iucunditate sola consultatio: ut si de ædificando theatro instituendis ludis deliberet. **ITA**que cum constet hoc genus causarum: ex suasioue & dissuasioue. Genus causarum subaudi difficile atque necessarium. **SIC** S uasor utriusque dicendum est. Subaudi & utile esse & fieri posse. **DISS**uasori. Si alterum infirmat factum est. ut aut inutile esse aut fieri non posse dicat. **Q**UAE sunt sita in officiis. Est autem ut in tertio de finibus bonorum & malorum. Cicero inquit officium quod ita factum est ut eius facti probabilis ratio reddi possit. **AT**que uirtutibus. Est autem uirtus inquit Aristoteles μέτρον τῆς τῶν πράξεων. Plato autem ἡ ἀρετὴ τῆς ἀρετῆς ἡ ἀρετὴ τῆς ἀρετῆς ἡ ἀρετὴ τῆς ἀρετῆς. **Q**UAE sunt laudabilia ipsa per se nã ut Aristoteles docet in ethicis in anima esse dicuntur bona alia honorabilia alia laudabilia. honorabilia quæ ut memoria consilium. iudicium. ingenium intelligentia & hmoi alia unde artes scientiarumque scaturiunt. Laudabilia autem ut uirtutes sunt morales omnes. **VA**letudo. Quæ tamē uocabuli significatione anceps est. **Q**UAE sint contraria. Eiusdem uirtuperanda. **Q**UOD si semper optima tenere possemus sensus est habenda apud malos. aliquando indoctos est oratio apud quos consultandum si non quid honestum saltem quod utile. quod si optima teneremus nullus est consultatio locus quilibet enim quid sibi prescribendum foret cognosceret. **OP**portuna expediētia propter dignitatem. Subaudi quæ in ipsa est honestate. **AD** Opiniones eorum que audiunt accommodanda est oratio. nã orator totum se fere audientium accommodat sententiæ aut non multum ab ipsorum mente se abdicat ita enim siue utilia siue honesta tum demum potest obtinere. **ILLI** autem alteri. Subaudi agrestis: & fordido generi quaestus emolumentum fructusque proponitur hoc est undecumque possit utilitatem enancisci. **AT**que etiã uoluptas. Subaudi corporis

corporis. quoniam ea est uirtuti inimica. nã uirtutis uoluptas auget animi bona. **BO**niq; naturã fallaciter imitando: quia dum quis id bonum existimat quod speret pecuniam habeat & reliqua huiusmodi iure ne an iniuria non querit dum uideatur laudandus & honorandus accedere quæ bona sunt uirtutis. **SED** etiam necessariis. Ut patriæ: ut parentibus: ut liberis quod imprimis queri oportuit. **Q**UAE rerum ignominia infamia contumeliae dedecoris. Atque hæc non publicis modo consiliis: sed etiã priuatis: atque adeo magis in priuatis spectanda sunt. **MALO** cultu. Quod si male colatur ut si inhonestum uideatur in alterius adduci non possit sententiã. **BENE** institutos. Qui rebus bonis instructi fuerunt. Addantur etiam contumeliae. Subaudi ut deuitari possint. **Q**UAE expedit queri solet. In deliberatio inquit genere queri etiam solet quæ sit utilis: quæ fieri aut non fieri possit aliquid. **CA**usarum autem genera sunt plura. Sicut ipse in topicis docet. **NAM** sunt alia quæ ipse conficiunt. Quæ efficiētes causæ noiantur. **ALIA** quæ uim aliquã ad conficiendum afferunt. Id est causæ quæ adiuuantes noari solent: ut in libro de fato ipse quoque ostendit. **AVT** propter principium: ut est cã materialis ac formalis. **AVT** propter exitum. Ut causã finalis nam cum Aristoteles causarum genera materialem: formalem: finalem efficiētesque fecerit. Plato his etiam addidit exemplarē atque instrumentale. **SED** etiam illa quæ aduentur. Stultum siquid sit quæ profint inspicere: & quæ officere possint non considerare. **ET** si ex contentione. Quæ solet in sententiis uariis pronunciandis nasci. **DISS**uadentibus autem. Comonuit ac instruxit finem suam nunciantes & consilium proferentes. nunc quid pariter facere oporteat deterentes ab alieno proposito docet. **SED** ex eisdem suasionis locis. Hoc est ex eis locis quibus alter suasit ex eisdem dissuadebim. **UT** erit uero ad augendum habet exemplum. Idem quoque docet Quintilianus inquit tota aut oratio simplex & grauis & sententiis debet ornatio eē quæ uerbis: usum exemplorum: nulli materiae magis conuenire merito fere omnes consentiunt cum plerumque uideant respondere futura præteritis: habeaturque experimentum uelut quoddam rationis testimonium. breuitas quoque aut copia non genere materiae sed modo constant. **AD** explendas cupiditates. Si agrestes erunt auditores. **SIN** aut reprimendi. Hoc est a cupiditate illa uehemēti fuerint reuocandi. **PR**incipia autem in sententiis dicēdis. Quintilianus autem prohemio inquit quale est in iudicialibus non ubique eget quia conciliatus est ei quisque qui consulit inquit tum quodcumque debet hinc aliquam prohemii speciem. neque enim ab rupte nec unde libuit incipiendum: quia est aliquid in omni materia naturaliter primum. In senatu utique & in concionibus eadē ratio apud iudices acquirere sibi plerumque eorum apud quos dicendum sit beneuolentia: nec mirum cum etiã in panegyricis petat audientium fauorem: ubi emolumentum non utilitate aliqua: sed in sola laude consistit. **N**UNC quæ iudiciis accommodata sunt exspecto. Quintilianus nunc de iudiciali inquit genere quod est precipue multiplex. sed officii constat duobus intentionis & depulsionis cuius partes uelut plurimis autoribus placuit quique sunt. prohemium: narratio: probatio: refutatio: peroratio. his adiecerunt quodam partitione propositione: excessum: quare priores duæ probationi succedunt. nã proponere quidem quæ sit probaturus necesse est: sed & concludere. inde porro subiungit uerba ex his quas constitui partibus non ut quicquid primum dicendum: ita primum cogitandum est: sed ante omnia ituri oportet quod sit genus causæ quid in ea querat quæ profint: quæ noceant. Deinde quid confirmandum sit ac refellendum. tum quo modo narrandum. expositio enim probationum est probatio: nec eē utilis potest nisi prius constituerit quid debeat de probatione promittere. postremo intuentum quæ ad modum iudex sit conciliandus: neque enim nisi totius causæ partibus diligenter inspectis scire possumus quale nobis facere animum cognoscentis expediat seuerum: an mitem concitatum: an remissum: aduersum gratia: an obnoxium. neque tum ideo eos probauerim: qui scribendum quoque prohemium nouissime putant. nã ut materia omnem & quid quoque sit opus constare debet antequam dicere: aut scribere ordiamur. ita incipiendum ab iis quæ prima sunt. inspicienda igitur est materia: quo precipuum ordine scribenda quo dicimus. **AVT** cum hereditatis. Hic status negotialis appellat: ut ipse ostendit in rhetoricis Cicero. fortunatianus autem & in scripto & extra scriptum esse contendit. **AT**que etiã ante iudicium. De constituendo ipso iudicio. Hic stat in rhetoricis trãslatio appellat. quoniam de actione trãsferenda contentio est. **AVT** concertata. De qua ante factum sit certamē. **AVT** diiudicata. Et tum nondum definita. **NO**bis ad dicendum necessaria uidetur. Propter causas iudiciales in quibus de iure sæpe queritur.

DE CONSTITUENDIS ACTIONIBUS. Quae demum actione cum reo agatur. nam id moris fuit nunc uero ablatum est. SEPARO a iudiciis. Quoniam in eo iudicium non est in quo tractatio est: & cum qua actione agendum sit quaeritur. TEMPORE agendi. Quoniam id est quod in quaestionem uenit. QVAM dissimilitudine generis. Quoniam non utique ab simile id a iudicio uidetur. CADUNT in eam formam. Ut iudicialis nomine appellantur. IN Qua quale quid sit. Vbi qualitas de summo genere est: de qua supra mentionem fecimus: ipsamque in suas distribuimus species. IN OMNIBUS igitur causis tres sunt gradus. Quintilianus autem discant igitur inquit ante omnia quadripartitam in omnibus causis esse rationem: quam primam intueri debeat qui acturus est. nam ut a defensore potissimum incipiam longe fortissima tuendi se ratio est si quod obiicitur negari potest. proxima si non id quod obiicitur factum esse dicitur. Tertia honestissima qua recte factum defenditur: quibus si deficiamus ultima quidem sed iam sola superest salus aliquo iuris adiutorio elabendi a crimine quod neque negari: neque defendi potest: ut uideatur iure actio intendi. hic ille quaestiones: siue actionis: siue translationis sunt. sunt enim quaedam non laudabilia non natura: sed iure concessa: ut duodecim tabulis debitoris corpus inter creditores diuidi licuit: quam legem mos publicus repudiavit. est aliquid aequum: sed prohibitum iure: ut libertas testamentorum. accusatori nihil plura intuenta sunt quam ut probet factum esse: hoc esse factum non recte. factum iure se intendere ita circa species easdem lis omnis uersabitur. translatus tantum aliquando partibus: ut in causis in quibus de praemio agitur recte factum petitor probat. ITA Consistendum est. Contra aduersarium est respondendum. VT QVOD obiicitur factum neges. Inde coniecturalis uel inficialis constitutio nominatur. AVT illud quod factum fateare neges eam uim habere. Hoc est non debere eo nomine appellari & pinde cum lis sit de nomine: & ut ipsi rei. de ueniendum ad definitionem: quae etiam finitius status appellat. ATQUE id esse quod aduersarius criminet. Ut si aduersarius uerbi causa sacrilegium uocet. tu defendas furtum: non sacrilegium dici oportere. NEGES tale esse. Quoniam si aduersarius iniuste factum dicat tu iuste asseras. INFORMATIONE uerbi. Quoniam qui diffinit circa uerbi formam uersat. NON solum resistat oportet aliquo statu. Quintilianus alii statum crederunt primam eius cum quo ageretur depulsionem: quam iniam Cicero his uerbis complectitur in quo primum insistit quod ad repugnandum congressa defensionis unde rursus alia quaestio: an eum semper is faciat qui respondet: cui rei praecipue repugnat Cornelius celsus dicens non a depulsionem sumi: sed ab eo qui propositionem suam confirmet: ut si hominem occisum reus negat. status ab accusatore nascatur. quia uelit is probare. si iure occisum reus dicit translata probationis necessitate idem a reo fiet & si eius intentio cui non accedo equidem. nam est uero propius quod contradicatur nullam esse litem si is cum quo agatur nihil respondeat ideoque fieri statum a respondente. mea tamen sententia uariu id est & accidit pro conditione causae: quia & uideri potest propositio aliquam statum facere: ut in coniecturalibus causis utitur coniectura magis qui agit: quo moti quidam eundem a reo inficialem esse dixerunt & in syllogismo tota ratiocinatio ab eo est: qui intendit. & aliquanto post porro subiungit Quintilianus. nostra opinio semper haec fuit cum essent frequenter in causa diuersi quaestionum status in eo credere statum causae quod esset in ea potentissimum & in quo maxime res uersaretur. id si quis generalem quaestionem: uel caput generale dicere malit cum hoc mihi non erit pugna non magis quam si aliud adhuc quo idem intelligatur eius rei nomen inuenerit. sane status ac statuum nomina supra memorauimus. PRIMUS ille status. Qui coniecturalis appellatur. RATIONEM habet iniqui criminis. Quoniam negat: in ipsa negatione ratio iniqui criminis inclusa est. SECUNDUS qui finitius uel diffinit: uel finis appellatur. QVOD Non sit in re quod ab aduersario ponitur in uerbo. ut si sacrilegii accusetur reus & ostendatur id furtum esse: non utique sacrilegium & huiusmodi alia: ubi id diffinire opus sit in quo quaestio posita est. TERTIUS. Qui qualitas appellatur. DEINDE unicuique rationi. Subaudi quam profert reus se defendendo. OPPONENDUM est ab accusatore. Subaudi ad rei refellendam rationem quod continens uocatur. haec sane totam rem ita exsiccet Quintilianus. his iniquis inuentis intuendum deinceps hermagore uidet quod triplex ratio iudicatio continens quod synechon: uel ut alii uocant firmamentum quaestio

quaestio latius intelligitur omnis de qua in utraque partem uel in plures dici credibiliter potest. In iudiciali autem materia dupliciter accipienda est. Altero modo quo dicimus multas quaestiones habere controuersiam: quo etiam minores omnes complectimur. Altero quo significamus summam illam in qua causa uertitur de hac nunc loquor ex qua nascitur status an factum sit. has hermagoras & Apollodorus & alii plerumque scriptores proprie quaestiones uocant. Theodorus ut dixi capita generalia sicut illas minores aut ex illis pendentes specialia. nam & quaestiones ex quaestione nasci: & speciem in species diuidi conuenit. hanc igitur quaestionem uelut principalem uocant $\tau\eta\ \mu\epsilon\ \nu\ \omicron\ \nu$. ratio autem est qua quod factum esse constat defenditur & cur non utamur eodem: sunt uis omnes fere exemplo Orestes matrem occidit. hoc constat. dicit se iuste fecisse: status erit qualitatis. quaestio an iuste fecerit. Ratio quia clytemnaestra Agamemnonem maritum suum patrem Orestis occidit. hoc $\epsilon\ \tau\ \iota\ \omicron\ \nu$ dicitur. $\kappa\ \rho\ \iota\ \nu\ \omicron\ \mu\ \epsilon\ \nu\ \omicron\ \nu$ autem iudicatio: an oportuerit uel nocentem matrem a filio occidi. nec multo post subiungit Quintilianus. Paulum in his secum & Cicero dissentit. Nam & in Rhetoricis quemadmodum superius dixi hermagoram est secutus. in topicis ex statu confectam contentionem $\kappa\ \rho\ \iota\ \nu\ \omicron\ \mu\ \epsilon\ \nu\ \omicron\ \nu$ existimat. Idque trebatio qui iuris erat consultus alludens qua de re agit appellat: quibus id contineatur continentia quasi firmamenta defensionis: quibus sublatis defensio nulla sit at in partitionibus oratoris firmamentum quod opponitur defensionis: quia continens quod primum sit ab accusatore dicatur ratio. ideo ex rationibus & firmamenti quaestione disceptatio fit iudicationum. Verius ergo & breuius: qui statum & continens: & iudicationem idem esse uoluerunt. continens autem id esse quo sublato lis esse non possit: hoc mihi uidentur causam utraque complexi: & quod Orestes matrem & quod clytemnaestra Agamemnonem occiderit. Idem & iudicationem: & statum consentite semper existimauerunt. QVAESTIO exoritur quaedam. Haec est $\kappa\ \rho\ \iota\ \nu\ \omicron\ \mu\ \epsilon\ \nu\ \omicron\ \nu$ idest iudicatio. COEPERIT ne pecunias: decius. Reus pecuniarum repetundarum. MINVERIT ne maiestatem Norbanus. Qui syllae se opposuit primum circa canusium a proconsulibus aduersus norbanum gestum: in quo ad sex hominum milia ex norbani exercitu caesa. syllani septingenti milites tantum occisi. norbanus captiuam fugit. IURE ne occiderit opimius gracchum: Qui consul gracchanas insectatus factiones est: ut multi narrant historici: ita Apianus. HAEC quae primam contentionem habent. Ut iure non fecisti: feci. tota contentio est an iuste fecerit. LATA & fusa sunt. Quoniam an iuste fecerit uarie multisque modis tractatur. RATIONUM autem & firmamentorum. Contentionem adducit in angustam disceptationem. nam ea paucis comprehenduntur. EA IN Coniectura nulla sunt. Neque enim ratio: aut firmamentum esse potest: ubi nulla confessio: quod ipse docet cum inquit nemo enim eius quod negat factum rationem: aut potest: aut debet reddere. IN HIS causis. Subaudi coniecturalibus. EADEM & prima quaestio & disceptatio est extrema. Si quidem unum semper est quaerendi & disceptandi genus: ut occidisti non occidi. an occiderit. secus uero cum dicitur iure occidi: hic enim multa disceptatio an iure occiderit. MAIESTAS autem. Ad diffinitiuum uenit statum: ut uim uerbi de quo quaeratur diffiniam. IN HIS autem causis quae sunt. Subaudi in statu qualitatis. FIVNT rursus infinitae. Quoniam cum finita sit iure ne opimius gracchum occiderit quia complexum habet personarum. fit rursus haec infinita cum dicitur possit ne recte salutis rei publicae causa: cuius euerfor ciuitatis necari indemnatus. AD CONSULTATIONIS formam. Idest infinitae quaestiones: quam a graecis thesim diximus appellari. QVAE ex scripto legis. Quo aequum iniquumue aliquid comprobatur. AVT Verborum ipsius iudiciis. Verborum quibus uis sint qui aliquid iudicauerunt. AVT ALIcuius stipulationis Per interrogationem promissionis. AVT cautionis. Vbi de aliqua re scripto cautio est: ut chirographi. NE HOC quidem genus Subaudi probationis. quod scripto continetur. IN Diffinitionem. Hoc est in statum finitium. NAM & si uerbum aliquod de scripto diffiniendum est. Nam & legitimus est etiam status finitius. QUID sit penus. Hoc apud Aulum Gellium inuenias. QVAE sunt ruta caesa. Vlpianus si ruta inquit caesaque excipiantur in uenditione: ea placuit esse ruta quae eruta sunt: ut arena creta & similia. Caesa ea esse ut arbores caesa: & carbones & his similia. gallus autem aquilius cuius mella refert opinionem recte ait frustra in le-

ge uenditionis de rutis & cæsis contineri: quia si non specialiter uenerint ad exhibendum de iis agi posse. neq; enim magis de materia cæsa: aut de harena cauendum est. ué ditori: q; de cæteris: quæ sunt præciosa. CVM Autem plura significantur scripto: Qui status dicitur amphibologia. VEL A uerbis uoluntatem & sententiam scriptoris. Qui status de scripto & sententia nominatur. VEL Alio se eadem de re. Qui status de contrariis legibus nominatur. TVM Disceptatio scripti. Hic status græce sylogismus. Latine ratiocinatio nominatur. CVM est in inficiando reus cum accusatur: quod inficiatur in quo accusatur. IN SVASIONIS locis. Vbi deliberatum genus tractauimus. QVAE enim in consilio capiendū. Subaudi erant præcipiebantur. cum hæc tradebamus. HIS fere rebus. Locos apparuit quibus in coniecturali statu uti accusator poterit. VOLUNTATIS in reo causæ reperiuntur. Quare uoluisse uideri possint. FACULTAS in uoluntate. Id est potestatem faciendi habuisse uideri possint. QVI. Subaudi animi motus. HÆC sunt dicta de causis. Quoniam ut superius ostendimus octo circumstantiæ sunt unde argumenta in coniecturali quæstione duci possunt persona. factum. causa locus. tempus. modus. facultas. opinio. COMMVNITER uidentur in simulare. Hoc est incessere. est autem insimulatio idem quod ficto prosequor crimine. ADIUNCTA illa disputatione communi. Id est adiuncto illo: quod communiter in disputationem uenire potest. DICTA quæstionis. Quæ in quæstione torquendi responsa sunt. DEFENSIONIS autem. Expositis accusatoris locis nunc pariter tela sua suggerit defensori. NON TANTAS. Subaudi causas. COMMUNIA dantur. Expositis locis coniecturæ omnibus: nunc ad quæstionem finitui status descendit in quo accusatori & defensori communia ait tradi præcepta oportere. VTER enim diffiniendo. Hoc dicit siue accusator: siue defensor sit uter eorū melius rem de qua quæstio est diffiniat: is ad sensum iudicis melius penetrarit: & ad eam præceptionem: quæ animis audientium insidet is obtineat causam necesse est. diffiniendi uero modum supra abunde ut nobis uisum sumus attigimus. SED TANQ; explicando. Hoc dicit non obtinetur causa argumentatione: sed potius diffiniendi quadam peritia. PRAEVARICATIONEM accusator esse diffiniat. Præuaricatores inquit festus a prætergradiendo sunt uocati. Vlpianus de iis qui infamia notantur dicta prætoris interpretatus super illo uerbo in te præuaricator. præuaricator autem inquit est quasi uaricator: qui diuersam partem adiuuat prodita causa sua quod nomen labeo a uaria cunctatione tractum ait nam qui præuaricatoris ex utraque parte consistit quin imo ex diuersa. VERBIQ; uim ex contrario reperiet. Diffiniat alio modo ut uis uerbi contrarium significare uideatur. QVA si ex uero accusatore. Tanq; nomen præuaricationis a uero inclinatur. EX Consequentibus. Ex eis quæ sequuntur id nomen. CONFUGIENDUM est ad æquitatis locos. Non tantum diffinitio inspicienda. AD RERUM iudicaturum autoritatem. Ad autoritatem eorum qui iudicauerunt quid uerbum id significaret. COMMUNE sit hoc præceptum. Subaudi tam accusatori: q; defensori. Qui de re confiteatur ut se sustulisse. VERBI se interpretatione defendat. Ut nolit sacrilegium: sed furtum appellare. DEPRAUATIONE uerbi se urgeri quærat. Hoc est lamentetur quod in causa urgeatur non quod deliquerit: sed mala uerbi interpretatione. PERCENSERE poterit. Adicere quæ pariter possint ita male interpretari: sicut quod contra se proferatur. TAMEN reus. Tam & si inquit tam accusator q; reus id possit facere: tamen commodius id præstabit reus. EX HIS quæ anteposita. Quæ ad amplificandum idonea diximus NVNC ea quæ quale sit. Exposita finitui status tractatione. nunc statum qualitatis quo modo tractare conueniat docet. QVOD diuiditur in duas partes. Hoc nos quoq; superius tractauimus & iurisconsultorum autoritate usi diuissimus. ET VT dicitur æqui & boni. Ita siquidem loqui consueuerunt iuris consulti. ET EA quæ sine litteris. Quod appellatur ius non scriptum. nam ut etiam iuris consulti diuidunt aliud est ius scriptum. Aliud non scriptum. ac ut græci aiunt εἰς τὴν νόμον ἐγγράφοσ σὶ ὠνόματ' αὐτὸ ἀγράφος. AVT gentium iure. Aut malorum more. Itaq; & Paulus libro quarto ad Sabinū ius inquit pluribus modis dicitur uno quidem modo cum id quod semper æquum ac bonum est ius dicitur: ut est ius naturale. Altero modo quod omnibus: aut pluribus in quacunq; ciuitate utile est: ut est ius ciuile: nec minus ius recte appellatur in ciuitate nostra ius honorarium. prætor quoq; ius reddere dicitur etiam cum in quæ decernit: relatione scilicet

tionem scilicet facta non id quod ita prætor fecit. sed ad illud quod prætor facere conuenit. Alia significatione ius dicitur locus in quo ius reddit appellatio collata ab eo qd fit in eo ubi fit: quæ locum determinare hoc modo possumus ubi q; prætor salua maiestate imperii sui saluoq; more maiore ius dicere constituit is locus recte ius appellatur hæc Paulus. Martianus aut libro primo institutionū nonnunq; inquit ius est pro necessitudine dicimus uelut est mihi ius cognationis: uel affinitatis. Iuris autem præcepta ut Vlpianus inquit sunt hæc honeste uiuere. Alterum nō ledere: ius suum unicuiq; tribuere. Iuris prudentia est diuinæ & humanæ rerum notitia: iusti & iniusti scientia. AVT gentium iure aut maiore more: Hoc est iure gentium & iure ciuili de quo supra abunde dictū. PVBLICUM diffinit qd sit ius publicum. PACTUM. Conuentum stipulatio: Vlpianus de pactis. Pactū autem inquit a pactioe dicitur: inde etiam pacis nomen appellatum est: & est pactio duorum plurium ue in idē placitum cōsensus. Cōventionis uerbum generale est ad oia pertinet de quibus negotii contrahēdi transigēdiq; causa consentiunt qui inter se agunt: nam sicut cōuenire dicuntur qui ex diuersis locis in unum locū colliguntur & ueniunt. Itaq; ex diuersis animi motibus in unū cōsentiant id est in unā sententiam decurrunt adeo aut conuentionis nomen generale est ut eleganter dicitur prædiximus nullū esse contractū: nullā obligationē: quæ nō habeat intra se conuentionē siue re. siue uerbis fiat: nā & stipulatio quæ uerbis fit: nisi habeat consensum nulla est: sed cōventionū præterq; in aliud nomen transeunt ueluti in emptionem: locationē: pignus: uel stipulationē. Paulus aut libro tertio labeo ait inquit conuenire posse uel re uel per epistolā uel per nuntium inter se absentes posse: sed etiā tacito cōsensu conuenire intelliguntur ideo si debitori meo reddiderim cautionē uideatur internos cōuenisse ne peterē p̄ futuramq; ei conuentionis exceptio nem placuit. NATURALI iure præscriptū est. Mandatum: iustum. Cæsar in cōmentariis qd fieri oporteret nec minus cōmode ipsi sibi p̄scribere q; ab aliis doceri poterant. DE NATURA. Subaudi maiore. AD eius facti deprecationē. De qua parte superius in diuisione assumptiæ constitutionis diximus. QVALE sit cū disceptatio uersat in scriptis. Supra diximus in diuisione statuum alios dici rationales. Alios legitimos: de rationalibus an sit quid sit & quale sit hætenus dictū: secuntur legitimi qui ex scriptis eliciunt. SVNT igitur ambigui. Ambiguum hoc est amphibologiam primo tractat. Lex ois inquit Quintilianus aut tribuit: aut adimit: aut punit: aut iubet: aut uetat aut permittit. Litem habet aut propter se ipsam: aut propter alteram quæstionē: aut in scripto: aut in uoluntate. In scripto aut apertum est aut obscurum: aut ambiguum: quod de legibus dico idem uolo accipi de testamentis: pactis stipulationibus: omni deniq; scripto idem de uoce: de ambiguo porro aliquanto post inquit. Amphibologiæ species sunt innumerabiles adeo ut philosophorū quibusdam nullū uideat esse uerbum quod nō plura significet genera: aut admodū pauca: aut enim uocibus accidit singulis: aut coniunctis singula afferunt errorē cū pluribus rebus aut hominibus eadem appellatio est ὁ μὲν ὡν μα dicuntur. ut gallus utrum enim gentē: an nomē auis an fortunam corporis significet incertum est. In aliquo post in coniunctis inq; plus ambiguitatis: sit aut per casum ut aio te æcidea romanos uincere posse: & quæ sequuntur. CVM autem aliud scriptor scripserit. Statum tangit: qui de scripto & sententia nominatur. RENOARE. Id est repetere sapius ut affectus moueat. CONTRA. Id est e diuerso. AMPLIFICET. Quasi in locum cōmunem descendens. QVIBUS alii. Subaudi usi sunt. INUIDIOSA quærela. Quintilianus inuidia namque inquit. altera inuidum. Altera inuidiosum facit. Hoc autem hominis. Illud rei est. SI SCRIPTA inter se dissentient. hic status de contrariis legibus nominatur.

FINIS.

Ioannes Petrus Valla Doctissimo Viro Marco firmiano Salutem. Dicit Plu. non
 Sapenumero a me optime Marce poposcisti: ut patris dictata in primum Ciceronis
 quaestionum Tusculanarum tibi publicanda exhiberem quod scires ob contractam
 amicitiam dum cum ipso frequenter uersareres: post publicas lectiones ipso dictan-
 te aliquot fuisse perscripta. Ego uero (ut scis) aliquam diu recusavi: quia mihi uide-
 bantur: qui illa acceperant non ita examisim: ut a patre meo erant lingua deprom-
 pta aliqua descripsisse. Nec ipse in praesentia possem ob alia quaedam circa talia stu-
 dium adhibere. Deinde quia non est quicquam quod ex tempore enunciatum longe
 deterius & minus accurate non dicatur quam si componentis manus accesserit. Itaque
 cum mentis meae sinum: ut erga amicissimos facere par est tibi aperissem: tu uehe-
 mentior adhuc me in spem gloriae futurae patris hortari atque adeo scititate cepisti as-
 serendo illa ex doctissimorum uitorum etiam consensu huiusmodi esse ut in poste-
 ritate luculentissime transire possent: nosque inde non mediocrem apud Cicero-
 nis studiosos beniuolentiam adepturos. Unde factum est ut ullo pacto tergiuersan-
 dum non duxerim: sed tuo parendum censuerim consilio: quod de honestate: amo-
 re: obseruantia: ac erga praecceptorem tui ut noui amantissimum pietate emanare pla-
 ne perspexerim. Et non modo quae postulasti: sed alias etiam eiusdem interpretatio-
 nes animo promptissimo nostrae exactae amicitiae pignus: sponte offerendo. Itaque
 tua nunc intererit ut eam his editionibus adhibeas diligentiam: quam alii tua cura
 atque impendio impressis adhibere consuesti: quo studiosi qui has tuae de causa le-
 gent quae emendatissimas perlegant. Nos certe ut se nobis concediderunt ita ipsas
 tibi committimus commendamusque. Vale.

**GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLARISSIMI IN TVSCV
 LANAS CICERONIS QVAESTIONES COMMENTARIA.**

Vsculanus Marci Tullii quaestiones. philosophiae pulcherrimae discipli-
 nae uim magnam comprehendentes interpretaturos decet nos de ipsa
 primo presari philosophia: quo totius materiae disputatio magis eluce-
 scat. Cum igitur quicquam in disputatione ueniens diffinitione debeat ape-
 riri: deinde distribui. Id nos quoque nomine tenebimus: & quonia non
 una est philosophorum antiquorum diffinitio eminentiores prosequere
 mur: missas alias faciendo. Hanc igitur quidam hoc modo diffinire. philosophia est
 eorum quae sunt quatenus sunt cognitio. neque enim philosophus cuncta: quae mundo
 comprehenduntur sibi fas enumerare duxerit: uelut homines omnes: sed quae nam na-
 tura sit hominis. Cuiuslibet enim rei philosophus considerat essentiam. Plato autem
 ita diffinit. philosophia est humanarum diuinarumque rerum cognitio: ut nihil cogni-
 tionis a philosophia abesse uoluerit: Cui Quintilianus astipulatur sententiae inueniens.
 Nam & formantes sapientem eum qui sit futurus consumatus undique: & ut dicunt mor-
 talis quidam deus non modo cognitione caelestium: uel mortalium putant instituen-
 dum: sed per quaedam parua sane: si ipsa demum existimes ducunt: sicut exquisitas inte-
 rim ambiguitates. non quia cerastinae: aut crocodilinae possint facere sapientem: sed
 quia illum ne in minimis quidem oporteat falli. Nam uel minimarum quarumcunque
 rerum cognitio ac causam tenere debet philosophus: sicut cur cerastae. Alii bina.
 Alii quaterna habeant conuua. Cur natura soli crocodilo maxillam mobilem fecerit
 superiorem. Est & alia diffinitio a fine data quae inquit philosophia est mortis cogita-
 tio: quod est cum sit homo ex corpore animaque compositus: quod uinculum naturae
 esse perhibetur. mors id dissoluit uinculum: quod Cleobrotus Ambratiotes respiciens
 meliorem querendo uitam: se morti dedit. Alterum autem uinculum defectu humano
 factum est: quo sponte corpori anima mancipatur: cupiditatibus nimium inseruiens:
 cuius dissolutio est ut cupiditatibus respodeat: & se ab illis liberet. quod munus est phi-
 losophorum. est & diffinitio Aristotelis ab excellenti potestate deducta ipsius: quae ait
 philosophia est ars artium & scientia scientiarum. differt ab altera altera: quod scientia
 rationes easdem semper habet: subiectaque nulli errori obnoxia: qualis Arithmetica: &
 Musica: Geometria & Astronomia cum ars in errorem delabi possit propter subiecta: quae
 alterationi uarietateque sunt obnoxia: uelut Medicina: & eius origo physiologia. materia
 namque earum subiectum mutationibus est crebris obnoxia: neque semper contraria con-
 trariis curantur: ueluti scamonea: quae cum admodum sit calida flauam tamen purgat
 bilem: sed talem curam habere nos ipsa docuit experientia. Ita frigida aqua modo calo-
 rem magis succedit: modo magis refrigerat: quarum principia rerum philosophia pre-
 bet. geometriae quidem uniuersales rationes: ac sine demonstratione diffinitiones: &
 axiomata a graecis appellata. a nostris effata: & petitiones: ut punctum est. cuius pars nul-
 la: & omne totum est maius sua parte. Medicina autem humores quattuor in humanis
 corporibus ait: de quattuor oriiri elementis Rhetorica de inductione ac sylogismo
 exemplum deducit ac inductionem. grammatica tempora & tonos de musica mutuatur.
 Cum musica de philosophiae fonte scaturiet: unde etiam artes mechanicae: uelut aedifi-
 catio: quae perpendiculo utitur: quo angulum constituat rectum: rationis ignara: quae
 in ipsa residet philosophia. At Pitagoras ethimologiam secutus: philosophiam dixit
 studium sapientiae. Nam cum priores sapientiam uocitarent cuiuscunque rei cognitio-
 nem: ut uulgo uocamus sapientem quemlibet artificem solum deum dixit esse sapien-
 tem: hominem uero sapientiae studiosum. Sapientia igitur: quae ueriore uocabulo phi-
 losophiam nominamus. Stoici dixerunt diuinarum humanarumque rerum esse scientiam.
 Cuius uirtutes tris esse uoluerunt generales. naturalem unam: moralem alteram:
 tertiam rationalem. naturalem quidem de mundo: ac quae mundo continentur. mo-
 ralem uero quae de moribus ritibusque hominum loquatur. rationalem autem quae circa
 rationem disputationemque uersetur. Alii porro philosophiam esse dixerunt unam ma-
 gnam amplamque cognitionem. unde omnes aliae rerum cognitiones caperent exor-
 d

diurn. & perinde ipsam trifaria partiti sunt. in theologiam: quæ seorsum a natura rerû est. mathematicam quæ in quattuor est distributa scientias. Arithmetica. musicam. geometriam. & astronomiam. Tertia physiologiam esse dixere: unde reliquæ postea disciplinæ ab hac inquam triplici uia: sed physiologiæ: ut hominum uaria opinio est: ita philosophantium. De principiis diuersa sensere. nam Thales Milesius omnium rerum principium aquam dixit de aqua enim cuncta procreari putauit in eamq; resoluî omnia. id propterea suspicatus quod omnium animalium semen humidum uidit: & cunctas stirpes: arbores: frutices: & herbas humore coalescere uidit: & augeri: id propterea Homerus de aqua locutus dixit omnia ab oceano ducere originem inquit *ὄκεανὸν τῆς ἐξ ὧν γένετ' ἤνυ καὶ μὴ τέρρα τῆθόυ* & rursus *ὄκεανὸς ὁσσοσ γένεσσι πᾶν τῆσι τέρραϊ*: Anaximander autem pariter Milesius rerum principium dixit esse infinitum: & hoc namq; cuncta fieri & in ipsum cuncta corrumpi. ideo etiã mōdos gigni infinitos: rursusq; corrumpi in id unde ortum ducerent. neq; quid sit quod nocet infinitum satis aperuit. Anaximenes et milesius rerum principium aerem diffiniuit ab eo ducere originem omnia & resoluî in eum putauit animã. n. n. am aerē dixit: & mūdum uniuersum spiritu & aere contineri. Anaxagoras Clazomenius rerum principia esse homœomerias. quod quid sit exponit Lucretius inquit.

Nunc & Anaxagoræ scrutemur homœomerian
 Quam græci memorant: nec nostra dicere lingua
 Concedit nobis patrii sermonis ægeitas
 Sed tamen ipsam rem facile est exponere uerbis
 Principio rerum: quam dicit homœomerian
 ossa uidelicet de paucillis atq; minutis
 ossibus sic & de pusillis atq; minutis
 Visceribus uiscus gigni: sanguenq; creati
 Sanguinis inter se multis coeuntibus guttis
 Ex auriq; putat micis consistere posse
 Aurum: & de terris terram concrefcere paruis
 Ignibus exiguis: humorem humoribus esse
 Cætera consimili fingit ratione putatq;
 Nec tamen esse ulla parte idem in rebus inane
 Concedit: neq; corporibus finem inesse secundis

Archelaus Apolodori filius atheniensis aerem infinitum rerum fecit principium. Circa quem densitatem dixit & raritatem: quas aqua: ignemq; eē uoluit. Rursus ab alio principio Pythagoras innesarchi filius samnis ad numeros: & cum mensurabilitates: quas uocat harmonias cuncta deducit & mentem causam dicit efficientem: nempe deum. passiuam uero causam siluosum nempe uisibile mundum: Naturamq; esse numeri decada: Cuius potestas in quattuor sit collocata. ideo Pythagorei in eo numero: maximum ius iurandum posuere: Cuius tales sunt uersus:

*ὄυμα τοῦ αὐτῆς τέρραψυχα παρὰ δὸν τα τῆξ ακτῦν
 τῆ γαν αεραῖου φυσῆσσι ριζώμα τε χοισαγ.*

& nostra inquit anima tetradē constat mente: scientiã: opinione: sensu. mentem monadem uocauit. scientiam uero infinitam diadem. opinionem traida: quia trias plurium nomine nuncupata. sensus autem tetradi deputauit: nam tangendi sensum reliquis sensibus attribuit. Eraclitus & Hippasus metapontinus uniuersitatis principium ignem fecerunt. densa resoluî corpora reliqua in ignem dicentes: & calore cuncta uigere. At Hippocrates medicorum omnium facile princeps in libro de elemētis negat ullo modo intelligi posse elemētum unum rerum esse principium quando quidem si unum sit elementum principium fieri non posse ait ut in egritudine corpus ullum deueniat. quã a contrario in contrarium nascitur ægritudo & si qua etiam ægritudo ad sanitatem produci non posse. Epicurus neocleus filius atheniensis Democritum secutus. dixit rerum omnium principia esse corpora indiuidua quæ atomos uocant: ea dixerunt sub aspectū non cadere inane non admittere sempiterna: nunq; genita: nec secari posse: aut alterari & ea moueri p inane: ipsumq; inane infinitū: & atomos infinitas tria his inesse corpori.

bus figuram magnitudinem pondus. quod epicurus duobus illis attribuit magnitudi-
 ni: & figuræ: quæ fuere democriti. Empedocles Metonis filius agrigentinus quattuor
 elementa uoluit rege esse p̄cipia: & potestates p̄cipales binas amicitias & litē. inqt. n.
 Ut sint cunctorum radices quattuor audi

Iuppiter imprimis: qui dicitur arduus æther

Huic bona succedit Iuno. huic regina infima ditis

Inde fluentia rigant lachrimis interna animantum

Socrates Sophronisei filius atheniensis & Plato Aristonis filius atheniensis tria rerum
 fecere principia Deum: materiam & ideam. deum mentem. materiam subiectum. gene-
 rationi & corruptioni. ideam. corporis expertē in diuina positam uisione. Aristoteles
 Nichomachi filius stagirites principia fecit entelechiam: quam & formam uocat mate-
 riam. & priuationem: q̄ potestatem quoq; nominauit. Elementa quinq; dixit: quattuor
 corruptioni obnoxia terram. aquam. aerem. ignem. quintū æthera incorruptibile. Ze-
 no mnaisei filius citticus principia rerum bina fecit. deum & materiam efficientē cau-
 sam deum patientem aut materiam: quattuorq; elementa Apollinarius ex abiso ait mū-
 dum a deo productum. Hesiodus idem ferme dicit re si minus uerbis: quippe q̄ ex cao
 cuncta cœpisse ortum existimauit. Cum itaq; sit Ciceroni propositum in his ostendere
 quæstionibus uirtutum affectuumq; uires: atq; origines: & tam uirtutes q̄ affectus de
 anima scaturiant primo de anima dicendum esse existimat. porro quoniam nasci quæ-
 stio potest uiuere nean ab hac uita dimoueri bonum: malumue sit in quæstione posi-
 tum est. idcirco diluitur planeq; comprobatur mori non esse malum: Verum ita exor-
 ditur ut ostendat. Cum iam pridem se studiis philosophiæ dedisset. senecta ætate: hæc
 scribere temptauerit latinos laudando: ac græcis præferendo. a quibus hæ sunt disputa-
 tiones. inquit ergo. CVM Defensionum laboribus. Idest iudiciali genere. Nam consue-
 uit Cicero accusare neminem defendere autem cum plures quod ipse ostendit in Ver-
 rem inquit si quis uestrum iudices: aut eorum qui ad sunt forte miratur: me qui tot
 annos i causis iudicijq; publicis ita sum uersatus ut defenderim multos: leserim nemi-
 nem. subito nunc mutata uoluntate ad accusandum descendere. SENATORIISq; mune-
 ribus. Idest deliberatio genere ESSEM aliquando liberatus. Nempe cesare rem publi-
 cam occupante. QVAE tentata animo. Idest quæ adolescens acceperam memoria-
 q; custodieram. REMISA temporibus. Aliquandiu non exercueram. AD RECTAM ui-
 uendi uiam pertinerent. Duplex namque est ea. una quidem in agendo. altera inspiciē-
 do posita in agendo quidem: quæ ad mores tendit: inspiciendo autem quæ ad artes at-
 que scientias attinet. RATIO & disciplina. Ratio quidem quæ inuenit per se disciplina
 uero: quæ ab alio perdiscitur. STVDIO sapientiæ. Ita enim ueteres nominauere ante Py-
 thagoram enim sapientes & ipsa professio sapientia dicebatur. primus Pythagoras: ut
 ipse in hoc opere ostendit Cicero. Philosophos & philosophiam dixit: quod est stu-
 diosus & studiū sapientiæ. OMNIA nostros aut inuenisse sapiētius q̄ græcos. Hoc se di-
 xisse ut suos laudet ac hortetur. Cicero in oratore ostendit inquit atque utinam in
 latinis talis oratoris simulachrum reperire possemus esset egregium non querere ex-
 terna domesticis esse contentos: sed ego idem q̄ in illo sermone nostro qui est exposi-
 tus in Bruto multum tribueram latinis uelut hortarer alios. uel quod amarē meos: re-
 cordor longe omnibus unum ante ferre Demosthenē. ET INSTITUTIS & legibus. Institu-
 tis quidem: quæ rem priuatam domesticamq; respiciunt: legibus uero quæ rem publi-
 cam tuentur cuiuslibet ciuitatis suam. OMNI litterarum genere. Idest omni arte atq;
 disciplina: quæ litteris traderetur. Homerus fuit & Hesiodus ante romam conditam.
 annis circiter centum sexaginta quattuor ut Cornelius nepos putat. at solinus ubi de
 asia smirna inquit unde præcipue euitet homero natia fuit patria. qui post Ilium ca-
 ptum anno ducentesimo septuagesimo secūdo humanis rebus excessit: Agrippa siluio
 Thyberini filio albæ regnante anno ante urbem conditam. C. lx Inter quem & Hesio-
 dum poetam. qui in hospiciis olimpiadis prime obiit. c. xxxviii. anni medii fuerunt.
 ARCHILOCHUS regnante Romulo. At ut Cornelius nepos putat clarus fuit tempore

hostilii. LIVIUS fabulas dedit. Valerius maximus in secundo paulatim deniq; ludicra ars ad satyratum modos perrepsit a quibus omnium primus poeta Liuius ad fabularu argumenta spectantiu oculos & animos transtulit. APPIO claudio. Cicero ipse in bruto. possumus appium claudiu suspicari disertum quia senatu iam iam inclinatu a pyr- rhi pace reuocauerit. IN Neruorum uocumq; cantibus. Periphrasticos musicam dicit: q̄ uetustissimis encyclopedian idest omnes coprendere disciplinas. quemadmodum multis coprobatur testimoniis: uelut Alantopoles .apud aristiphanem in fabula quā est iπεισ in scripta.

ΑΜΩΓ' γ' γαθ' ε̄ δε μοισι κλω̄ ε̄ τρισα μοσε
ΠΛΩ̄ γραμματων . καὶ τω̄ τα μὲν τῶν κω̄ κω̄ κω̄
IN SVMmo apud illos geometria fuit. Quintilianus geometria distributam ait in nu- meros & formas: ubi si codicis mendositas non est formas pro figuris posuit . siquidē forma cuiuslibet rei dicitur facies: at figura lineas distincta immago nominatur . om- nium cum sensu mathematicorum. ut triangula. quadrata altera parte longior. rham- bus rhomboides . trapeziū: reliqueq; planā necnon solidā. ut cubus. Pyramis. Cylin- drus & aliā eiusmodi: sed si mathematicos audiamus aliam inueniemus esse diuisio- nem : Heron namque Alexandrinus ita diffiniendo eius prætes ostendit cum inquit
πεωμετελ̄ ᾱ β̄ δ̄ εν̄ ε̄ π̄ σ̄ η̄ μ̄ η̄ με̄ γ̄ δ̄ ω̄ ν̄ κ̄ η̄ ο̄ μ̄ ᾱ τ̄ ω̄ ν̄ κ̄ η̄ τ̄ ω̄ ν̄ π̄ ε̄ ρ̄ ο̄ ε̄ λ̄ ο̄ ῡ σ̄ ω̄ ν̄ κ̄ η̄ π̄ ε̄ ρ̄ ᾱ τ̄ ο̄ ῡ σ̄ ω̄ ν̄ τ̄ ω̄ ν̄ τ̄ ᾱ ε̄ -
π̄ φ̄ ᾱ ρ̄ ε̄ ῑ δ̄ η̄ ν̄ κ̄ η̄ γ̄ ρ̄ ᾱ μ̄ μ̄ ω̄ ν̄ τ̄ ω̄ ν̄ τ̄ ε̄ σ̄ ὁ̄ τ̄ ὁ̄ ὁ̄ τ̄ ο̄ ῑ σ̄ π̄ ᾱ δ̄ ω̄ ν̄ κ̄ η̄ ο̄ λ̄ ο̄ σ̄ ε̄ ω̄ ν̄ κ̄ η̄ σ̄ ὁ̄ γ̄ ρ̄ ᾱ ῑ ω̄ ν̄ σ̄ ὁ̄ μ̄ ο̄ ρ̄ φ̄ ᾱ ῑ s̄ κ̄ η̄ κ̄ η̄ η̄
σ̄ ᾱ ω̄ s̄ τ̄ ρ̄ ī δ̄ ὁ̄ η̄ σ̄ ī Taurus aut Sidonius Geometriam ait δ̄ β̄ ε̄ ᾱ ὁ̄ ρ̄ ὁ̄ η̄ ν̄ δ̄ ὁ̄ β̄ ε̄ ὁ̄ σ̄ ᾱ ν̄ ᾱ ἰ̄ τ̄ ἰ̄ ᾱ ν̄ λ̄ ο̄ γ̄ ο̄ μ̄ ε̄ ω̄ .
Aristoteles uero ὁ̄ π̄ ὁ̄ λ̄ η̄ μ̄ ὁ̄ μ̄ ε̄ ἄ̄ π̄ ὁ̄ λ̄ ε̄ ἰ̄ ε̄ ω̄ s̄ . Zeno uero ἔ̄ λ̄ ᾱ ὁ̄ π̄ ὁ̄ s̄ δ̄ ε̄ ἰ̄ ε̄ λ̄ ᾱ φ̄ ᾱ ρ̄ ᾱ τ̄ ο̄ ῡ σ̄ ω̄ ν̄ ἄ̄ -
μ̄ ε̄ τ̄ ᾱ π̄ ὁ̄ ρ̄ ω̄ ὁ̄ π̄ ὁ̄ δ̄ ἰ̄ κ̄ η̄ ν̄ . Differre aut oēs geometria a geodesia oēs uoluerūt. Geode- siam nāq; Proclus Licius ita diffinit γεωδ̄ ε̄ σ̄ ῑ ᾱ β̄ δ̄ εν̄ ε̄ π̄ σ̄ η̄ μ̄ η̄ τ̄ ω̄ ν̄ σ̄ ὁ̄ τ̄ ὁ̄ ᾱ ἰ̄ δ̄ ὁ̄ η̄ τ̄ ὁ̄ s̄ ὁ̄ μ̄ ᾱ σ̄ ῑ
μ̄ ε̄ τ̄ ᾱ π̄ κ̄ ᾱ ὁ̄ η̄ μ̄ ᾱ τ̄ ω̄ ν̄ δ̄ ῑ ᾱ ρ̄ ε̄ τ̄ ῑ κ̄ η̄ σ̄ ὁ̄ σ̄ ω̄ δ̄ ε̄ τ̄ ῑ κ̄ η̄ . Non dubium autem est quin geometria uerferetur circa figuras & numeros: ut intelligit Quintilianus. demonstrantur tamē mul- ta: quantitate continua: quā discreta idest numero demonstrari non possunt: ut diame- ter quadrati ad latus numero quam rationem habeat non inuenieris. similiter cum di- cimus datam lineā sic secare: ut quod sub tota & una portione rectāgulum continetur æquum sit: ei quod sit & reliqua sectio: quadratum itidem cum dato rectilineā æquū quadratum demonstramus: & alia quā apud Euclidē in decimo elementorum libro. Principia uero geometriae heron ait axioma hypothesim: & petitionem post principia uero sunt problema & theoremata. ut nostri uero transferunt in latinum . ambiguitas & præceptum. Procli uero lycii sententia: ortum habuit geometria ab ægyptiis: a quibus primus Thales Milesius ipsam abduxit in græcia post thaletem Māmerthius stesicho- ri poetæ frater: & hippias elius deinde Pythagoras: qui multa mea inuenit præcepta: in- de Anaxagoras inde Plato. inde ænopolus chius & Theodorus cyreneus: & Hippocra- tes. inde leodamas thasius. & Archytas tarentinus. & thetus atheniensis : & Eudoxus gnidius: qui tribus proportionibus notis: tris alias adiecit. inde Euclides elementarius qui multorum dispersa colegit elementa. Junior quidē Platone. Schola antiquior era- thosthene & archimede: qui ambo uno fuerunt tēpore. ITAQ; nihil mathematicis illu- strius. Mathematicam heron ita diffinit. μαθηματικὴ ὄντι ἐπιστήμη θεωρητικὴ τῶ νοήσει κ̄ ἀιδήσει ὑποταχθεῖσα μὲν ἀνομιλῶ πρὸς τὸ τῶν ὑποτιπ̄ ὄντων ὄντων . Ea autem distribuitur in quantitatē discretā: & continuā. discreta aut per se consideratur: & arthmeticā facit: aut refertur ad aliud: & musicā constituit: continua uero quantitas. aut conside- ratur: ut immobilis: & geometriā facit : aut ut mobilis & tum efficit astronomiam. NEC Disponere: nec illustrare possit. Dispositio namque de prudentia pendet: nulla s̄ quidem œconomia citra prudentiā laudabilis. Illustrari uero nihil sine facundia pot̄: LICentiam scribendi. Quippe qui eloquendi ignorent rationes. EQ Vibus etiam illa manabāt. Vult Cicero indicare oratoriā facultatē de philosophiā rōne descēdere: qd̄ & alibi quoq; demonstrauit. tinitus namque uerborū. & crepitaculū quoddā sit nomē eloquentiā: citra disciplinā alicuius cognitionem. VIR summo ingenio. Hæc præci- pua laus Aristotelis. SCientiaē copia. Nam non ora: oria modo facultate & stilo autē

usus est: sed quantū rhetoricā poeticāq; retinuerit. de his tradita præcepta ostendunt: mirificum quoq; acumen libri: tam moralis q̄ naturalis philosophiā: ac dialecticā : ut ubertatem præferant de animalibus libri atq; problemata de cunctis rebus. Isocratis rhetoris gloria: extitit igitur iam senibus illis quos pauloante diximus Isocrates cuius domus Cunctæ græciæ quasi ludus quidam patuit atq; officina dicendi magnus ora- tor & perfectus magister: q̄q̄ forensi luce caruit: intraq; parietes aluit eam gloriam: quā nemo meo quidem iudicio est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa p̄clare: & do- cuit alios: & cum cætera melius q̄ superiores: tum primus intellexit etiam in solita ora- tione dum uersum effugeres modum tamen & numerū: quendam oportet seruari: an- te hūc. n. uerborū quasi structura: & quædā ad numerū cōclusio nulla erat: aut si qñ erat non apparebat. hæc ipsa in bruto: at Quintilianus Isocrates inquit in diuerso genere dicendi nitidus & comptus & palestra: q̄ pugnae magis accommodatus omnes dicen- di ueneres sectatus est: nec immerito auditoriis enim se non moliciis comparat inuen- tione facilis: honesti studiosus. in compositione adeo diligens: ut cura eius reprehenda- tur. HANC enim perfectam philosophiam semper indicauit: Subaudi quā uariare disci- plinarum cum facundia amplecteretur cognitionem. Nam philosophiam dici uoluit: tam platonica: quā aristotelica secta . magnam quādam disciplinam: quā cunctas in se fe- te artes atq; scientias colligeret: quāq; Platoni placuit moralem ueram dici philosophi- am. SCHOLAS idest uacationes & ocia. nā scholazo. uaco significat & ocior. unde scho- la ocium. DECLAMITABAM causas. Idest fictas actitabam orationes. id enim declamare est. SOCRATICA ratio. Platonis dialogi in quibus disputat Socrates. Nam Plato in epi- stolis inquit: quā scripsi socratis fuerunt. MALVM mihi uidetur esse mors: quā a lati- nis mors a ueteribus græcis moros prima correpta dicebatur quod sit animā a corpo- re separatio . nam merizo. unde moros diuidere significat. CONSTARE uis. Idest in ea- dem sententia permanere. MISERIA finis in morte. Ita Aristoteles in ethicis. ait oīum tremendorum finem esse mortem. TRICEPS apud inferos Cerberus. Custos inferorum ianuā Cerberus dicitur a poetis hunc autem alii tricipitem dicunt: ut hic Cicero. Pin- darus cētum ait habere capita: At Esiodus quinquaginta cocyti fremitus: græce κ̄ κ̄ κ̄ ὠ- ululo dicitur. quia ululatus est inferorum. TRAIECTIO acheruntis. Acheron fluuius est prope acherusiam: quod erachleæ promontorium est: inde ad inferos descensus pu- tatus est: hinc acherus acheruntis: ut trapezus trapezuntis: cerasus cerasuntis. hydrus hy- druntis: inde Lucretius Acherusia templa dixit. Acheron uero acherōtis : quare fallitur Priscianus opinatus acherunte sub imo a Lucretio dictum per. u. factum ab eo quod ē acheron. SITI enectus tantalus. Iouis & Plotidis nymphæ filius Tantalus hac torque- ri pena apud inferos peribetur: ut demersus in aquis potare non queat. superne ad os poma pendere: & perpetua fame affligi. Euripides tamen & quidam alii dicunt capitū saxum iminere: quod significat auarum hominem ueluti tradidit Lucretius. Nec miser impendens magnum timet aere saxum Tantalus: ut fama est cassa formidine torpens Sed magis in uita diuum metus urget inannis Mortales. cassumq; timent: quem cuiq; ferat fors TYCII iecur a Tycio terræ filio ciuitas tityus uocata: ut a priolo priolaus ticyi filius ba- rynus fuit nymphis: & calistrati sententia. Euphemius ait neptuni & europæ ticyi filiaē filium fuisse poslaum. de ticyo Lucretius. Nec ticyon uolucres ineunt acherunte iacentem Nec quid sub magno scrutentur pectore quicquā Perpetuam ætatem possunt reperire profecto Quamlibet innani proiectus corporis extet Qui non sola nouem disparfis iugera membris Obtineat: sed qui terrai totius orbem Non tamen æternum poterit perferre dolorem Nec præbere cibum proprio de corpore semper Sed ticyus nobis est hic in amore iacentem Quem uolucres lacerant atq; exest anxius angor

Aut alia quauis scindunt torpedine curæ
 TVm illud quod sisyphus uersat saxum. Lucretius.
 Sisyphus in uita quo nobis ante oculos est
 Qui petere a populo fasces sanasq; secures
 Imbibit & semper uictus tris bisq; recedit
 Nam petere imperium quod inane est nec datur unq;
 Atq; in eo semper durum suffere laborem
 Hoc est aduerso nixantem trudere monte
 Saxum: quod tum summo iam uertice rursus
 Voluitur. & plani raptim petit æquora campi
NEQVE profuit hilum. Nonius hilum breue quoddam. Lucilius quod tua laudes
 culpes non proficis hilum. festus hilum putant esse: quod grano adheret ex quo nihil
 & nihilum. **MINOS** Rhadamanthus. Hi fuerunt Iouis filii & europæ: qui apud inferos
 iudices animarum etiam perhibentur. a Minoe minoides sunt dictæ ciclades: quia Mi-
 nos illis imperauit. **ERIT** maxima corona. Idest magnus hominum consensus. **DELI-**
rare. Insanire ducta translatione a fossa agrorum quæ lyra dicitur ad excipiendam quæ
 officiat uliginem. **DESertus** esse possem. Ob ingentem multitudinem quæ id credit.
 sane quænam sit ratio animarum puniendarum. Diuus Augustinus docet de spiritu &
 anima inquiens. Animæ siquidem quæ in corporibus uiuentes per delectationem re-
 rum uisibilibus corporalibus imaginibus afficiuntur a corporibus exeuntes in eisdem
 imaginibus tormenta patiuntur: propterea enim corporalibus passionibus ibi teneri
 possunt: quia a corruptione corporalium affectionum hic mundatæ non fuerint: quam
 corpulentiam de corporis dilectione traxerunt quorundam animæ in eisdem locis in
 quibus culpam commiserunt puniuntur: quædam uero abditis receptaculis usq; ad ul-
 timam resurrectionem continentur: sicut una quæque requie digna est: uel miseria. Idem.
 c. xlviii. psalmo. Infernum hoc appellamus: quod inferior pars mundi sit: dracones &
 omnes abyssi. abyssi profunditates aquarum sunt maria omnia. nubilosus iste aer ad
 abyssum pertinet ubi nubes. ubi uis uenti. ubi tempestates. ubi pluuia coruscationes:
 tonitrua: grandines: niues: & quicquid uult deus super terram fieri omnia ista hic fiunt
 prope terram: & aliquando sunt homines in cacuminibus montium: & nubes sub se ui-
 dent & fiunt pluuia: & apparent bene intentis ista quæ perturbato aere concitantur hic
 fieri in ista mundi parte infima. propterea ad ista caliginosa idest ad hunc aerem tanquã
 ad carcerem damnatus est diabolus de apparatu superiorum angelorum. **QVIS** enim
 est tam excors. Amens sicut uecors: quoniam uitalium potentia in corde residet & spi-
 ritus: unde & acumen ingenii: unde & cordatum ueteres dixere sapientem. **SI ENIM**
 sunt nusquã esse non possunt. Vt nullam loci teneant denominationem. alioqui intel-
 lectus: ut inquit Alexander: ipseque animus in loco non est: non enim in corpore tanquã
 in loco: quoniam corpus animi est instrumentum: qui euolat incredibili celeritate per
 omnes mundi tractus. **IAM** mallem cerberum metueres. Minus delirum inquit fuerit
 Cerberum metuere: & quæ de inferno diximus: quæ impossibilia factu & contraria crede-
 re. deducit enim Cicero secum disputantem argumentatione ad id quod factu impo-
 sibile est: quo demonstrandi genere sæpe utantur mathematici resoluendo sicut aliter
 ad principia perueniendo. Nam & a principiis quæ sunt post principia. fiunt etiam ar-
 gumentatione demonstratiue. nempe componēdos. **HAEC** quid de te recordere. **Ve-**
nusta Ciceronis irrisio. **CVM** FVERint eos miseros esse. Ideo miseros inquit arbitror
 quia esse deserunt. **QVONIAM** me uerbo premis idest occupas nempe uerbo substan-
 tiuo: quia protuli uerbum dicendo sunt miseri. **ID ESSE** aut non esse. Nam de quodli-
 bet dicitur esse uel non esse. **AN TV** dialecticis. Idest præceptis artis disserendi. Nam
 quæ a græcis dialectica a nostris ars dicitur disserendi. **Διαλέγω** ματῶν. differo signifi-
 cat. **NE** IMbutus quidem es. Idest parum modo aliquid non attigisti. imbutus enim
 qui haufit aliquid modo. Horatius litterulis græcis imbutus: & idoneus arti. Festus ta-
 men imbutum inquit est quod cuiuspiam rei succum bibit: inde infantibus an uelint
 bibere dicentes bu. syllaba contenti sumus. **SIC** mihi i presentia occurrit. Nam ut nūc
 Cicero quod græci axioma pronunciatum dicit: ita aliquando proloquiū. sicut & Au-
 lus Gellius

lus Gellius aliquando effatum uelut in hortensio. nempe fundamentū dialecticæ est:
 quo quid enuncietur. Id autem appellant axioma: quod est quasi effatum: aut uerum
 esse: aut falsum: modo enunciationem uelut nunc omnes ita ipse in disputatione de sa-
 to: ut appellarem axioma. per se enim id nomen habet. At in argumentatione proposi-
 tio nuncupatur. indicatiuaq; oratio est quæ solam orationem esse dialectici uoluerunt. so-
 let quo dici axioma in demonstrabilis oratio. nam in omni argumentatione admittitur
 aliqui uia ut pote principium ueluti omne totum est maius sua parte. aut recipitur pro
 confesso. Cum tamen egeat probatione id axioma nuncupatur. non quod in questio-
 ne positum est. non etiam illud: ex cuius consensu nexus efficitur. **AVT NIHIL** dicis
 omnino. Nam si neque uerum: neque falsum dicis nihil dicis: at qui sine uerbo. nec uerum
 nec falsum pronuncians nihil ergo dicis. **CVM! AIS** miser. **M. Crassus.** uideo calcem
 idest mortem. **NIHIL** Sit præterea extimescendam. Nam ut etiam inquit Aristoteles
 omnium tremendorum finis est mors. **MORI VOLO:** sed me esse mortuum nihil estimo:
 Est et illud epicharmi καὶ ἀπὸ λῶε βῶε τὴν γὰρ με εἶσ γὰν: πνεύμα δαυῶ.
 uerbum uerbo reddam hoc dicit: & abiuit unde uenit iterum. terra quidem in terram.
 ut spiritus autem sursum. **VT ENIM** nō efficias quod uis. Quamuis inquit non efficias
 ut bonum sit mors. **INTER** pellabo. Idest loquentem interrumpam. nam interpolare
 est in nouam formam redigere. Plautus in Amphitryone. illic homo me interpolla-
 bit. meumque os finget denuo: & interpollas uetula: quæ se in nouum formant modo
 ut uiris placeant. Idem albi tum ista uetula: interpollas edentula. Plinius Libro. xviii.
 & spartum aliter. etiam diuersum ueluti natalium sit impensa est quidem eius natura
 interpollis. Nonius. Interpollare est mittere & interponere ad nouam formam euer-
 tere. fingere. **M. Tul.** in uerrem actione secunda aliquid demendo mutando interpol-
 lando. & est tractum ab arte fullonia: quæ poliendo diligenter uetera quæque quasi in
 nouam speciem mutant. **CONTINENTEM** orationem. Sermonem perpetuum. **PYTHIUS**
 apollo. A pythone ciuitate ubi colebatur pythius est appellatus Orpheus.

ὄναξ πτωχῶνος μελέωμ ἔκα τὴ βόλε μαγῆ.
 ὄσ λαχῆσ ἡ λιβα τοῦ κορυφῆ σπαμασῆ λα πῆξῆν
 σῆν ἀρετῆν ἁμῶν.

SED VT homunculus unus. Hoc Platonica imitatione ex timore sumptum est. **PER-**
 cipi ea posse dicunt. Idest mathematicis demonstrationibus comprobari. **TV VT** uide-
 tur. Sub audi facito. est enim allipticos dictum. **SVNt** enim qui discessum animi a cor-
 pore. Hic Cicero incipit uarias philosophorum de anima aperire sententias. Itaque non
 erit alienum nos quoque eminentiorum tradere opinionem philosophorum. Democri-
 tus enim & Epicurus: ac stoicorum philosophorum omnis conuentus corpus animam
 esse pronunciauerunt qui tamen inter se differunt in essentia eius distinguenda. Nam
 Stoici ipsam flatum dicunt & calidum & succensum. Critias sanguinem. Hipon philo-
 sophus aquam. Democritus ignem globosas namque figuras a tomorum unde ignis &
 aer constat animam dixit efficere. Eraclitus uniuersitatis anima euaporationem de hu-
 miditatibus: at in animalibus exoriri eius generis euaporationem tam intrinsecus quæ ex-
 trinsecus eamque esse animam. Atqui animam dixerunt uacare corpore. opinione in nu-
 merabili inter se discentiunt: quorum alii essentiam dixerunt immortalem: At alii ua-
 care quidem corpore. at neque essentiam: neque immortalē. Tales igitur primus animam
 dixit semper sese mouentem. Pythagoras uero numerum sese mouentem. A sclepiades
 medicus coextertationem sensuum. Alchmeon immortalem esse animam pronū-
 ciauit: quod immortalibus a similetur. Id autem ei in esse ut semper moueatur: sicut di-
 uina omnia lunam solem. stellas & celum totum. Galenus nil quidem profert sed in-
 demonstratiuis sermonibus de anima se dicturum nihil ostendit uisus tamen est a pro-
 bare animam temperamentum esse atque complexionem: uerum si temperamentum
 corporis anima est. Cum nullum sit sine temperamento corpus omne corpus habebit
 animam: ergo neque lapis: neque lignum: neque ferrum anima carebunt. Plato autem ani-
 mam ait esse essentiam intellectuam per se mobilem in numerum armonicum. Ari-
 stoteles uero ait enthelechiam primam corporis naturalis instrumentalis potentia ui-
 tam habentis. Clinarchus armoniam quattuor elementorum: hoc est concordiam

elementorum nempe & calido & frigido & humido: & arido consonantiam. Manichel unā putauerunt esse animā diffusam in oēs at rursus in sese redeuntē: quorum alii multas ac differentes specie. Alii unā specie & multas numero. ALII Cor ipsum animus uideatur. Plato Democritusq; in toto capite esse animum dixit. Straton in parte capitis anteriore. Erasistratus in cerebri cartilagine: q̄ uocat epicranida. herophilus in cerebri cauitate: q̄ ab eo basis nominatur parmenides in toto thorace: & epicurus: & stoici omnes in toto corde: aut in spiritu: qui circa cor. Diogenis in cordis cauitate arteriaca q̄ spiritalis est. Empedocles in sanguinis cōstitutione. Alii in cordis colo. Alii in cordis cartilagine. Alii in septo transuerso: quod diafragma a græcis nominatur. posteriores quidam a capite ad septum transuersum usq; penetrare. Pythagoras uitalem uim circa cor rationalem & intellectuam circa caput. Pythagoras tamē & Plato animam trifariam diuiserunt. Primo rationalem indiuisibilem fecerunt irrationalem autem partiti sunt. in irasibilem: & concupisibilem q̄ distributionem Aristoteles quoq; secutus est. Stoici ex octo partibus constare uoluerunt quinque sensibus attribuendo. Sextam uocalem appellando septimam seminalem. Octauam ducem. a qua hæc omnes deducantur tanq̄ polipodis fibræ. Democritus & Epicurus binas ei partes attribuerunt rationalem. in thoroce residere dixerunt: at rationis expertem in toto corpore dispersam. Democritus in super nihil uacare putauit anima. Nam & mortua corpora aliquid animæ habere ratus est: & ubicunq; calor esset aliquid. sensibili parte multa diffuente. IPSE autem animus ab anima dictus est. Nam uidetur uterq; dictus ab eo quod animos græce uentus latine dicatur animum tamen solemus mentem: & rationis sedem appellare. animam uero rationis expertem. ZENONI stoico animus ignis uidetur. At in totum si anima corpus est ergo pascitur. & si minuitur sanguis minuatur ipsa necesse est: quod minima uerum. VERVM numerum dixit esse. Hoc si est ergo quantitas discreta cum tamen sit anima continua. Quendam phytotam senem φυτιόν namq; locus est aquo phytota. QVAM ait a deualione ortum. Sane prometheus & apimetheus fratres filii iape ti fuere: ut alii asopi & clymenes: uel themidis. epimethei autem & paderæ: quam omnes dicuntur dii procreasse deualion & pyrtha. QVATTUOR illa genera principiorū esset complexus. Quattuor dicit elementa. terram. aquam. aerem. ignem. QVINTAM quendam naturam. Quintum dicit elementum nempe. æthera. sane Aristoteles: ubi de animalibus locutus est inquit substantiæ quæ natura constant partim in genitæ imortalesq; sæculis sunt omnibus partim ortus participes: atq; interitus intelliguntur: sed partem illam æternam & perinde nobilem ac diuinam minus ideo possumus inspicere: quod admodum pauca illiusmodi sensui patent quorum beneficio: tum de ea ipsa parte diuina tum de eis: quæ nosse cupimus facultas nobis cogitandi indagandiq; supeditetur res mortales: ut stirpes: ut animantes. Idem aliquanto post primum autem est finis cuiusq; generationis quamobrem demente etiam quo nam tempore & quomodo & unde eam recipiant: quæ principium id participant plurimum dubitatur. & paulo post. restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat eaq; sola diuina sit. nihil enim cum eius actione cōmunicat. actio corporalis. sed enim omnis animæ siue uirtus. siue potentia corpus aliud participare uidetur. idq; magis diuinum q̄ ea quæ elementa appellantur: ueram prout nobilitate ignobilitate ue animæ inter se differunt: ita & natura eius corporis differt. Item corpus autem genituræ in quo semen animalis principii contentum una prouenit partim separabile a corpore in quibus diuina pars comprehenditur qualis est: quæ mens appellatur. partim inseparabilem hoc in quam genituræ semen dissoluitur: uersumq; in spiritum euanescit. QVINTUM genus adhibet uacās nomine: & si ipsum animum entelechiam appellat. Chalcidius quam appellat Aristoteles entelechiam hæc forma est corporibus accidens ut censet Plato: quam hic specialem essentiam nuncupat. & est imago speciei puræ a corpore & intelligibilis penes quam dignitas exemplaris igitur iuxta hanc formam qua formantur corpora nomina esse imposita rebus uerum est animam tamen esse formatilē: hanc speciem nemo ei concedit hoc quippe formatile sit: & corrumpitur corporibus solutis. anima uero omni ē corpore antiquior habēs olim & ante coniugationē corporis. substantiam propriam extinctisq; animalibus seperatur: sine perpetuitatis in cōmodo: utpote quam consistet in æterno

æterno esse motu. Alexander autem inquit potentia quidem prima existentiā. entelechia uero postrema. nā dissoluto uniuerso horum entelechia quodlibet efficitur. Nicephorus uero Aristotelicam animæ diffinitionem. ita exponit entelechiam inquit primam dixit perfectionē actionis producētē: nouit nāq; & secundā entelechiam. nempe actionem inquit igitur animam primam entelechiam. idest perfectionem habētē: ob q̄ perfectum habet corpus uiuere agnatum. hoc enim est potentia uitam habens nō quod prius sit corpus potens uiuere. non utiq; & uiuens etiam tunc actio ei efficiat aduentante ei anima. hoc enim neq; in animalibus: neq; in stirpibus est prorsus inuenire sed omnino animalium simul. & ambo corpus & anima. Cæterum entelechia prima corporis dicitur. potentia uitam habentis anima. propter lignum: propter lapidem propter ferrum aliaq; omnia. quibus non est agnatum & posse uiuere. adiectum autem est naturalis ob artificialia corpora ut sellæ uel lecti: uel alterius arte fabricati ubi non est perfectio neq; ulla anima. At Nemesius Aristotelicam animæ reprehendēs. animæ diffinitionem primam inquit entelechiam uocat formam. secundam uero actionem. at qui prima pars passiva est animæ: quā aiā uocat. rationalē ab ea separans. oportuit uero omne simul accipere hominis animam. ac non a parte diffinire. entelechiam igitur Aristoteles dixit: quod enteles. perfectionem significet & echo habeo. QVAM quādam continuatam motionem & perennem. hic institerunt quidam aduersus Cicero-nem. existimantes non entelechiam per te litteram. sed entelechiam per. d. litteram fuisse interpretatum. quod entelechia continuationem significet quasi uero uerbum uerbo interpretari sit necessarium. Cum sæpissime cōtra fiat. nam sicut ethimologiam. ueriloquium uerbum uerbo reddentes dicimus: nec minus originationem quod græce pathos potius affectum uel perturbationem: quam passionem dicimus non uerbū: sed sensum secuti. ita analogiam proportionem dicimus quod græci dolopis Cicero uecors transtulit. quod nihil cum uerbo habet commertii: & infinita eius modi alia. satis ergo habet Cicero si aperit sensum aristotelicum: quem opinatus est his uerbis explicari. siquidem motionem neque in neutro uerbo inuenias siue per a: siue per t scribas. At quod dixit perennem magis congruit cum entelechia quia entelis perfectum dicitur. Cum igitur putauerit Aristoteles uoluisse ad motum animæ perpetuam perfectionem referre animæ. sine ullo interuallo ut res habet: & ut ipse etiam confitetur. transtulit continuata motionem & perennem. ut mentem aperiret Aristotelicam. LEVIBVS & rotondis corpusculis. Idest Antomis illis inquam pusillis corporibus: quæ rerum omnium fecit principia. CONCVRSV quodam fortuito. Omnia siquidem fortuna & casu fieri ratus est. APVD ISTOS: Subaudi autores atomorum. ut Democritei & epicurei. SPEM afferunt. Quippe quod animam esse dixerunt immortalē. DO VERO. Subaudi interire. QVAMVIS optimam. Idest quantumcunque optimam. QVOD in omnibus causis. Idest in omni quæstione autorum optimorum plurimum ualet approbatio. qua & ipse Aristoteles frequēter utitur. ET PRIMUM qui dem omni antiquitate. Volens Cicero animorum ostendere immortalitatem argumentum sumit probabile ab eo quod senserunt antiquissimi. hoc enim probabilis argumenti proprium est: ut ab antiquis a peritioribus a multis capiatur argumentum quod non poetis & oratoribus modo: sed etiam philosophis est usurpatum. Nam & Aristoteles ubi conmittitur mundi æternitatem ostendere. etiam ab antiquissimorum opinione ut hic Cicero argumentatur. ET Diuina progenie. Crediti enī sunt primi illi homines a cælestibus essentiis ortum duxisse: id quod in genesi Moyses. uidentes inquit filii dei filias hominum: quod essent pulchre acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. QVOS cascos appellat Ennius. Cascos inquit Festus priscos Ennius dedit intelligi ut illo uersu. q̄ primū casci populi genuere latini. NEQ; ex sensu & uitæ subaudi corporeæ quæ nūc fruimur. nā uita per animā & in aiā ē: & perinde per aiā a corpore exeuntē uitā adhuc habemus. E PONTIFICIO iure: qd̄ sanxere pontifices nēpe de rebus sacris ita appellati: a posse & facere uel uarro putat a ponte sublitio tum exstructo. tum reparato. ET Cærimoniis. Quæ uocabulo græco noiāmus mysteriadietæ cærimoiæ a cerete oppido: ut ait Valerius maximus unde reparatæ q̄q̄ a carēdo qdā dixerūt.

IN Cæteris humi retinere. Ita enim illi migratione a terris in celum esse putauerunt illustrioribus. Nos uero longe melius etiã ignobilissimis per fidem spem: & caritatẽ: quã in dño nostro Ihesu xpo habemus. CVM diis agit æuũldest uiuit. ppetuũ æuũ. n. quasi αἶψα ὄν idest semper existens. HINC liber. Idest bachus: sed quia multi fuere nominis addit. DE SE male natus. Qui inuentor uitium colendæ: ob beneficium datum mortalibus pro deo cultus est. TYNDARIDE fratres. Castora & polucem dicit. Oebalus enim perieris filius lacedæmoniis imperauit: huius filii tyndareus icharus arce: & hyppothoon. Tyndareus autem ledam habuit uxorem: quæ tradita est a Ioue in cigni formam mutato compræssa: cuius compressus peperit oua bina e quorum altero clytemnestrã: & ælenam habuit: ex altero autem castora & pollucem. extaumentia rammisia: quæ ea fouit oua: ut ait calimachus. QUID ino Cadmi filia. Traditur in fabulis athamas a Iunone in furorem deductus ob uxoris athamantis sæmelem a Ioue dilectam pelicem learcum filium. sagitis confixisse: cuius metu correpta ino palemonem filium comunẽ suum & athamantis amplecta se misit in pelagus: unde mutato nomine ambo marini dei habiti sunt. Ino quidem a græcis leucothea idest alba dea a latinis matuta nominata. Ouidius leucothea grais matuta uocabere nostris. palæmon autem a græcis melicertes a nostris portunus. Ouidius quem nos portunum sua lingua palemona dicit. HYMANO genere completum est Idest hominibus refertum: qui alterius in cælum cõmigrarunt. QVONIAM es inimicatus. Idest religionis initia subiuiti. PHISICA didicissent. Idest naturæ causas cognouissent: quas eruere & scrutari moliti sunt physiologi. VI SIS quibusdam. Visa uocat: quæ græci phantasmata. DE DIIS praua fenciunt prisci namq; illi presertim poetæ: quos coluerunt deos. eosdem multis teneri uitiis cõfixere. LEX Naturæ putanda est. Quia non cuiuspiam sanctiones: sed animæ natura firmata est. SERIT arbores. Velut palmas: quæ centesimo postea anno uix factum primum edere perhibentur. IN SYNEPHEBIS. Fabulæ ennianæ nomen est sinephœgi. QVARUM aspiciet bacham ipse nunq. Idest factum dicitur bacha bachans mulier & bacha unio: siue margarita. Horatius. quæ rotodioribus honuista bacis ambulet: & bacha sine aspiratione fetus arborum. Iuuenalis. bacha nutrita fabina. & hic proprie tamen distinguitur: ut teneri corticis fetus poma a potu dicantur. sicut duri corticis nuces qui uero medii inter utrosq; glandes. nam & inter glandes Plinius posuit castaneas. At bacha uelut oliuæ. Corna. & lauri fetus. Adoptiones filiorum. Cum in alienas transeunt hæredes familias. SEPVLCHORUM monumenta. Vlpianus de religiosis sumptibus funerum. LOCUM in quo seruus sepultus est religiosum esse. aristo. ait florentinos monumentum generaliter est memoriæ causa impostum prodita in quo si corpus. uel reliquiæ in feratur fiet sepulchrum. si nero nihil eorum inferatur erit monumentum. memoriæ causa factum quod græci centophion appellant. QVOD elogia significant. Elogium est restificatio de aliquo. siue uituperationis: siue honoris causa. Quintilianus si & hereditatum a se filium pater testatus fuerit elogio: quod is meretricem amaret. OCIOso temistocli. Qui dux fuit atheniensium. LICUIT epaminundæ. Qui dux thebanorum de quibus ducibus pleriq; multa: sed in primis Emilius probus. AVGURIUM futurorum. Augurium præfagium dicit. NEC Funere faxit. Superuacuum est fletu quod etiam metrum respuit. Cum ibidem dixerit nemo me lachrymis decoret. VOLITO ninus per ora uirum. Nipũ legendum est. solebant enim ueteres in carmine. s litteram elidere. ut etiam Cicero meminit in oratore quo uocalis antecedens corripetur: ut sæpe Lucretius fecit sicut fierent ex infantibus paruis & ennius oua patire solet genu pennis cum decoratum. QUID enim fidias. Huius rei meminit Valerius maximus: sed Aristoteles aliquanto uberius in libro de modo inquiring φασι δὲ καὶ τὴν ἀγαλακτοποιὸν ἐξ ἀίας κατασκευάζεσθαι πρὸς τὸ ἀκροποδὶ ἀθηνῶν, ὃ μέση αὐτῆς τῆς ἀκροπόδος τὸ ἐαυτῆς προσώπων ἐστὶν ζωοποιόν, καὶ σωθῆσαι τὸ ἀγαλακτι διαφανοῦς ὄππινος δημοβργίας. ὥστε ὅτι αὐτῆς εἰς τὸν βέλαιον αὐτὸν περὶ αὐτῆς, ὃ σὺ μὲν ἀγαλακ λένετε, καὶ συγγείν, hoc ē αὐτὸ ἐστὶν statuariũ fidiã mineruæ in arce statuã fabricasse i cuius scuti medio sui similẽ. ita iclusit faciẽ & statuæ alligauit pspicuo opificio: ut si quispiã an ferre uoluisset. tot uniuersã statuã dissolueret: atq; cõfunderet. Sed ut deos esse nã opinamur deos celestes uocat essentias uel quia

uel quia deos græce latine metus dicitur. quia metuendi sint uel mutatione litteræ ab eo quod græce theos dicitur. accurrendo nomen habens. quod corpora celestia perpetuo sint in cursu: ita namque Plato nam maximus ille opifex cuius nutu reguntur omnia nomine nullo compendi potest sicut nequidem mente ulla. at probari facile potest eẽ numen. nec enim quispiam potest ambigere essentiam esse q̄ quilibet spectat ut lapis est: & lignum & equus: & homo. fateatur & quilibet sensum in esse anima li. tangit enim & uidet & audit & olfacit & gustat. uis quoque imaginandi perspicitur ut in araneis: apibus formicis est memoria uelut canibus: & equis. at est etiam inter ista omnia uis quædam melior. Cognoscendi intellectilis. unde artes atque scientiæ. unde cogitatio solers. se in cælum usque attollit. Cum hæc ita esse manifestum sit. necessario aliquid est excellens a quo hæc componuntur neq; enim domus aut nauis. sine artifice potest fabricari. Cum ergo hæc speciosissime compacta. sine opifice esse non potuerint. & cum hæc omnia temporale habuerint principium. illum opificem. sine tempore ullo esse necesse est & quoniam hæc corruptioni sunt obnoxia. illum opificem omnino temporis expertem atq; incorruptibilem esse necesse est. si igitur quod productum est. est aliquid. est etiam aliud quod antecedit. si est sensus. est aliquid supra sensibile. si est intellectus ac mens. est etiam supra id intelligens atque eminens. & ob hoc deus est. EX QVO dictum est mori. Cicero ipse in libro de legibus hic est inquit ille situs uere nam sitri dicuntur hi: qui conditi sunt. nec tamen eorum ante sepulchrum est q̄ iusta facta. & corpus cesum. & quod nunc comiter in omnibus sepulti penitus humati dicantur. id erat proprium. tum in iis quos humus iniecta contegerat. eũ que morem ius pontificale. Confirmat. nam priusq; in eos iniecta gleba est. Locus ille ubi crematum est corpus. nihil habet religionis. iniecta gleba tumulis & humatus & gleba uocatur. adsum atque aduenio Acheronte: ut apud Euripide in Eucuba Polidori loquitur imago.

Ἡ ἕρως κερδὸν καθ' ἑμῶν, καὶ σκόρον πύλασ
 λιπὼν, ἴν' ἄδης χεῖρας ὤκμαται θεῶν,
 πολὺ δ' ὄρος ἐκείβης πῶς γὰρ τῆς κιστῆος,
 φοιτῶν τε παῖδος.

ATQVE Ardua. Idest uix superabili. SAXIS pendētib. Idest præruptis. ac ruinam minantibus. CALIGO inferum. Obscuritas inferorum. NON poterant mente complecti. Quia sub sensum corporis non cadunt animi. inde homeri tota necyomantia idest mortuorum diuinatio. quia necys. os mortuus & mantia diuinatio. dicitur autem ab aliis psychopõria & psychagogia & necromantia. pro eodem. nicephorus itaq; aiunt igitur inquit græcorum & chaldæorum sapientes. alios quidem demonas esse aërios. alios aquaticos ac marinos. alios tereftres. alios subterranea incolētes. & eorum alios gaudetur nidoribus. alios cruoribus. alios inquinamentis quibusdam. & adhuc alios aliis ideo in oraculis mandasse appollinem. aliis atq; aliis utendum sacrificiis per necyomantias. per hydromantias. aliis per aeromantias & aliis per alias. atq; hæc Apollo in oraculis. quemadmodum inferis in foueam mitendum sanguinem. Cum mel le nymphis. nec non uinum apud Homerum Circe Vlysem facere iubet. his uerbis.

ἦτοι εἰς ἄδην κατὰ πόντον βόθρον δρυξέαι ὄσον τε πυρρῶσιον, ἄθα καὶ ἄθα. ἀμ' αὐτῶν δεχόμενοι χεῖρας
 παρσι νεκύεσσιν. πρῶτα μελικρήλω, μετέπειτα δὲ ἠδὲ οἴνω. τὸ τρίτον δ' αὐτῶν ὕδατι. ἠδὲ δ' ἄλ-
 φωντα λυγρῶν παλλῶν. αὐτὰρ ἐπεὶν βύχῃσι λίσση κλυτὰ ἔθρα νεκρῶν, αὐτῶν ἀφ' ἑνὸς ἔβεν, ὅθι
 λυγρὰ τε μέλαινα. αὐτῶν ἢ ἔπος δ' εὖ δ' ὕστατ' ἔμνησ' παρὰ κρητῶν, ἠὲ δὲ μὴ ἢ εἰς νεκύεσσιν ἀμνησά. καὶ
 ῥωα αἰματοσ ὄσον ἴσον πρὶν τερεσίοσ πυρρῶσιον. NECROMANTIA faciebat. Idest diuinationes de mortuis. quia necrosmortuus & mantus nates. AVERNI lacus. Lucretius.

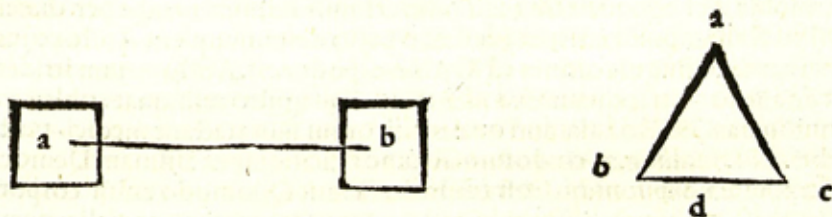
Principio quod auerna uocantur nomine id ab re Impositum est: quia sunt auibus contraria cunctis E regione ea quod loca cum uenere uolantes Remigio oblita pennarum uele remittunt Præcipitesq; cadunt molli ceruice profusæ In terram si forte ita fert natura locorum Aut in quam si forte lacus sub tractus auerni

PVLMONUM uel. Idest arteria per quam spiritus reciprocatio. **REVO**care mentem a sensibus. Idest a cogitatione abducere a corpore. **AB CON**suetudine. Idest ab eis quae sentire consueuimus. **FER** Erides Syrus. Is praceptor fuit Pythagorae: qui pediculari perit morbo & primus soluta scripsisse perhibetur oratione. **MEO** Regnante gentili. Gentiles inquit ipse in topicis sunt qui inter se eodem nomine sunt. non est satis: qui ab ingenuis oriundi sunt. ne id quidem satis est: quorum maiorum nemo seruitute seruiunt ab est etiam nunc: qui capite non sunt diminuti hoc fortasse satis est. nihil enim uideo scaeuola pontificem ad hanc diffinitionem addidisse. **MEO** Regnante gentili. Idest Tullio rege: unde nos ducti. Silius italicus in octauo.

Tullius aetatus raptabat in agmina turmas
Regia progenies: & tullo sanguis ab alto
In dole proh quanta iuuenis quantum daturus
Ausonia in populis uentura in secula ciuem
Ille super gangem super ex auditis: & indos
Implebit terras uoce: & furialia bella
Flumine cōpescet lingua: nec deinde relinquet
Par decus eloquio cuique sperare nepotum.

Ipse autem in bruto uidetur ei accidere sententia: ut ab alio Marco Tullio uideatur descendere cum dicit: ut si ego me a Marco Tullio esse dicerem: qui Patricius cum Seruio Sulpitio Consul anno. x. post ex aetate reges fuit. **MAGNAM** illam gratiam. Nam magna gratia olim pars Italia illa ultima ad ionium pelagus est appellata Ouidius itala nam tellus gratia maior erat. uenerat Euander magna cum classe suorum. uenerat Alcides. Clarus uterque genus. **NVLLI** alii docti uiderentur. Quod eximius fuerit mathematicus nec quisquam sine mathematicis doctus fuerit existimatus. **NISI** Quod erat numeris: aut descriptionibus explicandum. Idest mathematicis demonstrationibus comprobandum quae aut numeris: aut figuris solent explicari musica namque tota ratio atque subtilitas rationibus: ac proportionibus numeralibus comprobatur sicut Astrologia non numeris modo: sed etiam figuris tam solidis quam planis ad omnes astrologorum motus comprobandos. **ARCHITAE** tibi matrem cognouit illustres sane philosophos mathematica doctrina in primis insignes ac quia timaei secutus est sententiam de mundi ortu eadem fere quae ille disputauit. **QVAM** cum istis. Subaudi aliis philosophis. **MACTE** uirtute. Idest magis aucta. Horatius macte uirtute esto inquit. Intra dia Catonis. **TERRAM** in medio mundo sita. Hoc namque tam Ptolemaeus in primo magna constructionis mathematicae: & Cleomedes de modo locutus. & in euclide in phenomenis quae multi alii comprobauerunt. **AD** Uniuersi caeli complexum. Recte Cicero ad uniuersi caeli complexum dixit: quia si a terra ad omnia caeli extrema lineae perducantur omnes erunt aequales: sicut a centro circuli ad concurrentem lineam. non tamen de omnibus globis. idem dici potuerit. Quoniae eorum alii homo centri. alii eccentrici sunt. unde & uagae stellae: quae uoce graeca planetae nuncupantur: modo terris proximae inuehantur: modo longissime distant: & terra ad lunam globum puncti uicem non habere comprobatur. **QV**asi puncti instar obtinere. Recte quasi ob magnitudinem: sed ideo puncti instar quod cum herentes caelo stellae terra maiores esse comprobentur suspicietibus tamen in caelum nobis puncti tamen uicem habere uideantur & punctum genere neutro. sicut inter punctum dicimus. non ut hodie barbare punctus: quod euclides ita diffinit punctum est cuius pars nulla: quae ibi legendum non punctum: sed signum: quoniae graece simion non centrum legitur. id quod etiam diuus testatur Augustinus de quantitate animae locutus inquit: quod nullam diuisionem patiatur punctum uocatur. Cum medium tenet figuram si autem principium lineae est: uel lineis aut etiam finis: uel cum omnino aliquid notat quod sine partibus intelligendum sit: nec tamen obtineat figuram medium signum dicitur est ergo signum nota sine partibus. est autem punctum nota medium figuram tenens. significanter ergo Cicero locutus est. inquit: quod centrum illi uocant: quia graece centao pungo significat. **VT** TERrena & humida. Idest quae a terra & aqua sunt. **SVO** Parte motu. Idest a natura insito quoniae cum in recta lineam. quattuor elementa moueantur. terrena quidem & aquae a corpora deorsum ad mundi centrum descendunt. Sursum uero subuolant ignis & aer. sua leuitate. **AD** PARES angulos in terra & in mare ferantur. Idest ad angulos

angulos rectos. quemadmodum licet perspicere ex fabricis murariis cum plumbum a munitur: quo directum extruant parietem mittendo. ad perpendicularum etenim cadens suo pondere angulos rectos facit utrobique. Nam linea recta supra rectam cadens: ut in diffinitionibus posuit euclides elementariis. ad perpendicularum angulos utrobique rectos facit. terra igitur & aqua ex aliena regione in sua: quia grauiora corpora sunt. ad perpendicularum cadentia angulos utrobique pares facient. sane sciendum est quemadmodum Eutotius etiam commemorat a scalonita. cum sit commune genus. grauitatis: & leuitatis momentum Aristotelem & Ptolemaeum timaeum apud Platonem secutos omne momentum dixisse a grauitate fieri. & leuitate. priuationem arbitrari: id quod a quouis perspicere potest. ex eo quod Ptolemaeus scripsit de momentis libro. necnon ex Aristotelis physicis traditionibus. timeoque Platonis: ac eorum interpretibus. Archimedes autem in libro equere pontibus centrum momenti planae figurae esse censuit a quo accommodatus parallelus. maneat horizonti. quem lingua latina finientem appellamus: duorum aut plurium planorum centrum habente momento nempe grauitatis. a quo statim accommodata parallelus est horizonti ut sit triangulum. a. b. c. in cuius medio. d. a quo parallelus accommodatus. maneat horizonti. non dubium quin sint futurae aquae repentes. a. b. c. partes inter se & neutra magis altera. repet ad horizontem similiter autem statim existente. a. b. & accommodatis ex ipso. a. b. magnitudinibus si accommodatus statim. a. c. aequi repentes habeat partes. parallelus manserit horizonti. & per centrum. d. accommodationes. a. b. magnitudinum.

VT Ille superioris. Subaudi mundi & intelliguntur terrenae & humidae. **SIC** cae. Idest ignea & aerea. **RECT**is lineis. Quia lineae ut Aristoteles inquit a Platone sumes tres sunt species. recta: circularis: & quae & is constat. Appollonius tamen pergeus. quartam addit speciem: quae circa cylindrum. ac sicut omnis linea diffinitur linea est longitudo latitudinis experta: ac linearum inquit geminis aliae sunt planae. aliae sunt solidae. planae quae in plano sub intelligentia cadunt. solidae quae ex sectione solidae figurae aperiunt. Nam hyperbolae de qua mox dicitur. solida esse linea comprobatur. Coni siquidem linea est. diffinitur autem recta linea hoc modo. linea recta est. quae ex aequo intra sua puncta includitur. **SIVE** illi sint animales idem spirabiles. Hoc dicit siue sint ex aere unde spiritus: siue flatus. nam & uenti animae dicuntur quia anenios graece uentus dicitur. Horatius. Impellunt animae linthea thracia: siue igneae sursum meabunt non in terris morabuntur. **SI** Vero aut numerus quidam sit animus. Pythagoras enim numeris cuncta de finiens inuenit musicam idest armoniam: & concentum proportionibus constare. nempe tonum in sesqui octaua proportionem diatessaron in sesqui tertia. diapente in sesquialtera. diapason in dupla. diapason cum diapente tripla: diatessaron in quadrupla: & animam harmoniam habere quandam: ita etiam uirtutes ad numeros reuocauit. Prudentiam quidem ad unitatem retulit. sicut ad fortitudinem binarium. temperantiam ad trinarium iusticiam ad quaternarium. quattuor quoque animo attribuit. mentem & scientiam: & sensum: nam hunc numerum maxime putauit absolutum. quod ut inquit Aristoteles in problematis in decem proportionibus: quattuor cubi perficiantur: quibus pythagorei cuncta constare uoluerunt. inde quaternarum numerum maximum iusiurandum esse duxerunt. quod his ipsorum uersibus comprobatur.

ου μα τοῦ α. μ. τρεῖς ψυχὰ πάλιν τας τεξάκτισ
ὄγαυ ἀεραου φύσεως εἰξω. μα τε χουσαυ

QVOD subtiliter magis quam dilucide dicitur. Subtiliore inquit ratione disputatur. quod perspicue dinosci possit. **AVT** quinta illa non nominata: magis quam non intellecta natu

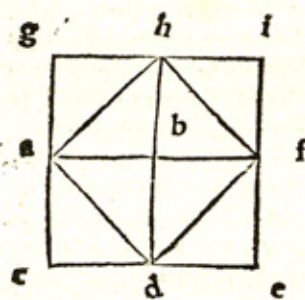
ra. Aristotelicā aut dicit diffinitionem: quā enthelechiā appellauit primā. tres supra diximus hoc nomine res appellatas. informē materiam formā ipsam. & coniunctim materiā cum forma: quemadmodum. Catellus statim natus oculos quidē habet idest materiā cum forma oculi: nec dum tamen uidet. Ergo illā non habet enthelechiā quā uidentis actus nuncupat: sed ipotētia tñ: qd si ania est prima ut ait Aristoteles enthelechia corporis est ergo forma: qd si corporis forma est uitā ipotentia habentis. CVM sit uita in ania: nec sine aia esse possit: quia uita est pp aiam: & aia uiuit pp uitā. Cū ergo corpus uitā habeat ipotentia idest aia: hac p hoc formā. est ergo materia informis. ergo ipotentia. qd aut ipotentia: nec dum est: qd nec dum est. quō aliquid habere pōt. **HO-**Rum igitur. Idest aut aeris: aut ignis: aut ætheris. At anima corpus non est. nō est hōe aliquid. **NE** Tam uegeta mens. Idest sentiendi uigorem habens. id enim est uegatus. Horatius uegetusq; ad munia surgit. **NE** Cum doluissē quidē unq; uidetur. Quia animū se habere non sentiat. At Aristoteles qui dicit animā inquit. Lætari & dolere is eam dicit filare: & texere. affectus ergo corporis non animi est. qd igitur Cicero dicat animū dolere ita intelligendum est. Platonis nec non Aristotelis in æthicis sententia distributus animus est. in partem rationalem. & rationis expertem. rationalis nullo affectu perturbatur. at irrationalis affectibus est obnoxia. De qua hic Cicero intelligit. **EX** INTERuallis sonorum. Quæ græci diastemata uocant: quæ ex dissimilibus fiunt phthongis. Pares enim phthongi armoniā facere qui possunt: nec tamen omne interuallū harmonia dici pōt: quæ fere a tetracordo sumit initium. nempe per diatessaron. **Q**UAM possit harmoniā efficere. Idest quo pacto animus: quem Aristoxenus uocat harmoniā: quæat effingere certum est. **C**ANere ipse doceat. Aristoxenum irridet cōmonetq;: ut de anima non loquatur. sed id Aristoteli magistro relinquat. oblectetur ipse sane cantu. iuxta illud Horatianum quæ medicorum sunt tractant medici. tractant fabrilia fabri. **I**N Diuiduorum corporum. Atomos dicit: quibus animam Democritus & epicurei constare uoluerunt: quæ omnia ridicula sunt. Quomodo enim corpora indiuidua dici possunt. Cum in diffinitione corporis trina ponantur interualla: quæ omnia in semper diuisibilia diuiduntur. Longitudinem & latitudinem: & crassitudinem. dein de si uita est & Atomis animata: erunt omnes atomi: quoniā temere ut ipsi aiunt. fiunt omnia. non possunt non esse aliqua: inanimata. alioqui corpus animalis fieret quandoq; sine anima. quod si omnes animata: non erit ergo qd uacans anima. ergo & lapis: & lignum animata sunt. **L**EVIum & rotundorū. Lubrica enim corpora dixerunt. **Q**VI si est hōe quattuor generum. Idest elementorū: nempe ignis. aeris. aquæ. terræ. Hæc duo. Subaudi ignis: & aer. **P**RONII. Idest decliuus ab eo qd græci dicunt πρηνος. **E**T SVpera semper petunt. Quia terra. & aqua medium obtinuerunt: ubi uero non obtineant seruandæ continui causa eo aer transit: ut in terra abditissima. **S**INE dissipantur. Subaudi animi. **C**RASSus hic & concretus aer. Tres siquidem aeris species faciunt physici rarissimum: qui igni coniungitur. mediocrem: qui mediam regionem tenet. concretum qui proximus terræ est. in quem diuus Augustinus super illo uersiculo. dracones & omnes abyssi de apparatu angelorum deiectus & Diabolus. **A**RDOre animi concalescunt. Nam ignis calidus & aridus aer. calidus & humidus: unde tamen istæ qualitates habeant initium ignorari ait Aristoteles. **N**VLLa est celeritas. Nam quid uelocius dici potest: qd temporis momento: nō modo cogitatione mundi omnes plagas percurrere: sed etiam cælum scandere: ac eadem uelocitate ad inferna descendere: ergo corpus dici non potest: cuius nulla talis uelocitas. Attendendum uero quod ait nihil est animo. uelocius enim mentem celeritas corpus refert. Quintus curtijs celeritate opus est. qua uelocitatem antecedit OMNE celum hoc. Aerem dicit ut Lucretius. quæ generatur in hoc cælo qui dicitur aer. **E**X ANIma tenui. idest aere. Paribus ex animatus ponderibus. Idest æquilibrio grauitatis. **Q**VIBus astra sustentantur & aluntur. Hoc ex nonnullorum philosophorū sententia quā etiam Plinius secutus in secundo naturalis historiæ libro: ut putentur his uaporibus & exalationibus ali sidera. qd ex igni constare putauerint: cui sententiæ aduersantur peripatetici dicentes ali quæ intereant. sidera non interire ideo ne quidem ali. **C**ORPORis facibus inflamati. Spiritus namq; corpus est. & is igneus mouit enim cor & a corde per arterias in totum corpus dilabi-

tur: quo succenso in sanguine nō febres modo præsertim tertianæ: sed etiam cupiditates insurgunt: ut ira: quæ succensio circa cor sanguinis peribetur. **Q**VOD his æmulemur. Hic datiuo æmulorū coniungitur. Horatius autem cum accusatiuo. pyndarum quæ studet æmulari. **L**A X A Ti curis sum? Idest nimis anī anxietatibus defessi. **U**T SPECTARE aliquid uelimus. Quia omnes homines natura scire desiderant. posuit aut spectare & uisere. quia spectare est oculis obtueri: quod aliquando ad mentem transfertur: unde de specula de qua spectamus. specular unde prospicimus speculum in quo imagines obtuemur specillum quod oculis adiungimus: quo facilius spectemus & spectrum imaginem nominamus animo conceptam: uisere autem est ire ut uideas. **C**VPI ditas uerū uisendi. Peculiare hoc rationis est ut prius quiescere non possit: qd uerum peruiderit. nā tum demum quiescit: sicut natura in armonia: & uita in beatitudine. **O**R E ipse locorū. Idest extrema: nam ita totum intuemur. **F**A C I L I O R E M nobis cognitionem rerum celestium. Nam tum corporis nullum erit impedimentum & mens explicatior cuncta longe facilius peruident. **H**A E C enim pulchritudo. Hæc inq; cæli forma fecit ut hoies cognitionis cupiditate incenderentur: **C**I R C U M fusi erant caligine. Duplex caligo fuit in uita. Vna quidem aeris circumfusi. Altera uero multitudine cupiditatum corporis mēs occupata. **Q**VI H O S T I U M ponti uiderunt. Meotidas dicit paludes. **E**T E A S angustias Subaudi abydi & simplegades & cyaneæ petra. **Q**U A E est nominata argo. Fertur prima nauis longa fuisse argo. sunt qui dicant danaida qua danaus ægyptum fratrem fugiens primam nauim fabricasse perhibetur. Argo autem unde argonautæ traditur nominata ab argo phrxi filio phrixus enim ex chalciope filia oetæ pitharum regis filios habuit quattuor. argum: chitifarum: mellana & phruntim. Alii autem ab argo artifice argon nauim dictam esse putauerunt. **P**E L L E M inauratam arietis. Subaudi qui uexit phrixum & hellen. Strabo tamen ad allegoriam deducens aliter interpretatus est. **O**C C E A nī freta illa. Gaditanas dicit angustias: ubi columnæ herculanæ ab illa & calpe. ab illa quidem in aphyrica. calpe uero in europa. **E**U R O P A M libiamq;. Ab europa agenorū filia: sicut libia a libia filia epaphi. **C**I R C U M scriptionem. Idest nunquid ab oceano tota aluatur terra necne. **H**A B I T A B I L E S regiones. Quæ subaudi in zonis tēperatis. **P**R O P T E R uim frigoris. Binæ nāq; zonæ extremæ quod longissime a sole absint gelu concretæ cultum admittunt nullum. septentrionalis una. australis altera. **A**U T C A L O R I S uacantes. Idest nimio calore uacant. ut torida habet zona sub æquinoctiali. **N**E N Ū C qd cernimus ea quæ uidemus. Quæ inquit obtuemur oculis istis corporeis non discernimus. **N**E Q; enim est ullus sensus in corpore. Corpus inquit non sentit sed anima. nam tanq; latera in qua conclusum lumen est corpus: ac ut e corpore lumen eductum clarius est ita & anima cum corpore exuerit tum efficacior ad omnia cognoscenda. **N**O N solum physici. Idest phisologi: qui naturæ causas perscrutantur. **A** S E D e animi. Quia ibi animus uidetur insedisse. **N**O N eas partes. Idest sensuum membra & quasi instrumenta. **N**I S I id agat. Idest nisi sit intenta ei sensui id instrumentum percipere nihil potest. **U**T C O L O R E M. Oculis. **S**A P O R E M. Gustu: qui ex linguæ neruulis. **C**A L O R E M. Tactu qui ubiq; ubi nerui. **O**D O R E M. Qui olfactu narium neruulis a cerebro descendētibus. **S**O N V M. Quia auribus per tympanum ubi aer exterior illiditur. Quæ omnia animo representantur. **L**I B E R animus. Corpore exutus. **N**A T V R A fabricata est. Et fabrico & fabricor in eadem significatione dicimus. **T**A M E N terrenis concretisq; corporibus. Licet inquit animi patere uirtutes uideantur per corporis instrumenta non tamen perspicue aparent: quod terrena & concreta sint. officiant ac sese obiectant quominus aparent. **Q**U A M uis copiose. Quamuis idest quantumcunq;. **N**O N N U L L O R U M insolentiam. Id est rerum minore tractationem. solentiam enim dicimus quam uoce græca prætant. **E**X V L T A N T E S. Gestu corporis leticiam ostendentes. **S**I P H I S I C A. Idest rerum naturalium causas. **A**C H E R U N T I A templā. Idest inferna loca. ubi enim numen aliquod ibi templum ueteres esse duxerunt. **H**O R C H I. Inferni. licet hoc nomen apud græcos non habeat aspirationem eam tamen apud latinos admisit post c. απο του ερχαν. **L**E T H E I. Lethes enim fluiuis inferni ab obliuione dictus nam αληθι dicitur obliuio. **O**B N V B I L A. Vnū est uerbum quod significat nubibus opaca. **N**O N P V D E T philosophum. Cum hæc sint ridicula non debuit gloriari se hæc ex philosophia didicisse. **C**V R. non pythagoræ. Si

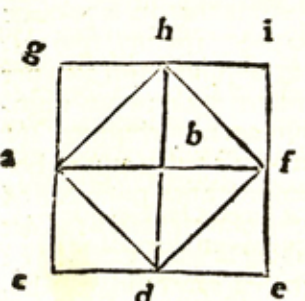
ab aliquo motus genere se moueat: ergo aut in loco se moueat: aut seipsam parlando se moueat: aut seipsam cōsumendo: aut se augendo: aut se minuēdo: hæc sunt enim inquit motus genera: hæc autē singula quæadmodū possunt fieri requiramus. si in loco se moueat: aut in rectā lineā se moueat: aut sperico motu in orbem rotatus: sed recta linea infinita nulla est: nam quæcunq; in natura intelligatur linea: quocunq; sine dubio terminat: si ergo p lineā terminatā anima se moueat: nō semper moueat: nā cum ad finem uenerit: & inde rursus in exordiū redierit necesse est intersticiū motus fieri in ipsa pmutatione redeundi: sed nec in orbem rotari potest: quia omnis spera circa aliquid immobile qd̄ centron uocamus moueat: si ergo & anima sic moueat aut intra se habeat qd̄ immobile est: & ita fit: ut nō tota moueatur: aut si nō intra se habet sequit̄ aliud nō minus absurdū ut centron foris sit: qd̄ esse nō poterit. Constat ergo ex his ait qd̄ in loco se nō moueat sed si ipsa se parit sequitur ut tandē & esse & nō esse dicamus: si uero se ipsa cōsumit nō erit immortalis: qd̄ si se aut auget: aut minuit: eadē simul & maior se & minor reperiet hæc interrogationū tā anxia accumulatio atq; cōgeries de uno eodēq; fonte demanat: qd̄ ratū ac p cōfesso habeat nihil ex se moueri: qd̄ in primis Aristoteli pbando fuerat opinat̄ multitudine uerborū: tanq; puluere ob oculos iacto se occludere posse oculos: ne ueḡ uideat: at fallit̄ manu nāq; facile possum⁹ hūc arcere puluerē: omnia corporis motuū genera perquirat dicat Aristoteles nūquid eius anima cōmoueat ad inquirendū quicq; cū cupit cū irascit̄ sentiat ne: moueri sursum uel deorsum: ante uel pone: dextrorsum uel leuorsum: an circulariter: uel mixto & rectilineo: uel circulari: nā hæc sunt corporis motuū genera: quæ ad locum pertinent ad quātitatē aut augmentū & diminutio: sicut ad qualitatem alteratio: at hæc nō sunt motuū genera quæ fere corporis sunt enim animæ sua & peculiaris motuū genera cogitatio. recordatio: affectus: intelligentia & id genus alia: ut. n. si qs quæ cōueniat asino oia putet homini quoq; cōuenire: grauis sine aberrarit̄: ita Aristoteles cū de anima loquat̄ nō intelligit se magis de aia q̄ de corpore uerba facere: anima igitur fons motus uocatur: qd̄ cū sit inuisibilis: motū quoq; mente cōcipias necesse est sola: atq; ideo sine principio ac sine fine cui nihil uisibile sum̄ se esse potest: ut cum fluuiorum fontem inuenerimus: non sit ut ultra quod queramus ac sicut fontes plerumq; latent ita & anima: exercet itaq; hos suos motus anima: ut ostēdimus non cum corpore quem motum ita naturalem habet & suum: ut ignis calorem & aqua humorem. & glacies frigiditatem: quid ipse animam esse putauerit diffiniendo ostendit Aristoteles: quā sane recte supra ostendimus: qui entelechiam primam esse dixit corporis: ut sine corpore iuxta eius diffinitionem non sit. diffinitionem uero illā etiam si uera sit. cui non esse accedendum supra ostendimus debuit facere generalem. at potentissimam reliquit rationalem: Facileq; conuincitur ipsam esse essentiam corporis expertem per se perfectam. cunq; particulariter subeat contraria. quod entelechia nēpe forma contraria subire non possit quæ particulariter subit anima: nempe uitium & uirtutem: ait porro animam quam entelechiam esse uoluit. esse immobilem per se. moueri autem per accidens nec absurdum esse putat quæ sit immobilis nos mouere. quando & pulchritudo quæ immobilis sit moueat non utiq; immobile. si igitur corpus per se motū habeat nihil sit alienū ab immobili moueri: at nūc iposibile est immobile ab immobili moueri: unde igitur corpori est moueri nisi ab aia: neq; n. corpus p sese mobile cum ergo putaret primū ortū motus indicare nō primū: sed secundū ostēdit: nā si nō motū moueat. primū fecerit motū: sin autē p sese motū alioq; etiā moueat. secundi mot⁹ ortus ostenderetur: unde igitur primus ortus motionis est: corpori: nā quod ait elementa per se se moueri. leuia quidem natura alia: alia uero graua falsum esse de centrobaris ac æque repentibus demonstrauit archimedes. nā si motus sit grauitas & leuitas nunq; sistent graua & leuia: sistent autē cū suū nacta fuerint locū: non ergo grauitas & leuitas cause sunt primæ motionis: sed elementorum qualitates hoc si detur: quo pacto ratiocinari & opinari & iudicare potest. leuitatis & grauitatis esse opera: quod si non horum nequidem elementorum: si non elementorum nequidem ex ipsis corporū: preterea si per accidens anima mouetur: & corpus p se: non existente anima ex sese corpus mouebitur. si hoc absq; anima: animal erit ridicula hæc sunt dormitatis: ergo fuit id a principio assumere. quod sibi accepit Aristoteles: at nequidē illud ueḡ: quod omne natura motum esse ui moueatur & omne ui magna etiā natura moueat mundus siquidē natura motus

ra motus ui nō moueat: nec siquid naturaliter moueatur. id etiā naturaliter quiescit: qn̄ quidem tam mundus: q̄ sol & luna naturaliter moti. naturaliter quiescere non queunt. q̄q; Aristotelici interpretes. ineptissimis interpretationibus has strosas: ac nugas nimium ridicule conantur excusare: quas si recipiamus nihil unq; a quo piamperperam dici potuerit: ut si panem dixerint. lapides intelligamus & uinum lignum: philosophi. n. suum est ueritatem colere & illos demum. qui sunt cultores ueritatis non sophismata: & ineptias consectantes: sed redeat unde exiuit oratio: eodem inq; modo anima naturaliter mota. naturaliter quiescere non potest. siquidem quies animæ corruptio est: & omnis semper mobilis deniq; quod a principio ambiguū. per Aristotelem adhuc manet ne utiq; solutum unde corpus contineatur uim habens a natura insitā: ut discipetur. At q; hæc ut opinor satis hoc tempore ad refellendum Aristotelem ne nos ita uecordes putet. ut existimemus animam primam esse entelechiam & immobilem & in corpore productam. Macrobius autē inquit his præmissis iam quibus syllogismis. de immortalitate animæ diuersi sectatores Platonis ratiocinantur oportet aperiri: sunt enī qui p gradus syllogismorum ad unum finem probationis euadant: Certam sibi propositionē sequentis ex antecedentis conclusione facientes apud quos ne priorem. anima ex se mouetur: quicquid autem ex se mouetur: semper mouetur: igitur anima semper mouetur. Secundus ita q; nā sunt ex prioris fine. animā semper mouetur quicquid autē semp mouetur immortale est igitur anima immortalis est & ita in duobus syllogismis duæ res probantur. idest & semp moueri aiam. ut in priore. & esse immortalem: ut colligitur de secundo. Alii uero usq; ad tertiu gradum: ita argumentando procedunt: anima ex se moueat: quod aut ex se mouetur: principium motus est. igitur anima principiu motus est. Rursus ex hac conclusione nascitur propositio: anima principiu motus est: quod aut principiu motus est: natum non est: igitur anima nata non est. Tertio loco. anima nata nō est: quod natum non est immortale est. igitur anima immortalis est: alii uero oem ratiocinationem suā in unius syllogismi compendiu redigere: anima ex se mouetur: quod ex se mouetur principiu motus est: quod autem principiu motus est: natum nō est: qd̄ natum non est: immortale est: igitur anima immortalis est: sed harum omnium ratiocinationum apud eum potest postrema conclusio de animæ immortalitate constare: qui primā propositionē idest ex se moueri animam non refellit. Sycophantiis merito derisis Aristotelicis superem. ut iam ad Ciceronis uerba ueniamus. **QVOD** semper mouet. id æternum est. Alchmaeon ideo immortalem esse dixit animam: quod immortalibus a simuletur: quandoquidem ei sit insitū semper moueri: sicut & diuina omnia mouentur continue. Luna. Sol. reliquæ stellæ: & cælum uniuersum. **QVOD** aut motū affert alicui. quodq; ipsum agitur alicunde. Velut corpora nostra aliis nāq; corporibus afferunt motū. eadēq; ab anima mouentur ut paulo ante ostendimus. **QVOD** se ipsum mouet. Vel ut animus noster. **PRINCIPII** autē nulla est origo. Nā si originē habeat principiu iure dici non potest nisi abusiue ueluti medicinæ principia dicimus humores nosse: quibus constant corpora: at hi physiologiæ sunt fines. supra quos alia pquirenda principia. ita perspectiue principia: ut in analiticis posterioribus recte admonet Aristoteles: sunt geometriæ fines. perspectius enim: docet cur minus spectata. minora apparent quo minus autem maiora docendo a maiore angulo maiora uideri: ut quæ quo minus spectantur. ex maiore angulo spectari. Cur autem maior sit angulus: non iam per spectiuus: sed geometres docet. **IN ANIMUM** est enim. Idest carens anima nam mundana omnia. quæ mouentur: si non a sua a mundana certe animam mouebuntur. **IN ESSE** animis hominum diuina quædā. **Quin** enim diffiteri potest tot in animis hominū elucetibus disciplinis tanta rerum cognitione: sine diuinitate fieri posse. **NAM** sanguinē bilē. Humores corporis tāgit. quattuor per bilē enim tam atram q̄ flauā dat intelligi. Hi nāq; humores quattuor cū elemētis quattuor: habent rationē atra bilis cū terra arida & frigida: pituita cū aqua frigida & humida: sanguis cū aere calidus & humidus: flauabilis cū igne calida & arida: nec sunt plures tam & si differentia uideant aliquæ in colorib⁹ spissitudine & raritate. **PITUITA** uero dicit. q̄ græca uoce flegma nominamus. **QVAM** uitis q̄ arboris. Hæc enim animamque habent. quia uiuunt uita siquidem in anima est. sed abest diuinitas: quæ hominis sanctum animæ tributa est. **HABET** primum memoriā. Hæc sane duplex est. quæadmodū Aristoteles recte dixit.

πρὶ μνήμης καὶ ἀνάμνηστος. q̄ nos possumus interpretari de memoria & recordatione: ut memoria quidē omnia sit animalium: recordatio autē hoīs dumtaxat: quippe quæ obliterata sunt excideruntq; per imagines reuocat. PLATO recordatione esse uult uitæ superioris. Hæc Aristoteles. ἀνάμνησ' ἵν' uocat. q̄ Aristoteles: ut solet aduersari Platoni: oēs intendit neruos: ut ostendat nihil intelligentia esse: quod prius nō fuerit in sensu. animaq; tanq; rasam tabulā in qua nihil pictum. sed de Aristotele mox nūc quod instat perscrutemur. PVSIONem quendā Socrates interrogat quādā Geometrica de dimensione quadrati. Socrates de uirtute disputans in menone: seruū inducit mēnonis interrogatū respondentē. ita ut theoremata quoddā inueniat quod prius ignorat a diametro in quā. quā latine dimetientē appellamus: quadrati describentē quadratum: quod duplū est. cuius est diameter. demonstratio autē hoc innitiū mō: describit quadratū. a. b. c. d. agitq; diagoniū: siue ut uetustissimi loquebant diametrū. a. d. describitq; ex. b. d. latere quadratū. b. f. d. e. & ex. a. d. quadratū alterū. a. b. g. h. & ex. b. h. alterū b. f. h. i. certū igitur est quodlibet latus equale esse ipsius. a. b. c. d. quadrati & alteri quadrati. b. f. d. e. similiter rursus æquales est etiā. a. b. g. h. ipsi. b. f. h. i. ac ut paucis colligā circa primū quadratū gnomonē circūfondit. & annectit reliquis quadratis diagonios: siue diametros. aio igitur primā. h. a. h. f. f. d. non dubiū quin. c. e. g. i. quadratū quadruplum sit ipsius. a. b. c. d. tria. n. ipsius æqualia circumfusa sunt. quattuor igit cū sint æqualia uni quadrupla sunt ipsius. id nāq; confessus est euidētia ipsa seruus: & quoniā diametri descriptoꝝ quadratoꝝ quattuor. sunt eiusmodi: ut singula in bina triangula æq̄ lia. per diagonia secent. quod omnis quadrilateræ figuræ dimetricus: siue diameter in bina partes æquales faciat triangula. quodlibet igitur octo trianguloꝝ æquale est cui libet reliquos: & perinde. c. e. g. i. quadratū duplū est. ipsius. a. d. f. h. Cōprehendit nāq; alia quattuor quadrata. atqui. c. e. g. i. quadratū: quod descripsit ab. a. d. diametro duplū est ipsius. a. b. c. d. quadrati: quod oportuit demonstrasse. Hoc nempe mō Socrates interrogando ostendit seruū per se se ista cognoscere: quæ antea ignorarat: ut ex eis q̄ confessus esset euidētissime ostenderet: quod erat in quæstione positū. PVSIONē. Senium Mēnonis dicit: qui apud Platōnē in menone a Socrate interrogatur quō metri quadratū. Conueniat: & q̄ p̄portione quadratū habeat ad quadratū: uerūtāmē qm̄ de linea fit mentio: q̄ quadratū in bina diuidit triangula æqualia. dubiū est an Cicero dimensionē illā noiant. nā ut a iunioribus ea diagoniū noiat. ita a priscis ad aristotelica. & platonica usq; tēpora. & aliquanto post est diameter appellata. ea latine dimetientē a Plinio potuit dimētio a Cicerōe nominari. AD Ea sic ille respōdit. Respōdeo tibi dicimus utpote interroganti & respōdeo ad tua uerba. Interrogo autē te de hac re: & interrogo te hæc rem ut hic

Cicero dixit pusionē quendā Socrates interrogat quādā geometrica. QVO excessit e uita. Cū in carcere ab improbis exhibitā iudicibus ebibit cicutā. REMiniscēdo recognoscere. Connititur Aristoteles eā Platōnis refellere sniam: sed frustra ait. n. aiām esse tanq; planā rasamq; tabellās: in q̄ nihil notatū sit quādoquidē a sensibus putat oīa perdiscere nihil. n. inquit est in intellectu: quin prius fuerit in sensib'?

multa certe sunt in intellectu: q̄ sub sensum nullo mō cadere possunt. nā cum punctū sit cuius pars nulla: & linea longitudo sine longitudine in materia nulla eē potuerint si quidē data omni materia i qua punctū uel linea sit ea erit diuisibilis in semp diuisibilia. ergo sensum uisus effugiet. nō ergo i sensu & tamē in intellectu. qui excusare Aristotelicā uoluerē sycophantiā. sensum interiorē dixerunt uoluisse Aristotelē intelligi: qui si id uoluisset: ut alia solet consimilia apuisset: uerū ne ita recte. nā & bruta aialia fantasia nō carent. ut & ipse autor est Aristoteles: & sine Aristotele res ipsa declarat: nec tñ ista in brutos aialia fantasia esse possunt. ergo sunt intellectus præcipua. præterea ut supra Aristotelis uerbis in libris de animalibus patefecimus: diuinitas in

nitatis in nobis est: quæ certe intellectus ipso confitente: quod diuinus intellectus ē. quonā pacto arrastus & nudus oīum res est. repugnant enim inter se: ut nudus sit & diuinus. quod. n. diuinū. id supra alia sapit: quæ diuina nō sunt. sapit ergo intellectus multa & nihil sapit: quod ridiculū est. Item intellectus natura est ea que uis ut itelligat alio quin nō est intellectus. natura ergo intelligēs nihil itelligit. item sensus tanq; fenestrate sunt animi: nā nisi adsit intētio animi. qd̄ multis de causis pōt accidere sensus nō sentit: ut cū trāseuntē nō præuidemus. loquentē nō audimus. Cū tñ ad oculos. imago p uenerit & sonus ad aures ut manifestū sit ipsos nō sentire: sed animū. qd̄ ergo p se nō sentit. plus sentit uel oīno sentit qd̄ p se sentit. qd̄ dictū absurdū est atq; cogitatu. facessant ergo demū. ista in Platōnē Aristotelicæ sicophantiæ. At Plato ut animā diceret recordari nō discere. quippe qd̄ res oīum in sese fixas hēat imagines cū motus ē: qd̄ uidit uiuere lōge esse pstantius: q̄ nō uiuere: at q̄ uita ipsa aīa est: & p̄ animā corporibus ergo corpora animis lōge inferiora. qd̄ porro nobilius & pstantius id imperat inferiori: & q̄a natura & ui plus pōt. qd̄ minus potest id ei substernit ad præscriptūq; potioris agit. ergo corpus ad p̄scriptū animi. ante ergo aīus: q̄ corpus: q̄a ante hō q̄ uestis ipsius. si ante aīa q̄ corpus oportuit ipsam & diuinitate & reliquis uirtutib' esse instruat recte igit̄ Plato & ante corpus fuisse utpote nobiliore & p se munita: utpote diuinam uirtutibus putauit oibus. QVAS εὑνοία uocat. Ut hic Cicero notionē: ita in topicis est i terpratus. sit. n. ab εὑ ὑποσῆσι q̄ in a nostris dicit̄ & εὑοός mens. nihil. n. ille putat eē qd̄ oriat̄ & intereat nēpe qm̄ forma unicuiq; rei det nomē. & cū eadē materia tā diuersas suscipiat formas nihil te putauit qd̄ creatur & intereat. q̄a tam mutabile est: ut certū nomē nō habeat. IDq; solū esse qd̄ semp tale sit qualē ideam appellat ille speciem nos materiā siquē a forma nomē hēt. forma uero ut Plato uoluit idea ab eo noiata i diuina mente: uel ut alii ac Porphyrius inudis purisq; intellectib' posita ē. semp eadē q̄ diuina p uidētia uariæ accedit materiæ ei; nomē attribuit. Arist. autē utpote tot' dedit' sensibus uelut etiā epicurus nullā separatā ab indiuiduis putat specie: sed eā i ipsis custodiri semp ternā q̄ppe q̄ mūdi nullū horū & ne qdē interitū facit: ut semp spēs fuisse ac fore credat ac si detur: ut indiuidua speciei alicui' intereat. specieq; ipam interire existimat: q̄ opinio q̄ explodēda multi plurib' demonstrarunt argumentis. CORPore inclusus agnoscere. In quo tanq; in laterna inclusus eluceat animus: ac ut laterna: alia magis alia minus opacæ sunt: ita corporum alia magis apta alia minus ad uirtutes animi patefaciendas. obex ergo animi corpus. ADMiratio tollitur. Idest aufertur. nā tollere aliquando est se sublimē facere. Virgilius tollit se quadrupes. Idest erigit. PERTurbatum domiciliū. Corpus siquidem multis succūbit pturbationibus. NIHIL aliud est discere nisi recordari. Ideo edisco memoria cōplector significat: ut cū ait Quintilianus cogendos pueros ut multa ediscat: sicut dedisco obliuiscor. Martialis dedit pacē subito feritate reuersa. quāta nec libicis debuit esse iugis. QVANTA memoria Simonides. Hic e decem lyricis poetis unus eximius hieroni regi siracusano multū dilectus: qui illius noti conuiuii sedes discubentū tenaci ptulit memoria. QVAE sit illa uis. Subaudi animæ ad recordandū tot tatarūq; disciplina: diuerticula. CVM iurare esse diuinū. Quid ni? si diuina facit opera. cur nō diuinus aīus hēat. ab opere. n. uniuscuiusq; qd̄libet cognoscimus. SI Quid sit hoc nō uides. Idest an ætherea an aëria. AT quale sit uides. Hoc Idest uitia: uirtutes artes: atque sciētias: q̄ aī qualitātē indicāt. AT q̄tum pfecto uides. ē si q̄ uirtutes q̄ uitia sint artes atq; disciplina: cernere nō possis. uides tñ q̄ta sint in aīa: q̄tū ingeniū: q̄ta memoria uel hmōi aliud: qd̄ p̄spicue cōpeat. QVI. n. fundus. Fūdus aliqñ ager qd̄ sit fundamentū redituū. quādoq; de uase dī pars ima: ut a q̄busdā genere neutro fundū. nā funda istrumentū est unde fundi bulatores dicti. POSSit effingere. Idest effigiē facere. INuestigat occulta. Idest igēio scrutat latētia. HOies cōgregauit Visū. n. ē ipsi Cicerōi i prio th etoricoꝝ de inētiōe fuisse sapiētē: qui discipatos p siluas hoies faciūda psuasit urbes cōdere: q̄s hoies icolerēt ianib' cigerēt: legib' sancirēt: & cōsiliis cōfirmarēt. QVI sonos uocis. i. res uocabula. PAVcis lras notis Pauca siquē sūt lras elemēta. qb' oēs p̄fius cōstāt oīones. lras igit̄ ex phenicia in graciā a cadmo il las Herod. suidas Pli. Tac. Luca. Rufus fest' & plariq; alii mēoria: pdiderūt: ueq; alii apd̄ ægyptios primū cōpertas q̄ p figuras aīaliū prio mētis sensus effingere soliti erāt:

uelut hodie durant in mathematicis p̄sertim astrologia ei rei aliqua reliqua. deinde apud ipsos Mercuriu litteras phibent inuenisse: alii syrios putat. Epigenes aut babylo- nios. Alii porro pene aeternū litterarū usum fuisse uolūt. at qđ in graciā uenerint auto rem fuisse cecropē atheniēsem. Alii linū thebanū. Alii troianis tpibus palamedē argi nū sexdecim lras iuenisse: alii q̄tuor tm̄ addidisse. 3. ξ. η. ω. simonidē chium totidē hoc est. 0. φ. χ. alii. η. & ω. cadmū aut milesiū. 0. φ. χ. Epicharmū porro syracusanū. 3. ξ. χ. Ari stoteles aut decē & octo p̄scas fuisse tradit. In latinū uero pelafgos attulisse. Cōplures ferunt: tacitus refert ad hetrusios ab corinthio demaratho peruenisse: ab origine at ab Euandro didicisse. at diuus martyr Cyprianus Saturnū in latinū eas primū tulisse: ac i primere docuisse postea aliquot a quibusdā additae sunt & postremo claudius tres adie cit q̄ usu speritante post obliteratae sunt uel taciti tpibus. AVT errantiū stellarū mot̄. Errantes stellas uocat q̄ erones a quibusdā dicunt a graciis planetae: quoq̄ motus multi- plices a motu quidē primi mobilis totius mundi conuersione una ab ortu in occasum & rursus i ortū intra spaciū uiginti & quattuor horarū. motu aut planetae suo ab occa su in ortū. motu quoq̄ æquātis & eccentrici necnō epicycli. & corporis ipsi planetae p̄ latitudinē signiferi. CVR sus. Quia mō celerius ire uident ob eccētri terrae p̄pinq̄tate: mō tardius ob distātia a terra mō dirigi. cū sublimia petūt: mō repedare cū abiūt epicy clū. mō stare cū attollunt in sublimē. PROgressiōes. Ab occasu i ortū. INstitiōes cū isi stere uidēt. i. obfirmari & e duab⁹ unā facere stationē: siue matutinā: siue uespertinā. nā a sistēdo factū. Sisto ueteres stiti supinū stitū: uñ stitio. M. Cato cōtra Tiberiū: qđ si uadi moniū capite obuoluto stitisses. dictū stitisses: qđ siterat uadimoniu: ut ueteres sunt i terptati litteratores. Qui fruges. Vt ceres. A Q Vib⁹. Subaudi maiorib⁹ inuentoribusq̄. AD Elegātiora defluximus. Id est acceptabilis fecimus meliora. EX Tempata uarietate & natura sonorū. Mira sonorū uocūq̄ uarietas. De qua ipse de natura deorū: auriūq̄ itē est admirabile quoddā artificiosumq̄ iudiciū: quo iudicat & in uocis & tibiariūq̄ & ner uorū cantib⁹ uarietas sonorū interualla distinctio: & uocis genera pmulta. canorū. fuscū leue: asperū: graue: acutū flexibile: durū: q̄ hoīum solū auribus iudicant. est & alia uarie tas a Plinio in Luscinia uoce obseruata his uerbis deinde in una p̄fecte musica scia mo dulatus editur sonus: & nūc cōtinuo spū trahit in longū. nūc uariat inflexo nūc distin guit cōciso: copulat i torto. p̄mitur. reuocat: infuscāt. ex inopinatu. interdū & secū ipa murmurat: plenus. grauis. acutus creber extensus ubi uisum est uibrās sum⁹: medius: imus breuiterq̄ oīa tā paruulis i faucib⁹ q̄ tot exquisitis tibiariūq̄ tormētis ars hoīum ex cogitauit. QVAE sunt infixae i certis locis. Id est i firmamēto octauorū: globo: q̄ signa cōstituunt signiferi duodeci: & extra signiferū alia. VOCabulo errātia. Vetusissimi enī Cū planetas mō festinātius ire: mō tardius: mō stare perspicerēt errātiū uocabulo noīa uerunt: at posteriores uocabulū quidē nō imutarunt: sed rem diligentius obseruarunt uideri quidē stare cū attollunt. uel cū deprimunt in epvcielis statione prima & secūda: & repedare cognouerunt. i. abortu i occasum ferri ac p̄ latitudinē meare significari cer tis statiq̄ temporibus. QVINQ̄ errātiū motus. cū solis lunarūq̄ fecisset mentionē sub iūgit quq̄ errantiū mot̄. qđ tā solēq̄ lunā neqđ Ptolæmeus in cōstructiōe mathema tica inter errātes stellas posuerit. Cur at id nō fecerit theon alexādrinus: eius docet iter pres Idē quoq̄ pappus in signis mathematicus qđ nō repedēt sol & luna: neq̄ statioēs faciāt sol quidē qđ careat epicyclo luna uero ob celeritatē. IN Timeo Platōis. Vbi thi meus disputare iducit de mōdi opificio. MONdū aedificauit deus. Nā Plato ortū mō di a deo dixit. Aristo. aut: ut se Platoni opponat in cūctis oēs neruos itendit. ut ostēdat mondū ortu carere: cuius scycophātias ut multi ita nos quoq̄ resellimus. DISSimilli mos motus. Subaudi planetae: quos memorauimus tardiores: & celeriores uideri pp globos mundo excentros. VNā regeret cōuersio. Id est mot⁹ unus primi mobilis: q̄ ē ab ortu in occasum oēs secū interiores uertēdo globos. NE IN sphaera qđ ē. A graciis sphaera a nostris globus dici solet: sphaera inqt Higinius ē species qđā in rotūdo cōfor mata oibus ex partibus æqualis appārens unde circuli finiuntur. huius aut neq̄ exitus neq̄ initiū pōt diffiniri: ideo quod in rotundo omnes tractus & initia & exitus signi ficati possunt hāc Euclides ita diffinit *σφαῖρά ἐστι ὅταν ἡ μικτικλῖς μοῖδος τῆς διαμῆτ ρ, περιεχθῆν ἢ ἡ μικτικλῖς, εἰς τὸ αὐτὸ πῶλλον ἀποκυματαιθῆν, ὅθεν ἡ ῥεατὸ φδρεαται ἢ περιληφθῆν ἡμῖα.* Theodosius autem. & heron alexandrinus hoc modo diffiniunt: *σφαῖρά ἐστι ἡ*

σφαῖρά ἐστι ἡμῖα σφαιρῶν, ὑπο μίας ἐπιφανείας περιεχόμενον. πρὸς αὐτὸ αὐτὸ σφαιρῶν ὅτι ἢ μέσω ἢ ἡμῖα μακρῶς κειμένων, πῶσιν αἰ πρὸς τὸ πῶσιν ἀσθενῆσαι, ἵσται ἀλλήλων εἰσίν. ἢ ἡμῖα σφαιρῶν, ἀκρῶς τρογγύλων. ὅταν ἐκ τῶ μέσου πῶσιν ἵσται ἔχει τὰς ἀπερῶσεις. ὅταν γούρ ἡμικυκλῖς μοῖδος τῆς διαμῆτ ρ, περιεχθῆν ἢ ἡμικυκλῖς, εἰς τὸ αὐτὸ πῶλλον ἀποκυματαιθῆν, ἢ μὲν προμῆν ἐπιφανεία ὑπὸ τῆς τοῦ ἡμικυκλῖς περιεχόμενης, σφαιρικῆ ἐπιφανείας κελῆται. ἢ δὲ περιληφθῆν σφαιρῶν ἡμῖα σφαιρῶν. Ab eo quod est sphaera fiunt deriuationes multae ut spheroma. spheriū foliū platani: & spherō terlorē. alia quoq̄ deriuata. ut Plinius in duodecimo naturalis historiæ uolumine de nardo locutus inquit. folia diuisere ad no uam amplitudinē quod adrospherō uocatur maioribus siclis. xxx. quod minore folio est mesospherē appellatur emitur. lx. laudatissimum microspherū e minimis foliū præ ciumq̄ eius. lxxv. spherā ut quidā perlubent Atlas libiæ filius qui dicitur astrologiā in uenisse: ut alii ægyptii. ut alii asirui: ut alii Milesius inuenit Anaximander. SINE celesti aliquo mentis istinctu. Democritus enim necnon Plato & Cicero de oratore necnon pro archia diuino quodam aslari putauit spiritu poetas idq̄ Aristoteles in flegidio poe tā fuisse ostendit. SONAntem uerbis uberibusq̄ sententiis. Grandiloquiū Cicero dicē di genus tangit in quo hęc omnia ueluti in oratore ipse pluribus ostēdit uerbis. nā id a paucis cōmode tractari potest ueluti & Homerus ait ulixi parem potuisse in dicendo inueniri neminē: cui hoc genus attribuit. PHILOsophia oīum mater artiū. Philosophi am Cicero dicit quā ante pythagorā oēs sophiā id est sapientiā nominabant: quā Ari stoteles in metaphisicis fontē rerū oīum quæ sub mentē cadunt dicit. Idē proclus in eu clidem. Idē Iāblicus & Bruntinus: & Theon dixere: unde phisiologia mathematicaq̄ quattuor: ac reliquæ profluunt disciplinæ. DEInde ad ius hominū. Ius ut Pōponius iu quit de iusticia & iure naturale est quod oīa aīalia natura docuit gētiū: quod apud oēs gentes custoditur. ciuile uero quod populus sanxit Romanus hic Cicero ius hominū intelligit iusticiā. nā subiungit modestiā: quā aliquando tēperantiā uocat deinde ma gnitudinē animi per quā fortitudinē accipimus. ex his nāq̄ uirtutibus iusticia inq̄ tē perantia: & fortitudine reliquæ uirtutes emanant. siquidē prudentia: ut Plato & Aristo teles confessi sunt oīum maior uirtutū est & de parte nascens rationali: ut reliquæ de parte ratiōis. EX PArte supera. Cælestia. INFera. Humana. PRIMa. Primas causas deū materiam & ideas iuxta platonem. VLTIma. Indiuidua: ut anniū aīaliū: ita hoīnū: & stirpiū & herbarū reliquorūq̄. MEDIA. Quæ sunt inter principia & indiuidua: ut ele mēta quattuor. NON enim ambrosia deos aut nectare. Ambrosium immortale dicunt graci. unde Homerus. *Ἄμβροσιον δ' ἀστὶ χρεῖται ἐπερρώσαντο ἀνάντης, κρατῶς ἀπ' ἀθανάτοιο.* A quo Virgilius. Ambrosiæque comæ: diuinum uerticem odorem spirauerunt: est: & am brosia frutex de qua diascorides. αμβροσία. οἱ δὲ βόζω. οἱ δὲ ἀρτεμισία. Ρωμαῖοι, καὶ πρῶτον σιλβῶτινον. οἱ δὲ ἄπριμα ρούτικα. Αἰνυτῆτοι, μεσῶ θαμνίσκος ἐστὶ τριεπίθαμος ἢ ὕψος, ὡ λύνχιδος, φύλλα ἔχων περιπλῶ ἐκβολῶ τῶ κενυλοῦ μικρὰ, ὡς παγήνα. τὰ δὲ κενυλῖα, περιπλῶκα περιματῶν ἐκώτων βοῦβόλοισι μὲν ποτε ἀρῶσι. τῆ δὲ σμῆ μνησνῶδης, ἢ δὲ αἰ λῆ, λεπτῆ, διαπίθαμος. καὶ ταπλέκαται δὲ οἱ κακπαδονίκα τῶς σφαῖροισι. διὼ αμυν δὲ ἔχει σαλπικῶ τῶ ἐπιφθρομῶτων, καὶ ἀγκυρασην, καὶ ταπλάσκι μῶων σφρασαι. At poetæ de cor nu altero capræ amaltheæ quæ Iouē infantē aluisse fingit aiunt ambrosiā effluxisse de altero nectar nēpe ut hoc cibo: illo potu alleret ex quodā esse deorū uinū rati idq̄ ne ctar quidem & nostris antiquis grāmaticis latine murrinā a graciis nectar dici putauere: alii quod barbaro uocabulo hodie elisir. resolui nāq̄ posse rentur elemēta in sua hy postasim materiā in quā primā qualitibus expertē quæq̄ sit ad omnes idonea excipī en das subeundarū qualitates: ut cui primo adheferit: eius subeat formā: inde si ab hoīe assumat spiritus & uiuacis naturalisq̄ humoris formā admittere ac incolumē ab omni ægritudine q̄diu assumatur custodire. indeq̄ Metella transmutare: tanta sollicitudine inquirūt alchimiæ uulgo nominati nihil æq̄ q̄ hoc perquirūt ut auro affluant. AVT iuuētute. Id est hebæ q̄ filia Iunonis fuisse phibet. NEC Homegē audio. Qui Ganimedē a diis raptū ait pp formam. Homerus sane in hymno aduenerē. his uerbis id ostēdit. *Ἡτοι μὲν ἔσαν τῶν Γανυμήδεα μνησῆτα Ζῶσι ηρεπασῶ ἔδν εἰς ἡλῶς, ἢ ἰ ἀθανάτοισι μετέην,*

Καί τε Διός υἱοῦ τὰ δῶμα θεοῖς ἑδῆ δῖοιο γούβῃ·
Θαύμα ἰδέειν πόλιν τε σὺν τεπιμύσει ἀθανάτοισι.
Τρώα δ' εἰς χθονίους τέκετο Τρώεσσιν ἀσκήτο·
Τρώος δ' αὖτ' εἶς παλῆδες ἀμύμονος ἕζετό γένοςτο,
Ἰλῆος τ' Ἀσπιδόχοιο τε, καὶ ἀπ' ἑοῦ Γανυμήδεος
Ὀφρὸς καὶ ἡμίονος γένος θνητῶν ἀνθρώπων.
τὸν καὶ ἀνδρείδαο θεοὶ δ' ἴδ' οἰοῦσθαι
καὶ Μαιώς εἴνευσι, ἴδ' ἀθανάτοισι μετρήν·

(Et Illiade

Xenophon tamen in symphosio ait ganimedem non corporis: sed animi causa subla-
tum dici propterea quod nomen ipsum cum Homero id testatur γένουται namque
oblectatur significat: ut ex animi sapientia dilectus uidetur. ita enim Xenophon inquit
καὶ ἐγὼ ἢ φιμῆ καὶ γανυμήδην ἔσωματος, ἀλλὰ ἰυχρὸς εἴνευσι ὑπὸ Διός εἰς ὄλυμπον ἀνεγχεῖται·
μοῖρα τινεῖς ἢ καὶ γένος αὐτοῦ· ἔστι μὲν γὰρ δῖος καὶ οὐ μῆρῳ γένουται δ' ἀκούων· ἔστι δ' ἢ φρεσὶ δῖοι
ἢ δὲ τὰ δ' ἀκούων· ἔστι δ' ἢ ἄλλο δῖοι πικρὰ φρεσὶ μῆδεια εἰδώς· ἔστι δ' αὖτ' ἄλλο δῖοι φρεσὶ
βουλομάτα εἰδώς· ἔστι δ' ἢ σωμαφορῶν τούτων, οὐχ ἡδυσώματος ὀνομασθεῖς ὁ γανυμήδης,
ἀλλ' ἡδυσώμων ὁ θεοῖς τε τιμηταί. Ganimedes aut a latinis catamitus dicitur Plautus in
menegmis. dic mihi nunquid tu uidisti tabulā pictā in pariete ubi aquila catamitū ra-
peret: aut ubi uenus adonim. NON IVsta causa cur laumedonti tanta fieret iniuria. Cī
cero laumedontem p troe posuit. nā necdū laumedon natus. ut ex homericis uersibus
ostensum est. uerū solet hoc frequenter facere Cicero ut noibus abutatur ppiis. ne tā
parua rei multū uideatur esse sollicitus ueluti in libro de gloria. Hic situs est uitae iāpri-
dem lumina linquens: Qui quondā hecstoreo percussus concidit ense. Fabitur hoc alī
quis mea semper gloria uiuet. Ajax cū hecstoreo congregiendi depugnandi causa agit ut
sepeliatur si sit forte uictus declaratq; se uelle ut suū tumulum multis etiam post seculis
pretereuntes sic loquantur: sed hecstoreo Cicero pro aiace posuit uersus homerici sunt.

Λισσοῦ μὲν γὰρ σὺν μακροῖσι καὶ ταπεινοῖσι,
οἱ γὰρ ἀριστεύονται καὶ τὸ κτάνει Φαίδιμος ἔκτωρ,
ὡς γὰρ τὸ δῖόν ἐστι μὲν κλέος ἔπειτα δὲ τῶν.

non est autē quod Aulus gelius miretur hunc locū a tyrone saltē non fuisse mendatū
emendantur siquidē errores non uirtutes. Putauit enim Cicero hanc uirtutē esse ut in
re tenuissima imemor uideret eo usq; ut emendari cupierit. qd & Quintilianus quoq;
in dicendi uirtutibus sentit ut cū cererē dixisset pro diana: emendatas dixit recte admo-
net ita ergo & in epistolis cū dixit homerē nō aiacē nō achilē sed ulixē solū poliporcō
appellasse. hoc ideo Cicero qm̄ de qua agebat cām tuebat nā & Homerus alios hoc no-
mine appellauit ut cū inquit. τὸν ῥ' ἔτεκε ρηνν ὑπὸ δῖοι πῶλι πόρθω Et rursum λισσοῦ μὲν
πικρῶσι Ἀχλὴν πῶλι πόρθω. in. viii. & .xv. iliados idē uersus repetit de achile idē i. xx.
ὄν νύ μοι τέκε νῆος ὄδω τῆ πῶλι πόρθω. QVA at diuina? Percūctatio figura ē. IN TERRIS
origo Idest de quatuor elementis unde cetera in terris oriunt. AVT Flabile. Idest aerū.
VSI Tatis notisq; naturis. Subaudi quae in terra dinoscunt. AETERnum sit necesse est.
Nempe quia diuinū. NE HIS quidē. quae habeo mihi per te uti licebit. Idest non tu po-
teris efficere ut utar his quae habeo si uti non potuero corporis enim obice ipedimur
quominus nobis uti liceat eis quae anima nostra potest. FORMam suā fortasse. Subau-
di nō uidet. QVA m̄ id quoq; Subaudi & minimū. SED relinquamus. Quoniā ex re
nostra non sunt. QVA FACIE quidē sit. Subaudi deus. SPECIem. Nempe globosam.
CONVERSIONIS celeritatē. Vt nouus globus tā ineffabili uelocitate inuehatur ut uigin-
ti & quatuor horarū spacio non tantū uniuersam terrā ambiat. quod foret mirificū. sed
spaciū tantū ut centies milies terra tantū non habeat. VICI situdines diearū atq; noctium
Vt dies noctesq; sibi inuicē cedant. QVADripartitas. In uer: astatē autumnū & hiemē
AD TEMperationē corporis. Non modo uer: & autumnū dicit: ubi aer tēperatus: sed
etiā hiemē cū frigora corpora astringūt: & uires corroborāt. calore intimo humores cō-
quoquēte supfluos: nā aetas meatus occultos corporis diducit & humores euaporāt: &
cruditates exquoquunt. MODeratorē & ducē solē. His nāq; mōdana regit oīa alia ad
ortū deducendo. alia ad interitū. siquidē ortus unius: alterius est interitus: q̄ oīa sol suo
accessu discessuq; cōficit. LVNamq; a creatione. Accrescens. n. luna. calidior efficit. Cū
diminuit. secus. & ipsa humiditatū regina. ut multis rōnibus cōprobat ex eis q̄ i terra
pducuntur

producuntur. QVA Si fastorum notantem & significantem dies. Quia singulis mensi-
bus suum conficit ambitum & singulis mensibus fasti ac nefasti dies annotabantur: un-
de & Ouidii fastorum liber. ideo ait notātem dies meftruos. TVM in eodem orbe. Zo-
diacum dicit. IN Duodecim partes. Idest duodecim signa zodiaci. sub quas sol & luna
& planetae quinq; feruntur. EOSdem cursus constantissime seruātes. Nam semper sub
zodiaco eodem feruntur modo: ut Saturnus quidem conuersionem suam annis trigin-
ta peragit ab occidentem in orientem. Iuppiter duodecim. mars duobus annis & mensi-
bus octo Sol trecētis sexaginta quinq; diebus & fere sex horis. Venus & Mercurius eo-
dem cursu cum Sole. At qui diligentius perspexerunt. Venus mēsisbus octo Mercurius
sex mensibus & diebus sex. Luna ut quidam uiginti & septem diebus & octo horis. ut q-
dam diebus septē supra uiginti & die dimidio & maxime diecula. Plutarchus uero. Lu-
nae inquit dies triginta. his nāq; perfectus mensis affulsione ad coitum. praeterea Ana-
xagoras Democritus. Cleanthes ab ortu in occasum cunctas stellas ferri dixerunt. Al-
chmaeon uero ut mathematici. planetas motu contrario meare stellis caelo haerentibus
ab occasu inq; ad ortum. At Anaximander a suis circulis ac globis. in quibus sint singu-
li ita ferri ait. Anaximenes similiter sub terra & circa ipsum uolui stellas. TVM globū
terrae eminentem e mari. Duo nāq; mari firmamenta dicuntur octauus globus & terra
IN Medio mundi uniuersi loco. Centrum mundi terra. non tamen globorum omniū
nā planetarum. alii quidem globi sunt homo cētri. alii eccētri. & perinde planetarū mo-
do sunt inapogio. i. maxima a terra distantia. modo sunt perigii idest proximi terrae.
DVAbus horis. Idest spacia ac Zonis nempe tēperatis una nobis icognita iter circulū
arcticum. & antarcticum & æquinoctialem. Altera quam habitamus inter arcticum &
æquinoctialem quae diuiditur in Asiam: Europam & africam sub axe posita. i. sub septē-
trione: quia axis a nostris a graecis axon: ut quadratum diuidens in bina triāgula linea
diagonium nominatur: & quae circulum diuidit bifariā a graecis diameter a nostris di-
metēis noiatur. ita sphaeram diuidens a graecis axon. a nostris axis dicitur. quamquam
est axis. lignū illud qd rotarū foraminib; insertū. Currū sustinet ab euclide ita diffinit.
ἄξων δὲ τῆς σφαίρας ἐστὶν ἡ μένουσα διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἕως εἰς τὴν περιφέρειαν. Heron autē διὰ
μέτρον δὲ τῆς σφαίρας ὄσιν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἕως εἰς τὴν περιφέρειαν. At Theodosius ἡ δὲ διάμετρος τῆς σφαίρας ἄξων καὶ
λαβῆται, καὶ ἐστὶν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἕως εἰς τὴν περιφέρειαν. καὶ περὶ αὐτὴν ἐφέρεται. Higinus uero dimētio quae
totius ostenditur sphaerae cum & uerisq; partibus ei' ad extremam circūductionem re-
cte ut uirgulae perducuntur quae dimensio a compluribus axis est appellata. huius autē
cacumina quibus maxime sphaera nititur poli appellantur: quorum alter ad aquilonē
spectans boreus. Alter oppositus auster. AD STellas septem. Idest septētrionem de qui-
bus Varro ita loquitur arbitror antiquos rusticos primum notasse quaedam in caelo si-
gna quae praeter alia erant insignia: atq; ad aliquē usum culturae tempus designandum
conuenire anima aduerrebantur eius signa sunt. has septem stellas graeci ut Homerus
uocant ἀμάζον nostris eas septem stellas boues & teriones & prope eas axem. triones
enim & boues appellantur a bubulcis etiam nunc maxime cum arant terrā equis ue di-
cti ualentes glebarū qui facile profcindunt glebas sic omnes qui terram arabant a terra
terriones ut dicerent de tritu. possunt triones dicti septem quod ita sitae stellae ut ternae
trigona faciant. HORifer. Hororē afferens ex frigore quo quia carte africa inde nomē
habuit. AQVilonis. Latine boreae appellati ab aquis in glaciem conuertendis aquilo
dictus: uel quod de altis montibus hyperboreis nascatur tanq; aquila de sublimi loco.
STRidor. Quia magno cum stridore perflat. altera subaudi ora. VOCant graeci an-
tiaxona. Idest opposita axi hoc septentrioni. CAETERas partes. Quae sunt tres. duae
quae frigore rigent quod longe Sol ab illis distet. quae sub utroque polo. una nimio
calore solis inculata sub æquinoctiali. VBI Habitamus. Inter circulum arcticum & æqui-
noctialem quae diuisa est in Asiam. Africam & Europam. NON intermittit. Idest non
ullo anno cessat. VITES letifica. Idest uberes & pingues. PAMPinis. Idest foliis uitium
unde panapinari uites dicuntur cum frondes decutiuntur. BACCaram ubertate. Idest
factuum arborum ut oliuae & lauri. & similitum cum habeat aspirationem hoc nomen
f

bacha: bachantem denotat mulierem. Cum caret ea tum unionem ac margaritam tum foetum arborum ut hic. HERBIS prata conuestirier. Prata quasi parata inquit Varro quod humano labore non egeant uestiri ideo dicuntur quod herbae terram uestire uideantur ab hominibus sumpta translatione & uestirier paratogoe pathos est. PARTIM aduehendum. Vt porcis uitulis. PARTIM ad cultus agrorum. Vt sunt armenta. PARTIM aduehendum. Vt clitelaria & dorsualia. sarcinaliaque iumenta. AD CORPORA uestienda. Vt sunt oues. QVASI contemplatorem caeli. Silius italicus nonne uides hominum ut celsos ad sidera uultus. Sustulerit deus ac sublimia finxerit ora: cum pecudes uolucrumque genus. formasque serarum. segne atque obsaenam passim strauisset inaluum. Ad laudes genitum capiat si munera diuum. Foelix ad laudes hominum genus. Ouidius os homini sublime dedit. Caelumque uidere iussit. Et erectos ad sidera tollere uultus. VTPLATONI uidetur. At non soli Platonis: sed Thimaeo cum Pythagoricis omnibus: ac propemodum infinitis aliis. qui omnes mundi conditorem deum faciunt. VEL si semper fuerint ut Aristoteli placet. Sane Plato pythagoreorum secutus consuetudinem nihil sibi doctrinae loco scribendum existimauit: quod in epistola ad Dionysium dicit disputationes illas suas fuisse Socratis. sed iuuenes praesentia sua edocendos: ut Aristoteles ei ad uiginti & unum annos operam dedisse traditur in disputationibus autem suis quaedam rerum capita attigit dumtaxat a quo Aristoteles cum quae dixerat propemodum omnia auisset quo se principem inter philosophos efficeret. Cuncta in ordine digessit. ac ut uideretur dissimulatur maximus nihil a Platone accepisse eius quae potest inuadit principia. itaque in octauo auditoriorum sermonum uolumine. ac in libris de caelo multis confertim uerbis molitur ostendere mundum ortum non habuisse: quas sycphantias strophasque ualidissimis argumentis non Platoni ei modo: sed etiam multi alii exploxerint. & nisi longiore nobis utendum esset oratione ad cuncta eius uerba confutanda: quam huic commentationi par esse uideatur negotium per exiguum putarem eius praestigius refelere: quis enim uulgo: ut hoc tantum proferam rerum clarissimarum ab hominibus constitutarum ac inuentarum: ignorat origines: tam in Italia reo legum & urbium. quam apud & exteris gentes disciplinae omnium atque adeo litterarum. facescat ergo hic a nobis Aristotelicus error: quem non nulli confectantur. OMNIQUE pulchritudine uirtutis. Virtus namque animae est multiplex: una ad corpus tuendum. altera ad uitam. tertia ad naturam animi aperiendam: ad corpus quidem ut quae in capitibus: per quinque sensus ostenditur animalis appellata & in corde: quae uitalis & inepata: quae naturalis. a petendo quae utilia corpori expellendo contraria comoda conquoquendo ac digerendo. & in uarias res conuertendo quae confoueant: quam & si per excrementa. qualiter habeat solent iudicare ut uitalem ab arteriae motu & uisu animale. Ad uitam: quae mores respiciunt. ut prudentia. iusticia. temperantia. fortitudo habent. Ad naturam animi: ut estimandi & recordandi & imaginandi uis: ac intelligendi unde scaturit sapientia. unde omnes artes atque scientiae. quemadmodum recte in methaphisicis autumat Aristoteles. Credo equidem in capitibus. A sensibus enim qui in capitibus sunt animal dicitur: nec tamen in corpore anima esse perhibet. quandoquidem animae instrumentum est corpus: corporis ergo moderatrix animal. NISI planae in phisicis plumbei summus. Idest ita mole corporis graues ut cum plumbi conferri posse uideamur in phisicis autem dixit in causis rerum naturalium per scrutandis. Nihil duplex. Idest compositum quia quod tale id omnino mortale est. quoniam in ea eunde componitur resoluatur necesse est. LIBERAM contumaciam. Iudicibus acriter instando. MORTIFERUM illud. Hac enim poena athenienses noxios puniebant ut eos cicuta potu. FRAVDES inexpiabiles. Idest culpas quae purgari nullo modo possent: fraudem enim ueteres pro culpa posuere. Vlpianus excipitur etiam ille qui capitalem fraudem admisit: capitalem fraudem admittere est: tale aliquid delinquere propter quod capite puniendus sit: ueteres enim fraudem pro poena ponere solebat: capitalem fraudem admisisse: accipimus dolo malo & per nequitiam. Caeterum si quis. errore. si quis casu fecerit cessabit edictum: unde Pomponius ait neque impuberem neque furiosum capitalem fraudem uideri admisisse. Cum cantu & uoluptate moriantur. Dicuntur autem cigni proxima morte futura. suauissime modulari: quem modularum genitum perhi-

bent: ob caeli longitudinem crebraque motione uoluptatem pre se ferre. CATO autem portum dicit ac uticem. COMMENTATIO mortis. Platonis uerba sunt φιλοσοφία ἐστὶ μὲν ἄτη θάψα Του Amonius haec uerba hoc modo interpretat. Cum inquit homo ex anima & corpore confect tam uinculum animae & corporis: quod resolutio duplex est: naturale namque uinculum quo anima corpori alligat & animal efficit unum est: alterum in animae optione positum: altero seruit anima corpori: altero imperat liberaque est duplex quoque resolutio animae a corpore: ut mors quoque duplex: naturalis una: qua omnes homines moriuntur nempe qua seperatur corpore anima: quae uero mors indelectu: & opinione posita: ea dicitur qua philosophi cominiscuntur a corpore animam separare: & hac ratione cominiscuntur mortem appetere. hoc est a corpore animam separari. in quo attendendum. quod non omnino separata a corpore anima: abit ac relinquit corpus anima: a matrices siquidem animae nimium corporis post obitum corpora adhuc ambiunt: atque diligunt: inde est quod umbrosae imagines circa sepulchra spectantur: uerum nequidem anima a corpore abducta corpus omnino ab anima separatur: nam philosophi uiuentes adhuc sese a corpore abducunt: est igitur philosophia commentatio mortis: hoc est commentatio separationis animae a corpore. EX his uinculis. i. corporeis affectibus. Nam qui in corpore corporis semper fuerunt. Diuus Augustinus in libro de spiritu & anima inquit. Animae siquidem quae in corporibus uiuentes per dilectionem rebus uisibilibus corporalibus imaginibus afficiuntur: a corporibus exeuntes in eisdem imaginibus tormenta patiuntur. propterea enim corporalibus passionibus ibi teneri possunt quia a corruptione corporali affectionum hic mandata non fuerunt quam corpulentiam de corporis dilectione traxerunt quorundam animae in eisdem locis in quibus culpam commiserunt puniunt. Quaedam uero abditis receptaculis usque ad ultimam resurrectionem continent sicut unaquaque requie digna est uel miseria. VOLAT enim aetas. Horatius heu heu fugaces postume: lambuntur anni: Ouidius: Labit occulte fallit uolubilis aetas. & nihil anni uelocius. PER suis uiue memor laetari fugit hora hoc quod loquor inde est. DOCTISSIMUS quisque contentus quia ipse epicurus ignatissimus nullam probat scientiam. Vsuram nobis largiunt. Idest usum animae cum separata fuerit a corpore ut aliquando tamen moriatur. Quae homerum philosophorum: ob orationis magnitudinem. NASCUNTUR ANIMOS.

FINIS.

Ioannes Petrus Valla Clarissimo ex iustis Iusto Veronensi senatori equiti
iurato iuris utriusq; doctori. Salutem dicit æternam.

CVM Naturalis historię secundi libri locos ambiguos & obscuros: quos olim pater
meus profitendo enarrauerat: in ordinem cõmentatorum redigendos animo agi-
taret: & quia difficile id factu arbitrabar: non quia homini doctissimo paratissimi: ob-
uii & expositi non essent: sed quia tum legēdo. tum aliud agendo maioribus nego-
tiis: quæ ad rem litterariam pertinebāt occupatissimum & implicatissimū esse ad-
uerterem: opere precium fuit successiuis temporibus cū illi per otium uacare liceret
eo dictante quæ antea in explanatione horum locorū præcepisset statim colligere:
ut quoad per me fieri posset bonarū artium studiosis prodessem: qui ut erat non mi-
nus eruditissimus: q̄ humanissimus: quantum quisq; suæ ætatis alius mihi in hanc rē
flagrantissimo morem gessit. Ne igitur hi fructus quos nostra industria parauerā situ
& squalore obtriti ac reconditi prorsus interirent: eos censui in publicam utilitatem
tanquam e promptuario proferendos. Sed quoniā plurimum interesse arbitror per-
pendere cui has nostras lucubrationes dicaturus sim cogitanti mihi nonnulli occur-
erunt partim q̄ parentem meum eiusq; doctrinā unice dilexerunt partim q̄ littera-
tura non mediocri polleret: hoc quisq; munus uedicare iure optimo uidentur sed ut
acriter animū meum in hanc cogitationem intendo tu unus omnium facile prin-
ceps reliquorum ambitum superasti. Quæ uoluntas in hunc hominem testator &
illustrior: q̄ tua apparuit: Præsertim cum de honore atq; utilitate tractaretur. & præ-
ter q̄ quod ipendio doctus. sublimis & generosi spiritus geris animū & abūde sumi-
nistrantur quæ sc̄licitatis humanæ intersint. Quo libentius hoc opus tibi inscribe-
rem etiam dexteritate tua & facilitate alliciebar. Quid quod idem Plinius te hoc
nostro dignissimum munusculo iudicauit. Tum q̄ iuriscōsultus es maximus homi-
ni de quo agitur controuersia cauere poteris. Tum si opus erit quia militari cingu-
lo accinctus es si non uerbis: cautione armorum eum tueberis: nam ille uidetur cō-
queri quod nouocomēsis haberi uelit. Et quo Verona nouo como nobilior & clari-
or esse dignoscitur: eo magis Veronam patriā suā agnoscere uides. At ne sim q̄ par
sit præfatione longior de re ipsa iam dicere incipiam. Vale.

COMMENT.

IOHANNIS PETRI VALLAE IN PLINII PRÆFATIONIS PRIMI LIBRI
NATVRALIS HISTORIAE OBSCVRIORES LOCOS INTERPRÆTATIO.

N SECVNDVM Naturalis Historię Librum interpretatiunculas
igitur posituri existimamus minus obuiis sensibus abstrusioribusq;
succurrendū quæq; aperta fuerint omittenda. & perinde prius episto-
lam paucis perstringemus dictuq; necessaria dūtaxat attingemus ne
expositionem loquatiore q̄ utiliore fecisse uideamur. Ita sumendū
principiū. LIBROS naturalis Historię nouitium camœnis quiritiū
tuorū opus. Nouitium opus dixit Plinius quasi nuperrime factum:
ut serui sunt nouitii qui necdum satis experti sunt uel etiam inde sumpta appellatione
ut euitaret arrogantiam quasi rude & incunditum opus ut etiam mox ostendit est au-
tem hoc nomen adiectiū ut apud Vlpianum libro. xxi. plariq; solent mancipia quæ
nouicia nō sunt quasi nouicia distrahere ad hoc scilicet ut pluris uendant: præsumptū
est enim ea mancipia quæ rudia sunt simpliciora esse & ad ministeria aptiora & docilio-
ra: & ad omne ministeriū habilia. Trita uero mācipia & ueterana difficile est reforma-
re. At nomen substantiū nouicius pro seruo rudi. Quintilianus in primo institutio-
num oratoriæ. At nouiciis nostris per quot annos sermo latinus repugnat. VT OB-
licere moliar Catullum cōterraneū meum. Si Catullus ueronensis ergo & Plinius faci-
le his uerbis esse cōprobatur cōterraneo usus uocabulo: ut municipalem suū Cicero
mariū uocat arpinatē: nam ideo cōterraneus dixit quia cōciuis receptū non est uerbū
sicut ne quidē apud græcos ab eo quod est πολιτης non fit συμμαπολιτης quoniam
ut inquit Iulius pollux συμμαπολιτης ουδοκιμου apparet mox subiūgit ταχα δε βεβα-
τοι ο αυτοχθων. apparet igitur Plinium cōterraneū ideo dixisse ut castrēse dicit esse
uerbum quia græce αυτοχθων dicitur. A VERnaculis tuis & famulis. Idem ferme di-
cit famuli inquit Festus origo ab oscis dependet apud quos seruus famul nominaba-
tur unde & familia uocata: & apud Lucretiū in. iiii. Ossa dedit terræ perinde ac famul
improbos esset. Interibi uero mihi nō exigua occurrit ambiguitas: cū certū sit Catullū
aliquāto ante Iulii cesaris imperiū natū esse defunctūq; uita Iuuenem quo pacto potue-
rit noluisse existimari a uespasianis duriusculus. nā ita dicit plinius duriusculū se fecit q̄
a uernaculis tuis ac famulis. uoluit existimari. Tempora siquidē nullo modo uidentur
congruere. Perfricui faciē nec tamē profeci. Perfricare faciē dicunt qui pudorem abii-
ciunt. Martialis Perfricuit frontem posuitq; pudorem Cicero in. iiii. questionū tuscula-
narum quid tergiuersamur epicure nec fatemur eā nos dicere uoluptatem quā tu idē
cum os perfricui soles dicere. Refricare autē est quasi uulnus redintegrare. Cicero in.
i. philippica. cū autē illam pulcherrimam facti memoriā refricat tū a suis similibus in
midiam aliquā in me cōmoueri putat. Idem in pisonē sic tuis sceleribus rei publicæ præ-
terita fata refricabis. CVM hāc operam condicerem. Condicere dicimur quod in com-
muni dicitur. Vlpianus de aleatoribus quod uero prætor negat se furti actionē daturū
uideamus utrum ad pænalem actionē solā pertineat. An & si ad exhibendū uelit agere
uel uendicare: uel condicere. Idem libro. xii. de conditione indebiti. quod si quis inde-
bitum ignorans soluit per hanc actionē condicere potest si sciens non debere soluit ces-
sat repetitio igitur cōdicere etiā reposcere significat. Idem ibidem si decem aut sticcum
stipulatus solūā quinq; queritur an possim condicere: quæstio ex hoc descendit an li-
beror in quinq;. NON eras in hoc albo: Asconius pedianus album ciues prorsum sic
notabant ut qui senator esset eiiceret e senatu qui plebeius & erro in tabulas refertur: &
ærarius fieret ac per hoc nō est in albo centuriæ suæ Cicero in secūdo de oratore ab
initio rerum romanarū usq; ad publiū mutium pontificem maximū. res omnes singu-
lorū annoq; mandabat litteris pontifex maximus efferebatq; in album & proponebat
tabulā domi potestas ut esset populo cognoscendi. SED hæc ego mihi nunc patrocini-
a ademi nuncupatione. Nominare inquit Varro dictum qd̄ res nouæ in usum quo-
quo modo additæ erant quibus ea nouissent noīa ponebāt ab eo nuncupare nominare
ualere apparet in legibus ubi nūcupatæ pecuniæ sunt scriptæ. Nūcupata pecunia est ut
ut Cinicus in libro. ii. de iuriscōsuliti nomine certa noibus propriis pronuntiata quæ

Go nexum faciet mancipiumq; uti lingua nuncupasset ita ius esto ita uti nominari locutus ut erit ius esto uota nuncupata dicuntur quae consules praetores cu in prouincia proficiscunt faciunt ea in tabulas praesentibus multis referunt. At santra libro.ii. de uerboe antiquitate satis multis nuncupata colligit non directo nominata significare sed promissa & quasi testificata circumscriptra recepta quod etiam in uotis nuncupandis esset conuenientius ergo inquit Plinius ademi nuncupatione hoc est pmissio. ET MOLA tantu falsa litant. Valerius maximus libro secundo. Mola quae uocabat inquit ex sale constat & farre Inter sacrificare & litare inquit Nonius hoc interest quod sacrificare est ueniam petere. litare est ppiciare & uotu impetrare. Virgilius. Tu modo posce deos ueniam sacrifq; litatis idest impetratis. Plautus in pœnulo si hercle istuc unq factum est tu me Iupiter faciat semper sacrificem nec unq litem. Cicero in secundo de diuinatione his igitur q physici potius credentibus existimas qui cu pluribus diis immolatur quid tandem euenit ut litetur aliis. ALIIS non litetur. AVT rusticis uocabulis aut externis imo barbaris cu honoris praefatione ponendis. Cnm dixisset rusticis uocabulis & subiecisset aut externis adiecit imo barbaris ut se omnem ambitionem in dicendo ostendat contempsisse ideo etiam facete addidit cu honoris praefatione. ponendis ideo etia haec uerba uultuose legenda sunt quia ironica. solet certe Plinius rusticis uti uerbis ut in sextodecimo cap. xxv. catricione inquit rustici uocat. Praeterea iter est no trita autoribus uia. Paulus in octauo digesto. Via inquit constitui uel latior octo hedibus uel angustior potest ut tm eam latitudinē habeat qua uehiculu ire potest. Alioqui iter erit no uia. NI ANImus inquit pasceretur. Est enim trium genere inquit. Salustius i primo historiae nobis primae disensiones uitio humani generis euenere qd inquit atq; i domitu semper in certamine libertatis aut gloriae aut dominationis agitur. SVCcisiuis temporibus ista curamus. Idest nocturnis a succedendo ne an a succidendo deriuetur ambiguu uideri potest: sed cu fere unico scribat potius a succidendo. Cyprianus in epistolis si hoibus laetū est & gloriosum filios habere cōsimiles & tunc magis generasse delectat si ad patrem liniamētis paribus soboles succisua respondeat: quāq; subcisiuū in quibusdam legit mendose ut opinor ita apud Nonium de indagine uirore doctorum succisuum secundū sequens Lucilius libro. xxviii. praeterea hanc succisuiā si quādo uoles operam. succisuiū positū succedens succidaneū. Aulus gelius in fine noctū atticarū ea omnia succisua & subsecudaria tempora ad colligendas huiusmodi memoriae disceptatiunculas conferam. Cicero in secundo de oratore quae ego sero quae cursim arripui quae succisui operis ut aiunt iste a puero summo studio. Idem secūdo in Antonium libro. Et tamen omni genere monumētore meorum perfecisse operis succisui ut meae uigiliae meae litterae & iuuentuti utilitatis & nomini romano laudis aliquid afferent. Quintilianus in primo institutionū quibus potius studiis hoc temporū uelut succisuiū donabimus. Aliud uero est succiduu aliud succidiū Succiduu nāq; inquit Lactantius tardas a succidēdo siue ut foeturae succedēs soboles succidua. & succiduu uicarium Statius in quarto thebaidos. Dū praemis obnixo uenabula cominus apro. Poplite succiduo idest summisso & i. vii. hubera succiduasq; apportat mibus agnas. At succidiū a sue deductū est. Varro in rebus rusticis de suis locutus de magnitudine inquit galliarum succidiāe Cato scribit his uerbis i italia i scrobes terna atq; quaterna milia succidia.

Ioannis petri Vallae in secundi libri Plinii naturae historiae obscuriora expositio.

Vndum est hoc: qd noie alio Coelum appellari libuit: Cuius circumflexu teguntur cuncta: numen esse credi par est. aeternū imensum: neq; genitū neq; interitū unq. Cuncto: quae mūdus cōprehēdat scripturus historiā Plinius primū ut aequū est diffinit mundū nō per genus & differentia qd ipse cuncta cōprehēdat: sed ab eius partiu ratione potentissima: sicut etiā Aristoteles de mundo scripturus in ipso statim principio mundus inquit ex caelo terraq; ac naturis quae in his cōprehenduntur cōstitutio est. dicit & aliter mundus uniuersitatis ordo ac exornatio a deo & per deos custodita cuius medium immobile & sedes ac firmamentum uniuersis uictum ferens animalibus uesta materq; supra ipsam uniuersum & omnifariam terminatum in supremum deorum domicilium caelum appellatum est diuinis refertum corporibus quae astra

Aristot

Differentia inter mundū & uniuersitate

quae astra consueuimus appellare sempiterno citatum motu orbiculari uniuersi caeli mundique ita globosi perpetuoque ut dictum est moti. bina sunt necessario immobilia puncta sibi inuicem e regione opposita quasi sphaerae intorno reuolutae quae solidam sphaeram continent circa quam uniuersus euoluitur mundus orbiculari motu huiusmodi nuncupantur per quos si duci lineam rectam contingat: ut ab altero in alterum perueniat mundi erit Diameter quem axem nominarunt mediam terram habens & polos. exrema caeli porro & astrorum substantiam aethera uocitamus Pythagoras primus Plutarchi sententia uniuersitatis ab ipsius ordine mundum nominauit. huiusmodi Thales & qui ipsi secuti sunt unum esse dixerunt Democritus & Epicurus istorumque discipulus Metrodorus in ipsa infinitate infinitos esse prodidit Empedocles solis decursum circūquaque mundi ambitum uoluit persuadere Seleucus infinitum esse mundum Diogenes uniuersitatem quidem esse infinitam: sed finitum mundum Stoici uniuersitate a toto distinguunt ut sit uniuersitas cum inani infinita. Totum autem sine inani mundus & perinde non esse uniuersitatem idem quod mundus Empedocles sicut uniuersitatis partem exiguam mundum esse uoluit ita reliquum inertem siluam Metrodorus par inquit non uidet ut in ipsa infirmitate unus sit mundus sicut nequidem in longe lateq; patenti campo una arbor non fuerit infinitosq; ideo esse mundos quod caulae sint infinitae. Nam cum finitus quidem sit inquit mundus Atomi tamen quae sunt elementa cuncto: corporum infinita At Plato non ex atomis sed ex purissimis productum caelum uoluit elementis. Cum eius discipulus Aristoteles quintum ponat elementum aethera unde & caelum constet & astra. His itaq; expositis facti erit quid dicat Plinius intueri. Is igitur mundum inquit & hoc quod nomine alio caelum appellari libuit. Nam non uno modo mundus dicitur: est enim quandoque adiectiuum aliquando substantiuum cum plura significat cum nuditate ut apud Plautum Ariolarius ceperunt sibi esse in mundo malum. dicitur & mundus muliebris ornatus. Liuius de bello Macedonico libro quarto munditiae ornatus & cultus haec sceminae insignia sunt his gaudent & gloriantur: hunc mundum muliebrem appellauerunt maiores nostri. Mundus autem quod alio nomine caelum appellatur a mouendo ut Varro putat dictus CUIVS circumflexu teguntur cuncta. Haec Aristotelica sententia est quae censet extra mundum nihil esse. NUMEN esse credi par est. Animatum Platonis sententia dicit nec tamen deum uniuersitatis Plato uoluit: sed opificium cum inquit οὐρανὸν τὰ γὰρ καὶ θάνατα τὰ ζωὰ λαβῶν καὶ ἐν ἡμετέροις ἀστέροις ὁ δὲ ὁ κόσμος οὐρανὸν οὐρανὸν τὰ οὐρανὸν τὰ περὶ τὴν γῆν ἀκῶν τοῦ ποιῆσαι τοὺς θεοὺς αἰαγῶν τοῦ μενίσσασθαι ἀπὸ γῆς καὶ ἄλλοι γῆς τε καὶ τῆς γῆς γένοντες ἀστρονομία δὲ μόνον γέννησθαι. Aether nū imensum. Quia si nume mudo isto circumfundit ut aia corpore aeternū sit necesse est nec submensura cadit quae ne ania qdē nra NEq; genitū. neq; n. gignit: sed creat aia ita nequidem interit SACer est. Ut numini. i. aia congrua dixit. Ita nunc mundo. i. corpori. Sacer nāq; ut inquit Vlpianus locus est cōsecratus. sacrariū est locus in quo sacra reponuntur qd etiā in aedificio priuato esse potest. sacra loca ea sunt q publicae sunt dedicata a principe siue in ciuitate siue in agro ergo sacer quae numinis habitaculu. TOTus i toto. i. totus in ipsa uniuersitate. IMMo uero ipse totus. Idest uniuersitas. INFinitus. Quia finis eius sub intelligentia nostra cadere nō uidet. AC Finito similis quae orbes eius oēs cum moueant in loco moueri necesse est & proinde finit. OMNium reg certus. Quia sub sensum cadit. ET Similis incerto. Quia incertae eius causae. ET Rerum ipsa natura. Quia in ipso cuncta procreantur. est autem natura ut inquit Aristoteles principium motus & quietis in quo existit primo per se & non per accidens. FVRor est mensuram eius animo quosdam agiitasse atq; prodere ausos. Ratione enim diametri ad circulum perfecte terrae mensuram prodiderunt inde & caeli a terra altitudinē Posidonius & Eratosthenes. UT Totidem rerum naturas credi oporteret. Cum ut Aristoteles inquit sit natura principium motus & quietis in quo est primo per se & non per accidens. AVT si una omnes incubarent. non uiri ut quidam. Ridiculum enim sit dicere naturam incubare mundo: nec minus stultum dicere mundos plures ita inuolui ut cepa habetum enim secundus primo & tertius secundo & quartus. tertio atque ita deinceps singulis singuli dicerentur incubare non omnes uni. Praeterea ne ita quidem plures essent: sed unus foret mundus quia unum centrum & una elementa.

- Pythagoras
- Plutarchus
- Thales
- Democritus
- Epicurus
- Metrodorus
- Empedocles
- Seleucus
- Diogenes
- Stoici
- Empedocles
- Metrodorus

- Animatum ee mund
- Plato
- Aristoteles
- Plautus
- Liuius
- Aristot
- Plato
- Vlpianus
- Aristoteles
- Posidonius
- Eratosthenes
- Aristoteles

Gigni ex aliquo
Creati ex nihilo

FORMam eius in speciem orbis absoluti globatam esse. Stoici tamen & propemodū omnes in ea quidem fuere sententia ut globosum mundum esse dixerit nam id ualet $\sigma\phi\alpha\iota\rho\alpha\lambda\iota$. Quidam conuasi facie habere putauerunt. Nonnulli facie oui. Epicurus uero & metrodorus: quoniam infinitos mundos esse dixerunt uariarum figurarum esse posse existimauerunt triquetrae figurae alios alios quadratae & multorum angulorum alios. Hanc ergo formam eius aeterno & irrequieto ambitu inenarrabili celeritate uiginti quatuor horarum spacio circūagi. solis exortus & occasus haud dubium relinquere. Cum sint motuum genera bina unum animae. Altere corporis utrunque opinati sunt plerique mundo deputatum ut ex motu animae mundi crediti fuerint motus animae animalium. motus autem corporis cum sit unus quidem in praedicamento substantiae. Alter quantitatatis: Tertius qualitatis. Quartus ubi motus substantiae ortus & interitus: quantitatis augmentum & diminutio: qualitatis alteratio. Vbi tria genera rectilineus: mixtus: & circularis: rectilinei sex species sursum & deorsum dextrorsum & laeuorsum ante & pone. Mixti autem generis in finitae esse species possunt circularis una quae contrarium inquit Aristoteles non admittit haec est qua mundus mouetur: sed quoniam primus motus ab ortu in occasum est. motus uero planetarum ab occasu in ortum cur haec esset diuersitas quaeritum est & duae potissimum rationes adduci solent una quod cum ex motu caeli gignantur & intereat omnia & omnis ortus & interitus ex contrario in contrarium fiat motus in caelo esse oportuerit contrarios: Altera ratio est harmoniae quoniam concentus non ex similibus sed ex dissimilibus procreatur. Aristoteles tamen non putat ex motu caeli ullam gigni harmoniam. **ESSE** innumeras ei effigies animalium rerumque cunctarum impressas. Quoniam ita notantur astro nomi in toto octauo globo: nedum in signifero. **AC** Plerumque confusis. Subaudi semibus ut in terris multa indicant nobis monstrant. **ALIBI** plautra alibi uris ut in septentrione circa polu uerti plautrum dicitur. septem enim stellae quae septentrioni nomen dederunt & curru & boues & bootē dant intelligi & ibidem uris maior & minor quae helice & cinosura nominantur. **TAVRI** alibi. Ut in signifero. **ALIBI** litterae figura: non deloton dicitur quae litterae figura est in cornibus Arietis quia non conuenit cum eo quod sequitur. Candidiorem medio super uertice circulo: sed cum galaxia quae medii circuli facies c litterae exprimit sicut & a lacte galaxia nomen habuit apud graecos & apud nos lactei circuli. **CAELUM** quidem haud dubia. Caelum Aristotelis sententia ultimus appellatur globus uniuersus. Secundo modo appellatur caelum a primo globo ad globum uel quae luna. Tertio mundus uniuersus. **IGNITUM** summo. Scripsit Plinius ignem cum summo ex primi librarii uitiarunt mutando c in t & uerbum unum ex duobus faciendo ignem tum uerbi nouitate imo rusticitatem corrigendam existimantes ignitum fecerunt quod uito se factum alii aduertentes ignium emendarunt quorum neutrum recte dici indicant quae secuntur & quae antecedunt nam cum dixerit Plinius uideo dubitari quattuor esse ea sequi accusatiuum oportuit ignem quia mox etiam subdit accusatiuum proximum spiritus idque sensus etiam indicat Plinianus qui est ut ignis cum caelo misceatur quae admodum terra cum aqua ut aer omnifariam penetrat & perinde statim subdit inde tot stellae collucentium illos oculos ut stellae per infusum caelo ignem igniculi quidam uideant ut sine controuersia ignem cum summo. i. cum caelo legendum sit. **CVM** quarto aquae elemento: ita dixit tellurem cum elemento aquae ut supra ignem cum summo. **EO** de spiritu pendet. Spiritum aerem dicit quem supra omnifariam diffusum dixit. **QVAE** ab incessu uocantur errantia a graecis ab errando planetarum dicuntur. a nostris tum errones tum errantia sidera. **CVM** errant nulla minus illis. Ita **CICERO** in tertio de natura deorum maxime uero sunt admirabiles motus earum quinque stellarum quae falso uocantur errantes. nihil enim errant quod in omni aeternitate conseruat progressus & regressus reliquosque motus constantes & ratos quod eo est admirabilis in his stellis quas errantes dicimus quia tum occultantur: tum rursus aperiuntur. tum abeunt. tum recedunt: tum antecedunt: tum subsequuntur: tum celerius mouentur: tum tardius. Tum omnino ne mouentur quidem: sed ad quoddam tempus insistant quae ex disparibus motionibus magnam annum mathematici nostrarunt qui tum efficitur cum solis & lunae & quinque errantium ad eandem inter se comparationem cōfessis omnium spaciis est facta conuersio: quae longa sit magna quaestio est: esse uero certam ac definitam necesse est: recte ergo Plinius adiecit cum errant nulla minus illis. **NEC** temporum modo tezzarumque. Quoniam ut

Caelum quot modis capitur

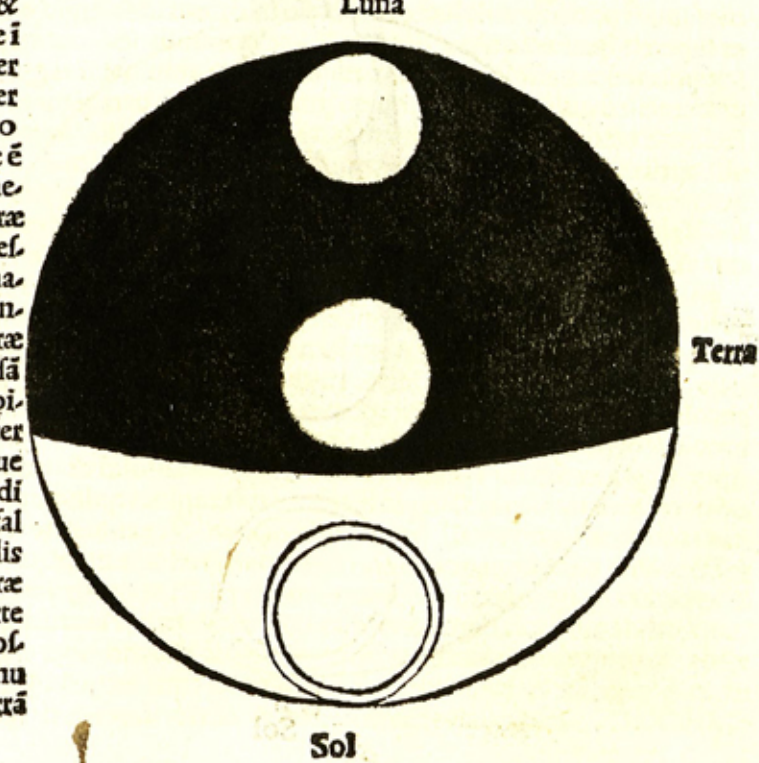
Cuero

niam ut anni tempora alia inertia: tum frigore: tum calore: Alia temperata ita & tellus commoda & incommoda frugibus. Hunc mundi esse totius animum: Cuncta siquidem quidam philosophi putauerunt inde animari. **AC** plinius mentem quasi metientem omnia. Hic suum lumen caeteris quoque sideribus scenerat. Existimat enim plinius ut lunam quae a lumine dicta est ut placuit catullo ita reliqua sidera a sole lumen accipere quod postea mundo restituant inde noctu collucere quod si ita sit aduersabitur superioris sententiae quae fuit ut cuncta ex igni collucerent. **OMNIA** intuens. Ita homerus iouis oculum sole appellando $\pi\alpha\sigma\tau\alpha\iota\lambda\omega\nu\ \delta\iota\omicron\sigma\ \omicron\ \phi\theta\alpha\lambda\mu\sigma\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \pi\alpha\nu\tau\alpha\ \kappa\upsilon\beta\epsilon\rho\rho\alpha$. **QVA** propter effigiem dei formamque querere imbecillitatis humanae reor. Recte plinius in illos dicit qui effigiem deo quasi homini attribuendam putauerunt ut epicurus qui deo faciem humanam dedit. Nam illud faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram animum non corpus spectat. Alioqui nosse quidem deum potest nemo: ut rectissime plato dixisse arguatur deum inuenire non facile. nosse autem impossibile est. rectius adhuc diuus iohannes chrysothomus contra iudeos deum igitur uocitamus inmemorabilem incomprehensibilem sub intelligentiam non cadentem qui spectari non potest non comprehendimus omnem humanae linguae superans: intelligentiae humanae cognitionem excedens non obuius angelis nec habetur ab archangelis spectari non potest a seraphin. Teneri non potest a cherubin principatus intueri non possunt: nec dominatus: ne prorsus a quoque cognosci nisi a se. patrem enim soli filius ac spiritus sanctus cognouere. **ET BONAE** ad aedem Iarium ara bonam enim & malam ueteres illi fortunam dixerunt ideo incertam ac temerariam nominauerunt. **ATQUE** etiam furtorum esse nam furum deam lauernam plautus uocat. **IRRIDENDVM** uero agere curam rerum humanarum illud quicquid est summum. Hic se plinius de grege porcorum epicureorum plane ostendit. Quod si ita sit unde tanta prouidentia & ordine cuncta administrantur: quae oriuntur quaeque occidunt? **ANNE** tam tristi atque multiplici ministerio non pollui credamus: quod ridiculum plinianum argumentum. quasi uero etiam radii solares reliquorumque siderum in latrinis pollui possint quasi non solum cuncta regat deus causarum secundarum ac reliquarum ordine instituto. **OC** cupato deo in tanta mole. Stulte dictum quasi labor sit deo ullus ita loquitur. Rectius aristoteles in totum enim inquit quod in nauis gubernator: quod in curribus auriga: quod in choro ductor: quod in ciuitate lex quod in exercitu dux id deus in mundo ut tamen aliis imperandi labor sit commotio multa cura multa. Deo autem negotium nullum labor nullus quippe quod ab omni corporali imbecillitate sit immunis. **NAM** neque sibi potest mortem consciscere si uelit. quod hoc delirum. quasi homo quoque suam interficere animam possit ac disperdere. quae memorat reliqua temporaria & humana sunt tale uero apud deum nihil est ideo nullum tempus quia cum ipso aeternitas. **QVAN** DO ad ea pertinet tota signiferi modulatio. Modulationem signiferi dicit quia ut ta ptolemaeus in tertio harmonicon quod pythagoras caelum uniuersum modulatum quod constare uoluerunt in signifero igitur semicirculi dum taxat ratiocinium est quod in de extra laeuaque diametri sint similes distantiae. Quod si consideres partem semicirculi tertiam erit distantia sexaginta partium quae est sexangula mundi figura. proinde si capiatur diametri dimidium modulatus intelligitur diapason quae perfecta consonantia est ut sunt totius circuli duodecim ad sex uel octo ad quattuor uel sex semicirculi ad tria quae in ratione dupla sunt. diapente autem consonantia quae in ratione sesquialtera. ut xii. ad. viii. uel. viii. ad. vi. uel. vi. ad. iiii. diatessaron porro consonantia in sesquitercia ratione ut. xii. ad. viii. uel. viii. ad. vi. uel. iiii. ad. iiii. diapason cum diatessaron rationem habet duplam sesquiterciam ut sunt septem ad tria. Diapason & diapente in ratione tripla ut. xii. ad. iiii. &. viii. ad. iiii. tonus ut in ratione sesquioctaua ut nouē ad octo. habent. Disdiapason in quadrupla ratione ut duodecim ad tria. Nam sexangula mundi figura quae in partibus sexaginta est amicabile dicitur ac pene par ut par atque consimilis cōitus & aduersatio & perinde unisona facere uidentur harmoniam quod per eandem mundi diametrum radios tum planetarum mittere uidentur. Ac trigesimo anno ad breuissima sedis suae principia regredi certum est. Nam ut singuli planetarum ratos suos habent cursus. Iuppi-

ter qdē. 12. annorū. Mars duorū. Sol. Mercurius & Venus. 12. mensū. Luna triginta diēru ab emersione sub sole ad coitū. Ita Saturnus triginta annorum quod breuissimum spacium est quoniam quod magnus annus appellatur longe maius. Quidam id decē & octo annorum. non nullorum alii sexaginta. ut heraclitus omnium decem & octo milibus annorum solarium. Diogenes trecentis sexaginta quinque annis compleri omnium magnos annos. Quidam intra septem milia septingentos septuaginta septem contineri. Alii intra octies octo perfici. est autem magnus annus cum planetes ab eodem signo ad idem redit signum ad eandem partem tam latitudinis q̄ longitudinis significari. Breuissimum ergo spatium saturni est triginta annorum cum ab eodem signo redit ad idem signum eandemq̄ partem: sed longitudinis tantum non etiam latitudinis. Nā multo pluribus annis opus est ut etiam par latitudinis non modo partes: sed etiam partis scrupulo inueniatur. **Omnium autem errantium siderum meatus iterq̄ ea solis & lunæ.** Apparet plinium cum vulgo planetæ septem dicantur solem & lunam in numero venire errantium noluisse quod theon quoq̄ in prolemæum autumat itaq̄ neq̄ herentes cælo neq̄ uagas stellas solem & lunam putauit appellandas: sed inter utrasque tam prolemæus q̄ theon esse uoluerunt. His innixus rationibus theon ἡλιος δε και σε λιμη ου τε απ ληεις και ει δια το μη φυλαττεται αυτουσ ην τετα προς αλλη λουσ διασηματα μη τετα προς τουσ ασηρασ μη τε μηδ ηλαδη τουσ σχηματισμουσ ουτε πλαρωμερουσ δια το μη τε σηρισουτασ αυτουσ φαιμεται μη τε υποσρεφομετασ. Ideo inquit in numero hærentium cælo stellarum non habentur sol & luna quod inter se inuicem interualla non custodiant neque inter stellas & nequidem figuras. nec porro in errantium numerum ueniunt quod stationes facere non uideantur & nequidem repedare. **TERTIVM** martis quod quidā herculis uocant ut enim iaturni sidus alii phænotis uocant ita iouis phænotis dicunt. Et martis tum pyrohentis tum herculis. Mercurii tum stilbontis hoc est radiantis Tum sacrum mercurii: ut ueneris modo luciferi modo hesperi modo iunonis. **BINIS** fere annis conuerti. Sunt namq̄ qui examinatus locuti dicant annis duobus & mensibus quinque. **SED** ut obseruatio umbrarum eius quæ spectantur in solaris & horologiis. **REDEAT** ad notas. quibus horæ definiuntur. **QUINOS** annis dies adiici. Nam cum uelocius primū mobile ab ortu in occasum moueatur q̄ sol ambitum suum potuerit absoluerit ab occasu in ortum ideo supra trecentos & sexaginta dies superest spatium quinque dierum & fere horarum sex. mouetur ergo ut non prima scrupula uelut nunc loquuntur omnes minuta absoluat sexaginta quod ē partem unā perficere: sed quinquaginta nouem prima scrupula peragit ut quidam opinantur cum secundis octo. ut uero alii censent tertiis isuper 17. quartis 13. quintis 12. sextis 31. ut uero alii tertiis 19. quartis scrupulis 37. quintis 19. sextis 13. septimis 56. uno quoq̄ die quem horarum uiginti quattuor dicimus. **SUPER** quartam partem diei. Nempe horas sex. Verum mathematici huic spatio ita deesse inuenerunt ut intra centum annos dies una desit intercalationi sunt qui intra annos trecentos dies modo binas deesse dicant. **ALTERNO** meatu uagam. Repente namq̄ ad solem redit quia ad sexangulam mundi figuram nunq̄ peruenit ad signiferi autem ambitum peragit tricenis & duo de quin quagenis diebus. sunt qui pronuntient uenerem suum ambitum couficere mensibus octo. **MERCVRII** sidus. Hunc mathematici diligentiores suum cursum perficere mensibus sex & totidem diebus putauere licet tam ueneri q̄ mercurio & soli annuus ambitus deputetur a plerisq̄ philosophis. **IN MAGNA** anni ratione dicendos. Annum magnum siderum quidam annis sexaginta absolui dixerunt heraclitus decem & octo milibus annorum. Diogenes trecentis sexaginta quinque annis. Alii septem milibus annorum septingentis septuaginta septem. Ut pauloante memorauimus. **IN** de seculo tamen conspicua. quandoq̄ ita deficere spectatur ut nequidem umbra eius obscura appareat ut nequidem ubi sit deprehendi possit id quoq̄ multi se spectasse memoraria prodiderunt non ergo semper conspicua. Nam si eccentrici humilitate terræ sit proxima & in umbræ conum medium incidit prorsus non comparebit sin sublimis ut in sagittario & extra umbræ diametrum tum erit conspicua. **PROXIMA CARDINI.** Idest firmamento nempe terræ. duplex si quidem firmamentum octauus

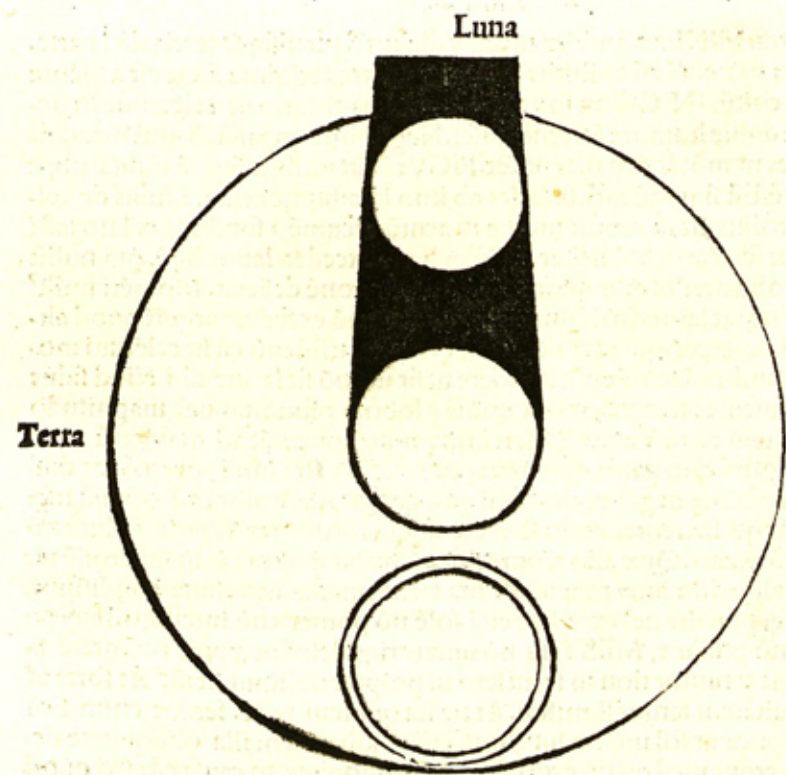
ultra documentu
de sententia ptole
mæi & theonis sole
& lunam nō uenire
in numeru errantiu
neq̄ etiam stellaru
fixaru

octauus globus & terra. **MINIMO** ambitu uicenis diebus septenisq̄ & tertia diei parte. Sunt qui dimidia diei parte. nā cū ambitus fuerit longissimus triginta dieq̄ est a silente luna ad ipsum rursus coitū. **IN COITU** solis biduo. ut in sagittario ut celerrime in geminis. **SIDERA** haud dubie humore terreno pasci. Negat hoc pipatetici qui maculas lunæ inæquales partes ut mōtes & ualles putet. **FIGURĀ** aut umbræ simile mœta q̄ppe quæ turbinatæ faciei ē. Est siquidē mœta facies ab imo lata: supne acuta. Liuius de bello macedonico ipse collus est in modū mœtae in acutū cacumē a fundo satis lato fasti giatus a cōtinēti arcæ semitæ aditū habet. **NEQ̄** lunæ excedat latitudinē. qm̄ nullū aliud sidus eodē mō obscuret & talis figura semp in mucronē deficiat. **MOMĒTI** nulli argumentū est. ideo inquit latitudinē lunæ terræ umbrā nō excedere arguit quod aliud sidus eodē mō nō obscuret. quia nō occultaret uel paucillū mō cū sit celerimi motus luna nisi latior sit umbra. Deinde pot accidere ut sit uel nō sit latior ubi aliud sidus uel obscuret uel nō obscuret nec. n. certa est nobis globorū pfunditas uel magnitudo Veneris & Mercurii. Item cū tā Venus q̄ Mercurius nunq̄ pueniāt ad diametrū & ne quidē ad sexangulā figurā quo pacto obscurari potuerit? **SVPRA** lunā pura oīa ac diuturnā lucis plena. Id pleriq̄ negat philosophi quippe q̄ terræ umbrā ad octauū usq̄ globū puenire arguit qd̄ hærentes cælo stellæ quinque obscuriores utpote in luce nō spectent reliquis tñ cōspicuis. Quæ alio tēpore sint cōspicua: p̄terea cū in mucronē terræ umbra finiat: sitq̄ aliquādo luna tota in umbra terræ imersa. sitq̄ luna amplissimū corpus cur ad solē usq̄ puenire uel excedere etiā solē nō potuerit nō intelligo. Itaq̄ pura oīa supra solē esse nō possunt. **MESTRUI** nō sunt utriq̄ defectus p̄pter obliq̄tatē signiferi si in suis globis feruntur non in signifero ut propter obliq̄tatem. At forte id uoluit quia ad obliq̄tatem ferunt signiferi. At ne ita quidem recte. ferunt enim Sol & luna semp sub ecliptica ut sol inq̄ ita luna tum etiam sub eadem illa obliq̄tate defectus utriusq̄ sideris erunt mestrui nō ergo signiferi obliq̄tate in causa est: sed quod luna modo australis mō septentrionalis sit cū sol sub binis illis partib⁹ mediis sempmet qd̄ ipse recte ait lunæq̄ multiuagos ut dictū est flexus. Falsum etiā qd̄ ait mestrui non sunt utriq̄ defectus. Nā in. M. cccc. xciii. eodē mēse nēpe martis fuit tā solis q̄ lunæ defectus. **NON** posset q̄ppe totus sol adimi terris intercedente luna si terra maior esset q̄ luna. Existimat Plinius lunā terra maiore qd̄ nō mō oīum doctissimorū sententiæ aduerfat: sed qd̄ peius ē rōni quin & sibimet nō aduertit aduersari. ait nāq̄ idq̄ ueq̄ terræ

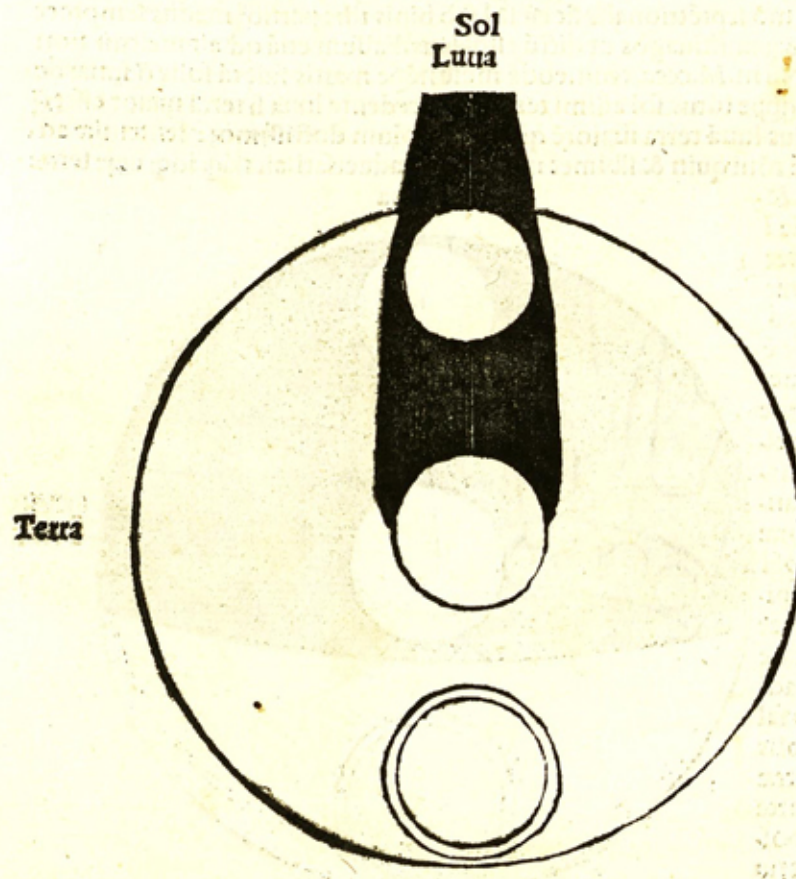
Luna
metæ hñe faciē. p̄inde ī tāta distātia q̄ est inter terrā & lunā umbrā terræq̄ lūa operit multo angustiorē eē necesse ē ea quæ statim a diametro exit cūq̄ ipsius terræ umbra maior q̄ terra esse nō possit ob solis magnitudinē quæ ipsā undiq̄ arctat. cū ea umbræ pars sūma angusta ipsā quādoq̄ lunā totā opiat quo pacto nō erit terra maior q̄ luna? qd̄ uero dicat solē a luna adimi terris id māifesto falsum est nō. n. unq̄ solis eclipsis in cunctis terræ partibus ē qd̄ si a parte aliq̄ terræ id argui posse putat eodē mō ēt nū becula mō aliqua terrā

IN SECYNDVM PLINII

Terra

Luna

Terra

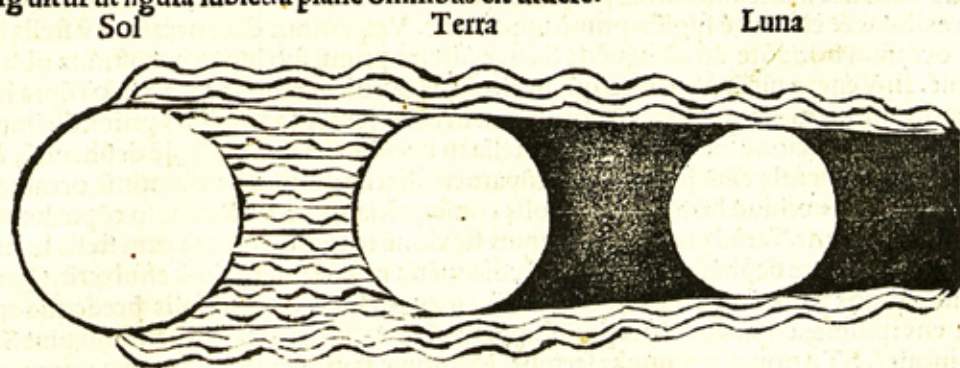
Sol
Luna

Sol

magnitudine excedet sane ut ipse etiam ait res ita hēt si lumē mai⁹ ē q̄ materia extrema diametri lumis ad angulos rectos diametri materiae cadere non possunt: sed plusq̄ mediam sphericā materiā illustrat sin aut lumē æquale fuerit materiae tum quod diametri sint æquales æqualiter umbrap̄ fluit in infinitum. At si materia fuerit lumine maior itra diametrū cadēt radii ac sicut æquales diametri angulos rectos faciebāt ita hic angulos citra diametrū nā si ad diametrū usq̄ pueniant sint anguli recti necesse ē p̄inde duū inæqualiū corporū æquales diametri qd̄ fieri nullo modo pōt. id uero subiectis facile si guris hisce dephēdetur. VT non sit necesse amplitudinem eius oculorū argumētis. Quem admodum putauit epicurus & secuti ipsum sicut Lucretius pedalem enim solē eē existimauit quia ita nobis obiectis. si uolēt n̄ sunt plinianæ rationes. qd̄ sol terra sit maior nisi ea mō quae de terrae umbra memorať. COLunae effigie. Ideo a græcis cylindroides appellati. TVRbinis recti. Quae calathoides uocitāt. MEte existere

COMMENT.

existere effigiem: quae conoides nominata est umbra. NVLLa amplius relinquatur dubitatio superari magnitudine terram. Imo equidem ut ostēdimus ideo minor. q̄ terra arguitur ut figura subiecta plane omnibus est uidere.

Sol

Terra

Luna

DELIQ̄uo Solis. Varro in casina qn̄ tibi domi nihil deliquium est dictum ab eo qd̄ deliquandū ut turbida quae sunt deliquantur ut liquida fiant Aurelius scribit deliquiū a liquido. Claudius ab eliquato si quis alterutrum sequi mallet habebit autorē. ET IN Luna ueneficia arguente mortalitate & ob id crepitu dissono auxiliante. Manilius.

Ultima ad heperios infectis uolueris alis

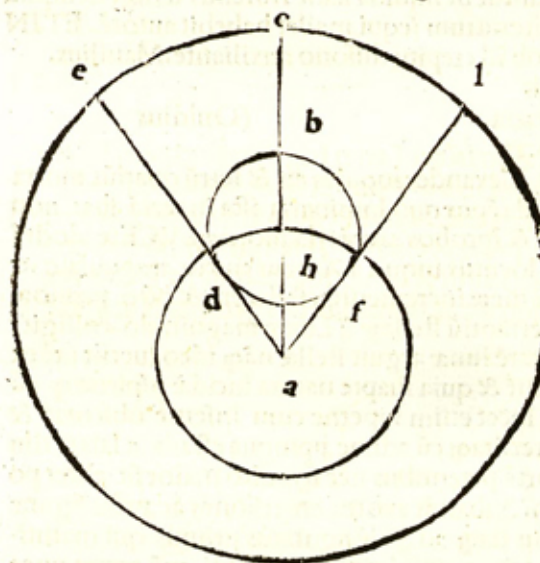
(Quidius)

Seraq̄ in extremis quatuntur gentibus æra.

Te quoq̄ luna traho quis temerata labores

Aera tuos minuāt. Cur aut id nos docet Alexander inquis æs & ferrū quatūt mortales qd̄ se dæmonas fugare existiment p̄ id tēpus quo luminaria ista in terrā suas non mittunt affectiones q̄ benefaciāt hoibus & improbos arceāt dæmonas. LVCERE dodrā tis semūcias horarū. Ptolemæus de Luna locutus inquit ΗΧε Η.ΜΕΡΗΣΙΑ ΠΑΡΑΥΞΗΣΙΟ ΠΡΩΤΩ ΤΩΝ ΕΞΗΚΟ ΥΩΝ 14. Hoc est singulorū dieꝝ incrementū est decem & octo primorū scrupulorū. QVO argumento amplior errantiū stellarū q̄ Lunæ magnitudo colligit. At ne hoc quidē magnitudinē uel paruitatē lunæ arguit stellæ nāq̄ ideo lucent uel p̄pinquiore loco quia supra Solē inuehunt & quia suapte natura lucidæ p̄spiciunt cū Luna & sub sole a quo lumē capit currat lucet enim superne cum inferne obscurat & quo a Sole lōgius abit eo lucidior apparet. itaq̄ cū adhuc p̄pinqua est uix a latere illu stratur radiis solaribus supernā adhuc partē petentibus nec si multo maior sit aliter poterit accidere. EXOriunt uero matutino. Subaudi exortu. emersiones ac p̄rius figuræ astroꝝ Ptolemæi sn̄ia sunt nouem. modus itaq̄ ad Solē figuratus primus qui matutinus subsolanus appellat̄ est cum stella in ortu cum sole insidet sinienti: quē græca uoce dicimus horizontē. Secundus modus q̄ matutinus ad cælū mediū quē mesaranema græci dicūt cum sole ad ortū in horizonte emergente stella mediū tenet cælū siue sub terra siue supra terrā. Terti⁹ ē modus matutin⁹ lips dictus cū sole surgēte ad ortū ex horizonte stella fuerit in occasu quē Iuuenalis ortū numantinū uocat luciferi. Quartus modus meridianus subsolanus cum Sole mediū tenente cælum stella fuerit in subsolano horizontē. Quintus modus meridianū medii cæli spaciū qd̄ mesaranema uocant græci cum sol & stella pariter in medio cæli spacio fuerit. Sext⁹ modus meridian⁹ lips cum Sole mediū cælum tenente stella in horizonte fuerit occiduꝝ. Septimus est modus opsinus subsolan⁹ nūcupatus cū Sole occiduū tenēte horizontē stella fuerit i oriēte. Octauus est opsinon mesaranema cum Sole occiduū horizontem tenente stella mediū habebit cælū seu supra terrā seu sub terra. Nonus modus opsinus lips qn̄ stella cū sole occiduū tenet horizontē his cognitis nūc etiā fluxiones intelligēdæ planetarū quo Pliniana lectio sit apertior. p̄inde planeta oriētales ortu matutino sunt q̄ ex radiis solis emergētes p̄ accessum eorū ad Solem aut solis ad eos mane apparere incipiunt. oriētes ortu uespertino sunt q̄ ex radiis Solis emergētes ob distantiā a Sole uespero post solis occasum comparere incipiūt. occidētes occasu matutino qui radios solis subeūt & p̄ accessum ipsoꝝ ad solē mane occultari incipiūt. Occidētes occasu uespertino q̄ solis radios subeunt & p̄ accessum ad solē uel Solis ad ipsos uespero post Solis occasum

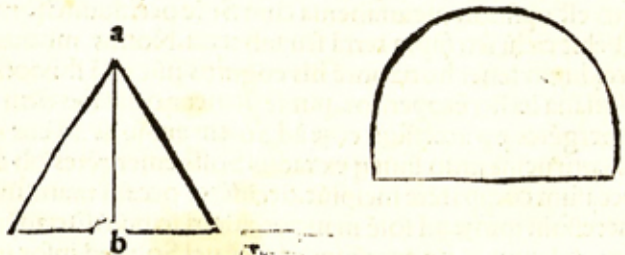
incipiūt oculari. superiores tres nō occidūt occasu matutino: nec oriunt̄ ortu uespertino. At dunt axat Venus Mercurius & Luna. itaq; est inqt Theon alexandrinus in Saturno Ioue & Marte matutinus ortus primus cū stella in horizonte orientali in solis pcedentia existens & eius lucē fugiēs primū apparuerit. Vespertinus dein occasus cū stella in ad occasum horizōte ad cōsequētia Solis existens. primū sub luce eius cōstituta obscurabit. In Venere aut̄ & Mercurio qm̄ hi circūquaq; Solem reuoluti & ab ipso cōprehēduntur minus ipso p̄grediētes & ipm̄ cōprehendūt plus ipso pcedētes primā dicimus a cōiunctōe fulxionē uespertinū ortū cū stella in occiduo horizonte Solē dephēdēs & in eius cō sequentia deueniens primū cōparuerit. Secundū porro uespertinū occasum cum stella in occiduo horizonte ad Solis consequētia apparens & ab ipso cōprehensa primū effluxerit. Tertiā porro nominamus fulxionē matutinū exortū cum stella in orientali horizonte dephēsa sub sole ac ad cōsequētia ei cōstituta primū effluxerit. Quartum subinde matutinū occasum cū stella in orientali horizonte ad solis pcedentia appaens ipsumq; cōprehendens primū apparuerit & in totū in exortu uespertino plus Sole mouet. STATIONES matutinas faciunt. Matutinae stationes quae & primae nominantur: uespertinae quae secundae hae secundum ordinē signorū. Illae uero contra quod totum ut facilius accipiatur subiecta expressimus figura. Fingo signiferū & eccentricū cum

epicyclo p cuius centrū duco lineā ueri motus eius ut sit centꝛe qdē eccentrici a. signiferi aut̄ h ipsa uero lineā a h b c. quae celeritatē & motū eius quē habet ab eccentro exprimit. ducant porro ab eodē puncto binā aliā ultro citroq; lineā epicyclū cōcludentes ad signiferū usq; p̄orrectā ut f h d sit arcus i quo planetes mouet in signorū seriē. Alter cōtra. Planetes itaq; ab b mouet in d in signifero ab c in e p̄ter motū eccentrici tumq; bini motus cōiungunt eccentrici inq; & epicycli in unā eandēq; partē & tum planetes directus & celer ē directus quidē quia in seriē signorū. Celer uero qdē eius motus sit celerior motu eccentrici epicycli planetes porro in d quia a tione epicycli nō uidet in signorū seriē moueri nec cōtra: sed motu dūtaxat ec-

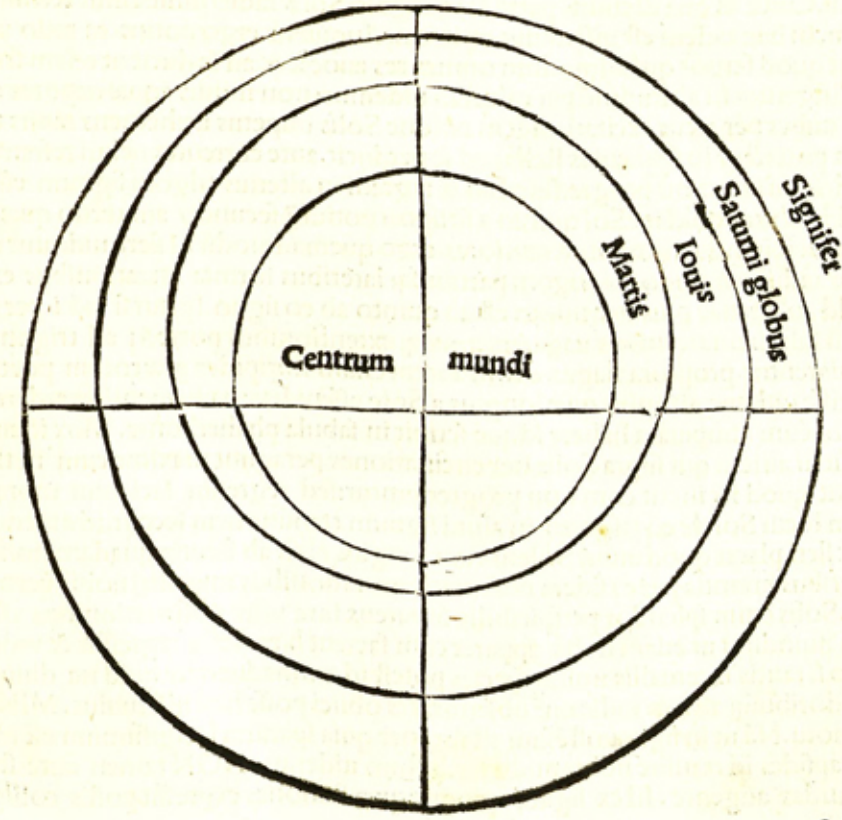
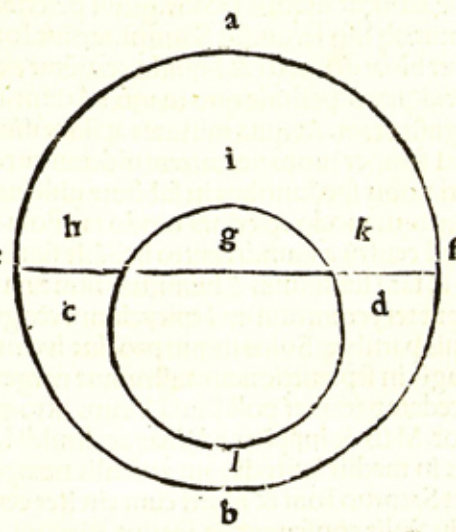
centri in seriē directus dūtaxat dicit si in f moueat rōne epicycli in occasum mouebit ut sit lineā a f l. At quia motus eccentrici ei cōtrarius est directus quidē est: sed tardus quia ex motu eccentrici planetes abest ob epicyclum retrosum ipsum pferentem i f uero quia motus epicycli repedantis cōnectit motui eccentrici p̄gredientis in neutra partē uidet planetes moueri ac in l esse perpetuo tum stationem facere uidetur in d statio prima ex qua repedare incipit at in f unde incipiet dirigi statio secūda dicitur uetustissimi tamē quos Plinius sequitur epicyclum nullum posuerunt æquantem nullum: sed orbem dūtaxat unum quem eccentricum idest centrum mundi non habentem esse uoluerūt i quo stella moueat. CIR-

CVlogē ē quos græci apsidas i stellis uocat. Heron alexadrin⁹ apsis iqt est qd min⁹ semicirculo cōphē. sū a recta lineā miore diametro & ābitu maiore semicirculo ut hoc mō. Trianguli autem apsis. ut idem autor ait uocatur a uertice ad basim ducta

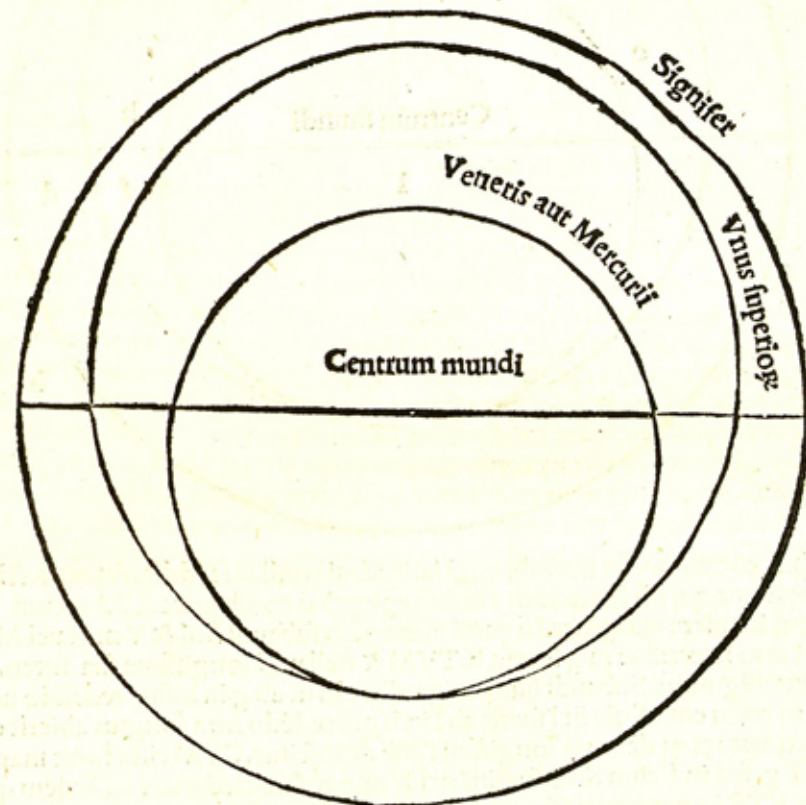
perpendicularis hoc nempe modo apsis est ipsa a b lineā: sed Plinius apsidas intelligit circuloꝝ oīno partes siue maiores siue minores semicirculo mundi centꝛe nō custodiēt. CENTRū cæli. hoc est mundi aut etiā octauū globi qd cælū appellari Aristotelis testimonio supra diximus. ERGO ab alio cuiq; centro apsidas suae exurgunt. Ut in superioribus circulis ostensum. signiferi enim aliud & eccentrici aliud est centrū. MOTUSq; dissimiles. Ut signiferi & eccentrici & epicycli

QVONiā interiores apsidas necesse est breuiiores esse. Sit enim signifer a b circulus. eccentricus aut̄ c d diameter a b circuli e f & centrū uero signiferi g manifestū est h i k apsidem breuiorē esse: planetēq; centro g hoc ē terrae fore p̄p̄inquirē ubi i ea fuerit apside ut in i q̄ in aduersa parte circuli nempe in l. Igitur a terrae centro apsidas altissimae sunt Saturno in Scorpiōe. Ephæstion aut̄ ac doctus theus habet inquit Sol domiciliū leonē cuius sublimitas Aries. humilitas Libra aduersans Aquarius quod signum maxime hi bernum ac frigidissimū. Saturnus domicilia habet Capricornum & Aquariū unū quod ut ariditatis particeps. Alterū uero frigidū eius sublimitas Libra. humilitas Aries. Aduersans Leo q̄ frigiditatis expers. Cācer quia humectū signū. Iuppiter domos habet Sagittariū & Pisces ei⁹ sublimitas Cācer humilitas Capricorn⁹. aduersantia geminos & uirginē. Mars hēt domicilia Arietē & scorpiū cuius sublimitas Capricornus humilitas cācer. Aduersantia taugē & librā q̄ ambo sunt tēperatae affectiōis. Venus domicilia hēt Taurū & librā eius sublimitas Pisces. humilitas uirgo. aduersantia aries & scorpi⁹. Mercurius domicilia hēt gemios & uirginē

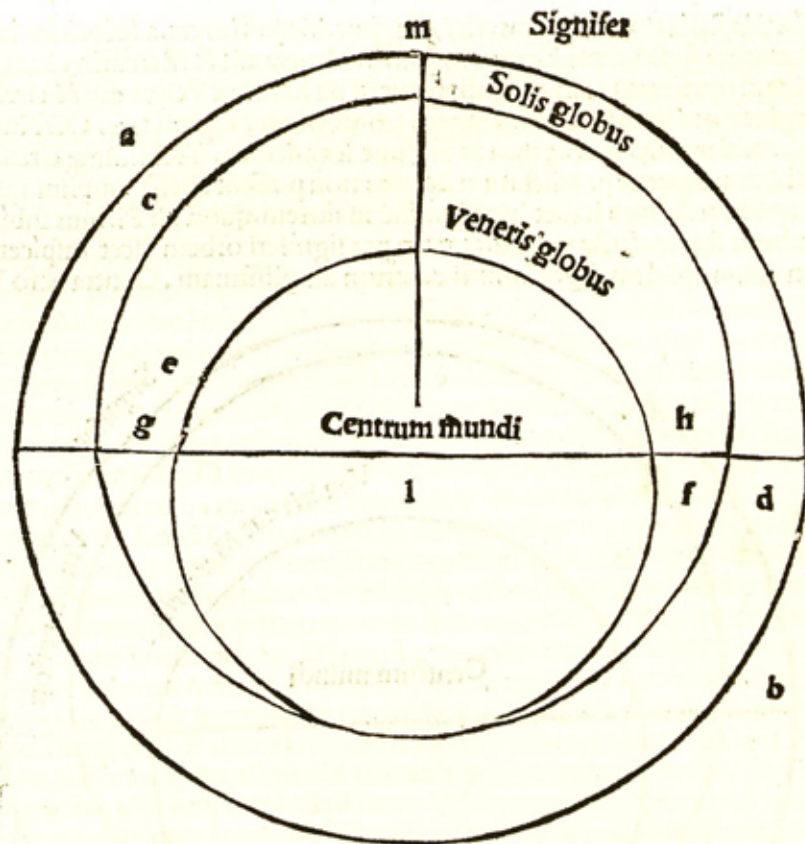

cuius sublimitas pisces humilitas eisdem aduersans Sagittari⁹. Luna humidissima domicilium humidissimum habet Cancrum & Taurum eius sublimitas Scorpius humilitas Capricornus cuius partes nullam habent ariditatem plurima uero refertæ sunt ariditate & frigiditate. SED quia deductas ab summa apside lineas coartari ad centrū ne cesse est. sicut in rotis radios. globi describantur quattuor ut signiferi amplissimus habeatur: ab illo secundus Saturni. tertius Iouis. quartus Martis. per mundi centrum ducatur binæ diametri & liquido cernitur ex una parte orbiū amplæ apsidēs lex altera uero exigua & perinde quo magis ad centrum binæ lineæ tendunt eo angulum efficiunt angustiore. At quia minores apsidēs mundi centro sunt uiciniores eo id uno & eodem semper motu percurrere uidebuntur. Contra ubi amplæ apsidēs occurrūt tardius ferri nobis spectantibus in sublime uidebunt cā ergo sublimitatis & humilitatis astronom ac ut modo celeriora modo tardiora uideant sunt globi inquit eccentrici hoc est aliud centrū a mundi centro habētis siquidē motus illi naturales certi sunt singulis ac sui & tam sublimitas q̄ humilitas non una singulis est. putarunt singulares mathematici præter eccentricum etiā epicyclum excogitandū esse. VENERIS tantū stella excedit eū binis partibus. Solus inquit proclus lycius sol p̄ medium signiferum inuehitur nunq̄ magis in septentrionem austrumue uergens. Luna plus ceteris planetis utroq̄ uersus secedere perhibet post Lunā Venus utroq̄ uersus ad partes quinq̄. Mercurius ad quatuor. Mars & Iuppiter ad duas ac dimidiā. Saturnus ad partem unam modo. STATIONES in mediis latitudinum articulis nempe in ecliptica. Sane stationes inquit Theon sunt Saturno Ioni & Marti cum circiter centum uiginti partes uel ducentas quadraginta in Solis consequentia fuerint. Motum augeri q̄diu in uicino sunt terræ. Motus nunq̄ augetur sed unus & idem semper est suis planetis singulis uerum ut ex superiore figura expressum est quoniam modo terræ uiciniores: modo remotiores sunt motus uideatur nobis inuari ut terræ propinquiores nobis properare uideatur propter apsidū tractus breuiores contra uero cum a terra longius absunt. QVAE ratio Lunæ sublimitatibus maxime approbatur. quippe quæ modo celerius modo tardius ex Solis coitu abijt. NVMERUM augeri. Subaudi momentorum motus qua ostendimus ratione apsidum. PERCussæ in qua diximus parte & triangulo Solis radio inhihentur rectum agere cursum. In hac eadem est uictruius opinione. Inquiens. ergo potius ea ratio nobis constabit quod feruor quæadmodum omnes res euocat & ad se ducit ut etiam fructus ex terra surgentes in altitudinē per calorem uidemus: non minus aquæ uapores a fontibus ad nubes per arcus excitari. eadem ratione Solis impetus uahemens radiis trigoniforma porrectus in sequentes stellas ad se perducit. ante currentes ueluti refrenando retinendoq̄ non patitur progredi: sed ad se regredi in alterius trigoni signum esse fortasse desiderabitur quid ita Sol quinto a se signo potiusq̄ secundo aut tertio quæ sunt propiora facit in his feruoribus retentiones. ergo quemadmodū id fieri uideatur exponam. eius radii in mundo uti trigoni partibusq̄ lateribus formæ lineationibus extenduntur. Id autem nec plus nec minus est ab quinto ab eo signo. Igitur si radii per oēm mundum fusi circinationibus uagarentur: neq̄ extensionibus porrecti ad trigoni formam liniarentur. propiora flagrant. id autem etiam Euripides græcorum poeta ante maduertisse uidetur. ait enim quæ longius a Sole essent hæc uahementius ardere. propiora uero eum temperata habere idque scribit in fabula phæthonte. Mox idem auctor subdit hi autem qui supra Solis iter circinationes peragunt maxime cum in trigono fuerint quod iis inerit cum non progrediuntur: sed regressus facientes morantur donec idem Sol de eo trigono in aliud signum transitionem fecerit. id autem non nullis sic fieri placet quod aiunt Solem cum longius absit ab stantia quadam non lucidis itineribus errantia per ea sidera obscuratis morationibus impediri nobis uero non uidetur. Solis enim splendor perspicibilis & patens sine ullis obscuratationibus est per omnem mundum ut etiam nobis apparet cum facient hæc stellæ regressus & morationes: ergo si tantis interuallis nostra species potest id animaduertere quid ita diuinationibus splendoribusq̄ astrologice iudicam⁹ obscuritates obici posse hæc uictruius. MINIMO ferunt motu. Nā ut in figura ostēsum est superiore quia spatium longissimum est ubi altissimæ apsidēs id transire nobis motu tardissimo uidentur. NON tamen ante stationes secundas augente. Id ex figura quoque quæ stationes expressit possis colligere.

CVM VENERIS stella nunq̄ longius .xlvi. partibus. Mercurius .xx. a sole abscedant. Theon de planetarum stationibus locutus inquit. In Venere aut̄ & Mercurio cū uterq̄ ipso circa suam maximam solis distantiam fuerit ita habet ut Venus quidē circiter partes quadraginta sex distet. Mercurius autem partes circiter uiginti tres. CONuersas habent utraq̄ apsidas ultro citroq̄ non in sublime scandentes. TANTUMq̄ circulus eaz̄ sub terra est q̄tum superne prædictarum. & ideo non possunt abesse amplius quoniam curuatura apsidum ibi non habet longitudinē maiorem. quod ait Plinius subiectam. lius explicabitur figura. ducta ergo diametro per signiferi orbem licet inspicere unius superiorum trium apsidem supra mundi centrum amplissimam. Contra uero Veneris

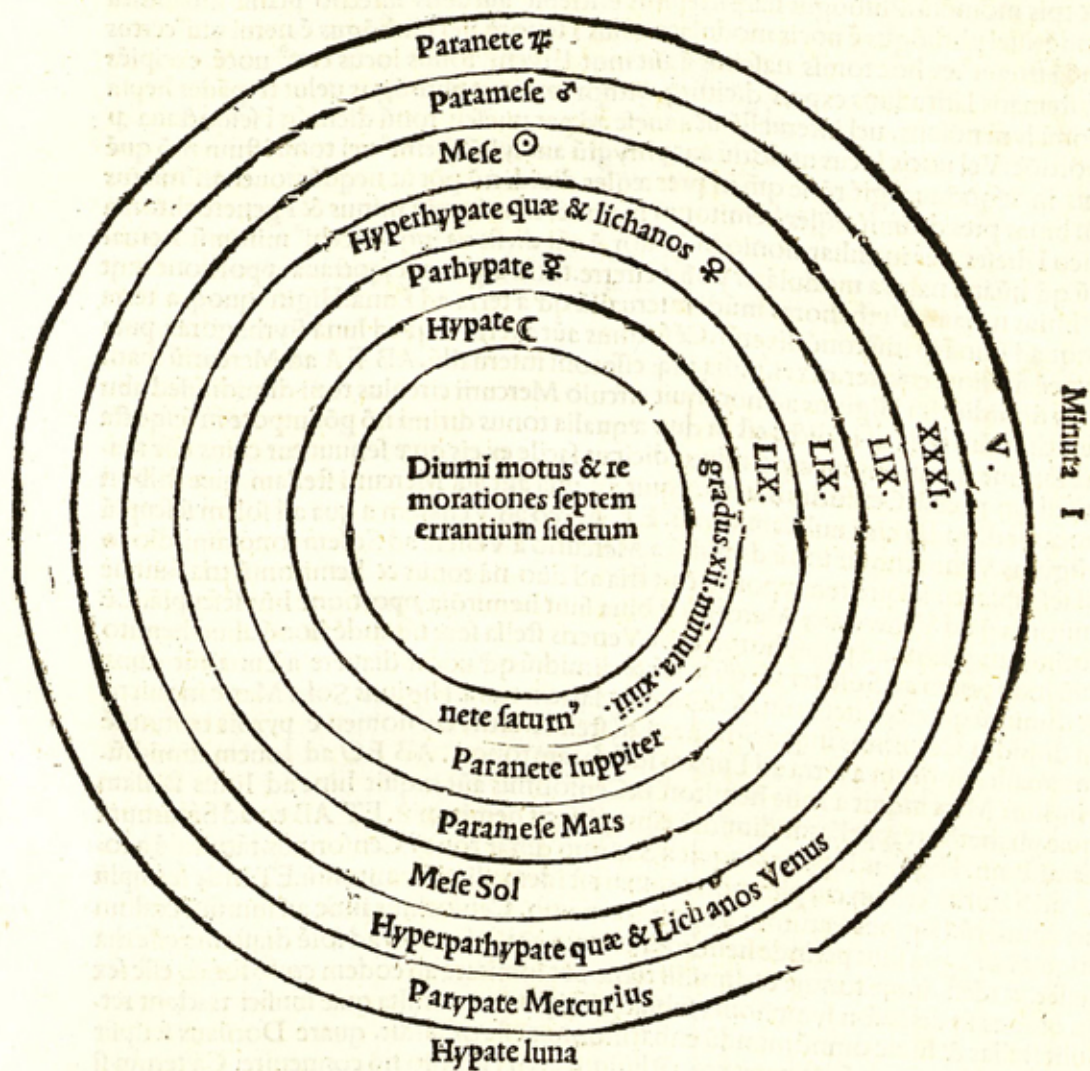
aut Mercurii apsidē superiorē breuē & cōtra inferiorē ad amplissimā & q̄a Solis & Veneris & Mercurii par cursus existimat ideo ab ea curuatura nō abeūt. Verumtamē apparentis reliquis hæc ratio nō quadrat. Itaq̄ ista melius & Ptolemæus & prolemæū secuti prodiderunt. AC SPATIA longitudinis latitudinū euagatione pensant. Hoc si uerum sit Luna quæ per totā signiferi latitudinē euagatur p̄ omnes abire a Sole figuras nō debuit ac ne quidē ad sexangulā mundi figurā puenire. Præterea etiā Mercurii oportuit maiorē q̄ Veneris esse longitudinē Cum Venus per latitudinē longius euehat cum tñ fiat cōtra. sit ergo signifer a b. Solis globus c d. Veneris globus e f ducat diameter p̄ mundi centrū ipsius signiferi sit tota Veneris curuatura g h. Cū ergo Venus in g fuerit & Sol i eadē linea Ven⁹ anteq̄ ad Solē redeat totā ambulabit curuaturā a g in h nēpe partes .xlvi. & qm̄ in eaz̄t uult Plinius semp̄ est Venus curuatura cū Sole ducatur linea a centro mundi ad signiferum I m quæ supra diametrum cadens binos utrobique angulos faciat rectos. sit itaq̄ Sol in ea linea pariter & Venus. Tum Veneri curuaturæ absoluedæ partes uiginti tres supererūt quas cū absoluerit redibit ad Solē & ab h remeabit in g. Idem de Mercurio dicendū esse existimat. semp̄ igit̄ ad ea extrema pueniēt spatia. SED ratio canonica fallit. Quod Proclus iquit $\alpha\alpha\phi\omega\nu\alpha\ \alpha\rho\theta\ \mu\acute{o}\varsigma$. hoc ē dissentit numerus nēpe rōciniū & calculus. Canones quidē dicunt tabulæ rōcinia. fallere ergo uidentur ratiocinia. cū sideris totū explicant ambitū. At ne hæc quidē Pliniana ratio ap-

parentibus correspondet meatibus. nā latitudinis nullam reddit rōnem. restius igitur pronunciarunt qui ob latitudinis cursum epicyclos constituere. ITaq; cum i partem ipsam eius incidere margines. In partē extremam subaudi Sol & Venus uel Mercurius ALTER utro latere: siue in g siue in h. TVM & stellæ ad longissima sua interualla peruenire intelliguntur. Subaudi siue pro grediendo ut ab g in h. siue redeūdo ut ab h in g aut si in coitu cum Sole in l fuerit ab l in h procedēdo non longius abierit quia eius apsidis curuatura ea demum longissima esse dinoscitur. CVM citra fuere margines. ut si non in g sed in l cum Sole fuerint ocus tum redire creduntur ad Solem quia ab h redeunt. VTRIq; extremitas summa. Veneri quidem. xlii. partes Mercurio autē. xxiii. IN Martis sidere. Cuius est maxime in obseruabilis cursus. Manifestum est quo propin quius astrum centro mundi fuerit eo habere maiorem aspectus differentiam eamq; in Luna maximam. In Marte non perceptibilem nam semidiameter terræ ad semidiametrum orbis Lunæ sub sensum cadit At ad semidiametrum orbis Martis magnitudine uidetur respuere. SEX angulas mundi efficit formas. Quia bis sex duodecim quot sūt signiferi signa quæ subnectit Plinius plæraq; aliter obseruata sunt. COMMisuræ apsidum: Ut anabibazon & catabibazon seu ut nostri nunc caput & cauda dracōis. MARTI igneus. Ideo etiam pyroeneta ipsum græci uocant. Pyrois ab igne nomen inuenit. MERCURIO radians. Nam & stilbon appellatus. CONnexo uisu inerunt quæ cælo continentur. Inerunt scribendum nam statim consequitur multitudo conferta inest. HEBetante cætera. Scribendum cætero quo Plinius saepe utitur aduerbio. DIVIDua est. Quæ græce dicitur διχοτομοσ sicut dimidium a dimidio est ita diuiduū in duas partes æquas diuisum. SEMInabit orbe. Græce amphicyrtos. IN Aduerso. In diametro ut nunc loquūtur omnes in opositione. SED quæ recta in exortu suo consurgunt. Signa sex recta consurgunt ab initio Cancri in finem usq; Sagittarii. Totidē obliqua scandūt a principio Capricorni ad finem usq; Geminorum obtemperantq; recte scandentibus hoc est bina signa quæ unius fuere longitudinis a principio Cancri sibi inuicem cedūt ut Gemini Cancro Taurus Leoni Aries Virgini. Pisces Libræ Aquarius Scorpionis. & Capricornus Sagittario. Sed Pythagoras. musicis rationibus mathematici prope om-

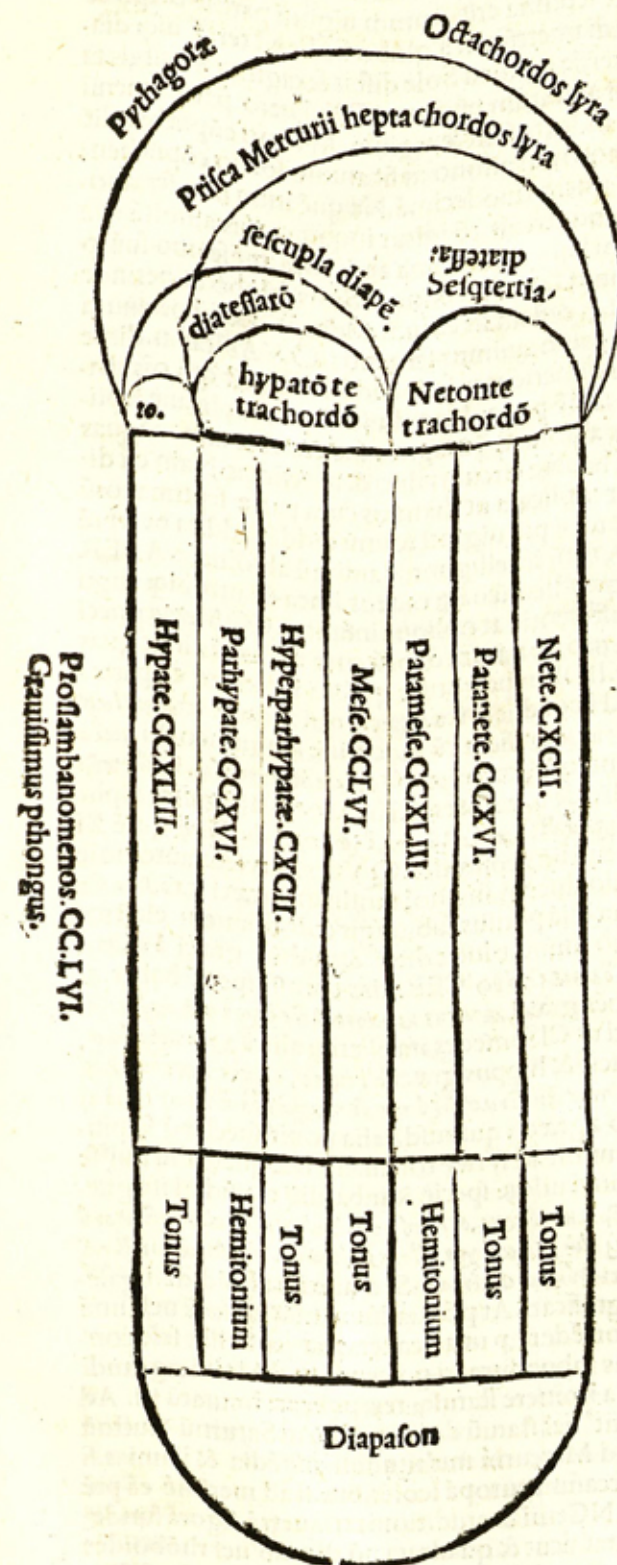
nes cælum cōstare ac moueri uoluerūt q̄ tota inq̄sitio a Pythagora sūpsisse credit̄ in̄ tiū. is ergo inq̄t Plini⁹ appellat tonū q̄tū ab sit a terra Luna. & qm̄ tonus interuallū est i sesq̄octaua p̄portioe cōstitutū certis cōstās phthōgis ut hic accipit̄ pri⁹ qd̄ sit phthōgus aperiēdū. Phthōgus igit̄ ē hm̄oi harmōiæ principiū q̄le nūeri ē unitas & lineæ punctū & t̄pis momētū. Phthōgus itaq; strepitus ē. strepit⁹ aut̄ aeris affectio p̄cussi subauditū cadēs. uel phthōgus ē uocis modulata casus i tenorē. uel phthōgus ē nerui uni⁹ certus qd̄ā strepit⁹. ex hoc tomis nascitur ē aut̄ inq̄t Bryeni⁹ tonus locus cert⁹ uocē excipiēs systematis latitudinis expers diciturq; q̄ttuor mōis ut phthōgus uelut terpāder hepta tonū lyrā noians. uel interuallū ut a mese ad paramesen tonū dicim⁹ q̄ i sesq̄octaua p̄ portioe. Vel uocis locus ut doriū aut phrygiū aut lyliū dicim⁹ uel tonū iētum mō quē nis. In sesq̄octaua igit̄ rōne qm̄ in ptes æq̄les diuidi nō pōt ut neq̄dē nouenari⁹ nūerus in binas ptes dirimit̄ æq̄les hemitoniiū maius & hemitoniiū minus & i genere chroma tico i dieses tres in enharmonio in q̄ttuor. ē aut̄ diesis ut inq̄t Bacchi⁹ minimū iterual lū qd̄ hūana natura modulāter possit efferre. tonū ergo in sesq̄octaua p̄portione inq̄t Plinius noiauit Pythagoras mūdi interuallū qd̄ a terra ad Lunā. Higin⁹ quoq; a terra inq̄t ad Lunā spatiū tonōdixerūt. Censorinus aut̄ a terra inq̄t ad lunā Pythagoras puta nit eē stadiog; circiter. cxxvi. milia idq; esse toni interuallū. AB EA ad Mercuriū spatiū eius dimidiū. Ita Higinus ad hoc inq̄t circulo Mercurii circulus toni dimidiū: sed abu siue dimidiū quia ut iā dictū est in duo æqualia tonus dirimi nō pōt utpote in sesq̄octa ua ratione: hemitonium ergo minus dicit ut facile ex eis quæ sequuntur cuius esse ma nifestum potest. Censorinus uero inquit a Luna aut̄ ad Mercurii stellam quæ stilbon uocatur dimidiū eius uult semitoniiū. ET AB eo ad Venerem a qua ad solem sescuplū Higinus Venus inquit tonū dimidiū a Mercurio a Venere ad Solem tono dimidio to ni sescupla seu sesqualtera p̄portio ē ut tria ad duo. nā tonus & hemitoniiū tria sunt he mitonia q̄ ad Venerē atq; Mercuriū q̄ bina sunt hemitōia p̄portione hūt sescuplā. Cē forinus inq̄t hinc ad phosphoron q̄ est Veneris stella fere tātandē hoc ē aliud hemito niū inde porro ad Solē ter t̄m̄ q̄si tonū & dimidiū qd̄ uocat̄ diapēte a Luna aut̄ duos & dimidiū qd̄ est diatesseron. A SOLE ad Martem tonū. Higinus Sol a Marte inquit to ni dimidio. Censorinus inq̄t a Sole uero ad stellā Martis cui nomen ē pyrois tantandē interualli esse q̄tum a terra ad Lunam idq; facere tonon. AB EO ad Iouem dimidiū. Higinus Mars inquit a Ioue hemitonio. Censorinus aut̄ inquit hinc ad Iouis stellam quæ phahethon appellatur dimidiū eius qd̄ facit hemitoniiū. ET AB eo ad Saturnum dimidium. Higinus Iuppiter inquit a Saturno distat tono. Censorinus tātandē a Io ne ad Saturni stellam cui phænon nomen est idem aliud hemitoniiū. ET Inde sescuplū ad signiferū. Higinus Saturnus a signis tono uno. Censorinus inde ad summū cælum inquit ubi signa sunt perinde hemitoniiū itaq; a cælo summo ad solē diastema esse dia tesseron idest duog; tonog; & dimidii terræ aut̄ sumitate ab eodem cælo tonos esse sex in quibus sit diapason symphonia subiungitq; præterea multa quæ musici tractant ret ulit stellæ & hunc omnē mundū enharmonion esse ostendit. quare Dorilaus scripsit esse mundum organū. Apparet ergo Plinium cum Higinio nō conuenire. Cæterum si ubi Plinius sescuplū dicit tonus sit sex tonos totū a terra ad signiferū complebit inter uallum unde Aristoxeni sententia diapason est consonantia: nec tamen recte Aristoxe nus quippe qd̄ tonū in duas partes diuisit æquales qd̄ supra fieri nō posse ostendimus & omnes præter aristoxenios annuūt musici siquidē bini toni cū minore hemitonio diatessaron cōplent: ut tres toni cum minore hemitonio diapen: e ex quibus constat diapason cōma igitur deest ad sex tonos perficiendos. Verum nō iā sex toni: sed septē ut liquido quouis potest colligere a Plinio colligūtur. qd̄ prorsus caret ratione. nec to nus locus potest intelligi alioqui plures adhuc fuerint nā Aristoxeni sententia tresdec im dicunt̄ Ptolemæi uero octo. At antiquissimorum sententia tres dumtaxat Dorius Phrygius Lydius nō etiā phthongus quia uel unus neruus diapason cōplere potuerit & plures & pauciores Dēiq; hemitoniiū ipm̄ neq; locis neq; phthōgis cōuenit. IN EO Saturnū dorio moueri. Antiquissimi ut diximus tres dumtaxat tonos cognouere doriū q̄ grauissimus est quē Saturno ob mot⁹ tarditatē deputauere. Phrygiū acutū quē Ioui attribuerūt: sed Mercuriū ait phthongo moueri q̄ figurā mundi nullā cōplet & nequid em p̄ oēs signi unius partes usq; p̄uehit̄ cunq; signū nullū p̄ficiat suo cursu iure factū

uideat ut ei nequidē ullū deputer interuallū. At his expositis par uideat ut quibus globis quos ueteres deputerant pariterq; motus planetarū ostendamus. quo totus ille globorū cōcentus melius innotescat. Nequidē illud huic loco incongruū existimam⁹. Nete Ɔ.

quæ fuerit octochordos Pythagoræ lyra aut Mercurii heptachordos subiecta explicare figura huiusmodi: Rursus tonorū acutior est mixolydius quo grauior lydius hemitonio lydio grauior phrygius tono. mixolydio triemitonio: quo grauior dorius phrygio quidē tono lydio aut ditono. At mixolydio diatessarō hoc grauior hypolydius hemitonio at phrygio trihemitonio ut lydio diatessarō. mixolydio tritono: sed hypolydio grauior hypophrygius tono. At dorio trihemitonio ut phrygio diatessarō lydio diatessarō: sed mixolydio tetratono uerū hypophrygio grauior hypodorius tono ut hypolydio tetratono & hemitonio ut mixolydio pentatono. STADIŪ. cxxv. nostros efficit passus hoc est pedes sexcētos. xxv. Censorinus ut eratosthenes inq; geometrica ratione colligit maximū terræ circuitū esse stadiorū. cclii. miliū. Ita Pythagoras quot stadia inter terrā & singulas stellas essent indicauit stadiū aut in hac mūdi mēsurā id potissimū intelligendū est qd̄ italicū uocant pedū. cxxv. Nā sunt p̄terea & alia lōgitudine discrepātia ut olympicū qd̄ ē pedū. dc. Itē pythicū pedū mille. Sane mēsurarū agrestiuū suā appellationē habētū minima ē digitus q̄ ēt uncia noiat quicquid minus digito fuerit a partib⁹ ei⁹ nomē accipiet cui⁹ mēsurā p̄ trāsuerū pollicis iuxta unguis radicē cōsideramus quattuor

mus quattuor itaq; digiti efficiunt palmum. i. palestē græce quattuor palmi pedem tres palæstæ spitha men. pes & dimidius cubitum paruum. tres pedes gradum quattuor ulnam. quinque passum: nouem pedes cubitum magnum: decē pedes decempedā. Centum uiginti quinque passus stadium. octo stadia mille passus quod uulgo dicitur miliare. NAM cum trecētis lx. & fere sex partibus orbis solis ex circuitu eius patere appareat circulum per quem meat. manifestum certe ē omnem magnitudinē in infinitas partes esse secabilē. maximum tñ cœli circulū oēm mathematici i trecētas & sexaginta partes distribuerūt q̄a signifer duodecim cōstat signis & singula signa i partes distributā sunt triginta p̄ quæ i suo globo Sol inuehit. Plinius uero hūc ipsum orbē in partes trecētas sexaginta & fere sex partes diuidendū putat qd̄ tot sint anni dies trecēti inq; & sexaginta quq; & fere diei pars quarta uñ postea dies intercallares. At secus ē q̄ Plinius opinetur. Non enim quia tot sunt dies ideo Solis circulus tot partiū erit. quoniam cum motus Solis ab ortu in occasum & rursus in ortum a primo fiat mobili celeriusque primum mobile ambitū unum faciat q̄ possit sol e trecentis sexaginta partibus unā p̄ficere. qd̄ ipsi superest soli spatiū quq; dies & quartā fere diei partē anno absoluit. Sēperq; dime-tiens tertiā partē ambitus & tertiā paulo minus septima colligat. Diame-ter græce latine dī dime-tēs. do-cet itaq; ac plurib⁹ demōstrationib⁹ ostēdit Archimedes i libro quē de circuli dime-tione scripsit diametrū circuli triplicatā cū ipsius diametri paulo minore parte septima totius circuli ambitum p̄ficere. At quoniam cœli globus in circulos diuiditur ducta diametro superne a globo per terrā quæ cœli centrum est ad eam globi partem cœlestis quæ inferna est ipsa hæc diameter quæ totius ambitus globi cū paulo minore parte septima pars tertia est a terra quæ mundi centrum est me-

dia dispescitur: ut pars eius dimidiā a globo cœlesti ad terram perueniat pars altera

Confutatur plini

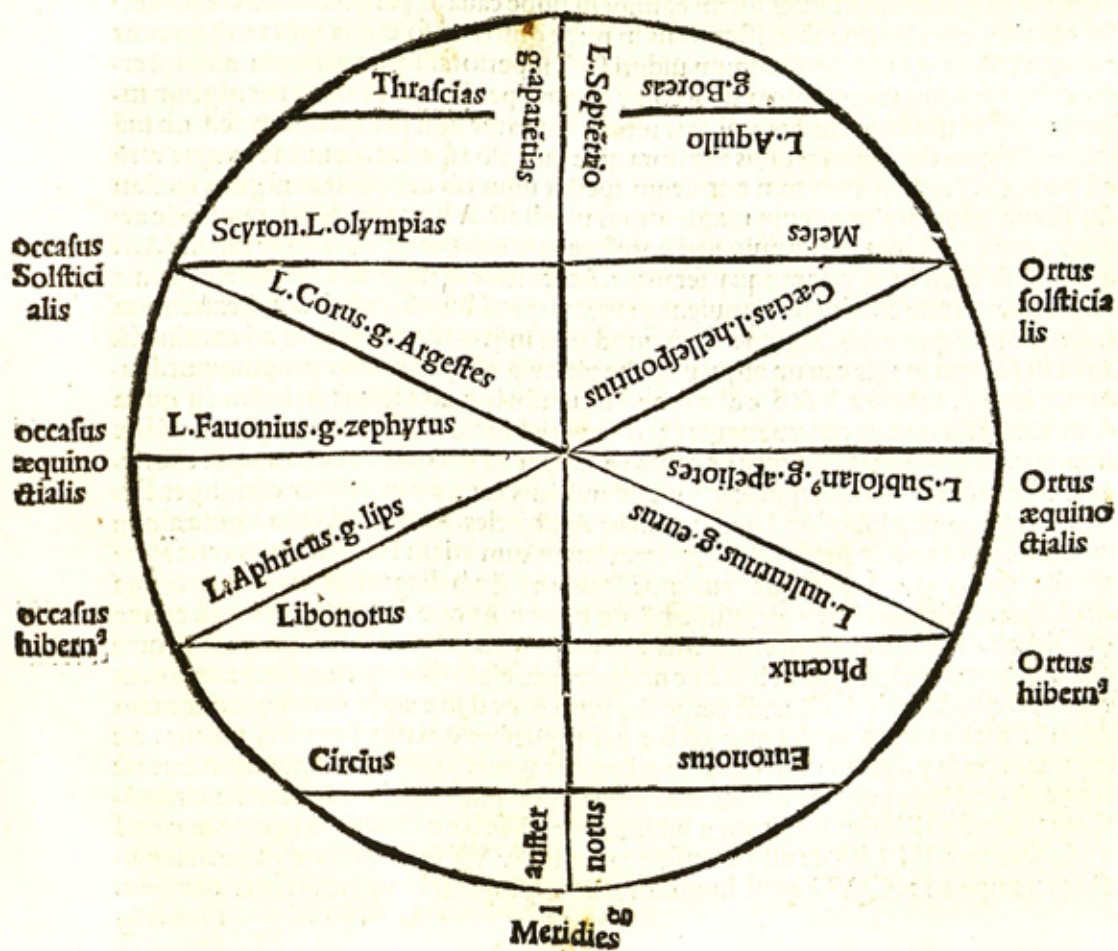
Archimedes

dimidia a terra rursus inferne ad globi alteram partem superiori aduersam penetret. Cunctus totus ut diximus Solis circulus diuisus sit in trecentas sexaginta partes diamet...

Et numerosa

Et numerosa sua lugentem funera gentis Electram in terris moestum dare nubibus orbem Saepius obscuris caput ut sit cincta tenebris Nonnunquam oceani tamen istam surgere ab undis In conuexa poli: sed sede carere sororum Atque os discretim procul edere destitutam Germanorum choro sobolis lacerata ruinis Diffusamque comas cerni crinisque soluti Monstrari effigiem. Diros hos fama cometas Commemorant. tristi procul istos surgete forma Vultum ardere diu perfundere crinibus aethram Sanguine sub pingui rutiloque rubere cruore.

Septentrio

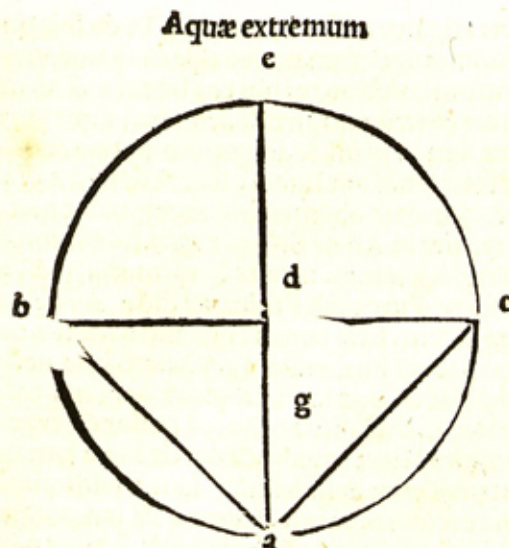

ORGANIS excogitatis: ut astrolabis & dioptris: sed postea Ptolemæus examinatiores excogitavit sicut etiam posteri ac nostri temporis alia. LAMPades uocant plane faces alterum bolidas. Ita Cleomedes $\lambda\upsilon\omicron\sigma\chi\eta\mu\alpha\tau\alpha\epsilon\sigma\tau\acute{\iota}\nu\omega\upsilon\tau\alpha\mu\lambda\alpha\mu\pi\acute{\alpha}\lambda\epsilon\sigma\kappa\alpha\lambda\omicron\mu\acute{\upsilon}\tau\alpha\iota\tau\alpha\lambda\acute{\epsilon}\beta\omicron\lambda\acute{\iota}\delta\epsilon\sigma\alpha\lambda\lambda\alpha\acute{\iota}\mu\omega\upsilon\lambda\alpha\mu\pi\acute{\alpha}\lambda\epsilon\sigma\epsilon\pi\acute{\iota}\tau\eta\sigma\alpha\rho\chi\eta\sigma\Delta\iota\alpha\kappa\alpha\acute{\iota}\omicron\nu\tau\alpha\iota\alpha\iota\lambda\acute{\epsilon}\beta\omicron\lambda\acute{\iota}\delta\epsilon\sigma\pi\upsilon\rho\omega\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\tau\alpha\phi\epsilon\rho\omicron\nu\tau\alpha\iota\epsilon\lambda\theta\omicron\nu\sigma\alpha\acute{\iota}\alpha\upsilon\lambda\alpha\kappa\alpha\mu\alpha\kappa\rho\alpha\nu$. CVM rex Philippus græciam quatteret ita leon de chasmate loquutus oē te φίλλιππός οάωυ του εσαλτυσε τήυ ελλαδα. VERſi coloris græci $\pi\omicron\iota\kappa\iota\lambda\omicron\chi\rho\omicron\varsigma\tau\iota\upsilon\epsilon\sigma\kappa\upsilon\lambda\omicron\iota$. VETERes quattuor omnino. Omnis uentorum ratio Aristotelica Pliniana & Ptolemaica hac tere figura exprimitur subiecta. TENui remedio aceti in adueniētem effusi cui frigidissima est natura. Si ob id quia natura frigidissima alia longe frigidiora id facere oportuit quæ sine controuersia sensus nosster depræhendit ob id lethalia non ergo hoc ipsa prestat frigiditas: sed uis soli naturæ cognita ut i multis euenit aliis. Cæterum nequidem aceti uis frigidissima a medicis perhibetur: sed ab aliquibus frigiditatis modo alicuius particeps ab aliis etiam temperate dicitur qualitatis idq; comprobatur Galenus & doctus i primis autor potest autem uideri id facere quod non humectandi modo uim habeat: sed etiam attenuandi: est etiam ubi arefaciat. PREster uocatur amburens. Inde etiam nomen habet nam $\pi\rho\theta\omega\tau\omicron\kappa\alpha\acute{\iota}\omega$ hoc est amburo significat. LAEUA prospera existimantur quoniam læua mundi parte ortus est. Pythagoras Plato & Aristoteles dextram mundi partem orientalem plagam unde motus principium uocant. Læuam autem occiduam. At Empedocles dextram ad æstiuum tropicum. Læuam ad hibernum ut Plutarchus de iis quæ philosophis placere prodidit memoriæ. PER plurimum refertur cum superlatiuo connexum notandum est. AVT unq; lapidem in eo fuisse credatur. creditur impersonale uerbum. MANifestum est radium solis immissum cauæ nubi repulsa acie in solem refringi. Quādoq; in aquam transferit nubes ex aduersoq; solem habuerit uisq; spectauerit inter solem & nubem nube caua ac perspicua existēte tum uisus refractus cum lumine ab existentibus in nube guttis ad solem ex ipsis tanq; speculis solarem colorem inspiciens arquum uideri facit superioremq; ac primum ambitū arquus spectat puniceum: puniceus nāq; color apparet perspicuus & albus per nigrum inspectus aut in nigro. secundus ambitus uiridis spectatur non per speculum sed ob suā imbecillitatem debilis nāq; uisus nigriora quæ sunt alba spectat. at uiride magis atrū est puniceo. Tertium ambitum cæruleum. spectat uisus ob debilitatem nigrius spectando album quoniam cæruleum magis atrum uiridi est. A luna quoq; sed rariuscule arquus emicat in soloq; plenilunio fieri potest ac tum oriente uel occidente luna. NAM q; cum e sublimi in inferiora aquæ ferantur. Aristoteles id imprimis subtilitate geometrica demonstrare conatus est inquiring præterea quod huiusmodi sit aquæ extremum manifestum capientibus argumentum quod uim insitam habet semper ad consuēdū aqua in partem magis cauam atqui pars magis caua est quæ centro propinquior. Ducantur itaq; ex centro a b & d e & connectantur ubi b c acta igitur in basim in qua a d minor est eis quæ ex centro. magis ergo cauus est locus. defluet itaq; aqua quoad ex æquetur. At qui æqualis eis quæ ex centro a e. itaq; ad eas quæ ex centro aqua esse necesse est nam tum demum quiescet. Verum ambiens eas quæ ex centro continget. Extremū ergo aquæ globosum i quo b e c. hæc Aristoteles. At nos subiecta figura aliisq; uerbis quæ sibi uoluit Aristoteles explicem. nam tum etiam Pliniana lectio erit apertior: hoc pacto qa a d est ut quadrati latus & tam a c q; a b diagonius seu diameter quadrati d punctū centro terræ uicinius est q; aut b aut c. At quo aliquid grauius est eo magis nititur ad centrum. Cum ergo paris grauitatis quæ in b & in c sit aqua cum ea quæ est in d fluet perpetuo quæ in b & in c ut aquæ quæ est in d exequetur. exequata autem quiescet. quod si ab a d usque est perueniat linea & ex d in e aqua consurgat quoniam æqualis tota ea aquæ moles quæ est b e c conuiescet quia in interiora nititur. At quoniam primæ a centro æque sunt in g breuior autem a g linea reliquis omnibus est lineis ab a ad b e c peruenientibus fit ut undique uergant in centrum & terræ circumfluant. Ait ergo Plinius nāq; cum e sublimi hoc est ex b e c i inferiora nempe in g e ad a usq; ferantur. IN Littore ullo accessisse eas in b e c. VT q; longissime de uexitas passa sit: nempe ad e. QVO quid humiliter sit ut g proprius centro. esse terræ nempe a. Omnesq;

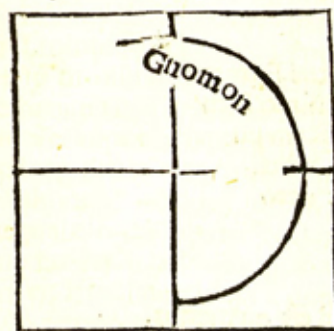
An acetum frigidū

Galenus

Partes mundi quæ dextra & r

OMNEsq; lineas quæ emittantur. Subaudi ab a uel g. PROximas aquas. Hoc est quæ in d. BREViores fieri q; ad extremum mare a primis aquis. Nempe ab a quod in intima terra intelligatur centrum ad extremum mare quod circum aluit terram nempe b e c in plana figura hoc demonstratur sed reuocet ad animum ut solida ut globosa terra est intelligatur. ERGO totas omni ex parte aquas nempe b e c ac etiā d. VErgeri in cētrum. Nempe a. IDEoq; non decidere. Subaudi in aerem. QVO, niam in interiora nitantur quæ sunt in b c. Nitantur primo in d inde in g deniq; in a. ET Dioptræ quæ uel maxime id confirmant. Dioptra specular dicitur seu fabrile instrumentū quo geometræ declinationum interualli dimensionē examinant. QVAM globo similem & cum ea aquas iisdem intelligitur argumentis. Intelligitur impersonale uerbum quia accusandi casus asciuit. NEC canopum italia & quam uocant Bernices crinem. In extremo argus temone posita lucens stella canobus nominat. hæc Ptolemæi & Procli sententia in rhodo uix spectari potest nec omni spectabilis nisi ex sublimibus locis. At in alexandria omnino semper spectatur nam signi eius prope pars quarta eminens super horizonte apparet. Deltotos autem postea a callimacho bernices crinis appellatus: ut Probus inquit ut uero quidā prodidere Conon mathematicus Ptolemæo aduolatus beronicis crinem constituit quod & Callimachus ait inquiring ἡ δὲ κόνω εβλαψευ ἐννερι τόν βερωνίκο βόγραχον. ὃν ταρα κωνη πρᾶσιν ἐδηκε θεοισιν. VASAq; horoscopa. Quibus horæ spectantur ab hora. & scopo considero. SOLis itaq; umbilicū quem gnomonem appellant. Dicitur gnomon ab eo quod est gnorizo quod ualet cognosco quoniam eo horæ depræhenduntur sicut etiā gnomon apud Geometras quo quadrati area cognoscitur est autem hoc modo ut diuiso in quattuor partes quadrato circa quadratum unum reliquæ partes gnomonem faciunt hoc modo. & gnomon horologii unde ars gnomonica dicta Viſtruius ut inueniantur regiones & ortus earum

sic erit ratiocinandum collocetur ad libellam marmoreum amusium mediis mœnibus: aut locus ita expoliatur ad regulam & libellam ut amusium non desideretur: supraq; eius loci centrum mediū collocetur athenus gnomon indagatio umbræ quæ græce sciateres dicitur huius ante meridianam circiter horam quintam sumenda est extrema gnomonis umbra & puncto signanda. Deinde circino deducto ad punctum quod ē gnomonis umbræ longitudinis signum ex eoq; a centro circumagenda linea rotundatione itemq; obseruanda pomeridiana istius gnomonis crescens umbra & cum tetigerit circinationis umbram & fecerit parem ante meridianæ umbræ & reliqua. Iterum sol inquit æquinoctiali tempore Ariete Libraq; uersando quas ex gnomone partes habent nouem eas umbra facit. viii. in declinatione cœli quæ est Romæ. Itē que athenis quæ sunt magnæ gnomonis partes quattuor umbræ sunt tres ad quinque duo. Rhodi ad tarentum undecim quinque ad tres cæterisq; omnibus locis alia alio modo umbræ gnomonum æquinoctiales a natura rerum inueniuntur disperatæ. Itaq; in quibuscunq; locis horologia erunt describenda eo loci sumentur est æquinoctialis umbra & si erunt quemadmodum romæ gnomonis partes nouem umbræ octogenæ de-

scribantur in planicie & ex media profortas erigatur ut sint ad normā quæ dicitur gnomon: & a linea quæ erit planities in fine gnomonis circum nouem spatia dimetiantur & quo loco nouæ partis signum fuerit centrum constituatur ubi erit littera a & deducto circino ad lineam planiciæ ubi erit littera b circinatio circuli describatur quæ dicitur meridiana. Deinde ex nouem partibus quæ sunt in planicie ad gnomonis centrū octo sumantur & signentur in linea quæ est in planicie ubi erit littera c hæc autem erit gnomonis æquinoctialis umbra. & reliqua. Proclus ait se obseruasse in autumnali æquinoctio maiores esse umbras quæ uerno ex quo apparet in Ariete Solem a terra sublimiorem In Libra humiliorem. IN BERenice urbe troglodytarum. nam & in epiro alia quæ. Pyrus cōdidit quæ ut Plutarchus ait a berenice focru quæ uxor fuit Ptolemæi dicta. APPellari ascia. Id est umbra expertia quia scia umbra dicitur. scire tamen conuenit nationes omnes aut periscias esse ut quæ æquinoctialem habent horizontem aut heteroscias ut intra tropicos & polos habitantes: aut amphiscias ut quæ intra tropicos habitant easque solas cum sol earum imminet capitibus esse in meridie ascias: alioqui nullus est expertis umbræ locus. DVOdecim horas æquinoctiales. Horæ æquinoctiales definitæ sunt magnitudine. omnis æquinoctialis hora. xv. temporum. at indefinitæ sunt multitudines sed in die æquinoctiali duodecim in hieme breuiores contra habent quæ temporales appellantur a græcis a nostris uulgares dici solent multitudines definitæ semper nāque duodecim in quo uis die lōgo uel breuio. Indefinitæ sunt magnitudine siquidem magnitudinem definitam non habent. Nam omnes dies horarum. 12. ueteres faciebant. ideo in euangelio ad Petrum apostolū qui saluum mundum fecit Christus an nō sunt inquit duodecim horæ dies: sed pro tempore augentur minuunturque inde temporalis horæ nomen adeptæ quæ ex horologio dantur quæ autem æquinoctialis hora tempora habeat quindecim illic manifestum. globus enim herentium cælo stellarum a meridie motus in eundem locum reuolutus spatio. xxiiii. horarum complet trecentas sexaginta partes circuli quas cclx. partes si diuidas in uiginti quattuor horas fiet hora quindecim temporum. Ait Plinius in merohe longissimum diem duodecim horas & octo partes unius hore colligere. At Ptolemæus tresdecim & incolas amphiscios esseque ibi qualium gnomon. 1x. talium æquinoctialem umbram partium. xvii. scrupuli primi dimidii secundorum scrupulorum iiii. IN BRItania xvii Ptolemæus autem in maxime australi parte ait. xvi. & dimidiam at in maxime boreali. xvii. & quartam partem. IN Euboea septies die ac nocte reciprocantes. ibi defunctum uita plerique græci memoria prodiderunt Aristotelem alioqui attenuatum senio quod eius motus causam nosse nō possent ea re indignabundum decessisse. quasi uero cætera cate nosset. si uerum magna homines arrogātia. BAThea ponti. Id est profunda. nam bathus id est est quod profunditas.

Impressum Venetiis ære Eruditi Viri Marci Firmani
In officina Simonis Biuilaquæ. Illustrissimo Principe Domino Leonardo Lauredano Republicam moderante. Anno Domini. Millefimo quingentesimo secundo. Die uero decimo mensis Nouembris.

a b c d e f g Omnes sunt terni præter g qui est quaternus.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

